

Jaarverslag en jaarrekening

2018

gemeente Haarlem

Aanbieding aan gemeenteraad

Het college van burgemeester en wethouders biedt de raad met het Jaarverslag en de Jaarrekening 2018 de laatste jaarrekening aan van het coalitieprogramma 'samen doen'. 2018 was tegelijkertijd het jaar waarin na de gemeenteraadsverkiezingen een nieuwe college aantrad met het coalitieprogramma 'Duurzaam Doen'. Het college legt met dit jaarverslag en deze jaarrekening verantwoording af aan de gemeenteraad over de realisatie van het afgesproken beleid en de financiële resultaten van de Programmabegroting 2018-2022. Met deze aanbiedingsbrief wil het college een aantal resultaten dat in 2018 is behaald, uitlichten.

Nieuwe ambities in lastige markt

De gemeente sloot het jaar 2018 af met een positief saldo van € 0,5 miljoen op een begroting van € 579 miljoen. Het resultaat van 2018 pakt daardoor € 5,5 miljoen gunstiger uit dan in de Decemberrapportage 2018 was voorzien. Voor een deel heeft dit te maken met extra gelden die in de decembercirculaire beschikbaar zijn gesteld. Deze gelden konden uiteraard niet meer besteed worden in het jaar 2018. In de bestemmingsvoorstellen van het jaarrekeningresultaat worden deze gelden alsnog beschikbaar gesteld voor de beoogde bestedingsdoelen. Ook de onderbesteding bij middelen voor statushouders worden betrokken bij voorstellen voor het rekeningresultaat, net als de vertraging in het kunnen aantrekken van capaciteit voor zones en het programma groei van de stad. Daarnaast bleek het door de gespannen markt niet altijd mogelijk om op tijd vacatures te vervullen of de juiste inhuur aan te trekken. Dit betekent dat projecten naar komende jaren worden doorgeschoven, waardoor de totale schuld van de gemeente in 2018 minder snel is gestegen dan verwacht.

Anders dan de begroting

Ten opzichte van de bijgestelde begroting 2018 geeft de jaarrekening op een aantal terreinen afwijkingen. Op hoofdlijnen worden er nadelen gemeld bij onderwijshuisvesting in verband met een schikkingsvoorstel van € 0,6 miljoen met het bijzonder onderwijs. Aan huisvesting en vastgoedbeheer is vooral door calamiteiten meer uitgegeven, zoals beveiligingskosten en asbestsanering. Daarnaast zijn de kosten voor vervangingsinvesteringen van de Toneelschuur hoger door de verwachting dat deze geactiveerd konden worden. Bij overhead is ruim € 1 miljoen minder dekking ontvangen doordat er minder uren op investeringsprojecten zijn geschreven.

Er zijn voordelen gerealiseerd doordat bij onderwijs rijksbijdragen voor een bedrag van € 0,7 miljoen nog niet begroot waren en er incidenteel lasten van de peuterspeelzalen mee gedekt konden worden. In de openbare ruimte kon vooral door tekort aan capaciteit voor € 1,1 miljoen minder worden gerealiseerd. Voor dienstverlening is € 0,5 miljoen minder capaciteit ingezet voor de basisadministraties. Door meer bezoekers in Haarlem is voor € 0,8 miljoen meer parkeerinkomsten ontvangen. Als gevolg van nabetalingen voor de jaren 2016 en 2017 was de algemene uitkering van het Rijk € 0,5 miljoen hoger dan geraamd.

Duurzaamheid

De titel van het coalitieprogramma 'Duurzaam Doen' verwijst naar de ambities van de nieuwe coalitie. 2018 stond in het teken van de overgang van visie naar strategie, zodat er concreet aan de slag gegaan kan worden. Zo is in 2018 de energiestrategie voor de gebouwde omgeving en mobiliteit opgesteld. Deze strategie is de basis voor de transitievisie 'Warmte en wijkwarmteplannen', waarin staat beschreven welke wijken wanneer en op welke manier van het aardgas af gaan. Hiermee kan er

komende jaren aan de uitvoering gewerkt gaan worden. Met de campagne 'Haarlem wordt steeds gasvrijer' is aandacht voor de noodzakelijke gedragsverandering voor de komende jaren.

Ontwikkeling

Er wordt hard gewerkt aan de ambitie uit het coalitieprogramma om 10.000 nieuwe woningen te realiseren in 2025. De visies op de acht ontwikkelzones geven een toekomstbeeld en de spelregels voor de ontwikkeling van de gebieden. De visie voor Spaarnesprong is in 2018 door de gemeenteraad vastgesteld.

Mobiliteit en parkeren

Haarlem investeert in de fiets: de Figee fietsbrug is in gebruik genomen en er is geld vrijgekomen voor een snelfietsroute Velsen - Haarlem- Heemstede. Het uitvoeringsprogramma voor de Structuurvisie Openbare Ruimte is vastgesteld met daarin veel aandacht voor duurzame mobiliteit. In 2018 is ook aan bereikbaarheid gewerkt: binnen de MRA is € 30 miljoen beschikbaar gekomen voor het knooppunt Rottepolderplein.

Om parkeerdruk beter te kunnen regelen in de stad is betaald parkeren ingevoerd in parkeerzone C, zijn parkeertarieven aangepast en is een digitale bezoekersregeling ingevoerd.

Economie

Omdat de groei van het aantal woningen sneller gaat dan de groei van het aantal banen is flink ingezet om bedrijven naar de stad te trekken. Samen met de werkgevers is een effectief marketingplan uitgevoerd. De inzet van een acquisiteur heeft geleid tot de uitgifte van kavels voor de uitbreiding van bestaande en de vestiging van nieuwe bedrijven in de Waarderpolder.

In het centrum is een nieuw convenant Binnenstad voor de periode 2018-2022 vastgesteld. Na een positief draagvlakonderzoek is een Bedrijven Investeringszone (BIZ) tot stand gekomen voor de versterking van de economische positie van de binnenstad.

Openbare ruimte

De opnieuw ingerichte Europaweg is geopend, waarbij rotondes de stoplichten vervangen, het aantal rijbanen is teruggebracht en meer groen is teruggekomen. De vernieuwde Dreef is na een ingrijpende renovatie weer in gebruik genomen. Op veel plaatsen in de stad is groot onderhoud geweest aan rijbanen, groen, straatmeubilair en rioleringen.

Sociaal domein en armoedebestrijding

Door alle bijstandsccliënten te spreken en opnieuw kennis te maken, kregen mensen door het project 'Ik doe mee' weer perspectief en hebben sommigen stappen gezet richting werk. Met veel bijstandsgerechtigden was in geen jaren gesproken. Uit de resultaten blijkt dat voor het eerst sinds jaren het aantal mensen in de bijstand is gedaald.

Zorg en welzijn

In 2018 is besloten een extra sociaal wijkteam in te stellen. In de bestaande wijkteams is geïnvesteerd in meer expertise voor de begeleiding van psychisch kwetsbare mensen. Ook met onder meer Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) is afgelopen jaar fors ingezet op het thema gezondheid en preventie. Met resultaat! Uitkomsten van de Kindmonitor van de GGD laten zien dat kinderen in wijken waar JOGG actief is, meer zijn gaan bewegen en gezonder zijn gaan eten en drinken.

Jeugd en veiligheid

In 2018 werd de regionale pilot Samenwerken aan Veiligheid verlengd tot het einde van het jaar. Een jaar eerder is deze pilot gestart en tot uitvoering gebracht. Het doel was om de veiligheid in het gezin te herstellen en te stabiliseren in het vrijwillig kader en escalatie te voorkomen. De deelnemende partijen - het Centrum voor Jeugd Gezin (CJG), gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en

- reclassering (GI's) en andere ketenpartners - waren enthousiast over deze manier van werken en gemotiveerd om mee te doen. Voor een groot aantal gezinnen kon door de gezamenlijke aanpak een ondertoezichtstelling (OTS) worden voorkomen. Voor de aan de pilot deelnemende partijen is er een handboek ontwikkeld en is er een evaluatieverslag beschikbaar. Dat verslag bestaat onder meer uit het bereik en de resultaten in gezinnen, een kwalitatief onderzoek naar cliënttevredenheid en de samenwerking met partners zoals Veilig Thuis, het Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling en Raad voor de Kinderbescherming.

Veilig Thuis

In 2018 zijn wachtlijsten zijn ontstaan bij Veilig Thuis, het regionale advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis heeft een plan van aanpak opgesteld, in samenspraak met de gemeenten, waarin maatregelen zijn aangekondigd op de korte en op de langere termijn. Extra medewerkers zijn ingezet om de wachtlijsten weg te werken en er is gewerkt aan een plan van aanpak om wachtlijsten in de toekomst te voorkomen. In 2019 blijft extra inzet nodig

Sport

Na jarenlange voorbereiding is in 2018 de nieuwe Duinwijkhal feestelijk geopend. Ook in 2018: de ingebruikname van padelbanen voor tennis bij Pim Mulier en het succes van de Haarlemse Honkbalweek. Maar ook het nieuwe beachvolleybalveld Bavo Beach is een voorbeeld van hoe Haarlem meegroeit met de ontwikkelingen in de sport.

Cultuur

In 2018 heeft Haarlem zich met het evenement 'Haarlem viert cultuur' laten zien als belangrijke kunst- en cultuurstad. Er waren druk bezochte bijzondere tentoonstellingen in het Teylers Museum en het Frans Hals Museum en het 100-jarig bestaan van de Stadsschouwburg en het 50-jarig bestaan van de Toneelschuur is uitgebreid gevierd.

Bedrijfsvoering en dienstverlening

Na onderzoek is gebleken dat de organisatie onvoldoende telefonisch bereikbaar was. Met de uitvoering van het plan van aanpak met maatregelen zoals ringgroepen (automatisch doorschakelen naar andere medewerkers), en een voicemail en terugbeloptie als de wachttijd oploopt is gedurende 2018 de bereikbaarheid verbeterd.

Haarlem en Zandvoort ambtelijk samen

Vanaf 2018 is de ambtelijke samenwerking tussen Haarlem en Zandvoort een feit. Medewerkers van Zandvoort zijn overgekomen naar Haarlem en opgenomen in de vernieuwde organisatiestructuur. De eerste evaluatie van de samenwerking geeft aan dat de inpassing van Zandvoort is geslaagd, maar dat in de praktijk nog de puntjes op de i gezet moeten worden.

Het college van burgemeester & wethouders,

28 mei 2019

Inhoudsopgave

Aanbieding aan gemeenteraad	2
Inhoudsopgave	5
Leeswijzer	7
 1 Algemeen.....	8
1.1 Beleidsmatige resultaten op hoofdlijnen	9
1.2 Groei van de stad.....	12
1.3 Gebiedsgerichte vertaling	13
1.4 Financiële resultaten op hoofdlijnen.....	13
1.5 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven	26
1.6 Taakstellingen.....	27
1.7 Investerings.....	27
1.8 Onderzoeken ingevolge verordening 213a	28
1.9 Interbestuurlijk toezicht	29
 2 Programmaverantwoording	32
2.1 Cluster Sociaal	33
Programma 1 Maatschappelijke participatie	41
Programma 2 Ondersteuning en zorg	61
Programma 3 Werk, inkomen en schulden	79
2.2 Cluster fysiek	94
Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing	103
Programma 5 Beheer en onderhoud.....	119
2.3 Cluster Burger en bestuur	133
Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid	138
Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen	155
 3 Paragrafen	162
3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	163
3.2 Lokale heffingen	171
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen	184
3.4 Financiering	194
3.5 Bedrijfsvoering	200

3.6 Verbonden partijen en subsidies.....	205
3.7 Grondbeleid.....	225
4 Jaarrekening	232
4.1 Balans	233
4.2 Overzicht baten en lasten.....	235
4.3 Toelichting op de jaarrekening.....	238
4.4 Incidentele baten en lasten.....	263
4.5 Reserves en voorzieningen.....	266
4.6 Kadernota rechtmatigheid	272
4.8 Taakvelden	281
4.9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	283
5 Besluit.....	284
5.1 Besluit	285

Deel 6 Bijlagen is online beschikbaar als pdf via haarlem.nl/jaarverslag

Leeswijzer

Het Jaarverslag en Jaarrekening 2018 is als volgt opgebouwd.

In **deel 1** wordt ingegaan op het resultaat op hoofdlijnen.

Deel 2 is de programmaverantwoording. Dit is onderverdeeld in drie clusters: Sociaal, Fysiek en Burger en bestuur. In de overkoepelende teksten wordt het hoofdresultaat van het cluster beschreven. In de onderliggende zeven programma's wordt daar dieper op ingegaan.

In **deel 3** zijn de wettelijk voorgeschreven paragrafen opgenomen. Dit geeft een dwarsdoorsnede van de jaarrekening vanuit een bepaald perspectief, zoals risico's, financiering, kapitaalgoederen, bedrijfsvoering en grondbeleid.

Deel 4 bevat de jaarrekening, balans en toelichting hierop.

Deel 5 bevat het besluit tot vaststellen van het Jaarverslag en Jaarrekening 2018.

Deel 6 bevat de bijlagen. Deze zijn alleen digitaal te raadplegen. De bijlagen bestaan onder andere uit kerngegevens, samenstelling bestuur en personele informatie.

Alle in de financiële tabellen vermelden bedragen zijn maal € 1.000, tenzij anders vermeld.

Digitaal jaarverslag en jaarrekening

Naast de papieren versie is er een digitale versie (pdf) van het Jaarverslag en Jaarrekening 2018 beschikbaar op de website. De begrippenlijst en afkortingenlijst is opgenomen in een online [Lexicon](#).

DEEL 1 ALGEMEEN

1.1 Beleidsmatige resultaten op hoofdlijnen

1.1.1 Inleiding

De gemeenteraad heeft zeven programma's (resultaatgebieden) vastgesteld om op hoofdlijnen te sturen, kaders te stellen en verantwoording af te leggen. Bij elk programma staat aangegeven welk maatschappelijk effect wordt nagestreefd met het programma. De programma's zijn onderverdeeld in meerdere beleidsvelden, waarbinnen de doelstellingen en prestaties zijn benoemd. De Programmabegroting 2018 is opgesteld vanuit het coalitieprogramma 2014-2018 Samen Doen! Dit coalitieprogramma vormde de basis voor de prestaties en doelstellingen die in dit jaarverslag worden verantwoord. Het nieuwe coalitieprogramma Duurzaam Doen! 2018-2022 is de start voor de nieuwe planning & control-cyclus, met als eerste P&C document de Kadernota 2018.

Belangrijke onderdelen per programma zijn:

1. In de inleidende tekst wordt de programmadoelstelling (missie) benoemd en aangegeven in hoeverre de programmadoelstelling is bereikt. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de samenhang tussen de programmadoelstelling, de bereikte doelen en de verrichte prestaties.
2. Een systematische verantwoording over de drie zogenaamde W-vragen:
 - Wat hebben we bereikt in 2018 (doelen)?
 - Wat hebben we gedaan in 2018 (prestaties)?
 - Wat heeft het gekost in 2018?

De beantwoording van de eerste twee W-vragen wordt, volgens afspraken met de werkgroep informatiewaarde, sinds het Jaarverslag 2016 vormgegeven via vier in plaats van drie categorieën. De aan deze categorieën gekoppelde kleuren hebben de volgende betekenis:

: doel of prestatie is volledig gerealiseerd;

: doel of prestatie is grotendeels gerealiseerd. Het kan ook zijn dat een doel of prestatie volledig is gerealiseerd, maar dat het meer heeft gekost, het niet binnen de tijd is gebeurd of dat gerelateerde doelen of prestaties niet zijn gerealiseerd, waardoor volledige realisatie te stellig is;

: doel of prestatie is gedeeltelijk gerealiseerd;

: doel of prestatie is niet gerealiseerd.

Externe factoren

Het bereiken van de beoogde maatschappelijke effecten wordt overigens niet volledig door de gemeente zelf bepaald. De maatschappelijke effecten worden vaak mede beïnvloed door verschillende andere factoren, zowel in positieve als in negatieve zin. Regionale, landelijke en zelfs mondiale ontwikkelingen, die buiten de invloed van de gemeente liggen, spelen daarbij een rol. Het is lastig aan te geven hoe groot de invloed van die maatschappelijke ontwikkelingen is. Als externe factoren van invloed zijn geweest op het bereiken van de beoogde maatschappelijke effecten wordt dat in de programmateksten vermeld.

Samen met de stad

Veel van de prestaties, die bijdragen aan de beleidsdoelen van de gemeente Haarlem, worden niet door de gemeente zelf verricht, maar door partners in de stad, zoals woningcorporaties en gesubsidieerde instellingen. De gemeente heeft in dat geval meer een regisserende taak en voorwaardenstellende rol en levert de prestaties niet zelf. Als de gemeente samenwerkt met partners in de stad voor het bereiken van doelen en prestaties, wordt dat in de programmateksten vermeld, zoals in de overzichten van verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen.

Indicatoren

Er wordt systematisch verantwoording afgelegd over de effect- en prestatie-indicatoren (inclusief streefwaarden) die waren opgenomen in de Programmabegroting 2018. Het streven is om indicatoren zo veel mogelijk te voorzien van de meest recente realisatiewaarden. In een aantal gevallen is dit niet haalbaar, omdat realisatiecijfers (voor 2018) bij het opstellen van het jaarverslag nog niet beschikbaar zijn. Dit is vooral van toepassing op enkele indicatoren waarbij gebruik gemaakt wordt van een externe, niet gemeentelijke bron. Een aantal van deze indicatoren is bijvoorbeeld afkomstig van partners van de gemeente. Zoals hierboven vermeld werkt de gemeente steeds meer samen met externe partners. Zij hebben vaak een eigen informatie- en verantwoordingscyclus waarbij de onderbouwing met indicatoren een afwijkende planning heeft. Voor andere indicatoren geldt dat waarden afkomstig zijn uit een 'landelijk' onderzoek, registratie of statistiek waarbij bij het opstellen van de begroting (nog) geen cijfer voor 2018 is gepubliceerd.

De verplichte BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) indicatoren worden vanaf 2017 opgenomen in de programma's waar zij het meest aansluiten bij de Haarlemse doelen en prestaties. Aan de markering 'BZK' (naar het ministerie dat de set heeft opgesteld) is te herkennen dat het een verplichte indicator is van het ministerie. Naast de originele bron waar het cijfer uit voortkomt, is een digitale link opgenomen naar het 'dashboard' van de VNG 'waar staat je gemeente'. Op dit online dashboard zijn alle landelijk verplichte indicatoren te raadplegen. Deze indicatoren worden met regelmaat geactualiseerd, aangevuld, aangepast of met terugwerkende kracht gecorrigeerd. Het is dus mogelijk dat deze (BZK) indicatoren in dit jaarverslag afwijken van de actuele situatie op het dashboard. In dit jaarverslag zijn de indicatoren opgenomen, zoals ze op 1 mei 2019 op het dashboard zijn gepubliceerd. In dit jaarverslag zijn alleen jaarcijfers opgenomen, terwijl op het dashboard soms ook halfjaarcijfers worden gepubliceerd. Via het dashboard en de onderliggende database kunnen online allerlei vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten of landelijke cijfers. De belangrijkste vergelijkingen zijn opgenomen in bijlage 6.2 Benchmarkindicatoren BZK. Ook hierbij is gebruik gemaakt van de indicatoren zoals die op 1 mei 2019 op het dashboard zijn gepubliceerd.

Bij de beantwoording van de derde W-vraag (Wat heeft het gekost?) worden de financiële afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de werkelijke uitkomsten geanalyseerd. Omdat de totale omvang van de gemeentebegroting bijna € 500 miljoen bedraagt, is afgesproken in de Financiële verordening 212 ([2016/498025](#)) dat afwijkingen op beleidsvelden van meer dan € 100.000 kort worden toegelicht. Per programma worden de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves vermeld.

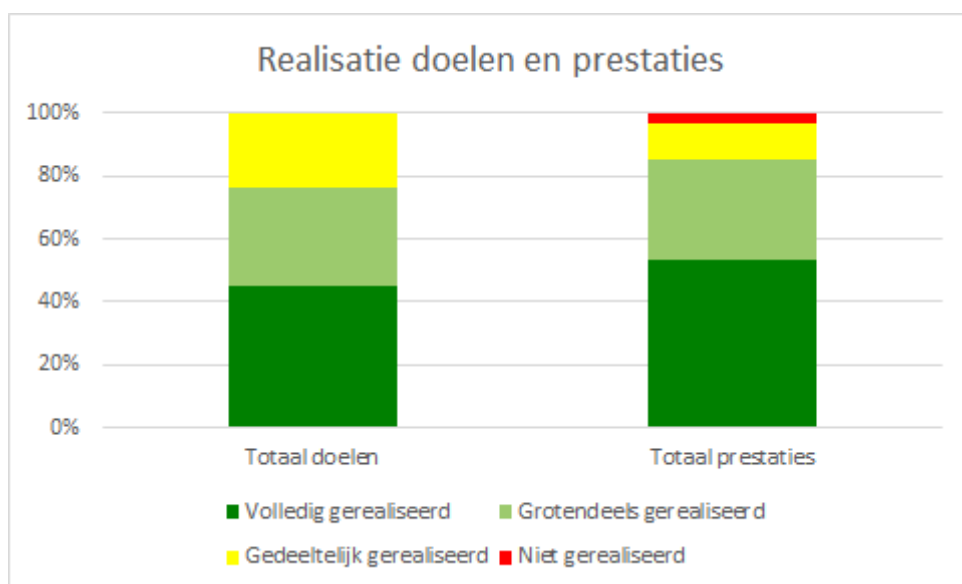
Naast de aan de raad aangeboden papieren versie van het jaarverslag en de jaarrekening is deze als pdf-bestand ook beschikbaar via de website van de gemeente. Vanuit de pdf kan via een link de achterliggende informatie (beleidsnota's, visie documenten, websites, etc.) worden geraadpleegd. Ook staat in de pdf alle informatie die voorheen ook via een aparte interactieve website beschikbaar was. Deze extra website is gestopt sinds de begroting 2019, omdat de capaciteitskosten niet in verhouding stonden tot het gebruik van de P&C websites.

1.1.2 Relatie tussen doelen en prestaties

In de Programmabegroting 2018-2022 zijn 51 doelen geformuleerd en 147 prestaties om deze doelen te bereiken. Voor zowel de doelen als de prestaties is nagegaan in hoeverre deze in 2018 zijn bereikt.

Van alle benoemde doelen is 45% volledig gerealiseerd, 31% grotendeels gerealiseerd, 24% gedeeltelijk gerealiseerd en 0% niet gerealiseerd.

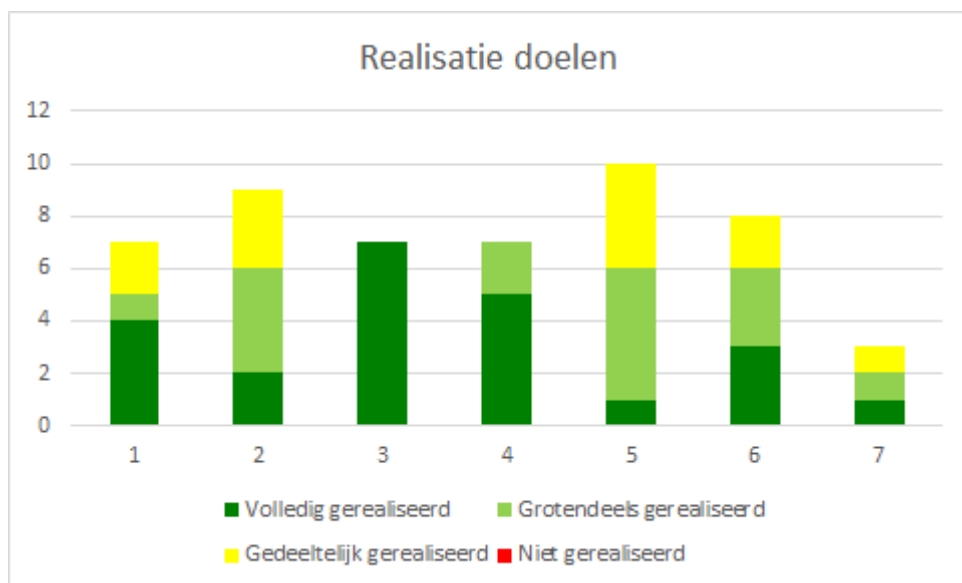
Van alle prestaties is 53% volledig gerealiseerd, 32% grotendeels gerealiseerd, 12% gedeeltelijk gerealiseerd en 3% niet gerealiseerd.

1.1.3 Realisatie doelen en prestaties

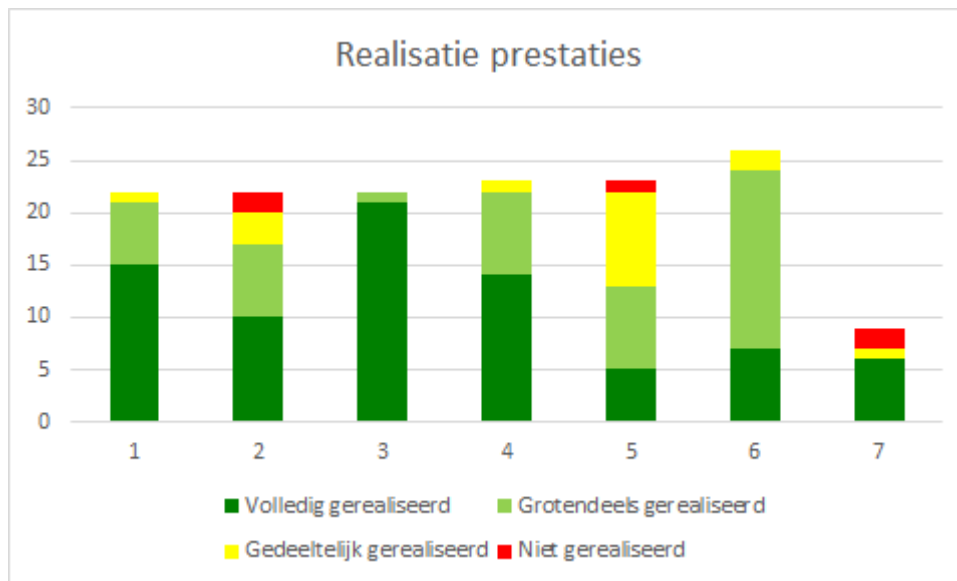
Realisatie doelen

Programma 3 kent in verhouding het hoogste percentage volledig gerealiseerde doelen (100%). Daarna zijn binnen de programma's 6 en 1 de meeste doelen volledig of grotendeels gerealiseerd (opgeteld resp. 76% en 71%). Programma 5 kent het hoogste percentage gedeeltelijk gerealiseerde doelen (40%). Bij geen enkel programma is een doel niet gerealiseerd.

Realisatie prestaties

Binnen programma 3 zijn 95% van de prestaties volledig gerealiseerd. Daarna zijn binnen de programma's 4 en 1 de meeste prestaties volledig of grotendeels gerealiseerd (opgeteld resp. 96% en 95%). Programma's 2, 5 en 7 hebben één of twee niet gerealiseerde prestaties. Programma 6 kent het hoogste percentage grotendeels gerealiseerde prestaties (65%) en is eveneens het enige programma waarbij dit percentage veel groter is dan het percentage volledig gerealiseerde prestaties (27%).

1.2 Groei van de stad

Haarlem is populair en de vraag naar woningen is groot. Haarlem is daardoor aan het groeien, maar de invloed die de gemeente op deze groei heeft is beperkt.

In eerste instantie ([Kadernota 2017](#)) ging het daarbij voor de gemeente over het uitbreiden van voorzieningen, vooral voor onderwijs en sport. Ook zijn er acht zogenaamde ontwikkelzones benoemd ([2016/542624](#) en [2017/503092](#)). Ontwikkelzones zijn gebieden waar verschillende woningbouwprojecten bij elkaar in de buurt liggen. Dat geeft kansen om de ruimtelijke kwaliteit van die gebieden te verbeteren. De groei geeft ook kansen om andere verbeteringen in de stad te realiseren, zoals de sociale samenhang, verduurzaming of doorstroming van het verkeer.

In het voorjaar van 2018 is het programma Groei van Haarlem gestart ([2018/126222](#)) om de groei van het aantal woningen en inwoners te begeleiden. Ambities uit het [coalitieprogramma](#) zijn daar later in het jaar aan toegevoegd. Bijvoorbeeld 10.000 nieuwe woningen realiseren in 2025, in plaats van de 7.500 die in de [Woonvisie](#) staan, en meer ruimte voor groen, voor de voetganger, fietser en het openbaar vervoer. Haarlem wil ook een ongedeelde stad blijven, waar meer mensen gelijke kansen hebben en waarin iedereen kan meedoen. Het programma heet nu *Groei van Haarlem 10.000 / 2025*. Bij de Kadernota 2018 zijn extra middelen vrijgegeven om de capaciteit van het programma te verhogen.

De kernboodschap van het programma Groei van Haarlem 10.000/2025 is:

Haarlem is een eeuwenoude, mooie stad waar mensen graag wonen en leven. Dat zorgt voor grote druk op de woningmarkt. Daarom hebben we de ambitie om tot en met 2025 10.000 woningen toe te voegen. Deze zijn nodig om wachttijden voor sociale woningen te verkorten, doorstromen te vergemakkelijken en iedereen meer kans te geven een woning te vinden. We zorgen ervoor dat voorzieningen, zoals winkels, scholen en groen meegroeien met het aantal inwoners en dat we scherp toezien op de bereikbaarheid van de stad. Ook willen we meer werkgelegenheid in Haarlem mogelijk maken. De groei is een kans om de stad te verbeteren en duurzamer te maken. De lasten proberen we zo eerlijk mogelijk te verdelen over de stad.

Binnen het programma is in 2018 aan verschillende projecten gewerkt. Beleid, trends en ontwikkelingen zijn geïnventariseerd om kansen en belemmeringen duidelijk te krijgen. Er zijn vier studies gedaan: naar voorzieningen, woonbehoefte, werk en mobiliteit.

Voor de acht ontwikkelzones worden ontwikkelvisies gemaakt, samen met de stad. De visies geven een toekomstbeeld en de eerste spelregels voor de ontwikkeling van de gebieden om het toekomstbeeld te realiseren. De visie voor Spaarnesprong ([2017/596170](#)) is door de gemeenteraad in maart 2018 vastgesteld. De overige visies zijn voorbereid. Door capaciteitsgebrek is minder voortgang geboekt en daarmee ook minder uitgegeven dan begroot. Om de benodigde werkzaamheden en onderzoeken alsnog in 2019 te kunnen uitvoeren wordt voorgesteld dit budget door te schuiven naar 2019 (zie paragraaf 1.4 Financiële resultaten op hoofdlijnen).

De ruimte in de stad en de middelen zijn beperkt. Daarom wordt binnen het programma een afwegingsmethodiek ontwikkeld waarmee keuzes en beleidsdoelstellingen tegen elkaar af gewogen kunnen worden zodat de gemeente goed doordachte keuzes kan maken.

In 2018 is binnen het programma Groei van Haarlem 10.000 / 2025 vooral aan onderzoek en analyse gewerkt. Begin 2019 wordt dit afgerond. Daarna kunnen het college en raad de benodigde bestuurlijke keuzes kunnen maken en worden de eerste stappen in de uitvoering gezet.

1.3 Gebiedsgerichte vertaling

Per stadsdeel wordt eens in de vijf jaar een gebiedsopgave opgesteld. Deze geeft aan welke doelen de gemeente met haar partners binnen vijf jaar wil realiseren op fysiek, sociaal en economisch terrein.

In 2018 is de gebiedsopgave voor de komende periode, 2019-2023, vastgesteld. De Gebiedsopgaven 2014 - 2018 zijn geëvalueerd en beoordeeld op resultaten. Voor het inventariseren van relevante thema's voor de voorliggende periode worden expertmeetings gehouden met relevante stakeholders. Een actuele analyse van de gebieden maakt onderdeel uit van de [nieuwe opgave](#).

In het gebiedsprogramma staat welke projecten er worden uitgevoerd om de gebiedsopgaven te halen. De gebiedsprogramma's worden gepubliceerd via de applicatie op www.haarlem.nl/gebiedsprogramma. Op deze plek worden de gebiedsprogramma's 'realtime' toegankelijk gemaakt. Deze applicatie is primair het communicatiemiddel naar inwoners van de stad en partners van de gemeente Haarlem. Over 2018 is een [gebiedsjaarverslag](#) digitaal opgeleverd. Dit verslag wordt u ter informatie aangeboden.

1.4 Financiële resultaten op hoofdlijnen

Algemeen

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten van de jaarrekening op hoofdlijnen. Het hoofdstuk gaat in op de belangrijkste afwijkingen op de Programmabegroting 2018 uit de Decemberrapportage 2018. Ook staat in dit hoofdstuk een toelichting op de ontwikkeling van de algemene reserves. Een uitgebreide opsomming van afwijkingen van de vastgestelde begroting staat vermeld bij de verantwoording van de programma's bij het onderdeel 'Wat heeft het gekost?'. Het budgetbeheer en de rechtmatigheid van de bestede middelen wordt uitgelegd in paragraaf 4.6 Kadernota rechtmatigheid.

Analyse uitkomsten jaarrekening

Gedurende het begrotingsjaar 2018 is de begroting bijgesteld. De opbouw van het begrotingssaldo kan als volgt worden samengevat:

Opbouw begrotingssaldo 2018

Programmabegroting 2018 (uitkomst meerjarenraming) -2.470 v

Aanvullende voorstellen Programmabegroting 2018-2022	1.089 n
Bestuursrapportage 2017	1.381 n
	0

Saldo meerjarenraming na verwerking genomen raadsbesluiten 0

Bestemming rekeningresultaat 2017	-651 v
Financiële voortgangsrapportage 2018	1.588 n
Actualisatie investeringsplan	-804 v
Hogere lasten cluster sociaal	760 n
Hogere lasten cluster fysiek	1.100 n
Hogere lasten cluster burger en bestuur	560 n
Mutaties Kadernota 2018	2.553 n
Begrotingsuitkomst na Kadernota 2018	2.553 n

Mutaties Bestuursrapportage 2018	-1.589 v
Begrotingsuitkomst na Bestuursrapportage 2018	964 n

Mutaties Decemberrapportage 2018	3.904 n
Begrotingsuitkomst na Decemberrapportage 2018	4.868 n

Bij de vaststelling van de Begroting 2018 heeft het college een sluitende begroting aangeboden. Na de verwerking van de Financiële voortgangsrapportage 2018 was er sprake van een nadelig saldo van € 2,5 miljoen. Het resultaat van de Bestuursrapportage 2017 was € 1,6 miljoen voordelig, waardoor het saldo wijzigde naar € 0,9 miljoen nadelig. In de decemberrapportage bedroeg het resultaat € 3,9 miljoen nadelig wat leidde tot een begrotingsuitkomst van € 4,8 miljoen nadelig.

Nr.	Programma	Saldo begroting 2018 na wijz.	Saldo rekening 2018	Saldo begroting vs rekening 2018
1	Maatschappelijke participatie	56.175	54.123	-2.052
2	Ondersteuning en Zorg	106.997	108.889	1.893
3	Werk, Inkomen en Schulden	42.656	40.755	-1.901
4	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	39.310	38.963	-347
5	Beheer en Onderhoud	31.465	29.362	-2.103
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	27.249	26.797	-452
7	Alg. Dekkingsmiddelen&Overhead	-298.984	-299.417	-434
	Totaal	4.868	-527	-5.396

Belangrijke financiële afwijkingen

Het onderstaande overzicht laat de belangrijkste financiële afwijkingen zien van de Jaarrekening 2018 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2018. Dit zijn vooral de afwijkingen die groter zijn dan € 500.000. Als bij een afwijking de lasten gelijk zijn aan de baten, dan zijn die afwijkingen niet vermeld omdat ze dan budgettair-neutraal zijn. De afwijkingen die hieronder staan vermeld, zijn verschillend. De verklaring van de overige afwijking staan in bijlage 6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld.

Analyse definitieve begroting - rekening

Begrotingssaldo na wijzigingen 2018		4.868	n
Afwijkingen realisatie 2018			
Onderwijs en sport	In de begroting ontbreekt een deel van de Rijksbijdrage en de bijdragen vanuit gemeenten voor regionale taken leerplicht. Het betreft structurele bijdragen die vanaf 2019 in de begroting worden opgenomen.	-670	v
Onderwijs en sport	Schikking met schoolbesturen bijzonder onderwijs over langdurig verschil over overschrijdingsregeling.	630	n
Sociale basis	Onderbesteding op het budget van sociaal programma Statushouders door vertraging op kosten voor maatschappelijke oriëntatie en programmakosten. De verschuiving van activiteiten naar 2019 wordt meegenomen in de bestemming van het rekeningresultaat.	-440	v
Voorzieningen jeugd	Incidenteel voordeel op budget CJG door overheveling lasten peuterspeelzalen naar regeling Onderwijs Achterstanden en bijbehorende rijksbijdrage.	-700	v
Duurzame stedelijke vernieuwing	Vertraging op programma's Zonemanagers en Groei van Haarlem door gebrek aan capaciteit om studies uit te voeren. De verschuiving van activiteiten wordt opgenomen in de bestemming van het rekeningresultaat.	-418	v
Economie, toerisme en cultuur	Vervangingsinvesteringen van De Toneelschuur zijn hoger dan begroot door verwachting dat bepaalde investeringen geactiveerd konden worden.	300	n
Openbare ruimte en mobiliteit	Vertraging op uitvoering van onderhoudswerken veroorzaakt door capaciteitsgebrek en intensieve inspraakprocessen	-1.118	v
Parkeren	Hogere parkeerbaten door toename aantal bezoekers en betaald parkeren op zondag. Daarnaast lagere lasten voor straatparkeren en handhaving door onderbezetting.	-804	v
Overige beheertaken	Onvoorziene zaken vastgoedbeheer als storingsmeldingen en ruimen asbest diverse locaties.	558	n
Dienstverlening	Minder ambtelijke inzet en inhuur basisadministraties	-506	v
Algemene dekkingsmiddelen	Baten algemene uitkering hoger dan begroot door een aantal doeluitkeringen vanuit de decembercirculaire. Deze worden opgenomen in de bestemming van het rekeningresultaat.	-2.032	v
Algemene dekkingsmiddelen	Voordelige verrekeningen van uitkeringen en WOZ-waarden uit 2016/2017.	-521	v
Overhead	Huisvestingskosten zijn hoger dan begroot wegens de verwachting dat bepaalde onderhoudswerkzaamheden geactiveerd konden worden. Daarnaast zijn de beveiligingskosten hoger dan gepland.	542	n
Overhead	Minder activeerbare uren door vast personeel waardoor lagere dekking overhead. De overschrijding wordt verklaard doordat medewerkers van de projectorganisatie minder productieve uren gemaakt hebben en een deel op onderhoudswerkzaamheden hebben gewerkt waarvoor geen dekking overhead wordt gegenereerd.	1.094	n

Analyse definitieve begroting - rekening

Overige mutaties	Diverse afwijkingen kleiner dan € 500.000.	-1.310	v
------------------	--	--------	---

Rekeningsaldo 2018**-551 v****Ontwikkelingen van de algemene reserves in 2018**

De algemene reserve en onderliggende reserves bestaan uit drie delen. Een algemeen deel, een deel voor het sociaal domein (deze is opgenomen in het hoofdstuk Ontwikkelingen sociaal Domein) en een deel voor de grondexploitatie. De onderliggende reserves dienen als buffer voor het opvangen van uitgaven die incidenteel en onvoorzien, maar wel noodzakelijk zijn. In paragraaf 3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt hier nader op ingegaan.

Algemene reserve

De algemene reserve is in 2018 met € 3,7 miljoen afgenomen. De oorzaak hiervan is:

- Toevoeging rekeningresultaat 2017 van € 1,5 miljoen;
- Restant terugstorting Kans en Kracht van € 0,2 miljoen;
- Onttrekkingen door genomen besluiten van totaal € 5,4 miljoen.

Op basis van wat nu bekend is, is hieronder de verwachte ontwikkeling van de algemene reserve voor de komende jaren weergegeven:

Algemene reserve	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1-1	-30.092 v	-26.406 v	-23.460 v	-23.702 v	-19.805 v	-22.496 v
Restant terugstorting Kans & Kracht	-226 v					
Saldi Meerjarenbegroting		-623 v	-906 v		-2.691 v	-1.146 v
Resultaat 2017 (Kadernota 2018)	-1.533 v					
(Voorgenomen) dotaties	-1.759 v	-623 v	-906 v	0 v	-2.691 v	-1.146 v

Uit resultaat 2017 (1.533 n):

Statushouders	310	n				
Aanwending nieuw	651	n				
BUUV	59	n				
Wijziging organisatiestructuur	80	n				
Veiligheid beweegbare brug	126	n				
Moderniseren parkeren	175	n				
Arbeidsparticipatie	74	n				
Fietsgelden	58	n				
 Aanjagen bouwfunctie	 540	 n				
Saldi Meerjarenbegroting	3.372	n	2.828	n	423	n
Bijstelling BUIG			241	n	241	n
Energie neutraal particuliere woningen			500	n		
(Voorgenomen) onttrekkingen	5.445	n	3.569	n	664	n
Stand per 31-12	-26.406	v	-23.460	v	-23.702	v

Algemene reserve grondexploitaties

De algemene reserve grondexploitaties kan worden aangewend om tekorten op grondexploitaties te dekken. Op grond van de uitkomsten van de risico-inventarisatie hoeft hier geen beroep op te worden gedaan. Voor een meerjarenraming van de grondexploitatie wordt verwezen naar het MPG (bijlage bij de kadernota).

Reserve grondexploitaties	2018
Stand per 1-1	-23.733 v
Winstuitname DSK	-949 v
Winstuitname Entree	-472 v
Actualisatie Noordkop	-1.853 v
Actualisatie Badmintonpad	-24 v
Dotaties	-3.298 v
Onttrekking reserve Ongedeelde Stad	5.000 n
Onttrekking t.b.v. DSK	964 n
Actualisatie Deliterrein	137 n
Actualisatie Scheepmakerskwartier Fase 2	136 n
Actualisatie Aziëweg	202 n
Actualisatie Schalkwijk Meerwijk centrum	59 n
Onttrekkingen	6.498 n
Stand per 31-12	-20.533 v

Ontwikkelingen sociaal domein

Financiële verantwoording 2018

Voor het eerst sinds 2015 is er in het sociaal domein sprake van een financieel tekort. Een tekort dat al het hele jaar in beeld is geweest. Bij het opstellen van de Begroting 2018 werd rekening gehouden met een tekort van € 1,8 miljoen. In oktober 2018 is in de prognose sociaal domein 2018 ([2018/64717](#)) gemeld dat het verwachte saldo € 5,2 miljoen nadelig zou bedragen. In de Decemberrapportage 2018 is een geactualiseerde prognose opgenomen. De verwachting was dat het negatieve saldo iets zou verbeteren tot € 4,4 miljoen nadelig. Het uiteindelijke resultaat 2018 bedraagt € 2,5 miljoen nadelig. Ten opzichte van de laatste prognose een verbetering van € 1,9 miljoen.

Het resultaat is exclusief de inzet en besteding van de versnellers 2018. In de decemberrapportage is over een aantal versnellers besloten de niet-bestede middelen 2018 beschikbaar te stellen voor 2019. In totaal is voor een bedrag van € 4,2 miljoen aan versnellers besteed (ten opzichte van een raming van € 6,1 miljoen).

In 2015, het eerste jaar van de decentralisaties, was het voordelig saldo ruim € 15,0 miljoen. In 2016 was het voordeel iets kleiner maar met ruim € 12,0 miljoen voordelig, was er nog steeds sprake van een stevig resultaat. In 2017 daalde het positieve saldo tot iets meer dan € 1,0 miljoen. Op het domein Jeugd was in 2017 voor het eerst sprake van een nadeel, op de andere domeinen was nog steeds sprake van (afnemende) overschotten. Deze ontwikkeling zet zich door in 2018. Bij Jeugd is ook in 2018 sprake van een nadeel. Binnen de Wmo Huishoudelijke ondersteuning en de Wmo

dagbesteding en begeleiding is er vrijwel geen sprake meer van voordelen. Net zoals in de afgelopen jaren is er bij Beschermd wonen opnieuw een voordeel. Tenslotte is er op de WSW, mede door de goede resultaten van Paswerk, sprake van een voordeel. Door de extra inzet op re-integratie vanuit het project Ken je Klant is op het re-integratiebudget sprake van een nadeel.

Alhoewel er sprake is van een nadeel is de overschrijding ten opzichte van het beschikbare budget (ruim € 121 miljoen) met 2% vrij beperkt. Ten opzichte van het landelijke beeld, doet Haarlem het daarin nog steeds goed. Desalniettemin begint een aantal ontwikkelingen structurele kenmerken te vertonen, dat maakt het nodig om maatregelen te nemen het tij te keren. Bovendien wordt het tekort, net zoals in voorgaande jaren 'gedempt' door een aanzienlijke onderbesteding op de uitgaven Beschermd wonen. Aangezien Haarlem hier de rol van centrumgemeente heeft, zijn deze voordelen feitelijk niet vrij besteedbaar als dekking voor lokale financiële knelpunten. In de Kadernota 2019 wordt verder ingegaan op de financiële ontwikkelingen en knelpunten in het Sociaal domein.

In 2018 is er grote vooruitgang geboekt in de administratieve verwerking en de bijbehorende beheersmaatregelen. Met name dankzij de grote inzet vanuit Haarlem zijn alle aanbieders jeugdzorg in 2018 ook (stapsgewijs) overgegaan op het berichtenverkeer via jeugd. Die inzet moet zich in 2019 uitbetalen in meer inzicht in de verleende zorg (aantallen cliënten in zorg, doorlooptijden etc. en minder rapportages. Aanbieders kunnen ook sneller betaald worden, wat gunstig is voor de krappe liquiditeitsposities van veel aanbieders. Bovendien zijn de controlewerkzaamheden aan het einde van het jaar beperkter, doordat deze grotendeels in het proces plaatsvinden. Daarbij is in 2018 ook extra ingezet op het verder verbeteren van de interne controles. Er zijn aanvullende acties ingezet op het beter kunnen beoordelen van de geleverde zorgprestaties, zowel voor zorg in natura als PGB-zorg. Dat vertaalt zich onder meer in een tijdige financiële afsluiting, minder correcties en opmerkingen van de interne en externe accountant.

Met deze administratieve basis wordt het ook beter mogelijk te sturen, zowel intern als naar de aanbieders. Die inspanningen zullen in 2019 verder uitgebouwd worden.

Resultaat Sociaal domein 2018	Oktober 2018	Dec. rap. 2018	Jaarrekening 2018
Geraamd tekort (begroting 2018)	1.861.000 n	1.861.000 n	1.861.000 n
1. Afwikkeling 2017			
Wmo	0	0	0
Jeugd	pm	0	0
WSW (afrekening GR Paswerk)	-135.000 v	-135.000 v	-175.000 v
2. Voorzieningen volwassenen			
Huishoudelijke ondersteuning	-200.000 v	-120.000 v	-20.000 v
Begeleiding en dagbesteding	150.000 n	500.000 n	785.000 n
Vervoersvoorzieningen	100.000 n	100.000 n	85.000 n
Woonvoorzieningen	0	0	-185.000 v
Gezinsbegeleiding en jongvolwassenen	-600.000 v	-600.000 v	-510.000 v
Overige voorzieningen	450.000 n	450.000 n	290.000 n
Eigen bijdrage Wmo	0	0	-645.000 v
3. Voorzieningen Jeugd			
CJG	0	0	-600.000 v

Resultaat Sociaal domein 2018	Oktober 2018	Dec. rap. 2018	Jaarrekening 2018
Zin	3.890.000 n	3.890.000 n	3.820.000 n
PGB	265.000 n	265.000 n	365.000 n
Onderhanden werk, niet via iJW	500.000 n	500.000 n	0
4. Opvang, wonen en herstel			
Zin	-1.800.000 v	-1.800.000 v	-1.600.000 v
PGB	375.000 n	375.000 n	185.000 n
Eigen bijdrage	-190.000 v	-490.000 v	-520.000 v
5. Re-integratie en WSW			
Re-integratie	550.000 n	380.000 n	600.000 n
WSW (bijdrage GR Paswerk)	0	0	-700.000 v
6. Overig		-250.000 v	-100.000 v
Sociaal Wijkteams		-500.000 v	-425.000 v
Uitvoeringsorganisatie			
(Verwacht) saldo 2018	5.216.000 n	4.426.000 n	2.511.000 n

Verschillenanalyse 2018

1. Afwikkeling 2017

Medio 2018 zijn alle eindfacturen 2017 van de diverse aanbieders jeugdzorg allemaal gecontroleerd. Met vrijwel alle aanbieders is ook overeenstemming over de afrekening waardoor er geen financiële effecten meer op 2018 zijn. Een drietal aanbieders moet nog akkoord gaan met de eindcontrole. De verwachting is dat dit verder geen financiële gevolgen zal hebben. Zoals hiervoor opgemerkt zijn in 2018 grote stappen in het administratieve proces gezet. Omdat alle aanbieders in 2018 via het berichtenverkeer werken, zal er over 2018 geen sprake zijn van extra administratieve stappen, een substantiële lastenverlichting voor alle partijen.

2. Voorzieningen volwassenen

Huishoudelijke ondersteuning

De werkelijke uitgaven voor huishoudelijke ondersteuning zijn nagenoeg conform de begroting. Dat betekent dat er, voor het eerst sinds jaren, feitelijk geen overschot is op de uitgaven voor Huishoudelijke ondersteuning. Aan zorg in natura is € 160.000 meer uitgegeven dan begroot, aan PGB's is € 180.000 minder uitgegeven. Zoals al eerder gemeld is er in 2018 sprake geweest van een toename van het aantal meldingen en aanvragen. Die ontwikkeling werd in 2017 al zichtbaar en de groei zet zich dus voort.

Begeleiding en Dagbesteding

De werkelijke uitgaven voor begeleiding en dagbesteding zijn € 785.000 hoger dan begroot. Ten opzichte van de prognose zijn de werkelijke uitgaven ook hoger. Er is sprake van een toename van aantallen cliënten met een zwaardere zorgbehoefte.

Vervoersvoorzieningen

Op het product vervoersvoorzieningen is per saldo sprake van een nadeel van € 84.000 ten opzichte van de raming. Bij het collectief vervoer nemen de kosten toe waardoor er sprake is van een overschrijding van € 395.000. Daar staat overigens een toename van eigen bijdragen tegenover (zie verschillenanalyse eigen bijdrage). Op het gebruik van de individuele vervoersvoorzieningen is sprake

van een voordeel van € 200.000 zorg in natura en € 70.000 voordeel op de PGB's. De uitgaven voor rolstoelen circa zijn nagenoeg conform de raming.

Woonvoorzieningen

Op de verstrekte woonvoorzieningen is sprake van een onderbesteding van € 185.000.

Gezinsbegeleiding en jongvolwassenen

Het zorgproduct Gezinsbegeleiding en jongvolwassenen is een nieuw product. In 2018 is er, ten opzichte van de raming, een onderbesteding van € 510.000. De verwachting is dat het gebruik van dit product gaat toenemen in de toekomst.

Overige voorzieningen

Per saldo is er sprake van een nadeel van € 290.000. Eind 2018 is voor de laatste keer een bijdrage van de VNG in de afkoop van het regresrecht ontvangen, een incidentele meevaller van € 100.000.

Eigen bijdrage

Door het toenemend gebruik van de Wmo-voorzieningen is er ook sprake van een toename van de ontvangsten voor de eigen bijdrage. Voor alle Wmo-voorzieningen (niet zijnde Beschermd wonen) is er sprake van een voordeel ten opzichte van de raming van € 180.000. In hoeverre dit voordeel structureel is, is onzeker omdat per 1 januari 2019 het abonnementstarief ingevoerd is. De ontvangen eigen bijdrage voor de Regiorijder is € 65.000 hoger dan geraamd; deze extra baten hangen vanzelfsprekend samen met de extra uitgaven door het toenemend gebruik van de vervoersvoorzieningen. Tenslotte is in 2018 sprake van een incidentele meevaller van € 400.000, vanwege een bijdrage van de regiogemeenten voor de kosten van de vervoerscentrale (die in 2018 voor rekening van Haarlem zijn gekomen).

3. Voorzieningen Jeugd

CJG

Binnen de begroting sociaal domein zijn middelen geraamd voor MEE. In 2017 is een deel van die middelen overgeheveld naar het CJG, als dekking voor de inzet van MEE bij het CJG. De verhoging van het CJG-budget is ten onrechte dubbel geboekt. Zowel door de raming bijdrage aan MEE bij te stellen en het budget voor specialistische Jeugdhulp te verlagen. Die laatste boeking is onjuist. Hierdoor ontstaat een voordeel van € 600.000 op het budget CJG.

Zorg in natura

De kosten voor specialistische Jeugdhulp vallen circa € 3,8 miljoen hoger uit dan begroot. Deze overschrijding kent meerdere oorzaken. Er is een toename in het gebruik van specialistische Jeugdhulp, mede omdat de gemeente door de stevigere basisvoorzieningen beter zicht heeft op de mensen die dit nodig hebben. Daarnaast is een deel van het budget ingezet om de (preventieve) basisvoorzieningen te versterken. Landelijk is er sprake van dezelfde ontwikkelingen en er wordt op verschillende niveaus (VNG, Rijk) onderzocht hoe met deze tekorten om te gaan. In samenhang met de voorgaande melding (voordeel CJG van € 600.000) is er per saldo sprake van een overschrijding van € 3,2 miljoen. De overschrijding ligt in lijn met de prognoses (verwachte overschrijding van € 3,6 miljoen) en past ook in het landelijke beeld, waar vrijwel alle gemeenten met (forse) overschrijdingen van het Jeugdbudget te maken hebben. De komende periode worden de eindafrekeningen van de aanbieders verder geanalyseerd om inzicht te krijgen in de mogelijke structurele effecten van de overschrijdingen (per aanbieder en op het totaal beschikbare budget).

PGB

De uitgaven voor PGB's Jeugd zijn € 365.000 hoger dan geraamd.

4. Opvang, wonen en herstel

Net als in de afgelopen jaren is er op de uitgaven voor Beschermd wonen sprake van een voordeel. Ten opzichte van de raming is er € 1,6 miljoen minder uitgegeven aan zorg in natura. Dit bedrag is hoger dan voorgaande jaren (voordeel 2017: € 800.000) en kan in belangrijke mate verklaard worden door de toename van de integratie-uitkering Beschermd wonen in 2018. Ten opzichte van de Begroting 2018 is de uitkering met ruim € 1,0 miljoen toegenomen.

In 2018 is ruim € 2,7 miljoen aan PGB's besteed. Ten opzichte van de raming van € 2,6 miljoen is er daardoor sprake van een nadeel van € 185.000. De uitgaven zijn vrijwel gelijk aan de voorgaande jaren.

De inning van eigen bijdragen loopt via het CAK. De totale ontvangsten over 2018 bedragen € 3,4 miljoen. Ten opzichte van de raming een voordeel van ruim € 500.000. Het bedrag aan eigen bijdragen is vrijwel gelijk aan de ontvangsten in de voorgaande jaren. Omdat de raming in 2018 met € 600.000 verhoogd is, is er ten opzichte van de voorgaande jaren, sprake van een kleiner voordeel. Geconstateerd kan worden, dat de ontwikkeling van inkomsten en uitgaven een vrij constant patroon heeft, met name veroorzaakt door het feit dat de beschikbare capaciteit vrijwel volledig bezet is. Daarbij is het vrij lastig om, juist vanwege het gebrek aan voorzieningen, extra capaciteit te realiseren.

5. Re-integratie en WSW

De uitgaven voor re-integratie zijn € 600.000 hoger dan geraamd. Het beschikbare budget 2018 is, mede door de extra inzet op het klantenbestand (vanuit 'Ken je klant') volledig ingezet voor re-integratie. Daarnaast was er in 2018 nog sprake van een (incidentele) last door uitgaven voor re-integratie trajecten die al in 2017 gestart waren en pas in 2018 tot resultaat en betalingsverplichtingen hebben geleid ('no cure-no pay' afspraak).

De bijdrage aan Paswerk is conform de begroting 2018 van Paswerk. De rijksbijdrage WSW is in 2018 aanzienlijk verhoogd (€ 466.000 voordeel voor Haarlem). De mutaties in de rijksbijdrage leiden ook tot een herberekening van de gemeentelijke bijdragen aan Paswerk. Voor Haarlem een voordeel van € 230.000. In 2018 heeft Paswerk het positieve saldo 2017 aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd. Voor Haarlem een meevaller van ruim € 175.000. Aangezien deze meevaller feitelijk betrekking heeft op 2017 is dit bedrag in de financiële analyse meegenomen onder 1. Afwikkeling 2017. In deze analyse is nog geen rekening gehouden met het werkelijke resultaat 2018 van Paswerk. De verwachting is dat er bij Paswerk sprake zal zijn van een positief saldo. Een eventuele uitkering aan de gemeenten zal (administratief) ten gunste van 2019 komen.

6. Overig

Bij de sociale wijkteams is sprake van een kleine onderbesteding van € 100.000. Door vacatures is er bij de uitvoeringsorganisatie per saldo sprake van een voordeel van € 425.000.

Ontwikkeling integratie-uitkering

Net als in de voorgaande jaren kende de integratie-uitkering Sociaal Domein in 2018 opnieuw grote schommelingen. Ten opzichte van de stand eind 2017 (Decembercircular 2017) is de uitkering eind 2018 (stand Decemercircular 2018) ruim € 3,0 miljoen hoger. Met name in de Meicircular 2018 is, als gevolg van loon- en prijscompensatie, sprake geweest van een forse toename. Zoals uit de verschillenanalyse hiervoor blijkt, zijn deze extra middelen ook nodig om de loon- en prijsontwikkeling in de verschillende domeinen te kunnen bekostigen.

Vanaf 2019 is het grootste deel van de IUSD opgegaan in de algemene uitkering. Daardoor kan er geen vergelijking meer met de voorgaande jaren en/of circulars gemaakt worden.

Ontwikkeling IU SD 2018	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Stand decembercirculaire 2017	117.776	117.900	117.569	118.557	118.232	118.232
Stand decembercirculaire 2018	120.860					
Saldo (- = nadeel)	3.084					

Ontwikkeling reserve sociaal domein

De reserve Sociaal domein neemt in 2018 af met een bedrag van € 8,0 miljoen. Er was rekening gehouden met een afname van € 8,065 miljoen (het saldo van het geraamde tekort 2018 en alle geraamde onttrekkingen in 2018). Per saldo ontstaat hierdoor het volgende beeld van de reserve Sociaal domein:

Reserve Sociaal domein	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand per 1-1	-27.126 v	-19.157 v	-10.299 v	-6.372 v	-5.930 v	-5.488 v
Dotaties	-912 v					
(Voorgenomen) dotaties	-912 v	0 v	0 v	0 v	0 v	0 v
(Geraamde) onttrekkingen	8.881 n	9.799 n	3.927 n	442 n	442 n	442 n
(Voorgenomen) onttrekkingen	8.881 n	9.799 n	3.927 n	442 n	442 n	442 n
Stand per 31-12	-19.157 v	-9.358 v	-6.372 v	-5.930 v	-5.488 v	-5.046 v

Bestemming rekening resultaat

Het rekeningresultaat 2018 is € 527.000 positief.

Budgetten kunnen alleen worden besteed in het jaar waarvoor ze zijn toegekend en de acties ook in dat jaar zijn. Als de activiteiten niet meer in het jaar gedaan kunnen worden, kan het (restant-) budget doorgeschoven worden naar het volgende jaar. Zo wordt voorkomen dat een nieuw budget moet worden aangevraagd. Deze budgetoverheveling valt onder het budgetrecht van de raad, dus moet de raad daar apart over besluiten.

Voor budgetoverheveling gelden de volgende regels:

1. De noodzaak moet worden onderbouwd en er moet een directe verbinding zijn tussen het budget en de werkzaamheden waarvoor overheveling wordt gevraagd.
2. De uitvoering moet in het 2019 plaatsvinden en passen binnen de werkplannen 2019
3. Doorschuiven naar het volgende jaar mag alleen met eenmalige budgetten of eenmalig opgehoogde budgetten als de activiteit anders niet voortgezet kan worden.
4. De budgetoverheveling moet materieel zijn. De ondergrens hiervoor is € 50.000.
5. Er kan niet meer budget worden overgeheveld dan het bedrag van het positieve rekeningresultaat. Uitzondering is wanneer het beschikbaar gehouden moet worden vanwege regionale afspraken.

Bestemmingsvoorstel Jaarrekening 2018

Resultaat**-527 v**

Voorstellen:

1. Tekort maatschappelijke opvang (Regionaal Kompas)	-998	
2. Geweld hoort nergens thuis	60	
3. Vrouwenopvang	74	
4. Baankansen kwetsbare jongeren	257	
5. Transformatiefonds Sociaal Domein	471	
6. Dotatie reserve exploitatie RIEC	99	
7. Zero emissie stadslogistiek	130	
8. Informatieplicht energiebesparende maatregelen	33	
9. Innovatieve aanpak energiebesparing	323	
10. Versnelling aanpak tegen eenzaamheid	250	
11. Statushouders	334	
12. Vervangingsinvesteringen Philh./Stadsschouwburg	110	
13. Structuurvisie Openbare Ruimte	50	
14. Zonemanagers	278	
15. Groei van Haarlem	140	
		1.611 n
Resterend saldo		1.084 n

Toelichting bestemmingsvoorstellen

1. Haarlem ontvangt en beheert als centrumgemeente de rijksmiddelen voor de Maatschappelijke opvang (DU MO). Het saldo van de inkomsten en uitgaven wordt volgens de afspraken in de Nota reserves en voorzieningen afgerekend via de reserve Regionaal Kompas. Over 2018 is er een nadelig saldo MO van bijna € 1,5 miljoen. Deze overschrijding kan voor bijna € 0,5 miljoen gedekt worden uit de reserve Regionaal Kompas. Het saldo van de reserve is daarmee niet genoeg om het hele tekort op de DU MO te dekken. Hierdoor komt onterecht een nadeel van bijna € 1,0 miljoen ten laste van de exploitatie van de gemeente Haarlem. In het regionale portefeuillehoudersoverleg is afgesproken dat het resterende tekort op de Maatschappelijke opvang uit het budget Beschermd wonen kan worden gehaald. Haarlem beheert als centrumgemeente ook deze middelen (IU BW) voor de gehele regio. Door de administratieve inrichting in de gemeente Haarlem kan dit niet anders dan door het te onttrekken aan de reserve Sociaal Domein. Dit leidt tot een positieve mutatie op het rekeningresultaat.
2. In april 2018 is door de VNG samen met de ministeries Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport het programma 'Geweld hoort nergens thuis' gepresenteerd voor de aanpak van huiselijk geweld. Voor de gemeente Haarlem als pilotregio is in 2018 € 60.000 beschikbaar gesteld voor het centrum voor kindermishandeling en huiselijk geweld door invoering van een multidisciplinaire aanpak. De verdeling van (regionale) middelen is in de decembercircularisatie 2018 bekend gemaakt. Het voorstel is het gehele bedrag over te hevelen naar 2019.

3. In de Septembercirculaire 2018 is aangekondigd dat de bijdrage voor Vrouwenopvang voor slachtoffers zonder eerdere verblijfstatus structureel wordt verhoogd. Het voorstel is het resterende bedrag van € 74.000 over te hevelen naar 2019, omdat het een bekendmaking aan het einde van het jaar was en het regionale middelen zijn.
4. In 2018 heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid extra geld beschikbaar gesteld voor baankansen voor kwetsbare jongeren uit het voortgezet speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs. Het bedrag is bestemd voor centrumgemeenten zodat deze hier samen met regiogemeenten en pro-VSO scholen invulling aan kunnen geven. Het voorstel is het bedrag van € 257.000 over te hevelen naar 2019 omdat het regionale gelden zijn.
5. Jeugdhulpregio's kunnen vanaf 2018 tot en met 2020 gelden ontvangen voor de bevordering van transformatiebeweging onder jeugd. Dit sluit aan bij het actieprogramma 'Zorg voor de jeugd'. Haarlem heeft als jeugdhulpregio een bijdrage aangevraagd voor een meerjarig transformatieplan. Omdat het regionale gelden zijn is het voorstel het volledige bedrag van € 471.000 door te schuiven naar 2021 (de gemeente ontvangt voor 2019 en 2020 rijksmiddelen hiervoor).
6. Het Regionaal informatie en expertisecentrum (RIEC) is een samenwerkingsverband van gemeenten in Noord-Holland en een aantal andere organisaties als politie en belastingdienst. De gemeente Haarlem is centrumgemeente en voert de administratie van het RIEC uit. Dit gebeurt in een apart onderdeel binnen de administratie van de gemeente Haarlem dat ook apart gehouden moet worden van de exploitatie van de gemeente Haarlem. Voor de afwikkeling van het resultaat van het RIEC wordt daarom de reserve exploitatie RIEC (onderdeel reserve regiotaken) gebruikt. Wegens het ontbreken van een raadsbesluit was het in jaarrekening 2018 nog niet mogelijk om het positief resultaat van RIEC (€ 99.160) te doteren aan deze reserve. Om de dotatie alsnog te kunnen doen, wordt deze via de resultaatbestemming gevraagd. Vanaf 2019 wordt de administratie RIEC structureel buiten de administratie van de gemeente Haarlem geplaatst waardoor de administratie vereenvoudigt.
7. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft voor het thema Zero emissie stadslogistiek in de Decemercirculaire 2018 geld bestemd voor Nul emissie stadslogistiek in 2025. Haarlem heeft € 130.000 ontvangen voor drie projectplannen samen met InHolland en Spaarnelanden. Het voorstel is het gehele bedrag over te hevelen naar 2019 voor de drie projecten die in 2019 van start gaan.
8. Via de Decemercirculaire 2018 heeft Haarlem € 33.000 ontvangen voor het opzetten van een systeem waarin de energiebesparende maatregelen worden gemonitord met een terugverdientijd van vijf jaar voor bedrijven met een middelgroot energieverbruik. Deze bedrijven zijn per 1 juli 2019 wettelijk verplicht hierover te rapporteren aan de gemeente. De Omgevingsdienst IJmond (ODIJ) voert deze taak uit voor Haarlem. Het voorstel is het gehele bedrag over te hevelen naar ODIJ in 2019. Het is weliswaar een lager bedrag dan de ondergrens van € 50.000, maar het voorstel is opgenomen omdat het een toegekend bedrag vanuit het Rijk is en bedoeld voor ODIJ.
9. In de Decemercirculaire 2018 is € 323.000 ontvangen voor Innovatieve aanpak energiebesparing. Haarlem is één van de 18 gemeenten die als trekker in hun regio een bijdrage vanuit het Rijk ontvangt voor de uitvoering van regionale innovatie in energiebesparing bij particuliere woningen. Het doel is woningen sneller te verduurzamen en meer woningen energieneutraal te maken. Dit gebeurt in regionale coalities van gemeenten, bedrijven en andere stakeholders. Het voorstel is om de gehele € 323.000 over te hevelen naar 2019.

10. In de Decemercirculaire 2018 is voor versnelling van bestaande en lokale aanpakken door de VNG een verdeling vastgesteld voor extra geld voor het programma 'Eén tegen eenzaamheid'. Haarlem heeft hiervoor € 250.000 ontvangen. Voorgesteld wordt om de eenmalige decentralisatie-uitkering eenzaamheid van € 250.000 gelijkmatig te spreiden over de jaren 2019 t/m 2023: € 50.000 per jaar. De middelen zijn nodig voor de inmiddels gestarte verwerving sociale basis.
11. Het sociaal programma Statushouders heeft in 2018 een overschot van € 334.000 door lagere kosten voor maatschappelijke oriëntatie en de programmakosten. Gemeenten ontvangen voor de integratie en participatie van statushouders de 'Rijksbijdrage Maatschappelijke Begeleiding', een vast bedrag per volwassen gehuisveste statushouder. Deze bijdrage is bedoeld voor de uitvoering van twee wettelijke taken (Maatschappelijke Begeleiding en het Participatieverklaringstraject), maar dekt geenszins de bredere inspanningen van het college gericht op integratie en participatie. Overheveling van het saldo van 2018 naar 2019 is dan ook noodzakelijk om zaken als het introductieprogramma, het bevorderen van de (psychische) gezondheid van statushouders en deskundigheidsbevordering bij reguliere voorzieningen te kunnen voortzetten, en om voor de periode 2020-2023 middelen aan de Sociale Basis te kunnen toevoegen geormerkt voor de integratie en participatie van statushouders. Op die manier investeert de gemeente langjarig om statushouders vanaf de eerste dag op weg te helpen hun plek in de Haarlemse samenleving te vinden. Op 19 maart 2019 is ingestemd met de Kaderstelling Sociale Basis 2020-2023 waarin voorgesteld wordt het positieve saldo op het budget voor statushouders toe te voegen aan de middelen voor de Sociale Basis (thema Redzaam in en om het huis), geormerkt voor de integratie van statushouders in de periode 2020-2023.
12. In 2018 was voor de vervangingsinvesteringen van de Philharmonie en Stadsschouwburg een budget van € 464.000 opgenomen. Door vertraging in de uitvoering van een aantal niet activeerbare vervangingsinvesteringen is er over 2018 een onderbesteding van € 110.000. Om de werkzaamheden te kunnen afronden, is het voorstel dit budget via het bestemmingsresultaat over te hevelen naar 2019. Deze werkzaamheden passen in de planning 2019 naast de reeds geplande werkzaamheden voor 2019 die betrekking hebben op ICT investeringen.
13. Het uitvoeringsprogramma Structuurvisie openbare ruimte (SOR) is door te weinig capaciteit vertraagd. De middelen zijn incidenteel beschikbaar gesteld voor onderzoeken die verschoven zijn naar 2019. Het voorstel is € 50.000 van het rekeningresultaat 2018 te bestemmen voor mobiliteitsonderzoek en onderzoek naar monitoring en sturing met indicatoren, omdat deze onderzoeken in 2018 niet geheel uitgevoerd konden worden.
14. De totstandkoming van Zonevisies is vertraagd door capaciteitstekorten. Het betreft een aantal studies die doorgeschoven zijn naar 2019. Het voorstel is het resterende budget € 278.000 over te hevelen naar het programma Groei van Haarlem. Toelichting op vervolg van de ontwikkelvisies van de Zones in 2019 is daarom opgenomen bij voorstel 15 Groei van Haarlem.
15. Door vacatures heeft ook het programma Groei van Haarlem vertraging opgelopen. Begin 2019 is de commissie Ontwikkeling geïnformeerd over de aangepaste planning van de bestuurlijke producten als Groeipotentie (studies) en de ontwikkelvisies van de zeven zones. Met name het opstellen van de ontwikkelvisies vergt in 2019 financiële inzet, waaronder:
 - De inhuur van de vier zonemanagers;
 - Het uitvoeren van divers onderzoek op het gebied van verkeer, water, bodem et cetera ter onderbouwing van de ontwikkelvisies;
 - Diverse inhuur extra capaciteit bij BBOR en OMB ter realisatie van de ontwikkelvisies;

- Het uitvoeren van participatie- en inspraaktrajecten ten behoeve van de ontwikkelvisies.

Voor de eerste twee zijn ook daadwerkelijk verplichtingen aangegaan. Deze inzet van mensen en middelen zijn noodzakelijk voor de oplevering van ontwikkelvisies. Ook de vier studies die in het kader van project Groeipotentie zijn uitgevoerd hebben vertraging opgelopen. Om de bestuurlijke planning van 2019 te kunnen halen is veel extra inzet nodig. De doorlooptijd voor de ontwikkelvisies is heel 2019. In juni geeft de commissie de visies vrij voor inspraak, waarna deze eind 2019 door de raad definitief kunnen worden vastgesteld. Gelet op de ervaringen met de eerste ontwikkelvisie Zuidwest die inmiddels in de inspraaktermijn zit, wordt veel meer werk verwacht ten aanzien van het verwerken van de inspraak. Er komt namelijk een sneeuwbal effect op gang in Haarlem nu duidelijk wordt dat er in de hele stad 10.000 woningen bij gaan komen. Het voorstel is wegens de doorschoven activiteiten € 140.000 van het resterende budget 2018 over te hevelen naar 2019. De combinatie met de reeds geplande werkzaamheden in 2019 is getoetst en haalbaar gebleken.

1.5 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorziene uitgaven

Algemene dekkingsmiddelen zijn gelden die de gemeente vrij kan besteden met inachtneming van wet- en regelgeving. Deze gelden zijn voornamelijk afkomstig uit de algemene uitkering en belastingen. In de volgende tabel zijn de algemene dekkingsmiddelen en de raming voor onvoorziene uitgaven gespecificeerd.

Algemene dekkingsmiddelen & overige inkomsten			Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Precariobelasting overig			788	758	797
Beleidsveld	51	Openbare ruimte en mobiliteit	788	758	797
Parkeerbelasting			9.209	9.573	9.731
Beleidsveld	52	Parkeren	9.209	9.573	9.731
Precariobelasting overig			444	163	162
Beleidsveld	63	Openbare orde en veiligheid	444	163	162
BIZ-heffing			288	393	373
Hondenbelasting			547	548	549
OZB niet woningen eigenaren			10.248	11.180	11.119
OZB niet woningen gebruikers			7.324	7.417	7.426
OZB woningen			20.833	21.172	21.222
Precario kabels en leidingen			5.147	5.519	5.513
Precariobelasting overig			528	583	570
Reclamebelasting Binnenstad			524	504	496
Reclamebelasting Cronjéstraat			77	75	79
Roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting			60	59	56
Toeristenbelasting			1.316	1.600	1.643

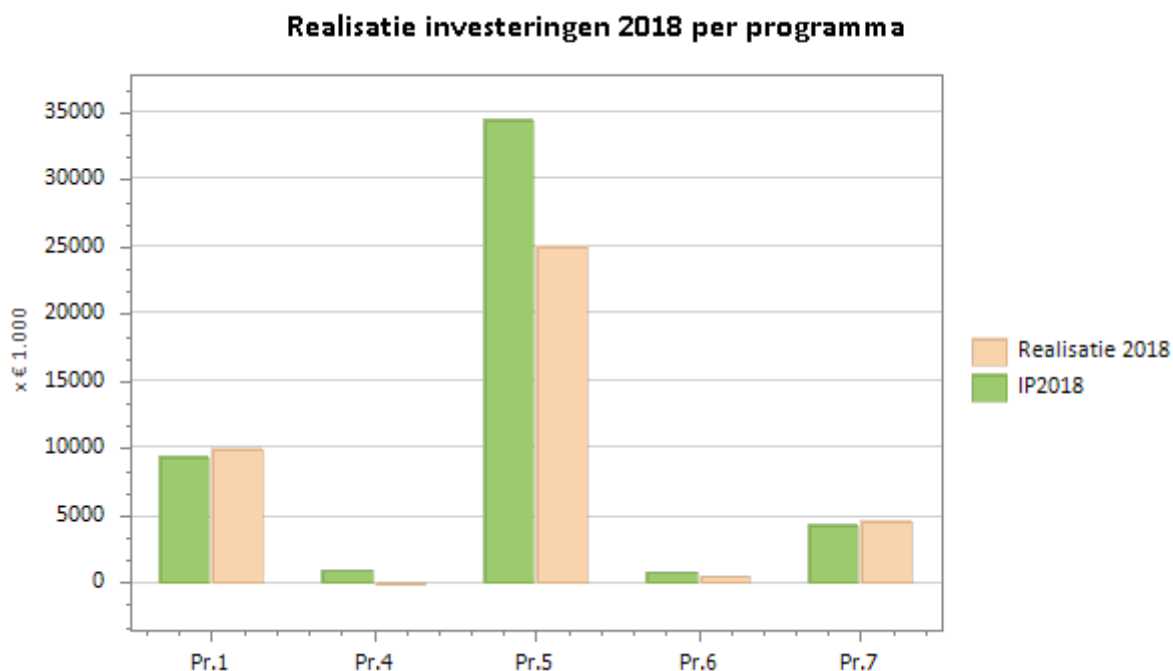
Algemene dekkingsmiddelen & overige inkomsten			Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Beleidsveld	71	Lokale belastingen & heffingen	46.892	49.050	49.046
Algemene uitkering			285.842	296.912	299.465
Beleggingen			981	1.114	1.175
Financieringsfunctie			384	1.921	2.045
Beleidsveld	72	Algemene dekkingsmiddelen	287.207	299.947	302.685
Totaal			344.540	359.491	362.421

1.6 Taakstellingen

In de Programmabegroting 2018 is een overzicht verwerkt van openstaande taakstellingen. Het gaat om een paar taakstellingen. Een taakstelling is feitelijk een nog in te vullen budgetverlaging. Bij het opmaken van de jaarrekening zijn de taakstellingen ingevuld (lees de budgetverlagingen zijn doorgevoerd en gerealiseerd of dat er extra budget beschikbaar is gesteld. Het laatste geldt voor de taakstelling bij het klantcontactcentrum. De beoogde formatiereductie bleek niet realiseerbaar en bij de Kadernota 2018 is extra geld beschikbaar gesteld door de raad.

1.7 Investerings

In dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de realisatie 2018 in relatie tot de jaarschijf en de beschikbare kredieten. Onderstaand een overzicht van de investeringen per programma ten opzichte van de vastgestelde jaarschijf 2018:

Jaarschijf 2018

De jaarschijf 2018 is bij de Kadernota 2018 en de Programmabegroting 2019 geactualiseerd. Na deze actualisaties is de jaarschijf 2018 vastgesteld op € 49,6 miljoen. Per eind 2018 is hiervan € 39,8 miljoen gerealiseerd.

De € 39,8 miljoen aan netto uitgaven is het saldo van € 46,0 miljoen aan uitgaven waar € 6,2 aan inkomsten of bijdragen door derden tegenover staan. Een netto besteding van € 39,8 miljoen betekent dat ten opzichte van de laatst vastgestelde jaarsnede een realisatiepercentage van 80% is behaald.

Beschikbare kredieten

Per eind 2018 is er voor € 144,3 miljoen aan kredieten verleend. Dit is de totale hoogte van de toegestane uitgaven in nog niet afgeronde kredieten. Een deel van deze kredieten wordt gedekt door geraamde inkomsten zoals subsidies.

Restant kredieten per programma	Krediet	Realisatie t/m 2017	Realisatie 2018	Restant krediet
1. Maatschappelijke Participatie	39.749	8.174	9.130	22.445
4. Duurzame Stedelijke Vernieuwing	6.770	159	413	6.198
5. Beheer en Onderhoud	89.953	35.194	24.836	29.923
6. Burger, bestuur en veiligheid	820	216	287	317
7. Algemene dekkingsmiddelen	6.987	638	4.600	1.749
	144.279	44.382	39.266	60.632

Van de toegestane € 144,3 miljoen is per eind 2018 in totaal € 82,8 miljoen uitgegeven. Per eind 2018 is het restant van de toegestane kredieten € 61,5 miljoen.

Een totaaloverzicht van de verleende kredieten, uitgaven en restant kredieten is opgenomen in bijlage 6.6. De beschikbare kredieten zijn exclusief de geraamde inkomsten die, afhankelijk van hun status, zijn vrijgegeven door college of raad. In bijlage 6.6.6 van deze jaarrekening is een nadere specificatie hiervan opgenomen.

In paragraaf 4.6 Kadernota rechtmatigheid van deze jaarrekening worden geconstateerde overschrijdingen van kredieten nader toegelicht.

1.8 Onderzoeken ingevolge verordening 213a

Zoals door de raad is vastgesteld in de Verordening Gemeentewet art.213a voert het college jaarlijks 213a-onderzoeken uit. Dit zijn onderzoeken naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het door het college gevoerde beleid.

Het uitvoering van het onderzoek naar de doeltreffendheid en doelmatigheid erfgoedbeleid is eind 2018 gestart en wordt tweede kwartaal 2019 geagendeerd voor de commissie Ontwikkeling.

Het tweede onderzoek naar Social Return On Investment (SROI) heeft vertraging opgelopen door capaciteitsprioritering en start in 2019.

Tot slot is het onderzoek naar de verzakelijking van de subsidiesystematiek in 2018 gestart en wordt in het tweede kwartaal 2019 aan de commissie Samenleving aangeboden.

1.9 Interbestuurlijk toezicht

Kader

De Wet 'revitalisering generiek toezicht' (zie ook de informatienota Interbestuurlijk toezicht 2013/393816) is de basis voor het door het kabinet gewenste nieuwe interbestuurlijk toezicht (IBT): het toezicht van de ene overheid op de andere.

Het uitgangspunt van de wet is het vertrouwen in een goede taakuitoefening door de gemeente. Daarbij hoort dat de horizontale verantwoording (college aan raad) en het horizontale toezicht (raad op college) in orde te zijn. Het toezicht op de uitvoering van al deze medebewindstaken door het college ligt primair bij de raad.

Invulling interbestuurlijk toezicht door provincie

Het uitgangspunt is dat de raad toeziet op de uitoefening van medebewindstaken door het college. Daarnaast heeft de provincie vanuit interbestuurlijk toezicht behoefte aan systematische informatievoorziening op een aantal specifieke beleidsterreinen. Het zwaartepunt van het interbestuurlijk toezicht door de provincie Noord-Holland ligt bij vier risicovolle taakvelden:

1. Externe veiligheid;
2. Ruimtelijke ordening;
3. Omgevingsrecht;
4. Archiefbeheer (vastgelegd in de provinciale informatieverordening).

Hier moet het college jaarlijks verantwoording over afleggen. Daarnaast heeft het interbestuurlijk toezicht ook betrekking op incidentele onderdelen. De provincie heeft daarin een reactieve houding en treedt alleen op als daar aanleiding voor is, zoals bij een klacht of media-aandacht. Het stelsel van financieel toezicht wijzigt daardoor overigens niet.

Toezichtgebieden

In 2018 heeft de gemeente Haarlem voldaan aan de specifieke informatieplicht van de provincie over het jaar 2017.

1. Externe veiligheid

In Haarlem zijn geen bedrijven met een verhoogd of verzaamd veiligheidsrisico volgens het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Voor het IBT hoeft de gemeente daarover dus niet te rapporteren. Bedrijven met een verminderd verhoogd risico zijn in Haarlem wel aanwezig, maar omdat de afgelopen jaren geen gevallen van sanering zijn geweest, is hiervoor vanuit het IBT geen actieve informatieplicht. Uiteraard wordt de raad via het jaarverslag uitvoeringsprogramma Omgevingsdienst IJmond altijd geïnformeerd over externe veiligheid.

2. Ruimtelijke ordening

De beoordeling van de medebewindstaak Ruimtelijke Ordening (RO) is gericht op de aanwezigheid en actualiteit van bestemmingsplannen en structuurvisies. De provincie concludeerde op basis van de in 2015 toegezonden informatie dat Haarlem een deugdelijke structuurvisie heeft en dat Haarlem actuele bestemmingsplannen heeft die de gehele gemeente bestrijken. Op basis van de provinciale beoordeling kan Haarlem de aanwezigheid en actualiteit van ruimtelijke plannen als adequaat kwalificeren. Dat verklaart waarom op dit taakveld de afgelopen jaren geen provinciaal toezicht is uitgevoerd.

3. Omgevingsrecht

Met de beoordeling van de medebewindstaak Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht beoordeelt de provincie of de processen zo zijn ingericht dat toezicht- en handhavingstaken adequaat worden uitgevoerd. In de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hoofdstuk 5 van de Wabo) en de daarbij behorende Algemene maatregelen van bestuur (Besluit omgevingsrecht, hoofdstuk 7 en Ministeriële regeling omgevingsrecht, hoofdstuk 10) staan de wettelijke eisen aan deze processen. De provincie heeft dit onderdeel als redelijk adequaat beoordeeld.

De provincie noemde echter de volgende verbeterpunten:

- Geef in de jaarevaluatie voor Ruimtelijke Ordening (RO) en Bouw en Woningtoezicht (BWT) aan of de in het uitvoeringsprogramma opgenomen activiteiten bijgedragen hebben aan het bereiken van de gestelde meetbare doelen;

Reactie van de gemeente Haarlem:

In 2018 is een evaluatie uitgevoerd op het jaarplan 2018 en het vigerende beleidsplan VTH 2015-2018. Deze evaluatie is door het college vastgesteld ([2019/009157](#)).

- Stel nieuw beleid op voor RO en BWT en neem daarin, op basis van een analyse van problemen, de prioriteiten op en welke 'meetbare' doelen gesteld worden;

Reactie van de gemeente Haarlem:

Het college heeft in maart 2019 het nieuwe 'VTH-beleid 2019 en verder' vastgesteld ([2019/113275](#)).

- Geef in een apart op te stellen uitvoeringsprogramma de voorgenomen activiteiten van RO en BWT weer en koppel deze aan de gestelde meetbare doelen.

Reactie van de gemeente Haarlem:

Het uitvoeringsprogramma 2019 is door het college vastgesteld ([2019/009157](#)).

4. Archiefwet

De stand van zaken van de uitvoering van de Archiefwet door de gemeente Haarlem staat ieder jaar in de IBT rapportage van de provincie Noord-Holland vermeld. Dit is gebaseerd op het jaarverslag van de gemeentearchivaris, het Noord-Hollands Archief en een verificatiegesprek.

Het jaarverslag van gemeentearchivaris en de rapportage van de provincie Noord-Holland betreffen de periode juni 2017 tot juni 2018. Het verificatiegesprek vond eind september 2018 plaats. De uitvoering van de Archiefwet- en regelgeving in Haarlem in 2018 wordt door de provincie als adequaat gekwalificeerd.

De gemeentearchivaris en de provincie zijn positief over de ontwikkelingen en prestaties bij het informatie- en archiefbeheer van de gemeente Haarlem. In de periode van juni 2017 tot juni 2018 hebben belangrijke ontwikkelingen en gebeurtenissen op het werkveld van informatie- en archiefbeheer plaatsgevonden die veel tijd en inzet hebben gekost:

- Ambtelijke fusie per 1 januari 2018 met de gemeente Zandvoort met daarbij de migraties van de digitale informatie van de gemeente Zandvoort naar de Haarlemse organisatie.
- Wijzigingen in de ambtelijke organisatie per 1 januari 2018 en de impact daarvan op de inrichting van de informatiehuishouding.

- Positieve ontwikkelingen binnen Archiefbeheer op de locatie Cruquius, waarbij de inventarisatie van de papieren archieven is opgepakt en op deze locatie een archiefruimte is gerealiseerd die aan alle wettelijke kaders voldoet. Het verwerken, overdragen of vernietigen van de fysieke archieven loopt in lijn met de planning, die met het Noord-Hollands Archief is afgestemd (in 2018 onder andere bodemdossiers). Door de continue afstemming met de archiefinspecteur wordt de kwaliteit van archiefbewerking goed geborgd.
- Er zijn voor de locaties waar analoge archieven zich bevinden actuele calamiteitenplannen opgesteld.
- Uitwerking van ideeën over een nieuwe informatiearchitectuur binnen de ambtelijke organisatie, onder andere voor zaakgericht werken, waarbij nauw wordt samengewerkt met vergelijkbare gemeenten en de VNG.
- Ontwikkeling van het kwaliteitssysteem voor informatiebeheer naar een systeem waarbij ook informatiebeveiliging en privacybescherming zijn opgenomen en waarbij de ENSIA normatiek wordt gehanteerd (Eenduidige Normatiek Single Information Audit).

De volgende twee ontwikkelingen zijn van strategisch belang:

- Vormgeven aan centraal gegevensmanagement: in mei 2017 stelde het college de Nota Haarlems gegevensmanagement vast. Doel van de nota is van 2017 tot 2020 centrale regie en decentrale verantwoordelijkheid te regelen voor productie, gebruik en beschikbaarstelling van gegevens.
- Het besluit tot vervanging van papieren documenten door digitale versies per 1 januari 2018 door de gemeenten Haarlem en Zandvoort. Hierdoor werd een einde gemaakt aan de hybride archivering. Een succesvolle uitrol van het volledig digitaal werken in de nieuwe organisatie was onder andere mogelijk doordat was gezorgd voor voldoende ondersteuning van de medewerkers in de nieuwe werkwijze.

DEEL 2 PROGRAMMA'S

CLUSTER SOCIAAL

Inleiding en context

De maatschappelijke ondersteuning van inwoners van Haarlem gaat over jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning, opvang wonen en herstel, participatie, schulden en het bieden van een financieel vangnet. Nadat de gemeente verantwoordelijk werd voor de maatschappelijke ondersteuning moest er anders worden gewerkt (Transformatieprogramma sociaal domein [2015/168421](#)).

Op een andere manier werken is bijvoorbeeld werken met een sociaal wijkteam waarin veel verschillende kennis aanwezig is of zorgen dat inwoners zonder indicatie gebruik maken van dagbesteding. Deze veranderingen kosten tijd omdat ook de manier van werken bij alle partijen moet veranderen.

In 2018 zijn belangrijke opgaven voor die andere manier van werken voor het grootste deel afgerond. Bijvoorbeeld de sociaal wijkteams en het CJG de spil van sociaal domein maken; voorzieningen voor jeugd en Wmo zijn ingekocht en het klantmanagement is opnieuw ingericht. Versnellers ([2016/487091](#)) en beleidsintensiveringen ([2017/213926](#), bladzijde 58) zorgden voor goede aanpassingen in de maatschappelijke ondersteuning. Voorbeelden hiervan zijn het veelbelovende initiatief Triple Threat, extra inzet op het voorkomen van schulden en het werken met plannen die door cliënten en zorgaanbieders samen worden gemaakt.

De gemeente heeft in 2018 bij het Transformatieprogramma sociaal domein een nieuwe werkagenda gemaakt ([2018/432318](#)) om die dingen op te pakken die nu verder nog nodig zijn. Die werkagenda is gebaseerd op het nieuwe coalitieprogramma, op adviezen van de Participatieraad en op signalen uit de dagelijkse praktijk. De thema's voor de komende jaren zijn:

- Preventie;
- Sociale basis;
- Participatie en arbeid;
- Jeugd (integrale aanpak).

Binnen deze thema's zijn de actiepunten uit het coalitieprogramma opgenomen. Zoals het bestrijden van armoede, verminderen van achterstanden, verdere ontwikkeling van het sociaal wijkteam, meer ruimte voor nieuwe initiatieven, en werken met gedragen plannen (voorheen 'één huishouden, één plan, één regisseur'). In de werkagenda staat ook dat de samenhang tussen alle inzet van belang is en dat de gemeente vooral ook wil leren door dingen (op een nieuwe manier) te doen.

Onderliggende programma's

Het cluster Sociaal bestaat uit drie programma's:

Programma 1: *Maatschappelijke participatie* gaat over de basisvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving, met voor iedereen toegankelijke activiteiten en voorzieningen, met informatie en advies en met lichte vormen van ondersteuning gericht op preventie.

Programma 2: *Ondersteuning en zorg* gaat over maatwerk op het gebied van voorzieningen en zorg, veelal alleen toegankelijk met een beschikking.

Programma 3: *Werk, inkomen en schulden* gaat over het tijdelijke financiële vangnet en de toeleiding naar werk en scholing.

Hoofdkoers

Zorg voor jeugd, onderwijs en sport (programma 1 en 2)

De basisvoorzieningen voor de jeugd waren ook in 2018 op orde. Samen met partners op het gebied van onderwijs, sport en welzijn zorgt de gemeente ervoor dat de jeugd veilig en gezond kan opgroeien en dat de jeugd gelijke kansen heeft om zich te ontwikkelen.

Op de peuteropvang en scholen is gewerkt aan een goede (taal)ontwikkeling van peuters en leerlingen, via voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen, zomerschool en de internationale taalklas. Ook zijn volwassenen geholpen met het leren van de Nederlandse taal. Jongeren werden geholpen met het vinden van stageplekken, leerplekken of een baan.

Schoolbesturen zijn gestart met een onderzoek of het mogelijk is een Junior college in Haarlem te vestigen. De Internationale school was er al voor primair onderwijs en is er nu ook voor voortgezet onderwijs. De gemeente maakte, samen met de schoolbesturen, plannen per stadsdeel om te zorgen dat er voldoende (en duurzame) schoolgebouwen zijn, nu en in de toekomst (Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs [2017/585467](#)). Ook een visie over de Integraal kind centra samen met de betrokken partners is verder ontwikkeld.

De gemeente heeft onderzocht welke investeringen moeten worden gedaan in bestaande en nieuwe sportaccommodaties. Omdat het aantal inwoners groeit moeten deze voorzieningen meegroeien, ook om goed bewegingsonderwijs te kunnen geven.

Beachvolleybal is vanaf 2018 ook als breedtesport in Haarlem te beoefenen. Sportverenigingen organiseerden vele activiteiten in de wijken, met ondersteuning uit het sportstimuleringsfonds. De verenigingen hebben via dit fonds ook de eigen organisatie versterkt en het aantal leden en vrijwilligers vergroot. Sportverenigingen hebben daarnaast ook een maatschappelijke rol in de wijken en voor de hele stad. Zij zorgden bijvoorbeeld dat kwetsbare groepen, zoals ouderen met chronische beperking en statushouders meededen aan sportactiviteiten.

De coaches van de Centra voor jeugd en gezin (CJG) ondersteunden ouders, jeugd en professionals op plekken in de sociale basis waar ouders met kinderen komen. Zij ondersteunden bij eenvoudige vragen over opvoeden en opgroeien, maar ook met verwijzingen naar zwaardere vormen van hulp. Het CJG heeft problemen voorkomen door op tijd ondersteuning te geven, door cursussen te geven voor ouders en trainingen voor jeugdigen zelf. De verbinding tussen gespecialiseerde zorginstellingen en het CJG en het lokale veld is sterker geworden. Daardoor kon in complexe situaties meer hulp op vrijwillige basis worden gegeven, in plaats van gedwongen hulp. De jeugdhulp, het CJG, huisartsen, leerplicht en passend onderwijs zijn beter gaan samenwerken. In 2018 is door inzet van praktijkondersteuners Jeugd bij de huisartsen minder doorverwezen naar specialistische zorg.

Algemene en maatwerkvoorzieningen (programma 1 en 2)

In 2018 heeft de gemeente zich weer ingezet om zo veel mogelijk Haarlemmers mee te laten doen in de samenleving. De welzijns- en zorgvoorzieningen daarvoor zijn volgens afspraak met de organisaties in stand gehouden. De voorzieningen voor dagbesteding zijn in 2018 anders georganiseerd, daarbij is geen beschikking meer nodig van de gemeente. En dertien kleinere projecten en/of bewonersinitiatieven zijn ondersteund met een innovatiesubsidie. Deze projecten en initiatieven hebben veel mensen bereikt, zoals jongeren, mensen met niet-Nederlandse achtergrond en mensen die eenzaam zijn. Met een paar initiatieven is in een experiment gekeken of zij een serieus alternatief kunnen zijn voor bestaande voorzieningen (Right to Challenge).

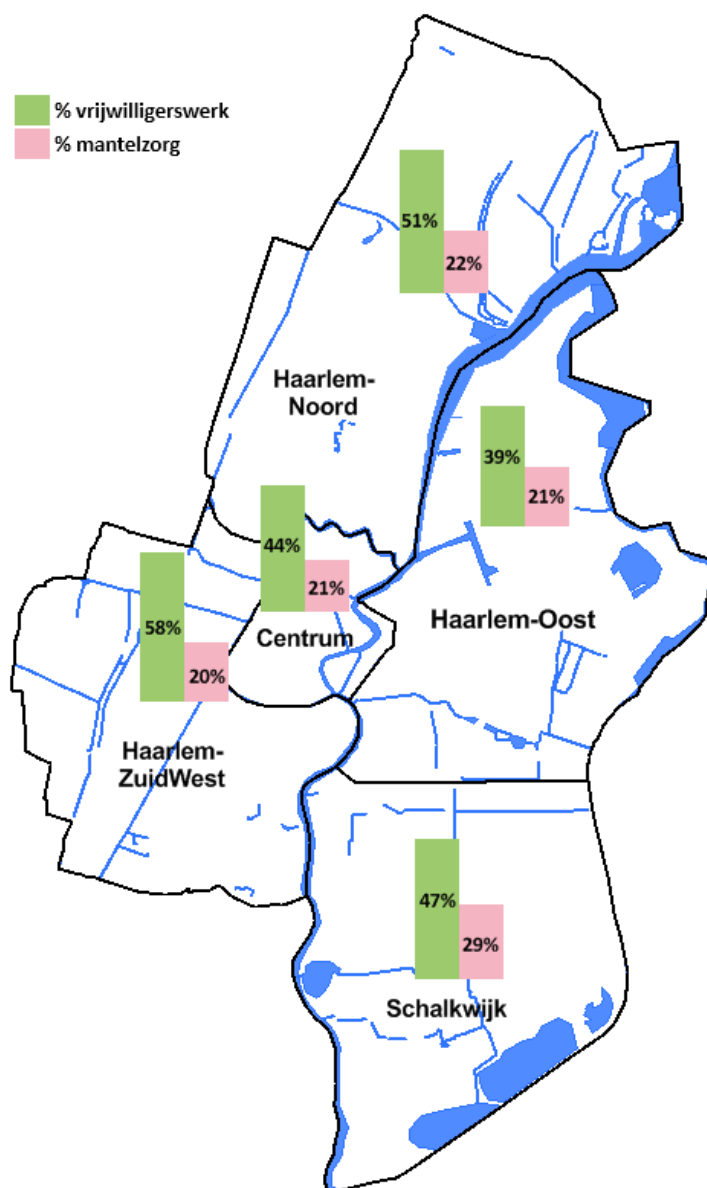
In 2018 heeft de Rekenkamercommissie gekeken hoe welzijnssubsidies beter kunnen worden geëvalueerd. De aanbevelingen zijn meegenomen in de voorbereiding van de nieuwe subsidieperiode voor de sociale basis vanaf 2020. Ter voorbereiding zijn gesprekken gevoerd met partners van de gemeente in de sociale basis. Op basis van die gesprekken is voor de nieuwe periode bepaald dat de kracht van de stad, meer samenwerking en grip op het effect van de inzet, belangrijke onderwerpen zijn.

In 2018 is intensief ingezet op het Jaar van de toegankelijkheid, waarbij de fysieke en sociale toegankelijkheid van de gemeente centraal stonden. Belemmeringen in de openbare ruimte zijn aangepakt en bij gebouwen van de gemeente zijn de eerste verbeteringen gedaan. Ook is gewerkt

aan verbeteringen bij sportverenigingen, evenementen en bij de horeca. Tot slot is gewerkt aan bewustwording onder inwoners, organisaties en in de gemeente dat mensen met een beperking volwaardig mee willen en kunnen doen.

De vrijwilliger en de mantelzorger zijn belangrijk in de sociale basis. In 2018 waren bijna evenveel mensen actief als vrijwilligers of mantelzorger als in 2017. De extra aandacht voor het werven van vrijwilligers in Schalkwijk en Haarlem Oost is nog niet terug te zien in de cijfers. Ook was er in 2018 opnieuw extra aandacht voor kwetsbare vrijwilligers. Dat vraagt veel inzet en dan lukt het vaak nog niet een langdurige match te maken.

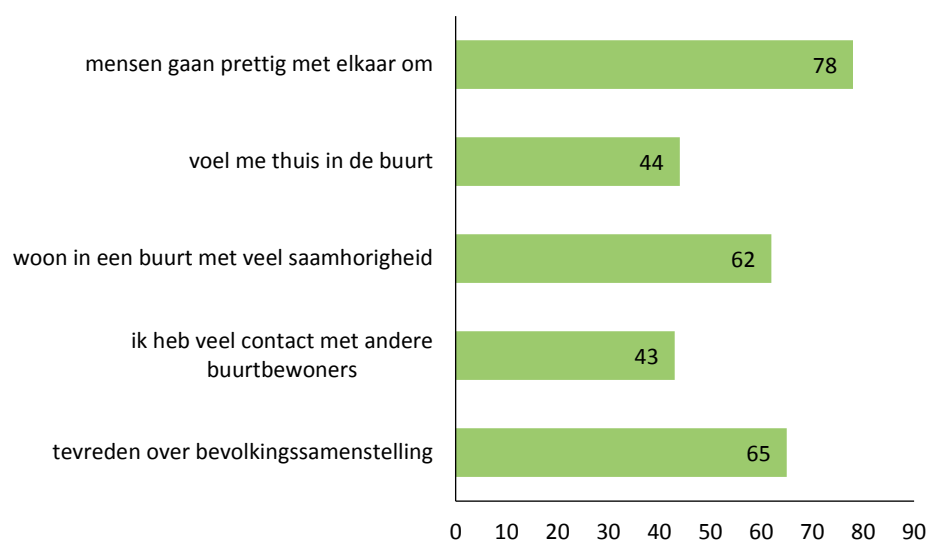
Het aantal overbelaste mantelzorgers blijft hoog, ondanks extra inspanningen, zoals het op tijd geven van informatie en advies. Er is bijvoorbeeld contact gezocht met alle mantelzorgers die zijn geregistreerd en nog geen ondersteuning krijgen. En de organisatie die mantelzorgers ondersteunt, Tandem, is ook aanwezig bij de sociaal wijkteams. Ook is de ondersteuning uitgebreid, bijvoorbeeld met een lotgenotengroep voor jonge mantelzorgers en met een groep voor inwoners met een migratie-achtergrond.

Percentage Haarlemmers (15 jaar en ouder) dat aangeeft mantelzorg te verlenen en vrijwilligerswerk te doen naar gebied in 2018

De inwoners wisten de gemeente en het sociaal wijkteam beter te vinden voor de ondersteuning die ze nodig hebben. Haarlemmers woonden ook langer zelfstandig thuis of verblijven korter in een instelling. Om te laten zien wat de mogelijkheden zijn voor mensen die langer zelfstandig wonen, heeft de gemeente een informatiemarkt georganiseerd. Allerlei partners van de gemeente lieten daar zien hoe zij kunnen helpen. Ook konden woningzoekenden vanaf 1 februari 2018 via Woonservice zien of een woning geschikt is voor mensen met een lichamelijke beperking.

Percentage (helemaal) mee eens met hier genoemde uitspraken over uw buurt, 2018

Bron: Omnibusonderzoek

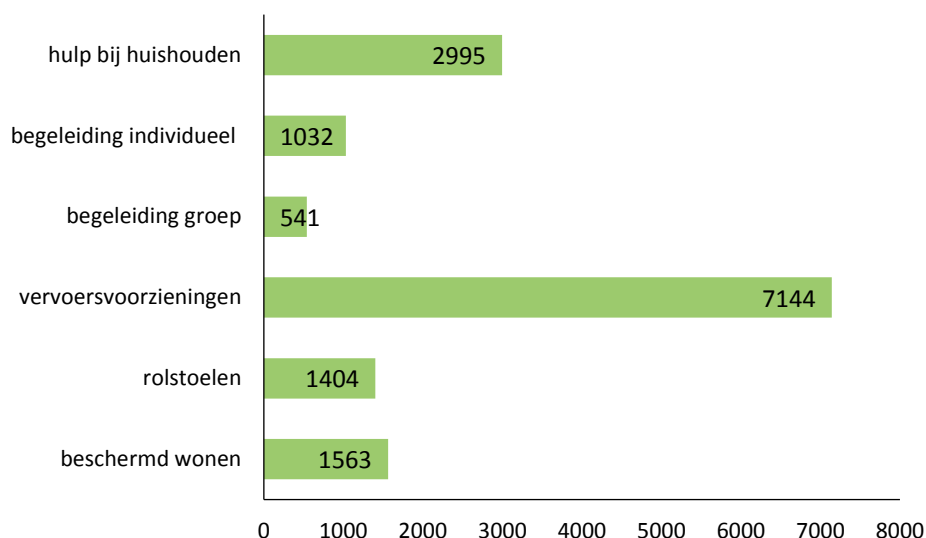
De uitspraken over de eigen buurt (infografiek hierboven) zijn vergeleken met 2017 nagenoeg gelijk. Met de uitspraken dat ze zich thuis voelen in de buurt en veel contact hebben met andere buurtbewoners zijn zij het relatief minder eens, net als in 2017. Met name de laatste score bevestigt dat eenzaamheid een belangrijk thema is in Haarlem, waar in 2018 ook veel op is ingezet. Veel activiteiten uit het Jaar van de Ontmoeting zijn in 2018 doorgezet. De coalitie Haarlem Ontmoet, waarin een aantal maatschappelijke partners hun krachten hebben gebundeld is gegroeid van acht naar achttien organisaties. Deze coalitie is door de gemeente gesubsidieerd om aanvullende activiteiten mogelijk te maken; om zichtbaarheid en aandacht te geven aan eenzaamheid; en om de samenwerking tussen instellingen te stimuleren.

Een ander belangrijk thema is gezondheid. Hier is met Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) fors op ingezet in 2018. Er zijn intensieve gesprekken gevoerd met vijftien sportverenigingen over de gezonde sportkantine en drie verenigingen hebben in 2018 hiervoor een certificaat behaald. Op verschillende scholen in Haarlem is de watercampagne gestart waarbij inzet is dat kinderen meer water gaan drinken in plaats van zoete drankjes. Ook zijn er verschillende sport- en beweegactiviteiten georganiseerd in de schoolvakanties. Uitkomsten van de Kindmonitor van de GGD laten zien dat de drink- en voedingsgewoonten en het beweeggedrag van kinderen in Haarlem de afgelopen jaren zijn verbeterd.

Helaas kampte de gemeente in 2018 met een achterstand waardoor over een aantal aanvragen voor een maatwerkvoorziening niet binnen de wettelijke termijnen kon worden beslist. In de aantallen is te zien dat met name het aantal Wmo-cliënten in begeleiding groep is afgenomen ten

opzichte van 2017. Dit valt mogelijk te verklaren doordat zestien aanbieders van recreatieve en arbeidsmatige dagbesteding zijn gewijzigd van een Wmo-maatwerkvoorziening naar een vrij toegankelijk aanbod waar geen indicatie meer voor nodig is.

Aantal WMO-cliënten naar soort hulp, December 2018

Bron: WMO cliënten Zuid-Kennemerland

Voor mensen in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen is de zorg en ondersteuning in 2018 ook veranderd. De gemeente heeft gezorgd voor meer zorg en ondersteuning in de wijk, bijvoorbeeld doordat GGZ-deskundigen in het sociaal wijkteam zitten. Ook zijn hersteltrajecten meer op maat van de individuele personen. Voor Haarlemmers die psychisch kwetsbaar zijn is zo gewoon mogelijk wonen dichterbij gekomen. Met ondersteuning kunnen zij (in de buurt) meedoen en kunnen zij zichzelf beter redden.

Ook is in 2018 het Haarlem Project als proef uitgevoerd. Vijf dakloze inwoners kregen een geldbedrag waarmee ze konden zorgen dat zij sneller uit de maatschappelijke opvang konden.

De gemeente wil dat inwoners die (tijdelijk) gebruik moeten maken van maatschappelijke opvang en beschermd wonen snel weer zelfstandig kunnen wonen. In 2018 is daarvoor het aantal beschikbare passende woningen uitgebreid door afspraken daarover te maken met de woningcorporaties. Ook is gewerkt aan de projecten Skaeve Huse en DomusPlus. Dit zijn voorzieningen voor mensen met veel problemen tegelijk, waardoor de gewone opvang niet geschikt is voor hen.

Werk, inkomen en schulden (programma 3)

De gemeente wilde zoveel mogelijk mensen zelfstandig laten participeren in de Haarlemse samenleving. Als Haarlemmers dat zelf onvoldoende kunnen, bood de gemeente ook in 2018 ondersteuning op het gebied van inkomen en schulden. Ook werden mensen begeleid naar werk, liefst betaald werk. De gemeente bood deze begeleiding aan alle doelgroepen, ook aan mensen met een arbeidsbeperking. Als betaald werk nog niet mogelijk is, ontvingen mensen financiële ondersteuning.

Alle inwoners die afhankelijk zijn van bijstand werden uitgedaagd en ondersteund om te participeren naar vermogen. De principes 'Ken je klant' en 'Ken je stad' stond hierbij centraal: door klanten regelmatig te spreken en door hen te kennen, krijgen zij ondersteuning op maat. Met de partners in de stad zijn mogelijkheden gecreëerd om klanten te begeleiden naar betaald werk. Als dat niet mogelijk is zijn er andere vormen van participatie, zoals arbeidsmatige dagbesteding, beschut werk of vrijwilligerswerk.

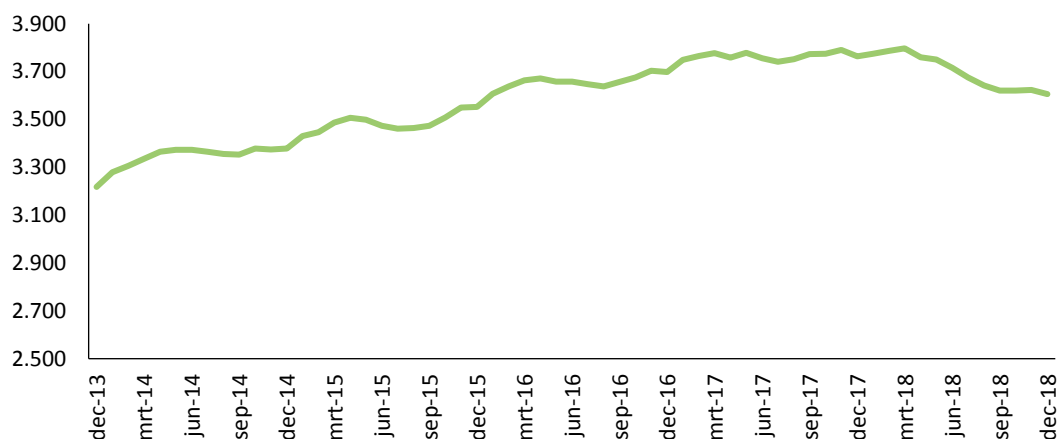
In het kader van 'Ken je klant' is in 2018 met alle bijstandsgerechtigden gesproken. In de gesprekken zijn de mogelijkheden en wensen van de klant in beeld gebracht en is de afstand tot de arbeidsmarkt bepaald. De gesprekken gaan ook over andere leefgebieden zoals de financiële situatie, gezondheid en de leefsituatie. De klant is op alle terreinen ondersteund. Deze aanpak werpt zijn vruchten af. Voor het eerst sinds jaren nam het aantal bijstandsgerechtigden af. Sinds eind 2017 is het aantal bijstandsgerechtigden met ongeveer 200 afgenomen.

Er zijn een aantal redenen waarom het aantal bijstandsgerechtigden voor het eerst sinds jaren weer afneemt. Bijvoorbeeld de groei van werkgelegenheid waardoor de instroom van bijstandsklanten afneemt, het afvlakken van de instroom van statushouders en het realiseren van meer banen voor mensen met een arbeidsbeperking.

Het financiële resultaat op de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) is € 2,2 miljoen positief. Dit saldo wordt toegevoegd aan de reserve Wwb. De afname van het bestand is één van de oorzaken van dit voordeel. In de begroting 2018 was een (structureel) tekort op de BUIG begroot. Sindsdien is dit negatieve beeld voor 2018 eerst in de Kadernota 2018 en vervolgens in de Decemberrapportage 2018 positief bijgesteld. Beide keren door wijzigingen in het verdeelmodel dan wel het macrobudget waardoor de baten (flink) naar boven zijn bijgesteld.

Door een gestage daling van het aantal uitkeringsgerechtigden valt het uiteindelijke behaalde BUIG resultaat over 2018 nog eens € 0,8 miljoen positiever uit dan gemeld bij de decemberrapportage. Conform de afspraken uit het coalitieprogramma wordt in de Kadernota 2019 een voorstel gedaan over de bestemming van het saldo in de reserve Wwb (stand eind 2018: € 4,25 miljoen).

Ontwikkeling aantal uitkeringen¹ in Haarlem, december 2013-december 2018

Bron: Gemeentelijke registratie

¹Participatiewet en IOAW/IAOZ

Om zoveel mogelijk mensen aan betaald werk te helpen, werkte de gemeente samen met anderen. Dit gebeurde door het arbeidsmarktbeleid van verschillende gemeenten goed op elkaar aan te laten

sluiten. Ook is de werkgeversdienstverlening in het Bestuurlijk overleg arbeidsmarktregio versterkt. De gemeenten van Zuid-Kennemerland en IJmond deden dit op het Werkgeversservicepunt (WSP). Op het WSP werkten UWV, IJmond werkt!! en Pasmatch samen in één loket voor werkgevers en werkzoekenden in de arbeidsmarktregio. Verder is regionaal samengewerkt in het Regionaal Werkbedrijf. Dat is een samenwerkingsverband waarin gemeenten, het UWV, werkgevers- en werknemersorganisatie en onderwijspartijen zich inspannen om meer garantiebanen bij werkgevers te realiseren.

Met de regelingen voor mensen met een laag inkomen heeft de gemeente in 2018 meer inwoners bereikt. Veel gezinnen hebben gekozen voor de gemeentelijke zorgpolis en hebben de tegemoetkoming voor schoolkosten ontvangen. Halverwege 2018 is stichting Leergeld succesvol gestart waardoor meer kinderen beter kunnen meedoen.

Folders, informatie op de website en de aanvraagformulieren van minimaregelingen en schulddienstverlening zijn toegankelijk herschreven (B1 niveau).

De toegang tot hulp bij geldzorgen en schulddienstverlening is voor alle Haarlemmers zo laagdrempelig mogelijk gemaakt. Zowel de resultaten van de reguliere schulddienstverlening als die van NewFuture, Budget ondersteuning op Maat en het 023 Steunfonds zijn goed. Om schulden in de toekomst te voorkomen gaf Haarlem gastlessen en voorlichting.

Programma 1 Maatschappelijke participatie

Commissie

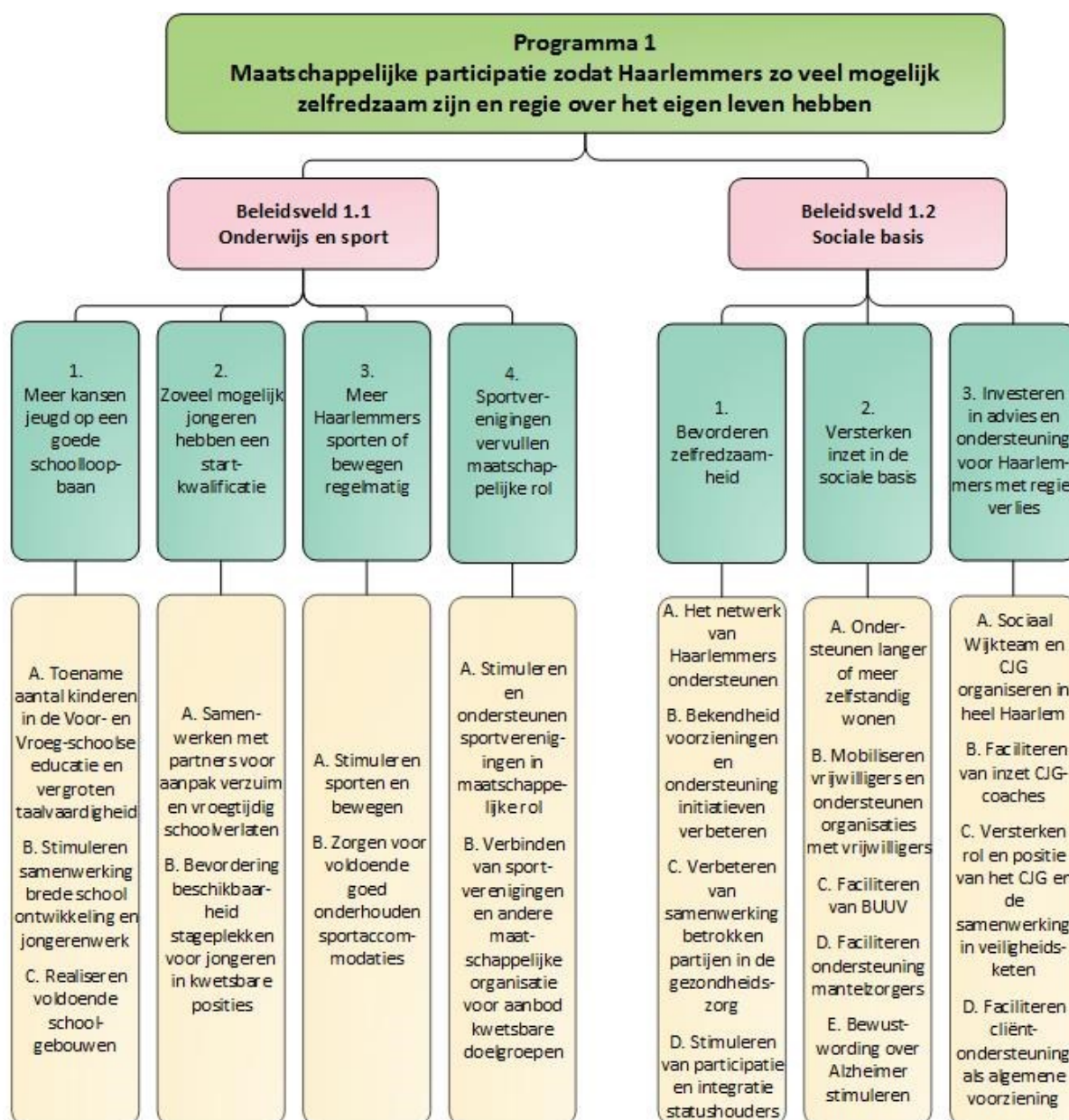
Samenleving

(Coördinerende) Portefeuilles

Zorg, Welzijn, Volksgezondheid, Jeugd, Onderwijs, Sport

Afdeling(en)

Jeugd, Onderwijs, Sport en Maatschappelijke Ondersteuning

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De gemeente stimuleert dat zoveel mogelijk Haarlemmers zelfredzaam zijn en regie over hun eigen leven hebben, dat ze meedoen in de maatschappij en erbij horen. Daarvoor zijn goede algemeen toegankelijke voorzieningen (de sociale basis) nodig met aandacht voor welzijn, onderwijs, sport en gezondheid. Daarnaast is er advies en ondersteuning als daar behoefte aan is. De gemeente wil

bijdragen aan de mate waarin elke Haarlemmer, ongeacht beperking of kwetsbaarheid, meetelt en mee kan doen en wil de inzet van (zwaardere) zorg voorkomen.

Beleidsvelden

Beleidsveld 1.1 Onderwijs en sport

Meer kansen jeugd op een goede schoolloopbaan

<i>Wat hebben we bereikt?</i> In 2018 waren er brede, kwalitatief hoogwaardige programma's voor- en vroegschoolse educatie (VVE), waaraan de doelgroep kinderen met een (risico op) een taalachterstand deelnamen. Deze programma's bieden alle VVE- kinderen een goede start en gelijke kansen en zijn samen met peuteropvang- en onderwijspartners georganiseerd. Voor leerlingen met een risico op een onderwijsachterstand was er extra intensief taalonderwijs. Afhankelijk van de leeftijd en de reden van (het risico op) de taalachterstand, is dit verzorgd door de schakelklassen, de regionale internationale taalklas (ITK), de internationale Schakelklas (ISK), de verlengde schooldagen en de zomerschool.	
--	---

a. Toename aantal kinderen in de Voor- en Vroeg-schoolse educatie en vergroten taalvaardigheid.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Voor ieder kind dat in aanmerking komt voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) is een aanbod van 10,5 uur VVE-peuteropvang per week beschikbaar. Samenwerking tussen peuteropvang en basisscholen zorgt voor een soepele overgang van het kind van de voorschoolse naar de vroegschoolse periode. VVE- peuteropvang (voorschoolse educatie) en scholen vormen samen een koppel. Dit koppel zorgt voor afstemming en samenwerking over de doorgaande leerlijn, ouderbetrokkenheid en de (warme) overdracht, wat voldoet aan de wettelijke en Haarlemse kwaliteitseisen. Per 1 januari 2018 is de wettelijk verplichte harmonisatie tussen peuterspeelzalen en kinderopvang gerealiseerd. Er is met de voorschoolse partners extra ingezet om de toeleiding naar een VVE-plaats op de peuteropvang voor ouders soepel te laten verlopen en toegankelijk te houden, waardoor het aantal peuters dat gebruik maakt van een VVE-plaats is toegenomen. Op 31 oktober 2017 nam 68% van de geïndiceerde peuters deel aan VVE en de deelname is gestegen naar 72% (695 kinderen) op 31 oktober 2018. Van de 28% dat in 2018 niet deelnam, maakt 44% (120 kinderen) gebruik van reguliere kinderopvang. Op 18 basisscholen werd in groep 1 en 2 vroegschoolse educatie verzorgd. Daarnaast waren er 12 schakelklassen en werd intensief taalonderwijs verzorgd. Op zes basisscholen werd een verlengd schooldagaanbod georganiseerd. In de zomervakantie namen 41 leerlingen deel aan de zomerschool. Tot slot heeft de regionale voorziening Internationale Taalklas (ITK) onderwijs verzorgd aan 195 kinderen van nieuwkomers. Vanaf januari 2018 is de High Dosage Tutoring- aanpak gestart door het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Zuid-Kennemerland en alle schoolbesturen	

primair onderwijs en basisscholen in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam, gemeente Haarlem en het Ministerie van OCW. In vijf groepen op vier scholen hebben 58 leerlingen elke dag een uur extra rekenonderwijs van tutores ontvangen.	
b. Stimuleren samenwerking brede schoolontwikkeling en jongerenwerk.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente stimuleerde de brede school ontwikkeling vanuit de School in het Wijk Fonds in 8 wijken voor een driejarige periode (2016-2018), verspreid over de stad. Twee School in de Wijk coördinatoren (buurtsportcoach of combinatiefunctionaris) hielpen de deelnemende basisscholen in Schalkwijk, Haarlem centrum, Haarlem Oost en Haarlem Noord bij het vormgeven van het brede school aanbod en volgden de uitvoering van alle activiteiten, samen met partners uit de cultuur-, sport- en welzijnssector en kinderopvang zijn vanuit een gezamenlijke pedagogische visie veel activiteiten tijdens en na schooltijd activiteiten georganiseerd. De activiteiten richtten zich op kinderen met risico op achterstand op taal, sociaal emotionele- en motorische ontwikkeling. Deze activiteiten waren toneel & expressie, muziek, gezonde levensstijl, sporten en gedrag en - opvoedingsondersteuning en werden uitgevoerd door Sport Support, Stichting DOCK, Stichting Hart, Haarlem Effect, Wereldkindertheater, Kinderopvang Haarlem, Kinderopvang Op Stoom, sportverenigingen, Wereld muziekschool en een muziekschool. In totaal organiseerden 23 basisscholen (11 in Schalkwijk, 4 in Noord, 7 in Oost en 1 in Haarlem Centrum) brede school activiteiten.	
c. Realiseren voldoende schoolgebouwen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het jaarlijks onderwijshuisvestingsprogramma (JOP) 2018 is uitgevoerd. Hierdoor is de ruimte voor onderwijshuisvesting zowel kwalitatief als kwantitatief toegenomen. Het voortgezet onderwijs van de internationale school is met ingang van schooljaar 2018-2019 gehuisvest en gestart aan de Oorkondelaan en er is een start gemaakt met de uitvoering van diverse renovatie- en uitbreidingstrajecten: uitbreiding van de Molenwiek Dalton en renovatie van de Argonauten en Hannie Schaft-school. Het Schoter is verder uitgebreid met een aantal noodlokalen. Daarnaast zijn meerdere renovatie- en uitbreidingstrajecten voorbereid. Zo zijn de voorbereiding van de uitbreiding van het Rudolf Steiner college en de renovatie van de Rudolf Steiner school voortgezet. In 2018 zijn voor het eerst extra middelen beschikbaar gesteld om aardgasvrije schoolgebouwen te realiseren voor de Rudolf Steiner school en het college. Onderzoek is gestart naar aardgasvrij realiseren van de uitbreiding van Molenwiek Dalton en de renovatie van de Cruquius. Het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) is in samenwerking met de schoolbesturen geactualiseerd. Deze actualisatie is opgesteld op basis van de leerlingenprognoses en de woningbouwplanning in het kader van de groei van de stad. In het SHO is een kwaliteitskader voor nieuwe en bestaande schoolgebouwen opgenomen en een eerste aanzet gedaan tot het schrijven van een visie op integrale kindcentra (IKC's).	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
c. Aantal (ver)nieuwbouw en uitbreidingen onderwijs-huisvesting vanwege het groeiend leerlingenaantal	6 (2009)	4 (2013) 4 (2014) 3 (2015) 3 (2016) 5 (2017)	0	1 ¹	Gemeentelijke registratie, Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO)/ Jaarplan Onderwijs-huisvesting

¹ Er is in 2018 een aantal (ver)nieuwbouw gestart, waarvan één is afgerond.

Zo veel mogelijk jongeren hebben een startkwalificatie

Wat hebben we bereikt?

Jongeren die van school zijn gegaan zonder startkwalificatie (minimaal havo of mbo niveau 2 diploma) zijn intensief begeleid en ook herplaatst naar diverse opleidingen of leer-werktrajecten.

Er is extra aandacht voor jongeren in kwetsbare posities, zoals jongeren op niveau van praktijk-, speciaal onderwijs en mbo I-niveau en jongeren die al een langere tijd zonder startkwalificatie van school zijn. Totaal zijn 155 jongeren in samenwerking met ketenpartners naar scholings-, leer-werk- en werkervaringstrajecten begeleid en 38 jongeren naar opvangvoorzieningen zoals dagbestedingstrajecten.

Op regionaal niveau is een lichte daling bij de verzuimaanpak onder alle leeftijdscategorieën jongeren en op alle schooltypes te zien. Het aantal fluctueert, waardoor er soms ook een stijging in het aantal schoolverzuimers kan zijn. Bij het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters (vsv-ers) was het aantal jongeren dat verzuimt in de laatste periode iets gestegen. Dit hing bijvoorbeeld samen met arbeidsmarktsituatie of jongeren eenvoudig aan het werk komen zonder diploma's.

Er was ook sprake van meer complexe multi-problematiek onder jongeren die school verzuimen. Dit gold vooral voor jongeren die al langer geen startkwalificatie hebben (oud vsv-ers) en jongeren in kwetsbare posities. Er is dan ook zoveel mogelijk ingezet op een integrale aanpak om jongeren te begeleiden en hen ontplooiingskansen te bieden. Deze aanpak wordt in opdracht van het bestuur van de [Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten](#) gerealiseerd.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Voortijdige schoolverlaters: Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het VO- en MBO-onderwijs verlaat	5,0% (2007)	4,6% (2013) 2,7% (2014) 2,2% (2015) 2,2% (2016) 1,9% (2017)	1,9%	.1	Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)/Ingrado (BZK)
Absoluut verzuim: Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen	0,38 (2014)	0,65 (2015) 0,14 (2016) 2,22 (2017)	1	0,27 ²	Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)/Ingrado (BZK)
Relatief verzuim: Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen	29,13 (2014)	24,91 (2015) 22,45 (2016) 21,32 (2017)	30	21 ²	Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)/Ingrado (BZK)

¹ De voorlopige cijfers over het schooljaar 2017-2018 worden door het Ministerie van OCW rond 1 maart van het kalenderjaar volgend op het schooljaar bekend gemaakt. De definitieve cijfers over genoemd schooljaar verschijnen in het najaar van 2019.

² Bij het opstellen van dit jaarverslag was op het BBV dashboard waarop deze landelijk verplichte indicatoren worden gepubliceerd nog geen realisatiewaarde voor 2018 beschikbaar. Om toch een realisatiewaarde voor 2018 te kunnen opnemen is gebruik gemaakt van een cijfer afkomstig van het verzuimloket van DUO. Voor 2018 is de bron zodoende het verzuimloket DUO.

a. Samenwerken met partners voor aanpak verzuim en voortijdig schoolverlaten.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het Meerjarenbeleidsplan Bestrijding voortijdig schoolverlaten (VSV) 2014 tot en met 2018 (2015/0321777) en de vervolgaanpak 2016 tot en met 2020 zijn beiden uitgevoerd op basis van een samenwerkingsovereenkomst met alle betrokken schoolbesturen van het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in Haarlem en de regio. Haarlem en de regio Kennemerland hebben gemiddeld een iets hoger percentage van vsv-ers 1,9% in vergelijking tot het landelijk gemiddelde van 1,7%. In Haarlem zijn 217 nieuwe vsv-ers. Hiervan zijn 50 jongeren in het voortgezet onderwijs zonder startkwalificatie en 167 jongeren die geen mbo-diploma hebben behaald. In totaal hebben 586 jongeren in de regio geen startkwalificatie in het schooljaar 2016-2017 behaald. Dit zijn 30 jongeren meer dan in 2015-2016. Er worden diverse maatregelen ingezet, zoals heroriëntatie en trajectcoaches. Voor de jongeren in kwetsbare posities op praktijkscholen, scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs (mbo) niveau 1 en voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) worden steeds meer passende trajecten uitgevoerd. Deze trajecten zijn door de ketenpartners, zoals het onderwijsveld, het Leerplein, re-integratie- en dagbestedingpartners uitgevoerd (Jaarverslag GR Schoolverzuim en VSV 2016-2017 (2018/763202)). Tot slot heeft de Internationale Schakelklas (ISK) als regionale voorziening onderwijs aan nieuwkomers verzorgd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Op basis van de bevindingen van de uitstroomtafels moet verdere afspraken over de verzuim- en thuiszittersaanpak, aanvullende voorzieningen in het scholings- en leerwerkeraanbod en de af te sluiten bestuurlijk Thuiszitterspact en Verzuimprotocol nog gerealiseerd worden.	
b. Bevordering beschikbaarheid stageplekken voor jongeren in kwetsbare posities	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Om potentiële uitvallers in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) naar een stageplek, leerwerkplek of arbeidscontract te begeleiden, zijn extra jobcoaches aangesteld. In vergelijking met 88 plaatsingen in 2017 zijn door deze extra inzet regionaal meer plaatsingen uitgevoerd. 110 jongeren werden geplaatst op een stageplek, leerwerkplek of kregen een arbeidscontract. Hierbij is in 2018 intensief samengewerkt met leren en werken/UWV, het Werkgeversservicepunt, het Stagebureau en met de scholen van praktijkonderwijs (pro) en voortgezet speciaal onderwijs (vso).	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
b. Het aantal stageplekken ter versterking aansluiting onderwijsarbeidsmarkt	30 (2011-2012)	40 (2012-2013) 60 (2013-2014) 70 (2014-2015) 80 (2015-2016) 88 (2016-2017)	100	110	Gemeentelijke registratie CAREl

Meer Haarlemmers sporten of bewegen regelmatig

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Kinderen en scholieren zijn wekelijks en tijdens vakanties in verschillende stadsdelen in de gelegenheid gesteld om te sporten en bewegen. Dit heeft geresulteerd in meer dan 10.000 deelnames. Kinderen en scholieren hebben kennis kunnen maken met allerlei sporten van lokale aanbieders en konden zich vervolgens aanmelden bij een sportvereniging om lid te worden. Het sportaanbod voor (kwetsbare) volwassenen en ouderen is in samenwerking met buurtsportcoaches en sportverenigingen uitgebreid. 350 ouderen hebben deelgenomen aan kennismakingsaanbod en hiervan zijn 250 ouderen uiteindelijk lid geworden. In totaal hebben 80 HaarlemPashouders via het Sportfonds 50+ kennismakingslessen gevolgd en werden vervolgens 70 deelnemers met korting lid. De organisatiekracht van verschillende sportverenigingen is groter geworden. Verenigingen gaven aan dat het aantal vrijwilligers en leden is vergroot en nieuwe (voorheen inactieve) doelgroepen zijn bereikt. Ook hebben meer sportverenigingen activiteiten ontplooid voor nieuwe doelgroepen en zijn weer verschillende evenementen georganiseerd.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Het percentage Haarlemmers dat aan de Nederlandse norm gezond bewegen voldoet:					
Kinderen (4-11 jaar) ¹	76% (2014)	76% (2014)	-	81%	Kindermonitor GGD Kennemerland (vierjaarlijks)
Scholieren (2e en 4e klas voortgezet onderwijs) ¹	49% (2015)	49% (2015)		-	Jeugdmonitor Emovo GGD Kennemerland (vierjaarlijks)
Volwassenen (19-65 jaar) ¹	65% (2012)	65% (2016)	-	-	Gezondheidsmonitor GGD Kennemerland

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Ouderen (>65 jaar) ¹	70% (2012)	73% (2016)	-	-	Gezondheidsmonitor GGD Kennemerland
Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners	40% (2012)	42,5% (2016)	-	-	Gezondheidsmonitor GGD'en, CBS en RIVM (BZK)

¹ Kinderen: Meetmethode is aangepast ten opzichte van eerdere jaren. Indicator is nu dagelijks minstens 1 uur matig intensief bewegen als totaal van buiten spelen, lopen/fietsen naar en van school, schoolsport of sporten bij een sportvereniging. Scholieren: Meetmethode is aangepast ten opzichte van eerdere jaren. Indicator is nu tenminste 5 dagen in de week tenminste één uur bewegen. Volwassenen: Tenminste 30 minuten gedurende minimaal 5 dagen per week bewegen. Ouderen: Tenminste 30 minuten gedurende minimaal 5 dagen per week met leeftijd specifieke intensiteit. Percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners: De bron van deze indicator is gewijzigd ten opzichte van eerdere jaren.

a. Stimuleren sporten en bewegen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De buurtsportcoaches/ combinatiefunctionarissen (26,6 fte) werkten in elk stadsdeel met sportverenigingen en partners uit het sociaal domein samen om jeugd, ouderen en kwetsbare groepen te bereiken. Samen met sportverenigingen, inwoners en andere maatschappelijke organisaties (zorg, welzijn, onderwijs, cultuur) speelden zij in op sport- en beweegbehoeften in de wijk door activiteiten te organiseren. Wekelijks sportten kinderen gratis in hun eigen wijk op pleintjes of in gymzalen onder leiding van buurtsportcoaches. De buurtsportcoaches gaven zwemles onder schooltijd. Ook zorgden zij er voor dat er een vangnet voor kinderen zonder zwemdiploma was. Ook leerlingen van de Internationale Taalklas deden mee aan het schoolzwemmen. 1.187 kinderen hebben de JeugdSportPas gebruikt om kennis te maken met allerlei sporten. Met schoolsport en sporttoernooien maakten leerlingen kennis met het wedstrijdaspect van sport. 11.850 deelnemers van 57 scholen namen aan 52 toernooien deel, die door 27 sportverenigingen en de buurtsportcoaches georganiseerd werden. Met het Sportfonds 50+ konden HaarlemPashouders van 50 jaar en ouder kennismakingslessen volgen en daarna met korting lid worden van een sportvereniging. De regiocoördinator Aangepast Sporten ondersteunde mensen met een beperking bij het vinden van een geschikt sport- en beweegaanbod. 2018 is het jaar van de toegankelijkheid. Tijdens de regionale Wmo bijeenkomst 'Breng het sociaal domein in beweging!' is aandacht gevraagd voor een grotere fysieke en sociale toegankelijkheid bij sportorganisaties voor deze doelgroep. Vanaf september 2018 is een regionale ambassadeur/ ervaringsdeskundige aangesteld. Hij heeft, in samenwerking met de regiocoördinator aangepast sporten Zuid- Kennemerland en de gemeente Haarlem, een inventarisatie naar de vraag en het aanbod van sport voor mensen met een beperking bij sportverenigingen uitgevoerd. De acht kernsporten (schaatsen, judo, honkbal, softbal, turnen, badminton, karate en schaken) hebben een financiële bijdrage voor talentontwikkeling ontvangen. Het platform topsport Haarlem organiseerde vier bijeenkomsten waarop kennis uitgewisseld en visie ontwikkeld is op het gebied van topsport en talentontwikkeling. Het platform topsport Haarlem, Olympisch netwerk Noord-Holland en Topsport Kennemerland ondersteunden de drie Haarlemse softbalverenigingen bij het oprichten van een samenwerkingsverband waarbij nu een gezamenlijke aanpak is ontwikkeld voor talentontwikkeling, naar voorbeeld van de Honkbal Academy. Vanuit het platform	

topsport Haarlem is het initiatief genomen voor de organisatie van de Talentenweek, waarin de kernsporten en hun talenten zich kunnen presenteren. Met een nieuwe organisatie is een herstart gemaakt van de Haarlemse Honkbalweek. De organisatie heeft aangegeven dat de week zeer succesvol was. Zowel op sportief als financieel gebied. Het evenement liep organisatorisch goed en de bezoekersaantallen waren hoog. De Verklaring Gelijke Behandeling in de Sport is op bijeenkomsten door buurtsportcoaches en verenigingsondersteuners onder de aandacht gebracht bij sportverenigingen. Van de 114 sportverenigingen hebben nu 70 verenigingen de verklaring getekend. De wethouder heeft een brief verstuurd aan alle sportverenigingen die de verklaring nog niet hebben getekend. Met de ondertekening verklaren verenigingen dat alle leden respectvol en gelijkwaardig worden behandeld en discriminatie op welke grond dan ook verworpen wordt. Diversiteit, waaronder seksuele diversiteit, wordt bespreekbaar gemaakt binnen de vereniging.	
b. Zorgen voor voldoende goed onderhouden sportaccommodaties.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> SRO Kennemerland BV voerde in opdracht van de gemeente het beheer, exploitatie en onderhoud van alle sportaccommodaties uit. In 2018 is meerjarig onderhoud aan de sportaccommodaties verricht. Er zijn vervangingsinvesteringen voor sportaccommodaties gedaan op de sportparken Pim Mulier (atletiekcomplex), Nol Houtkamp (renovatie grasveld Olympia), Eindhoven, Zomervaat (lawnbowls) en van der Aart (lawnbowls). Er is ook geïnvesteerd in: • Op het achterliggende combi voetbal/softbalveld DSS zijn het kunstgras en de halfverharding vervangen. Bij twee velden van DSS is de (afgeschreven) veldverlichting vervangen door ledverlichting. • Naast renovatie van bestaande natuurgrasvelden voor voetbal is het afgekeurde gravelveld op sportcomplex Eindhoven omgebouwd naar een natuurgrasveld. Met in totaal drie grasvelden is de bespeelcapaciteit op het complex vergroot. Rood Wit heeft hierdoor een tweede cricketveld en biedt het de Houtsche rugby ruimte voor (jeugd)trainingen en wedstrijden. Voetbalverenigingen kunnen van deze nieuwe grasmat gebruiken maken als op hun eigen sportcomplex geen ruimte is. De installatie van het Boerhaavebad is gerenoveerd en verduurzaamd met zonnepanelen. Er is voldaan is aan alle wettelijke verplichtingen, veiligheidseisen en inrichtingseisen om het zwembad op een duurzame en milieubewuste wijze te kunnen blijven exploiteren. De plafondplaten en ophangconstructies zijn vervangen waardoor ook wordt voldaan aan de regelgeving voor RVS ophangconstructies. De buitensportverenigingen zijn in 2018 voor het eerst gecompenseerd in de lasten van de gebruikersheffing WOZ. Dit is een lastenverlichting voor de verenigingen. Een meerjarige doorkijk voor binnensportaccommodaties is in 2018 gemaakt, met daarin onderzoek naar de behoefte aan zwemwater als gevolg van de groei van de Haarlemse bevolking. Om schade door vandalisme op sportaccommodaties tegen te gaan, is het project	

vandalisme op de buitensportcomplexen voortgezet. Samen met de buurtsportcoaches, de gemeentelijke afdeling Handhaving, jeugd- en jongerenwerk, SRO , Sportsupport, wijkagenten en buurtbewoners is regelmatig overlegd om signalen te delen en hierop actie te ondernemen. Daarnaast is bij Geel Wit een pilot gestart waarbij buurtbewoners 's ochtends het complex openen en de vereniging 's avonds afsluit. Door deze samenwerking kan de buurt overdag gebruik maken van het sportcomplex en is er in de avonduren minder overlast.	
---	--

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
b. Het percentage goed onderhoud sportaccommodaties (o.b.v. bouwkundige conditienormen)	93% (2014)	94% (2015) 95% (2016) 95% (2017)	95%	95%	Registratie SRO

Sportverenigingen vervullen maatschappelijke rol

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De rol van sportverenigingen als partner in de basisinfrastructuur van het sociaal domein is versterkt. Zo zijn meer samenwerkingen ontstaan tussen sport, welzijn en zorg en hebben sportverenigingen nieuwe activiteiten voor kwetsbare doelgroepen georganiseerd. Zo zijn bijvoorbeeld 17 statushouders lid geworden bij een sportvereniging en hebben 11 statushouders zwemlessen gevolgd met als doel om een zwemvaardigheidsdiploma te halen. Er is een groter besef ontstaan bij maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven dat sport een bijdrage kan leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken in de stad. Dit uitte zich in activiteiten die door een sportorganisatie en een zorg- en/of welzijnsorganisatie in gezamenlijkheid werden georganiseerd. Ook vervulden sportverenigingen een rol bij het stimuleren van een gezonde leefstijl bij jongeren. Door verschillende campagnes, zoals 'Rookvrije generatie' en '<25? Eerst je ID, dan alcohol' zijn verschillende verenigingen rookvrij geworden, en voerden ze actief beleid op voorkomen van alcoholgebruik bij jongeren onder de 18 jaar. Ook boden sportvereniging in de sportkantine gezondere voeding aan.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Oordeel Haarlemmers over binnen- en buiten sportaccommodaties, sporthallen, zwembaden en gymzalen in Haarlem portcijfer) ¹	7,3 (2007)	7,1 (2013) 7,1 (2014) 7,5 (2015) 7,5 (2016) 7,7 (2017)	≥ 7,0	7,7	Omnibusonderzoek

¹ Tot en met 2015 is gevraagd naar het oordeel over alle sportvoorzieningen samen. In het Omnibusonderzoek 2016 wordt een splitsing gemaakt naar de genoemde voorzieningen.

a. Stimuleren en ondersteunen sportverenigingen in maatschappelijke rol.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Sportverenigingen maakten gebruik van de subsidie Breedtesportactiviteiten, onderdeel van het Sportstimuleringsfonds. Hierdoor versterkten sportverenigingen de	

eigen organisatie en hebben nieuwe vrijwilligers en leden geworven. Ook waren er kennismakingslessen op scholen, open dagen en scholentoernooien waarmee (jeugd)leden zijn geworven. De buurtsportcoaches en verenigingsondersteuners speelden een belangrijke rol bij het ondersteunen en stimuleren van verenigingen om hun vitaliteit en maatschappelijke rol te vergroten. Zo ondersteunden zij bij subsidieaanvragen, de organisatie van themabijeenkomsten, individuele ondersteuningstrajecten en het samenbrengen van vraag en aanbod. Sportverenigingen werkten samen met inwoners in de wijk, buurtsportcoaches en maatschappelijke organisaties om aanvullende activiteiten voor kwetsbare en inactieve inwoners te organiseren en samenhang in de buurt te bevorderen. Een voorbeeld hiervan is de buurtsportvereniging bij voetbalvereniging DSK in stadsdeel Oost. Met behulp van subsidie van ZonMW is ook bij voetbalverenigingen Olympia in stadsdeel Schalkwijk een buurtsportvereniging opgestart. Sportverenigingen organiseerden ook meer aanbod voor mensen met een beperking, zoals sledge hockey (ijshockey op sleetjes) voor mensen die niet kunnen lopen. Vanuit het Sportstimuleringsfonds is een pilot uitgevoerd om statushouders meer te laten sporten en bewegen. Een buurtsportcoach heeft het netwerk en de behoeften van de statushouders in beeld gebracht. Met persoonlijke bemiddeling en via een kortingsregeling konden zij lid worden van verenigingen en zwemlessen volgen. Vrouwen kregen de mogelijkheid apart te zwemmen omdat gemengd zwemmen in sommige culturen niet gepast is. Deelnemers gaven aan dat hun zelfvertrouwen is gegroeid en dat kinderen van deze statushouders zwemlessen gingen volgen met steun van het Sportfonds Jeugd en Cultuur. SportSupport heeft voor mensen met een migratieachtergrond fietslessen georganiseerd in samenwerking met de Fietzersbond en DOCK.	
b. Verbinden van sportverenigingen en andere maatschappelijke organisatie voor aanbod kwetsbare doelgroepen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Buurtsportcoaches organiseerden met buurtbewoners, sportverenigingen en maatschappelijke organisaties in de stadsdelen Noord, Oost en Schalkwijk activiteiten. Dit gebeurde met inzet van het project 'sportverenigingen in het sociaal domein'. In stadsdeel Noord zijn (dementerende) ouderen in contact gebracht met de kegelbond, die een teruglopend ledenaantal had. Wekelijks kwamen twee groepen ouderen kegelen. Het ontmoetingsaspect met een kop koffie was hierbij minstens zo belangrijk. In 2018 is Old Stars Walking Football voor 60+ opgericht, waarbij oud-voetballers uit de wijk wekelijks voetballen bij HFC EDO. Ook bij Olympia is Walking Football gestart. Als resultaat van samenwerking tussen SportSupport, DOCK en KennemerHart is in Schalkwijk een nieuwe dansgroep gestart voor mensen met dementie. Buurtsportcoaches en het Spaarnegasthuis hebben de Diabetes Challenge georganiseerd, waaraan 55 personen hebben deelgenomen. Ter voorbereiding wandelden ze 20 weken wekelijks met elkaar. Na afloop van het evenement besloot een deel van de groep door te gaan met wandelen: 10 personen werden lid van een wandelgroep en 15 personen uit de trainingsgroep wandelen met de oorspronkelijke	

groep.	
Vijftig personen hebben valpreventie gevolgd. Hiervan zijn 25 personen doorgestroomd naar Valpreventie+ of naar sportverenigingen.	
Maatschappelijke organisaties zochten samenwerking met sportverenigingen. Zo heeft Kenter Jeugdzorg aan sportverenigingen gevraagd deel te nemen aan een spandoekactie om aandacht te vragen voor werving van pleegouders. Verschillende sportverenigingen, de organisaties SRO en SportSupport hebben hieraan gehoor gegeven. Een ander voorbeeld is de stichting Turnover die een samenwerking is aangegaan met de rugbyvereniging om kwetsbare jongeren door middel van (rugby)sport weer naar school of aan het werk te krijgen.	

11 Onderwijs en sport	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	28.888	-2.638
Bijgestelde begroting 2018	36.123	-8.006
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	7.235	-5.369
Jaarrekening 2018	37.139	-8.754
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	1.016	-748
Resultaat t.o.v. primaire begroting	8.251	-6.116

Beleidsveld 1.2 Sociale basis

Bevorderen zelfredzaamheid

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Het percentage Haarlemmers dat zichzelf als volledig zelfredzaam beschouwt en geen hulp nodig heeft, is in vergelijking met 2017 met 86% gelijk gebleven. Ook waren er in 2018 in heel Haarlem voor iedereen toegankelijke voorzieningen met de focus op preventie die uitgingen van de kracht en de mogelijkheden van de burger. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> De indicator die aangeeft welk percentage Haarlemmers zegt voldoende contact te hebben, komt nog altijd relatief laag uit: 69%. Ontmoeten en meedoen in de samenleving blijven daarmee belangrijke punten om op in te zetten. Uit het Omnibusonderzoek moet geconcludeerd worden dat de bekendheid van mogelijkheden om informatie, advies, ondersteuning en hulp te verkrijgen is toegenomen naar 43%. Dit is hoger dan in 2017, maar nog steeds ruim lager dan de streefwaarde.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat zichzelf volledig zelfredzaam beschouwt (geen hulp nodig)	85% (2013)	85% (2014) 88% (2015) 84% (2016) 86% (2017)	88%	86%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat aangeeft voldoende contact te hebben	82% (2007)	70% (2013) 71% (2014) 71% (2015) 68% (2016) 71% (2017)	>77%	69%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat aangeeft voldoende bekend te zijn met de mogelijkheden om informatie, advies, ondersteuning en hulp te verkrijgen.	50% (2016)	50% (2016) 37% (2017)	55%	43%	Omnibusonderzoek

a. Het netwerk van Haarlemmers ondersteunen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 zijn verschillende initiatieven/organisaties (al dan niet met subsidie) ondersteund die zich richten op ontmoeting, netwerkversterking, zelfredzaamheid en participatie. Er is daarmee een uitgebreid en divers aanbod beschikbaar voor inwoners van professionele partijen en kleinschalige buurtinitiatieven.	
b. Bekendheid voorzieningen en ondersteuning initiatieven verbeteren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft in 2018 gewerkt aan doorontwikkeling van de bestaande digitale sociale kaart om inwoners en professionals beter te informeren. Dit gebeurt door de vindbaarheid van organisaties te verbeteren en door het aanpassen van teksten waardoor inwoners sneller en beter vinden wat ze zoeken. De Participatieraad en een werksessie met bewoners en professionals hebben hiervoor aanbevelingen geleverd. Voor het versterken van innovaties is er sinds 2015 de subsidieregeling 'Uitvoeringsregeling subsidiëring innovatieve projecten'. Tweemaal per jaar worden de ingediende initiatieven beoordeeld door een externe beoordelingscommissie die het college adviseert. In 2018 zijn 13 initiatieven gesubsidieerd en is een totaalbedrag van € 111.250 aan subsidie verstrekt. De initiatieven omvatten een breed scala aan beleidsvelden in het sociaal domein en bereiken jongeren, mensen met een niet-Nederlandse achtergrond, mensen die eenzaam zijn en gezinnen. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Nog niet alle gewenste verbeteringen van de sociale kaart zijn doorgevoerd; de doorontwikkeling loopt verder in 2019.	
c. Verbeteren van samenwerking betrokken partijen in de gezondheidszorg.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Er is een regionaal netwerk van professionals 'kwetsbare ouderen' georganiseerd om	

kennis met elkaar te delen, maar ook om knelpunten uit de praktijk te bespreken. Naast zorgorganisaties zijn ook Spaarnegasthuis, welzijnspartners en Alzheimer Nederland afdeling Zuid Kennemerland betrokken. Hierin staat de vraag van de kwetsbare oudere centraal om er voor te zorgen dat kwetsbare ouderen de juiste zorg op het de juiste moment op de juiste plek ontvangen. Er wordt een netwerk rondom de kwetsbare oudere gevormd zodat verschillende spelers in het netwerk op verschillende momenten meerwaarde hebben. Het eerste resultaat is dat de vroegsignaleringskaart die door de gemeente is ontwikkeld voor professionals, is aangepast voor niet-professionals, naasten en vrijwilligers. De vroegsignaleringskaart wordt door de werkgroep onder de aandacht gebracht bij kwetsbare ouderen, hun naasten en vrijwilligers en mensen in de directe omgeving, zoals winkeliers. Tevens zijn met verschillende eerstelijnsaanbieders gesprekken gevoerd over het verbeteren van de samenwerking met het sociaal domein. In Haarlem Oost en Schalkwijk is door zorgaanbieders het initiatief genomen om de samenwerking met zowel het sociaal domein (waaronder sociaal wijkteams) en de zorgverzekeraar te verbeteren. De GGD heeft onder andere ingezet op een rookvrije wijk (Haarlem Oost), met als doel om kinderen rookvrij te laten opgroeien. Dit doen zij door contact te leggen met verschillende organisaties/bewoners zodat steeds meer plekken in de wijk rookvrij worden. Voorbeelden zijn rookvrije speeltuinen en sportverenigingen. Daarnaast werken ze samen met zorgaanbieders, waaronder verloskundigen, om meer mensen te kunnen helpen bij het stoppen met roken. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De scholing van Ziekte en Zorg naar Gezondheid en Gedrag is in Haarlem nog niet aangeboden. Hierover zijn wel gesprekken gevoerd met een aantal zorgaanbieders/wijkteams.	
d. Stimuleren van participatie en integratie van statushouders.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is de uitvoering van het sociaal programma statushouders in belangrijke mate gestroomlijnd, waarmee al een voorschot is genomen op de nieuwe Wet Inburgering (ingangsdatum 2020). Nieuwe statushouders doen een assessment dat inzicht geeft in individuele kansen en belemmeringen op diverse leefgebieden, waarna samen met de klantmanager een plan van aanpak voor onderwijs of werk wordt gemaakt. Statushouders nemen deel aan het Introductieprogramma statushouders over diverse leefgebieden, zoals voorlichting over werk, (psychische) gezondheid, het aanbod van welzijnsorganisaties en omgaan met geld. Het programma wordt door deelnemers en gastsprekers zeer gewaardeerd, onder andere doordat vragen en knelpunten ter plekke kunnen worden beantwoord en opgelost. De sociale wijkteams zijn door inzet van deskundigheidsbevorderaars beter toegerust voor dienstverlening aan statushouders. Haarlem neemt sinds de zomer van 2018 deel aan het Impulstraject Eritrese statushouders van de VNG, gericht op doorontwikkeling van het integratiebeleid voor de kwetsbare groep statushouders. In 2018 zijn ook weer jonge statushouders gehuisvest. De inburgering van deze groep vroeg om nauwe samenwerking tussen verschillende partners in de stad, waaronder het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Het CJG benaderde hen actief om te onderzoeken of en welke ondersteuning zij nodig hebben. Deze benadering betrof ook	

de groep statushouders die al langere tijd in Haarlem woont.	
<i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het bleek niet mogelijk het wettelijk verplichte Participatieverklaringstraject direct onderdeel te maken van het Introductieprogramma statushouders, omdat voor de participatieverklaring met één taalgroep gewerkt wordt en het Introductieprogramma door middel van tolken met meerdere taalgroepen werkt.	

Versterken inzet in de sociale basis

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De vrijwillige inzet door inwoners van Haarlem is nog altijd hoog en divers. Ten opzichte van 2017 is het percentage iets toegenomen, maar vergeleken met 2015 en 2016 is het nog wel lager. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> Het percentage overbelaste mantelzorgers is helaas gelijk gebleven in vergelijking met 2017, terwijl de nadrukkelijke wens was dit te verminderen.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat vrijwillige inzet pleegt	55% (2015)	55% (2016) 48% (2017)	≥ 55%	49%	Omnibusonderzoek
Percentage mantelzorgers dat aangeeft (zeer) vaak overbelast te zijn	12% (2009)	9% (2013) 11% (2014) 16% (2015) 16% (2016) 16% (2017)	11%	16%	Omnibusonderzoek

a. Ondersteunen langer of meer zelfstandig wonen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 heeft de gemeente ontwikkelingen als de Haarlemse Woondienst Voormekaar gestimuleerd door middel van een subsidie. Dit biedt een samenhangend pakket van woondiensten, klussen, boodschappen, maaltijden en alarmering, dat Haarlemmers ondersteunt bij praktische problemen in het dagelijks leven. Ook werd een pilot van de Compaan gestimuleerd door Zorgbalans een subsidie te geven om dit project uit te voeren, waarin een tablet voor (kwetsbare) ouderen beschikbaar wordt gesteld waar ouderen een half jaar gratis gebruik van kunnen maken. Op 16 maart 2018 werd in winkelcentrum Schalkwijk de informatiemarkt 'Thuis in de toekomst' georganiseerd. Hier lieten zorgaanbieders, het sociaal wijkteam, DOCK, Haarlem Effect, woningcorporaties en de gemeente zien wat zij doen om Haarlemmers langer zelfstandig te laten wonen. Ook heeft de gemeente met de woningcorporaties in Zuid-Kennemerland een nieuw woningclassificatiesysteem ontwikkeld. Sinds 1 februari 2018 kunnen woningzoekenden zien of een woning geschikt is voor een bewoner met een	

lichamelijke beperking.	
b. Mobiliseren vrijwilligers en ondersteunen organisaties met vrijwilligers.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het werven van vrijwilligers is volgens de prestatieafspraken met het Vrijwilligerscentrum gerealiseerd. De extra aandacht voor het werven en begeleiden van kwetsbare vrijwilligers is in 2018 voortgezet. Bij het werven van vrijwilligers is extra aandacht geschonken aan de wijken Schalkwijk en Haarlem Oost. Onder het Digipanel Haarlem is een onderzoek gedaan naar vrijwillige inzet en hoe kan worden ingespeeld op een veranderende vrijwilliger en meer langdurig vrijwilligerswerk. In 2018 is aan de Gedempte Oude Gracht HaarlemSamen geopend. Dit gezamenlijke initiatief van het Vrijwilligerscentrum en BUUV is de 'winkel' voor informatie- en advies over vrijwilligerswerk. De waardering van de gemeente voor de Haarlemse vrijwilligers is tot uiting gekomen tijdens de formele opening waar vrijwilligers in het zonnetje zijn gezet. Ook het ondersteunen van vrijwilligersorganisaties en het geven van deskundigheidsbevordering is volgens de prestatieafspraken door het Vrijwilligerscentrum gerealiseerd. Samen met de Erasmusuniversiteit is onderzoek uitgevoerd onder vrijwilligersorganisaties en zijn de laatste trends in het vrijwilligerswerk in kaart gebracht om vrijwilligerswerk toekomstbestendig te maken. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het werven en begeleiden van kwetsbare vrijwilligers vraagt in verhouding tot de resultaten heel veel inzet, zowel van het Vrijwilligerscentrum als van de organisatie waar de vrijwilliger werkt. Vanwege de kwetsbaarheid (bijvoorbeeld bij GGZ problematiek) lukt het vaak niet tot een succesvolle en meer langdurige match tussen organisatie en vrijwilliger te komen.	😊
c. Faciliteren van BUUV.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft het samenwerkingsverband BUUV gefaciliteerd om met name kwetsbare bewoners te bereiken, zodat zij mee kunnen blijven doen in de samenleving. Het aantal deelnemers aan BUUV is in 2018 met 6.753 bewoners zelfs hoger dan de streefwaarde. Bewonersinitiatieven kunnen, naast de één op één contacten, ook deelnemen aan BUUV. In 2018 zijn dat 101 groepsactiviteiten geweest. Via de nieuwe website haarlemontmoet.nl zijn 240 leden actief (voornamelijk maatschappelijke organisaties) die lokale ontmoetingsactiviteiten aanbieden voor Haarlemmers. Het aantal matches van BUUV is met 2.975 lager dan de streefwaarde. De oorzaak is vooral dat er in 2018 veel wisselingen zijn geweest in het team (vertrek en of langdurige ziekte van medewerkers). Ook is er meer tijd nodig voor kwalitatief hoogwaardige matches voor kwetsbare bewoners. Hiernaast zijn er vervolgmatches	😊

tussen bewoners die niet in het BUUV-systeem kunnen worden vastgelegd, waardoor gerapporteerde cijfers lager zijn dan de werkelijke ontmoetingen tussen bewoners.	
d. Faciliteren ondersteuning mantelzorgers.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het aanbod aan ondersteuning voor mantelzorgers is uitgevoerd volgens de prestatieafspraken met Tandem, expertisecentrum mantelzorgondersteuning. Om de mantelzorgers minder overbelast te laten zijn, zijn er extra maatregelen genomen om hen tijdig van informatie en advies te voorzien. Alle geregistreerde mantelzorgers die nog geen ondersteuning krijgen, zijn ook telefonisch benaderd. Om laagdrempelig in contact te komen met mantelzorgers is Tandem op locatie bij de sociaal wijkteams. Er zijn nieuwe lotgenotengroepen voor mantelzorgers voor mensen met Niet Aangeboren Hersenletsel, mensen met dementie, dochters die mantelzorgers zijn en jonge mantelzorgers. Ook zijn er workshops mindfulness voor mantelzorgers en lotgenotengroepen die samen wandelen. In het najaar is gestart met Theehuis in De Sprong: inloopbijeenkomsten voor mantelzorgers met niet-Nederlandse achtergrond. Helaas is ondanks de wens om het percentage overbelaste mantelzorgers te verminderen, dit aantal toch gelijk gebleven in vergelijking met 2017. De jaarlijkse waardering voor de Haarlemse mantelzorgers is vormgegeven door een feestelijke middag in de Philharmonie. Het Odensehuis is een inloopvoorziening voor inwoners met geheugenproblematiek en hun mantelzorgers in het Da Vinci gebouw.	
e. Bewustwording over Alzheimer stimuleren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Haarlem is een Dementie Vriendelijke Gemeente en geeft hier via een werkplan uitvoering aan. In april 2018 werd met het Odensehuis in Haarlem een startschot gegeven voor de activiteiten. Er is een regionaal netwerk van professionals 'kwetsbare ouderen' georganiseerd om kennis met elkaar te delen, maar ook om knelpunten uit de praktijk te bespreken. Op 4 oktober is tijdens de Week van de Toegankelijkheid het evenement 'Haarlem Vergeet je Niet' georganiseerd. In vervolg op deze bijeenkomst zijn zes werkgroepen geformeerd die aan de slag gaan met het uitwerken van de uitkomsten via de volgende thema's: Vrijwilligerswerk, Ontmoetingsplekken in de stad, Sport & Spel, Cultuurparticipatie, Natuurbeleving en Meedoen in de buurt. Doel is het aanbod in kaart te brengen voor mensen met dementie én aan de hand van de vraag van mensen met dementie nieuw inzichtelijk en toegankelijk aanbod te ontwikkelen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
c. Aantal matches via BUUV	1.200 (2011)	1.800 (2013) 2.200 (2014) 3.220 (2015) 3.230 (2016) 3.341 (2017)	3.250	2.975	CMS systeem BUUV

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
c. Aantal actieve deelnemers BUUV	1.090 (2011)	2.530 (2013) 3.250 (2014) 4.320 (2015) 5.440 (2016) 6.373 (2017)	6.480	6.753	CMS systeem BUUV
d. Aantal mantelzorgers dat ondersteund wordt om overbelasting te verminderen	584 (2007)	2.003 (2013) 2.079 (2014) 2.079 (2014) 4.083 (2016) 4.025 (2017)	≥ 5.000	4.041	Registratie Tandem

Investeren in advies en ondersteuning voor Haarlemmers met regieverlies

Wat hebben we bereikt?

Klanten van het sociaal wijkteam zijn in hoge mate tevreden, zo blijkt uit het tevredenheidsonderzoek; 94% van de ondervraagden zou het sociaal wijkteam aanbevelen bij anderen. Samenwerkingspartners weten steeds beter voor welke vragen ze terecht kunnen bij het sociaal wijkteam (77%). De naamsbekendheid van het sociaal wijkteam onder burgers is 52%, maar 22% weet ook daadwerkelijk waarvoor je hier terecht kunt.

Het aantonen van de meerwaarde van het sociaal wijkteam is niet eenvoudig doordat oorzaak-gevolgrelaties lastig te leggen zijn. Platform 31 heeft dit verkend, waarbij beleidsaannames van de gemeente op de uitvoeringspraktijk van het sociaal wijkteam gelegd zijn in gesprekken met beleidsmakers en sociaal wijkteammedewerkers. Platform 31 verwacht sterke effecten op het bieden van effectievere ondersteuning en inzet van minder zware zorg aan burgers door het sociaal wijkteam. De effecten kunnen naar verwachting versterkt worden wanneer specialistische zorg bijtijds beschikbaar is, er nog meer duidelijkheid is over de rol van het sociaal wijkteam en als andere organisaties eerder doorverwijzen naar het sociaal wijkteam.

Ook was het CJG elke werkdag voor vragen bereikbaar. Het aantal vragen nam in 2018 toe met zo'n 35%. Het Informatie- en Adviesteam is getraind op het doorvragen ('vraag achter de vraag'). Op basis hiervan beoordeelden zij de vraag en indien nodig betrokken zij een CJG-coach, andere vrij toegankelijke hulp (in de wijk) of specialistische zorg.

Elke school voor basis en voortgezet onderwijs heeft een CJG-coach. Veel vragen bereiken op deze manier rechtstreeks het CJG.

De vernieuwde website van het CJG (www.cjghaarlem.nl) geeft informatie over opvoeding en onderwijs. In maart is de informatie over het plaatsingsbeleid van schoolbesturen voor het primair onderwijs op de website van het CJG gepubliceerd. Het gebruik van cliëntondersteuning neemt toe. Tegelijkertijd neemt het aantal klachten niet toe, ondanks het toenemende gebruik van cliëntondersteuning. Dit zou een goede indicatie kunnen zijn dat de geboden ondersteuning effectief is.

Wat hebben we niet bereikt?

De bekendheid van de mogelijkheid van cliëntondersteuning is toegenomen ten opzichte van 2015 en 2017, maar is nog wel lager dan waar naar gestreefd werd (47% gerealiseerd tegen 62% streefpercentage).

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Bekendheid mogelijkheid gebruik te maken van cliëntondersteuning	41,5% (2015)	41,5% (2015) - (2016) 36,6% (2017)	62%	47%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo ¹

¹ Het Cliëntervaringsonderzoek wordt gehouden onder cliënten die een beschikking maatwerkvoorziening Wmo hebben gehad.

a. Sociaal wijkteam en CJG organiseren in heel Haarlem.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In alle gebieden van Haarlem waren ook in 2018 sociaal wijkteams en Centra voor jeugd en gezin georganiseerd waar de burger persoonlijk, telefonisch of digitaal, informatie en advies gekregen heeft. Dat het sociaal wijkteam dit veelvuldig gedaan heeft in 2018 blijkt uit het aantal casussen in behandeling bij het sociaal wijkteam. Dit is met 1.557 casussen beduidend hoger dan de streefwaarde van 1.000 casussen. Bij contact is breed gekeken naar de vraag én naar de context. De ondersteuning richtte zich op versterking van inwoners om problemen op te lossen en/of er beter mee om te gaan. Hierbij is verbinding met of uitbreiding van het netwerk van inwoners een belangrijke factor. Bij de ondersteuning wordt gebruik gemaakt van voorzieningen in de sociale basis en waar nodig van maatwerkvoorzieningen en andere gespecialiseerde zorg. Ook in 2018 vervulde het CJG de spilfunctie voor jeugd in de hele stad. In heel Haarlem heeft het CJG wijkteams die samenwerken met de sociaal wijkteams. Daarnaast kent het CJG een stedelijk team gericht op met name jongeren vanaf 15 jaar. Het sociaal wijkteam en CJG werken nauw samen in zowel ondersteuning aan gezinnen, als ook beleidsmatig. Bijvoorbeeld in de organisatie en uitvoering van de trainingen 'Gedragen Plan' en 'Aandachtsfunctionarissen Huiselijk Geweld' en zij zijn gezamenlijk gestart met de training 'Gedragen Plan', gericht op de uitvoering van '1 huishouden-1 plan-1 regisseur'.	
b. Faciliteren van inzet CJG-coaches.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> CJG-coaches zijn verbonden aan scholen, jeugdgezondheidszorg, sociaal wijkteams en wijkcentra, zodat de begeleiding en ondersteuning laagdrempelig is. Zij zorgen voor generalistische ondersteuning en toegang tot specialistische (jeugd)hulp. De coaches zijn veelvuldig betrokken bij meer preventieve activiteiten, bijvoorbeeld bij ouderavonden op school. De gezamenlijke inzet van het sociaal wijkteam en het CJG is voortgezet voor de gezinnen in de Velserspoort. Samen met het sociaal wijkteam is het werken met een gedragen plan van de mensen zelf en het begrip 'regie-ondersteuning' in de praktijk verder vormgegeven. Het stedelijk CJG-jongerenteam was er om te zorgen dat ook jongeren vanaf 15 jaar tijdig voor ondersteuning in aanmerking kunnen komen. Deze jongeren zijn vaak minder gebonden aan hun eigen wijk of woonplaats en laten zich minder makkelijk 'vinden' via hun ouders en/of gezin. Ouders en jeugdigen hebben door de	

ondersteuning vanuit het CJG ervaren dat hun problemen minder zijn geworden en zijn tevreden over het CJG. Vanwege de problematiek van jongeren die zwervend zijn, is er een intensieve samenwerking met de Brede Centrale Toegang en Spaarnezicht ontstaan.	
c. Versterken rol en positie van het CJG en de samenwerking in veiligheidsketen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De regionale pilot Samenwerken aan Veiligheid die in 2017 startte en voor Haarlem in Schalkwijk werd uitgevoerd, is verlengd tot eind 2018. Het doel van de pilot was om de veiligheid in het gezin te herstellen en te stabiliseren in het vrijwillig kader en escalatie te voorkomen. Zowel het CJG als de betrokken gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en -reclassering en andere ketenpartners waren enthousiast en gemotiveerd over deze manier van werken. Voor een groot aantal gezinnen kon hiermee een ondertoezichtstelling (OTS) worden voorkomen.	
d. Faciliteren cliëntondersteuning als algemene voorziening.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Cliëntondersteuning is belegd bij verschillende organisaties in Haarlem. Dit zorgt voor een brede toegankelijkheid voor inwoners en verschillende specialismen bij diverse organisaties. Inwoners worden door de sociaal wijkteams en casemanagers op de hoogte gesteld van de mogelijkheid van cliëntondersteuning. Ook is er een folder waarop inwoners de verschillende organisaties die cliëntondersteuning bieden kunnen vinden.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a en b. Het aantal casussen in behandeling bij het sociaal wijkteam	825 (2015)	894 (2016) 1.624 (2017)	1.000	1.557	Gemeentelijke registratie
a en b. Het aantal huishoudens dat gebruik heeft gemaakt van het CJG	815 (2015)	1.289 (2016) 1.239 (2017)	950	1.393	Jaarverslag CJG
a en b. De mate van tevredenheid (beleving) van jeugdigen en hun ouders over het CJG	(2018)		-	1	CJG Exit- vragenlijsten
a en b. De mate waarin ouders en jeugdigen vermindering van de problematiek ervaren na ondersteuning vanuit het CJG	90,6% (2018)	90,6% (2018)	-	90,6%	CJG Start- en exitlijsten

¹ De methodiek, waardoor de tevredenheid van jeugdigen en hun ouders gemeten kan worden, is nog volop in ontwikkeling.

12	Sociale basis	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
	Primaire begroting 2018	32.289	
	Bijgestelde begroting 2018	29.327	-154
	Mutaties tijdens het begrotingsjaar	-2.963	-154
	Jaarrekening 2018	27.066	-215
	Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-2.260	-60
	Resultaat t.o.v. primaire begroting	-5.223	-215

Financiën per programma

Bel. veld	Programma	Maatschappelijke participatie	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
	Lasten (exclusief mutaties reserves)					
11	Onderwijs en sport		37.350	28.888	36.123	37.139
12	Sociale basis		30.674	32.289	29.327	27.066
	Totaal lasten		68.024	61.177	65.449	64.205
	Baten (exclusief mutaties reserves)					
11	Onderwijs en sport		-8.258	-2.638	-8.006	-8.754
12	Sociale basis		-1.533		-154	-215
	Totaal baten		-9.791	-2.638	-8.161	-8.969
	Totaal saldo excl. mutaties reserves		58.232	58.539	57.288	55.236
	Toevoegingen aan reserves		100	444	444	444
	Onttrekkingen aan reserves		-686	-150	-1.557	-1.557
	Totaal saldo incl. mutaties reserves		57.646	58.833	56.175	54.123

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

Programma 2 Ondersteuning en zorg

Commissie

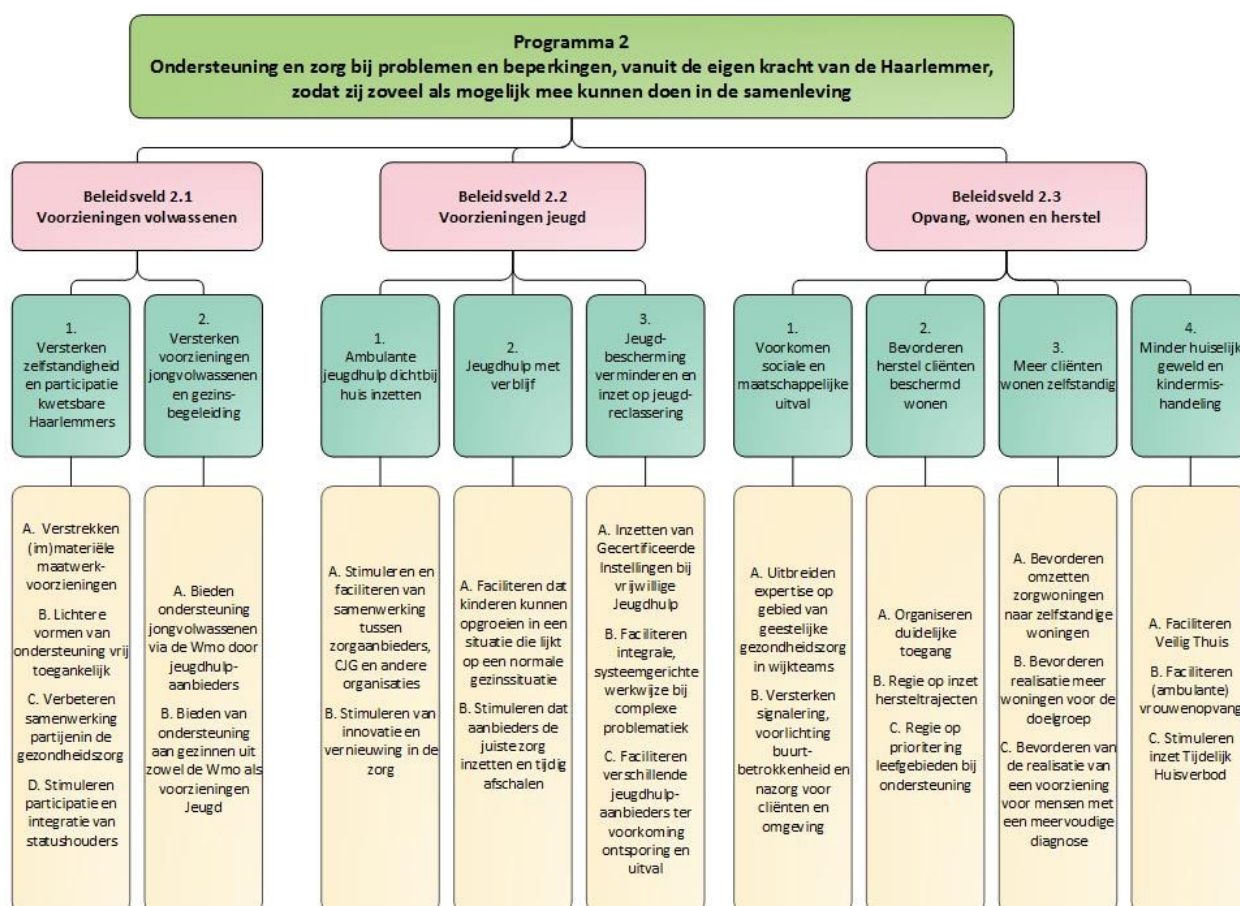
Samenleving

(Coördinerende) Portefeuilles

Zorg, Welzijn, Volksgezondheid, Jeugd

Afdeling(en)

Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugd, Onderwijs, Sport

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De gemeente organiseert specialistische ondersteuning en zorg op maat bij een beperking, chronische, psychische of psychosociale problemen of als jeugdigen opgroeien in een onveilige situatie of een strafbaar feit hebben gepleegd. Het doel daarbij is dat Haarlemmers vanuit eigen kracht weer of zoveel mogelijk kunnen participeren in de maatschappij.

Beleidsvelden

Beleidsveld 2.1 Voorzieningen volwassenen

Versterken zelfredzaamheid en participatie kwetsbare Haarlemmers

Wat hebben we bereikt?

Uit het cliëntervaringsonderzoek Wmo 2018 blijkt dat de gemeente ruimschoots het beoogde effect heeft bereikt. Een ruime meerderheid van de respondenten geeft aan

dat zij zich beter kunnen redden en dat zij een betere kwaliteit van leven hebben.	
--	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij zich beter kunnen redden door de zorg/ondersteuning die zij krijgen	77% (2015)	- (2016) 79% (2017)	80%	86%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij een betere kwaliteit van leven hebben door de zorg/ondersteuning die zij krijgen	70% (2015)	- (2016) 74% (2017)	73%	78%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo

a. Verstrekken (im)materiële maatwerk-voorzieningen.

Wat hebben we gedaan?

In 2018 heeft de gemeente de voorzieningen huishoudelijke ondersteuning, individuele begeleiding, dagbesteding, kortdurend verblijf en materiële voorzieningen (hulpmiddelen, woningaanpassingen en vervoer) verstrekt volgens de geldende wet- en regelgeving en de contractafspraken. Het aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 1.000 inwoners is toegenomen ten opzichte van 2017 (60 naar 78) en ook hoger dan de streefwaarde van 75. Deze cliënten zijn tevreden over de mate waarin de medewerker van de gemeente hen serieus nam en over de kwaliteit van de zorg/ondersteuning die zij kregen, zoals blijkt uit de percentages uit het cliëntervaringsonderzoek ten opzichte van de streefwaarden.

Wat hebben we niet gedaan?

Helaas bleek in de loop van 2018 dat een toenemend aantal gevallen niet binnen de wettelijke termijnen is gebleven, zoals gesteld aan de meldingsfase en aanvraagfase. Dit is terug te zien in een dalend percentage van Haarlemmers die aangeven snel te worden geholpen (van 73% naar 68%).

b. Lichtere vormen van ondersteuning vrij toegankelijk.

Wat hebben we gedaan?

Aan twee vormen van Wmo-voorzieningen is in 2018 gewerkt om deze vrijer toegankelijk te maken.
 Als eerste dagbesteding. In 2018 zijn 16 aanbieders van recreatieve en arbeidsmatige dagbesteding gewijzigd van een Wmo-maatwerkvoorziening naar een vrij toegankelijk aanbod waar geen indicatie meer voor nodig is. Daarnaast is gestart met het wijzigen van de overige 14 aanbieders die dagbesteding Opvang bieden.
 Ten tweede begeleiding ambulant. In 2018 is de voorbereiding gestart van het wijzigen van de ambulante begeleiding. Er zijn bij zes van de acht sociaal wijkteams medewerkers met GGZ-expertise toegevoegd waardoor meer laagdrempelige (O)GGZ-ondersteuning in de wijken is.

Wat hebben we niet gedaan?

Pas eind 2018 is gestart met het verder wijzigen van de lichtere vormen van ambulante begeleiding vanwege de tijd die het heeft gekost om de Wmo-verwerving, begin 2018

gestart, goed in te regelen op alle gemeentelijke afdelingen en bij betrokken partijen (aanbieders en sociaal wijkteams).

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij door de gemeente snel geholpen werden met hun hulpvraag	61% (2015)	- (2016) 73% (2017)	64%	68%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
a. Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat de medewerker van de gemeente hen serieus nam	81% (2015)	- (2016) 91% (2017)	84%	85%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
a. Percentage cliënten Wmo dat aangeeft dat zij de kwaliteit van de zorg/ ondersteuning die zij krijgen goed vinden	71% (2015)	- (2016) 82% (2017)	73%	83%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo
a. Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 1.000 inwoners	65 (2016)	66 (2017)	75	-	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo (BZK)

Versterken voorzieningen jong-volwassenen en gezinsbegeleiding

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Voor jongeren boven de 18 jaar die zijn aangewezen op Wmo-ondersteuning, is ondersteuning van jeugdhulpaanbieders ingezet. De zorgvraag van de jongere is hierbij leidend en vanuit deze zorgvraag wordt het meest passende aanbod ingezet. Daarnaast is integrale gezinsbegeleiding ingezet in gezinnen waar vanwege de problematiek ondersteuning voor zowel ouders als kinderen nodig is.	
--	---

a. Bieden ondersteuning jong-volwassenen via de Wmo door jeugdhulpaanbieders.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Met ingang van 1 januari 2018 zijn in het kader van de Wmo voor ambulante begeleiding en dagbesteding ook jeugdhulpaanbieders gecontracteerd die worden ingezet als dit de meest passende vorm van ondersteuning is voor een 18+ jongere. In 2018 is op dit soort momenten 35 keer een jeugdhulpaanbieder ingezet.	
b. Bieden van ondersteuning aan gezinnen uit zowel de Wmo als voorzieningen Jeugd.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Met ingang van 1 januari 2018 is een aantal aanbieders ook gecontracteerd voor gezinsbegeleiding. Daarmee wordt integrale ondersteuning ingezet ten behoeve van gezinnen waar sprake is van zowel problematiek van ouder/opvoeder als van kinderen. Gezinsbegeleiding is 90 keer in 2018 ingezet.	

21 Voorzieningen volwassenen	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	29.626	-2.543
Bijgestelde begroting 2018	32.799	-3.053
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	3.172	-510
Jaarrekening 2018	32.776	-3.730
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-23	-678
Resultaat t.o.v. primaire begroting	3.149	-1.188

Beleidsveld 2.2 Voorzieningen jeugd

Ambulante jeugdhulp dichtbij huis inzetten

Wat hebben we bereikt?

Alle kinderen met een ondersteuningsbehoefte hebben (specialistische) jeugdhulp ontvangen.

In 2018 was het eerste jaar na de aanbesteding van de jeugdhulp, waarin de gemeente budgetplafonds heeft losgelaten. Om dit op een goede manier invulling te geven ging de gemeente met aanbieders in gesprek over de visie, de verwachtingen over het bieden van passende zorg, aanpak van wachtlijsten mede in relatie tot de arbeidsmarkt, de financiën en de rol en positie van betrokken instellingen in het sociaal domein.

De gemeente stimuleerde en faciliteerde samenwerking tussen zorgaanbieders, CJG en andere organisaties en vindt het belangrijk dat kinderen kunnen opgroeien in een situatie die lijkt op een normale gezinssituatie. Bij de verdere ontwikkeling van de pleegzorg ging het om varianten van pleegopvang, werving van pleeggezinnen en toereikende pleegzorg capaciteit.

De gemeente vroeg aanbieders de juiste zorg in te zetten en waar mogelijk tijdig af te schalen en een goede doorstroom te realiseren van jeugdigen van (hoog) specialistische voorzieningen naar passende vervolgvoorzieningen met verblijf. Ook is voor een aantal kinderen specifiek maatwerk ingekocht.

Wat hebben we niet bereikt?

De transformatie vraagt meer tijd van alle betrokken instellingen en (regio)gemeenten bij de jeugdhulp. Transformeren is een meerjarig proces en raakt naast het jeugdhulpdomein ook andere domeinen. Naast zorg continuïteit speelt de verandering van zorgaanbod niet alleen in een krappe arbeidsmarkt maar ook in een krappe woningmarkt. Werken vanuit de gezamenlijke visie op jeugdhulp door alle betrokken partijen is niet vanzelfsprekend. Zonder gemeentelijke regie op dit proces is deze verandering niet voldoende waargemaakt.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Jongeren met ambulante jeugdhulp als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	8,1% (2015)	8,8% (2016) 8,2% (2017)	8,5%	8,9	CBS (BZK)

a. Stimuleren en faciliteren van samenwerking tussen zorgaanbieders, CJG en andere organisaties.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De samenwerking tussen huisartsen en Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) is verder versterkt en uitgebreid door de inzet van praktijkondersteuners (POH) jeugd vanuit het CJG. De inzet van de POH jeugd heeft geleid tot minder doorverwijzingen specialistische jeugdhulp. Daarnaast werden huisartsen geïnformeerd over het jeugdhulpaanbod. Het CJG heeft hiervoor een app ontwikkeld; jeugdhulp in beeld. In 26 Haarlemse huisartsenpraktijken is een praktijkondersteuner van het CJG aan de slag gegaan. Hierdoor heeft ongeveer 90% van alle patiënten toegang tot een POH CJG. De overige 10% had geen behoefte hieraan omdat zij veel ouderen in hun praktijk zien. Gemiddeld wordt 70% van de hulpvragen over jeugd GGZ en opvoedhulp beantwoord door de POH jeugd. Dit betekent dat er niet naar gespecialiseerde jeugdhulp doorverwezen hoeft te worden. Er is extra aandacht geweest voor de samenwerking tussen jeugdhulp en passend onderwijs, onder andere door het Impulstraject op zes Haarlemse basisscholen. Betrokken partijen moesten laten zien hoe zij invulling geven aan de begrippen nabijheid, beschikbaarheid en een professionaliseringstraject. Ook was er extra aandacht voor opvoedondersteuning aan statushouders met kinderen. Deze groep had meer begeleiding nodig om wegwijs te raken in het Nederlandse en Haarlemse onderwijs- en zorgsysteem.	
b. Stimuleren van innovatie en vernieuwing in de zorg.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is steeds meer gewerkt met de methode van gedragen plannen (voorheen 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur). Deze werkwijze was een verdere aanscherping van de principes waarmee het CJG en haar samenwerkingspartners vanaf de start al werkten: het samen met het gezin opstellen van het plan, het betrekken van het netwerk van het gezin, de wrap around care, het leveren van maatwerk. In 2018 is deze werkwijze van gedragen plannen door veel partners samen uitgevoerd. De sociaal wijkteams en het CJG hebben gezamenlijk de visie op en invulling van de regie-ondersteunende functie aangescherpt. In 2018 is deze visie in 10 'gouden regels voor regieondersteuning' beschreven, is 'werkend en lerend' in de praktijk gebracht en verder ontwikkeld. Werken met gedragen plannen is hier een belangrijk onderdeel van. Ook in de gemeente kreeg deze visie steeds meer aandacht, zodat gaandeweg steeds meer diensten en (jeugd)partners elkaar gingen 'verstaan' in hun opvattingen over regie. Medewerkers van het CJG en sociaal wijkteams volgden een training in het werken met gedragen plannen en het organiseren van daarbij behorende planbijeekkomsten.	

Jeugdhulp met verblijf

Wat hebben we bereikt?

Haarlem heeft in 2018 met de regiogemeenten het Transformatieplan Zuid-Kennemerland geschreven aan de hand van de zes actielijnen uit het landelijk actieprogramma Zorg voor jeugd. Het zo thuis mogelijk opgroeien is onderdeel van het transformatieplan en op basis hiervan is de gemeente geselecteerd voor de pilot 'voor ieder kind een thuis' van het Nederlands Jeugd Instituut. In samenwerking met opvoeders en professionals is door een startfoto inzicht verkregen in wat nodig is en wat het vraagt van partijen om kinderen zo thuis mogelijk te laten opgroeien.

Wat hebben we niet bereikt?

Het beperken van de instroom in residentiële voorzieningen en het realiseren van een tijdige uitstroom naar vervolgzorg vraagt een meerjarige intensieve samenwerking met aanbieders en andere betrokkenen. Meer sturing en regie door de gemeente is nodig om in het zorgveld te komen tot een juiste gedeelde verantwoordelijkheid, het leveren van maatwerk en zorg dichtbij huis.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Jongeren met jeugdhulp met verblijf als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	0,9% (2015)	1,1% (2016) 0,9% (2017)	1,1% ¹	pm ¹	CBS

¹De gegevens worden tweede helft 2019 beschikbaar gesteld.

a. Faciliteren dat kinderen kunnen opgroeien in een situatie die lijkt op een normale gezinssituatie.

Wat hebben we gedaan?

Pleegzorg is een vorm van jeugdhulp waarbij pleegouders van de pleegzorgaanbieder een vergoeding voor de kosten ontvangen die zij maken voor de verzorging van een pleegkind. Daarnaast kunnen pleegouders een beroep doen op voorliggende voorzieningen, zoals het Jeugdsportfonds. Omdat voorliggende voorzieningen vaak zijn ingesteld voor minima komen niet alle pleegouders hiervoor in aanmerking. Het provinciale pleegzorgfonds kon tot najaar 2018 worden aangesproken als er geen mogelijkheid was om gebruik te maken van één van de andere fondsen. Tot die tijd vulde de provincie Noord-Holland het fonds. De regio's Zuid-Kennemerland en IJmond voeren een pleegzorgvriendelijk beleid inclusief heldere afspraken met de pleegzorgaanbieders over de vergoeding van bijzondere kosten. Met een addendum is in 2018 geregeld dat, gedurende de plaatsing, de verantwoordelijke gemeente € 1,66 per kind per dag extra vergoedt aan de pleegzorgaanbieder. Deze verruiming van de vergoeding kan het pleegouderschap ondersteunen en draagt bij aan de vermindering van financiële lasten van pleegouders. Daarnaast leidde dit tot duidelijkheid en vermindering van de administratieve druk bij de pleegzorgaanbieders, omdat die geen beroep meer hoeven te doen op een fonds. Er is ook extra aandacht besteed aan werven van nieuwe pleeggezinnen. Voor deze werving werd aangesloten bij de landelijke actie van Pleegzorg Nederland en werden bijvoorbeeld sportverenigingen benaderd.

<i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het concretiseren van de norm dat een uithuisplaatsing alleen geoorloofd is als dit in het belang van het kind is, is een gedeelde verantwoordelijkheid van betrokken hulpverleners en die een rol kunnen spelen in de oplossing. Dit heeft gevolgen voor de wijze waarop (specialistische) hulp wordt georganiseerd en vraagt ruimte voor 'out of the box' maatwerkoplossingen. IJkpunt is dan niet de op dat moment voorhanden hulp, maar de gezamenlijke opgave om de hulp 'thuisnabij' te organiseren. Het vraagt vanuit de gemeente meer sturing en regie om in het zorgveld te komen tot een juiste mindset (gedeelde verantwoordelijkheid, maatwerk leveren en dichtbij huis).	
b. Stimuleren dat aanbieders de juiste zorg inzetten en tijdig afschalen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Samenwerken in de keten, tijdig op- en afschalen en de juiste zorg inzetten zijn belangrijke elementen geweest in de voortgangsgesprekken met jeugdhulpaanbieders. Het Ministerie van VWS heeft de jeugdhulpregio's opdracht gegeven om (boven-) regionale experttafels te organiseren, waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten op bestaande structuren. De gemeente heeft in 2018 voor de regio een experttafel ingericht onder de noemer Doorbraakberaad. Het CJG is het aanmeldpunt, verzorgt de coördinatie en uitvoering. Doel is dat voor elk kind, ongeacht de complexiteit van de zorgvraag en wachtlijsten bij aanbieders, op korte termijn passende hulp wordt georganiseerd en gegarandeerd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het doorschakelen naar de juiste zorg en tijdig afschalen wordt nog niet door alle zorgaanbieders gedaan. In contactgesprekken met de aanbieders is dit een vast agendapunt.	

Jeugdbescherming verminderen en inzet op jeugd-reclassering

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Het protocol met samenwerkingsafspraken tussen gemeenten, gecertificeerde instellingen (GI's) en de Raad voor de Kinderbescherming werd geactualiseerd. In dit protocol zijn ook de afspraken en werkwijze van andere belanghebbende partijen beschreven, zoals Veilig Thuis en de Beschermingstafel. Gezinnen en/of jongeren werden zo lang mogelijk ondersteund in het vrijwillige kader, jeugdbeschermingsmaatregelen (wettelijk kader) werden afgewend en hulp in dwangkader werd tijdig afgeschaald. Een sterke positie van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de GI's in de vrijwillige hulpverlening (zie ook Samenwerken aan Veiligheid) was nodig om gezinnen te ondersteunen in situaties van onveiligheid en/of onmacht en mogelijke negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van de jongere. Het CJG ondersteunde het gezin en maakte gebruik van de expertise van de GI indien de situatie daarom vroeg. Er was sprake van lichte tot intensieve ondersteuning, afhankelijk van de situatie. De regionale pilot Samenwerken aan Veiligheid die in 2017 startte en voor Haarlem in Schalkwijk is uitgevoerd, werd verlengd tot eind 2018. Er is een handboek ontwikkeld en er ligt een evaluatieverslag dat onder andere bestaat uit het bereik en resultaten in	
--	---

gezinnen, een kwalitatief onderzoek cliënttevredenheid en de samenwerking met partners zoals Veilig Thuis, Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling en Raad voor de Kinderbescherming. Zowel het CJG als de betrokken GI's en ketenpartners zijn enthousiast en zeer gemotiveerd over deze manier van werken waarmee voor een aantal gezinnen een ondertoezichtstelling lijkt te zijn afgewend. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> De pilot Samenwerken aan Veiligheid was ook bedoeld om doorlooptijden te verkorten en snel te kunnen schakelen en opschalen in de keten. Een knelpunt was de lange wachttijd bij Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Hierdoor stagneerde de continuïteit in zorg, terwijl continuïteit en inzet juist voor deze gezinnen belangrijk zijn om hen gemotiveerd te houden en zorgmijding te voorkomen.	
--	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Jongeren met jeugdbescherming als percentage van alle jongeren tot 18 jaar	1,1% (2015)	0,9% (2016) 0,9% (2017)	0,9%	0,8%	CBS (BZK)
Jongeren met jeugdreclassering als percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,4% (2015)	0,4% (2016) 0,4% (2017)	0,4%	0,5%	CBS (BZK)

a. Inzetten van Gecertificeerde Instellingen (GI) bij vrijwillige Jeugdhulp.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het CJG en de GI's werkten nauw samen in de ondersteuning aan gezinnen met complexe problematiek en waar eventuele onveiligheid de ontwikkeling van het kind bedreigde. Hierbij is juist de expertise van de GI belangrijk om het CJG te ondersteunen bij het in kaart brengen van de veiligheidsrisico's en het opstellen van een veiligheidsplan. In relatief korte tijd kon de veiligheid worden hersteld en het gezin of de jongere zo nodig verder worden begeleid. Deze werkwijze gaf bij blijvende onveiligheid ook de mogelijkheid door te schakelen naar de RvdK voor het inzetten van een onderzoek naar een ondertoezichtstelling. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Niet in alle situaties was snel schakelen en doorgeleiden mogelijk. Zowel Veilig Thuis als de RvdK kampten met lange wachttijden. Ook het verder uitrollen van de pilot Samenwerken aan Veiligheid was nog niet mogelijk door vooral gebrek aan capaciteit en het niet optimaal functioneren van de keten.	
b. Faciliteren integrale, systeemgerichte werkwijze bij complexe problematiek.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente faciliteerde in 2018 methodische leerbijeenkomsten en investeerde hiermee in de samenwerking in de keten en het ontwikkelen van deskundigheid. Het was vervolgens de verantwoordelijkheid van het CJG, de GI's en zorgaanbieders om te zorgen dat hun medewerkers beschikken over een juiste attitude, vaardigheden en (specifieke) deskundigheid. Ook moesten zij gebruik maken van de expertise van ketenpartners en samenwerken in het belang van de cliënt.	

c. Faciliteren verschillende jeugdhulpaanbieders ter voorkoming ontsporing en uitval.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het stedelijk CJG team werkte met jongeren van 15 tot 23 jaar en heeft nauw contact gehad met scholen voor primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs en organisaties, zoals Streetcornerwork en het Veiligheidshuis. Voor de jongeren-wijkaanpak in Schalkwijk, onderdeel van de pilot 'Samenwerken aan Veiligheid' werd samengewerkt met de GI. Het CJG hanteerde hierbij een gezinsgerichte aanpak en intensieve ondersteuning van gezinnen die dit nodig hebben. Het doel was om de hulp vrijwillig te houden, maar indien noodzakelijk een onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming te laten doen naar een eventuele ondertoezichtstelling (OTS). De GI's waren en zijn verantwoordelijk voor toezicht en begeleiding bij een jeugdreclasseringsmaatregel. Om na te gaan of inzet door het CJG of een specialistische jeugdhulpaanbieder nodig is, werd het CJG in een vroeg stadium in het zogenoemd trajectberaad betrokken. Wanneer de maatregel afliep en verdere ondersteuning nodig was droeg de GI de jongere over aan het CJG of een andere zorgpartner voor specialistische jeugdhulp. Dit hing af van de hulpvraag en problematiek van de jongere en het gezin. Zo nodig werd geschakeld met de gemeente.	

22 Voorzieningen jeugd	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	25.805	-90
Bijgestelde begroting 2018	29.075	-60
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	3.270	30
Jaarrekening 2018	32.661	-260
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	3.586	-200
Resultaat t.o.v. primaire begroting	6.856	-170

Beleidsveld 2.3 Opvang, wonen en herstel

Voorkomen sociale en maatschappelijke uitval

<i>Wat hebben we bereikt?</i> In 2018 is voor psychisch kwetsbare Haarlemmers het doel dichterbij gekomen om zo gewoon mogelijk te wonen met herstelondersteuning, gericht op inclusie, volwaardig burgerschap, participatie en versterking van zelfredzaamheid. Hierbij zijn de buurten betrokken; kwetsbare inwoners kunnen er prettig wonen, voelen zich welkom en kunnen meedoen. Dit blijkt uit ervaringen in verschillende projecten in de stad. De procedures die zijn vastgelegd voor zwerfjongeren in het Handboek Maatschappelijke Opvang werden goed uitgevoerd door de betrokken organisaties. De Brede Centrale Toegang (BCT), het CJG en pension Spaarnezicht werkten nauw samen om zwerfjongeren	
--	---

een passend trajectplan te bieden. Door de samenwerking kwamen minder jongeren voor een tweede keer in Spaarnezicht terecht. De multidisciplinaire Jeugdcirkel en de doorgaande zorglijn die het CJG biedt aan zwerfjongeren draagt bij een positieve stabiele uitstroom van pension Spaarnezicht. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> In 2018 is het inzetten van hotels voor de eerste opvang van zwerfjongeren verminderd ten opzichte van 2017. Toch heeft een grote groep jongeren voorafgaand aan de plaatsing in Spaarnezicht in een hotel moeten overbruggen. Ook het algemene beeld is dat het helaas nog niet lukt het aantal daklozen te verminderen. Enkele verklaringen die hier (ook landelijk) voor worden gegeven zijn de afnemende beschikbaarheid van betaalbare woningen en bezuinigingen in de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg.	
---	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal geregistreerde daklozen:					Veldmonitor GGD
- Oggz doelgroep:	381 (2015)	422 (2016) 353 (2017)	< 350	351	
- Economische doelgroep:	180 (2015)	47 (2016) 141 (2017)	< 50	174	
- Longstay:	7 (2015)	9 (2016) - (2017)	< 7	-	
- Ongedocumenteerden:	8 (2015)	4 (2016) 3 (2017)	< 4	6	
- Jongeren	84 (2015)	60 (2016) 88 (2017)	< 60	97	

a. Uitbreiden expertise op gebied van geestelijke gezondheidszorg in wijkteams.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De Regionale Instelling Beschermd Wonen (RIBW) en het Leger des Heils zijn partner in het sociaal wijkteam. Zij zetten in zes van de acht sociaal wijkteams medewerkers in die deskundig zijn in de begeleiding van psychisch kwetsbare mensen. Hiermee is de deskundigheid binnen de sociaal wijkteams op het gebied van geestelijke gezondheidszorg versterkt. Daarnaast is ingezet op versterking van de samenwerking met het GGD team Vangnet en Advies bij ondersteuning van inwoners die ondersteuning of zorg nodig hebben maar dit mijden. De POH (praktijkondersteuners huisartsen) GGZ weten de sociaal wijkteams steeds beter te vinden voor samenwerking ten behoeve van hun patiënten. Om de signaleringskracht te versterken zijn in de periode oktober 2017-oktober 2018 trainingen Mental Health First Aid (MHFA; eerste hulp bij psychische problemen) in Kennemerland gegeven door Presenz. De trainingsgroepen bestonden onder andere uit professionals en vrijwilligers van gemeenten, woningcorporaties, wijkteams, welzijn en maatschappelijke opvang, politie, marechaussee, betrokken burgers. De cursus draagt bij aan meer bewustzijn, minder stigma, meer kennis, meer eerste hulp en	

meer vroegtijdige interventie waardoor herstel beter mogelijk wordt. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De samenwerking tussen de sociaal wijkteams en met name de Flexible Assertive Community Treatment (FACT) teams, die mensen met een ernstige psychiatrische aandoening in combinatie met problemen op andere levensterreinen in hun eigen omgeving behandelen en begeleiden, is minder goed van de grond gekomen. Dit komt onder andere door bezettingsproblemen bij de FACT teams.	
b. Versterken signalering, voorlichting, buurtbetrokkenheid en nazorg voor cliënten en omgeving.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In het project Ervaringsdeskundigheid in de wijk in het Rozenprieel is verder onderzocht, geanalyseerd en zijn samenwerkingsafspraken gemaakt om inhoud te geven aan wat er nodig is om ervaringswerkers goed te laten landen in de wijk. Tevens is een leertraject Verwarde Personen gestart met alle samenwerkingspartners rondom GGZ om de samenwerking en preventieve aanpak te verbeteren. Ook zijn in 2018 vier focusbijeenkomsten georganiseerd in samenwerking met de Herstelacademie waarin de gemeente Haarlem van al dan niet kwetsbare inwoners input heeft ontvangen over actuele thema's in het sociaal domein. Acties die hieruit volgden zijn: invoering Crisiskaart bij aanbieders, training bejegening voor de medewerkers van de gemeente en aanzet voor een plan om ervaringsdeskundigen beter te betrekken bij het ontwikkelen van gemeentelijk beleid. De verschillende meldpunten in de gemeente zijn geïnventariseerd, wat heeft geleid tot een informatiekaart met beschikbare meldpunten en hun bereikbaarheid. In 2018 is het Vroegsignaleringsoverleg (VSO) structureel ingevoerd en is binnen het project Spoedzorgketen met alle relevante ketenpartijen een actieplan opgesteld om te komen tot een betere samenwerking in geval van crises. Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd om zorg en veiligheid te verbinden met het sociaal wijkteam, de wijkagent en de GGZ. In Haarlem-Noord heeft het sociaal wijkteam in 2018 met alle relevante partners een grote netwerkbijeenkomst georganiseerd over GGZ in de wijk om kennis te maken, de samenwerking te versterken en de deskundigheid te verbeteren. De multidisciplinaire Jeugdcirkel werd ook in 2018 ingezet om een integrale aanpak rond zwerfjongeren met alle betrokken partners en de jongeren zelf op te stellen. Dit samen met de doorgaande zorglijn die het CJG biedt aan zwerfjongeren draagt bij aan een positieve stabiele uitstroom van pension Spaarnezicht. Hierdoor is er een snellere doorlooptijd en kunnen meer jongeren terecht in Spaarnezicht. Er is een pand gehuurd op de Kruisweg door de gemeente voor de ontwikkeling van een tussenvoorziening voor zwerfjongeren. Het stedelijk CJG team wordt op de begane grond gehuisvest. Het CJG kan hierdoor nog beter aansluiten bij de doelgroep en snel acteren als dit nodig is. De voorziening Kruisweg wordt in 2019 in gebruik genomen. Het woonproject CoWonen van Kenter Jeugdhulp is gecontinueerd. Inmiddels is de eerste lichting jongeren definitief uitgestroomd naar contingentwoningen (zelfstandig	

wonen met begeleiding), antikraak woningen en studentenkamers. De samenwerking tussen het CJG en Kenter Jeugdhulp om de doorgaande zorglijn te borgen, verliep goed.

De gemeente heeft het Leger des Heils geadviseerd bij een nieuw op te zetten locatie van het Leger des Heils aan de Frieslandlaan om 18 jongeren en jongvolwassenen met (lichte) gedragsproblemen te huisvesten. De locatie aan de Frieslandlaan is een initiatief van het Leger des Heils. De gemeente was in 2018 nauw betrokken bij de opzet en bij de communicatie met de wijk.

In 2018 werd de bemoeizorg versterkt en werd geprobeerd deze beter aan te laten sluiten op lokale ondersteuningsstructuren. Er liep ook een pilot Intensivering bemoeizorg voor de OGGZ-doelgroep; deze loopt in 2019 af.

Wat hebben we niet gedaan?

Een aantal projecten loopt nog door en moet nog geïmplementeerd en structureel gemaakt worden, zoals het project Rozenprieel en het versterken van de spoedzorgketen.

Bevorderen herstel cliënten beschermd wonen

Wat hebben we bereikt?

De door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen is het afgelopen jaar verbeterd door onder andere betere beschikbaarheid van goedkope sociale woningen. Alle cliënten in de maatschappelijke opvangvoorzieningen en beschermd en beschut wonen krijgen een traject op maat, waarin gewerkt wordt aan een zo kort mogelijk verblijf in de opvang en zo snel mogelijke doorstroom naar een woonplek waar de cliënt het best verder kan werken aan herstel en naar vermogen participeren in de maatschappij.

Wat hebben we niet bereikt?

Er zijn nog onvoldoende vervolgvoorzieningen en woningen om in de vraag naar door- en uitstroom te voorzien. Er is een tekort aan voorzieningen voor specifieke doelgroepen, zoals een Domus Plus of Skaeve Huse. Ook wordt de ontwikkeling van nieuwe vormen van beschut wonen bemoeilijkt in de huidige woningmarkt.

Sinds 2017 registreert de [GGD](#) de gemiddelde verblijfsduur in de maatschappelijke opvang op een andere manier. Daarbij wordt gekeken naar de eerste en de laatste datum dat iemand in de opvang verblijft, waarbij geen rekening wordt gehouden met de vraag of iemand tussentijds een periode *geen* gebruik heeft gemaakt van de opvang. De realisatiecijfers 2018 zijn daardoor hoger dan in voorgaande jaren en dan de streefcijfers voor 2018.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Gemiddelde verblijfsduur in maatschappelijke opvang in dagen ¹ :					Registratie uitvoeringspartners
- Oggz doelgroep:	199 (2015)	186 (2016) - (2017)	160	257	

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
- Economische doelgroep:	212 (2015)	191 (2016) - (2017)	160	260	
- Jongeren	164 (2015)	183 (2016) - (2017)	< 130	146	

¹ Gemiddelde verblijfsduur van cliënten die gedurende het betrokken jaar zijn uitgestroomd.

a. Organiseren duidelijke toegang.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is een nieuwe folder gemaakt voor cliënten en begeleiders waarin staat hoe de toegang tot Beschermd Wonen en Beschut Wonen vanaf 1 juli 2018 is. Hiernaast is ingezet op het verbeteren van de samenwerking tussen de afzonderlijke toegangsvormen (de toegang tot de Maatschappelijke opvang en de toegang tot Beschermd Wonen). Hierdoor verliep de overgang van cliënten binnen de keten soepeler. In 2018 is de samenwerking verbeterd tussen de Brede Centrale Toegang (BCT) en het CJG voor zwerfjongeren. Bij melding van een jongere bij de BCT wordt contact gelegd met de CJG coach. Deze coach sluit direct aan bij het gesprek met de jongere. De gemeente volgt deze samenwerking en organiseert iedere acht weken een Maatschappelijke Ondersteuning Jongerenoverleg waarbij de processen worden besproken en aangescherpt.	
b. Regie op inzet hersteltrajecten.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Vanaf 1 juli 2018 zijn de nieuwe contracten Opvang wonen en herstel ingegaan, waarbij gewerkt is met het arrangementenmodel. Hersteltrajecten werden ingezet voor alle cliënten met OGGZ problematiek die gebruik maken van maatschappelijke opvang. HVO Querido ontvangt hiervoor als exploitant van de opvangvoorzieningen subsidie. Alle cliënten beschermd en beschut wonen die een (her)aanvraag deden, kregen een traject op maat op negen leefgebieden (wonen, werk en dagbesteding, sociale relaties, lichamelijke gezondheid, persoonlijk functioneren, financiën, veiligheid, zingeving en opvoeden & opgroeien). Het Haarlem Project is in 2018 als pilot uitgevoerd met vijf dakloze inwoners. Eind 2018 werd de pilot afgerond met een evaluatieverslag. De Herstelacademie heeft in het voorjaar van 2018 een vaste locatie gekregen in het Da Vinci huis. Onder andere door extra subsidie van de gemeente heeft de Herstelacademie zich meer en beter kunnen inzetten door trainingen en cursussen te geven door en voor anderen in een soortgelijke positie om te werken aan herstel. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het inzetten van ervaringsdeskundigheid bij de (dagelijkse) begeleiding van cliënten is nog niet geïntensiveerd en verbeterd.	

c. Regie op prioritering leefgebieden bij ondersteuning.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Dagbesteding, sociale relaties en financiën zijn drie van de negen leefgebieden waarop de cliënt sinds 1 juli 2018 doelen bepaalt in de nieuwe contracten en in het traject op maat. Deze worden vastgelegd in het onderzoeksverslag. De eerste ervaringen laten zien dat het van toegevoegde waarde is om doelen te benoemen, ook al zijn ze nog zeer algemeen. In 2018 is een pilot afgerond om de dienstverlening voor dak- en thuislozen te verbeteren. Klantmanagers van de gemeente zijn persoonlijk aanwezig bij de toegang van de maatschappelijke opvang. Uit de evaluatie blijkt dat dankzij deze pilot dak- en thuislozen beter, sneller en meer maatwerkgericht zijn geholpen bij hun aanvraag voor een uitkering. De ervaringen in de pilot waren dermate positief dat deze werkwijze in 2018 is omgezet naar een structurele werkwijze. De arbeidsmatige dagbesteding is gewijzigd in een algemene voorziening. Cliënten werden sterk gestimuleerd om op de opvanglocatie of dagbestedingslocatie mee te doen aan werkprojecten of dagbestedingsprojecten. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Er werd door cliënten van beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog onvoldoende gebruik gemaakt van het project Budgetondersteuning op Maat (BooM). Deze vorm van begeleiding biedt meer financiële redzaamheid dan bewindvoering, waar nu veel gebruik van wordt gemaakt. BooM is niet voor alle klanten geschikt is, maar onduidelijk is waarom het gebruik van BooM in deze doelgroep zo beperkt is.	

Meer cliënten wonen zelfstandig

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Er zijn diverse instrumenten ingezet om het zelfstandig wonen te bevorderen van cliënten van maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De belangrijkste voorbeelden hiervan zijn inzet van begeleidingstrajecten naar maatschappelijk herstel, het vergroten van het aantal beschikbare passende woningen en de inzet van de pilot Haarlem Project. Goede resultaten zijn zichtbaar in 2018, maar nog lang niet alle doelen zijn bereikt. Zo stonden er in 2018 nog steeds zeven mensen op de wachtlijst voor maatschappelijke opvang, terwijl de streefwaarde nul was.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal mensen op de wachtlijst voor maatschappelijke opvang ¹	13 (2016)	8 (2017)	0	7	Registratie uitvoeringspartners

¹ Het betreft mensen die feitelijk dakloos zijn en nergens anders onderdak hebben.

a. Bevorderen omzetten zorgwoningen naar zelfstandige woningen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Bij eigenaren en exploitanten van woonruimtes in intramurale instellingen is aangedrongen op het omvormen van woonruimte naar zelfstandige woonruimte met een eigen huurovereenkomst. Dit heeft in 2018 weinig resultaat opgeleverd omdat eigenaren en exploitanten aangaven meer voorbereidingstijd nodig te hebben om de gecompliceerde omzetting zorgvuldig uit te kunnen voeren. De complicaties hangen nauw samen met de kwetsbaarheid van betrokken groep cliënten.	
b. Bevorderen realisatie meer woningen voor de doelgroep.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Er is beleidsmatig overeenstemming bereikt om in plaats van 62 woningen op jaarbasis voor cliënten die uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen instellingen kunnen stromen, vorig jaar 95 woningen beschikbaar te stellen voor deze doelgroep. Vervolgens zijn voor die extra woningen ook meer aanvragen doorgezet naar de corporaties. Daardoor konden er meer cliënten uit de voorzieningen MO en BW stromen. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om vastgoed te transformeren naar sociale huurwoningen voor bijzondere doelgroepen. Dit heeft vooralsnog beperkt resultaat opgeleverd.	
c. Bevorderen van de realisatie van een voorziening voor mensen met een meervoudige diagnose.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Door het college zijn voor het project Skaeve Huse in Haarlem toetsingscriteria vastgesteld voor potentiële locaties en zijn er voorbereidingen gestart om een DomusPlus te realiseren. Er zal nu naar meerdere potentiële locaties gekeken worden.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a, b en c. Aantal plaatsen maatschappelijke opvang voor:	151 (2015)	173 (2016) 191 (2017)	178	179	Registratie uitvoeringspartners
- Oggz doelgroep:	100 (2015)	108 (2016) 137 (2017)	105	130	
- Economische doelgroep:	22 (2015)	29 (2016) 32 (2017)	44	27	
- Longstay:	7 (2015)	7 (2016) - (2017)	7	-	
- Jongeren:	22 (2015)	22 (2016) 22 (2017)	22	22	
a, b en c. Aantal plaatsen beschermd wonen	675 (2015)	- (2016) 623 (2017)	531	645	Gemeentelijke registratie
a en b. Aantal mensen op de wachtlijst voor beschermd wonen	178 (2015)	150 (2016) 149 (2017)	70	177	Gemeentelijke registratie

Minder huiselijk geweld en kindermishandeling

Wat hebben we bereikt?

In 2018 wisten professionals (politie, huisartsen, wijkteams, CJG) Veilig Thuis te vinden voor advies of om onveilige situaties te melden. Veilig Thuis is voorbereid op de nieuwe werkwijze van de verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis heeft meer adviezen gegeven aan professionals. Wanneer er sprake was van acute of ernstige onveiligheid werd het Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling ingezet. Voor slachtoffers van seksueel geweld werkten onder andere politie, Veilig Thuis en het ziekenhuis samen in het Centrum Seksueel Geweld. In crisissituaties buiten kantooruren werkte Veilig Thuis samen met ketenpartners in de Integrale Crisisdienst Jeugd. Met de Blijf Groep, de aanbieder van opvang van slachtoffers van huiselijk geweld, is gewerkt aan passende inzet van jeugdhulp voor kinderen in de opvang. Wanneer nodig is een huisverbod ingezet in situaties van huiselijk geweld.

Wat hebben we niet bereikt?

De stroomlijning van samenwerking in de keten en de uitwerking van de nieuwe werkwijze van de verbeterde meldcode is nog niet afgerond. In de tweede helft van 2018 zijn de normtijden van Veilig Thuis niet gehaald en de cijfers geven nog onvoldoende inzicht in recidive.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal politiemeldingen huiselijk geweld in de Veiligheidsregio Kennemerland ¹	1.838 (2004)	3.205 (2013) 3.598 (2014) 2.840 (2015) 3.598 (2016) 2.781 (2017)	3.000	3.200	Registratie Veilig Thuis

¹ Betreft alle meldingen Veilig Thuis. Deze zijn voor het grootste deel maar niet exclusief afkomstig van de politie.

a. Faciliteren Veilig Thuis.

Wat hebben we gedaan?

De gemeente heeft Veilig Thuis gefaciliteerd, waardoor snel en met zo min mogelijk schakels goede zorg en/of ondersteuning ingezet is om de veiligheid van jeugdigen, volwassenen en ouderen te borgen. De gemeente heeft met Veilig Thuis en ketenpartners gewerkt aan de multidisciplinaire aanpak van huiselijk en seksueel geweld en kindermishandeling voor acute en structureel onveilige situaties. De gemeente zag toe op naleving van de Wet Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling door hulp- en dienstverlenende organisaties in de stad.

b. Faciliteren (ambulante) vrouwenopvang.

Wat hebben we gedaan?

De gemeente heeft de vrouwenopvang die ook ambulante hulp biedt gefinancierd. Als het niet anders kon werden slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen een noodbed of crisisopvang aangeboden. Zij werden zo snel mogelijk begeleid richting zelfstandig wonen, al dan niet met (ambulante) begeleiding. Extra aandacht is gegeven aan het voorkomen van opvang, het begeleiden van slachtoffers met meegekomen kinderen en het verlenen van nazorg. De vrouwenopvang heeft ook voor begeleiding

van slachtoffers van huiselijk geweld gezorgd die een AWARE noodknop kregen.	
c. Stimuleren inzet Tijdelijk Huisverbod.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft de inzet van het Tijdelijk Huisverbod gestimuleerd door het subsidiëren van crisisinterventie en casemanagement door Veilig Thuis en de inzet van begeleiding vanuit Reclassering Nederland. Het aantal opgelegde huisverboden in de Veiligheidsregio Kennemerland ligt met 45 wel lager dan de streefwaarde van 75. Er wordt met de politie onderzocht waar dit precies aan ligt en naar mogelijkheden om dit te verbeteren. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Onvoldoende duidelijk is of het Tijdelijk Huisverbod ook is ingezet voor alle situaties waarbij dit de meest passende interventie was.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
c. Aantal opgelegde huisverboden in de Veiligheidsregio Kennemerland	46 (2009)	64 (2013) 81 (2014) 77 (2015) 70 (2016) 69 (2017)	75	45	Huisverbod Online

23 Opvang, wonen en herstel	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	58.016	-2.300
Bijgestelde begroting 2018	59.555	-4.000
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	1.540	-1.700
Jaarrekening 2018	58.769	-5.194
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-787	-1.194
Resultaat t.o.v. primaire begroting	753	-2.894

Financiën per programma

Bel. veld	Programma	Ondersteuning en Zorg	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)						
21	Voorzieningen volwassenen		30.011	29.626	32.799	32.776
22	Voorzieningen jeugd		28.937	25.805	29.075	32.661
23	Opvang, wonen en herstel		55.701	58.016	59.555	58.769
	Totaal lasten		114.649	113.447	121.429	124.205
Baten (exclusief mutaties reserves)						
21	Voorzieningen volwassenen		-2.635	-2.543	-3.053	-3.730
22	Voorzieningen jeugd		-111	-90	-60	-260
23	Opvang, wonen en herstel		-5.519	-2.300	-4.000	-5.194
	Totaal baten		-8.265	-4.933	-7.113	-9.185
	Totaal saldo excl. mutaties reserves		106.384	108.514	114.316	115.020
	Toevoegingen aan reserves		445		1.012	1.083
	Onttrekkingen aan reserves		-3.155	-6.241	-8.332	-7.214
	Totaal saldo incl. mutaties reserves		103.675	102.273	106.997	108.889

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

Programma 3 Werk, inkomen en schulden

Commissie

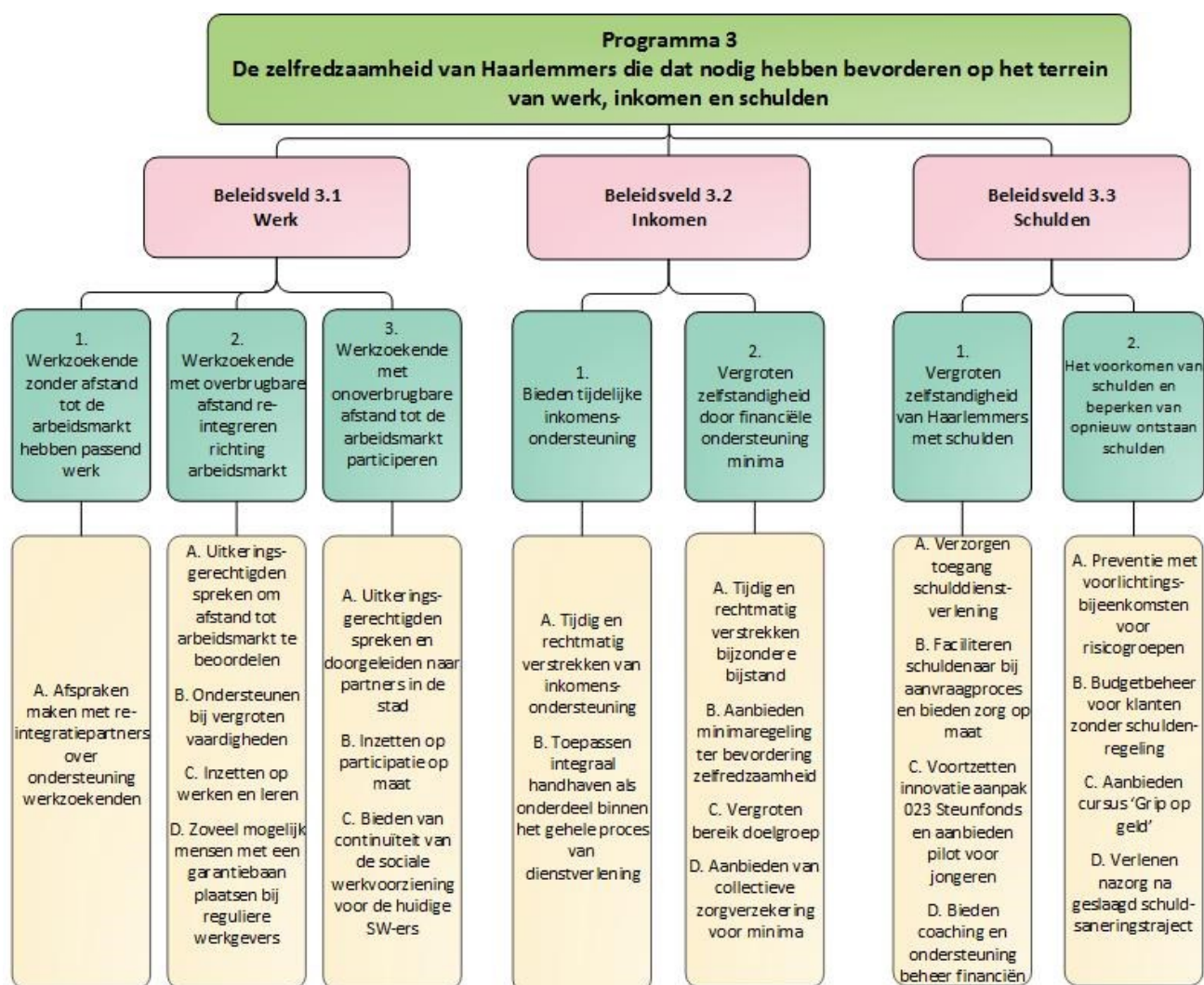
Samenleving

(Coördinerende) Portefeuilles

Sociale Zaken, Schulden en Minima

Afdeling(en)

Werk en Inkomen, Schulden Minima en Sociale Recherche

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De gemeente Haarlem heeft in 2018 haar inwoners op het gebied van werk, inkomen en schulden ondersteund, als zij dat onvoldoende op eigen kracht konden. Met alle klanten die een beroep doen op de Participatiewet is regelmatig gesproken en hun talenten en mogelijkheden zijn in kaart gebracht. In 2018 waren de resultaten van deze inspanningen zichtbaar: het aantal uitkeringen is gedaald. Om de klanten die een beroep doen op de Participatiewet te begeleiden naar werk of participatie zijn diverse vormen van ondersteuning ingezet en zoveel mogelijk op maat. Het gaat om werkzoekenden die direct bemiddelbaar zijn naar werk maar ook om mensen te re-integreren door middel van werk, scholing en werkfit-trajecten. Mensen die (nog) niet in staat zijn om betaald werk te verrichten, participeren door vrijwilligerswerk of arbeidsmatige dagbesteding.

In 2018 is toegezien op een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensondersteuning. Het streven hierbij is een balans tussen preventieve en repressieve maatregelen om onrechtmatige aanspraak op voorzieningen te voorkomen en waar nodig te corrigeren. Meer Haarlemmers hebben in 2018 gebruik gemaakt van de minimaregelingen. Inwoners met een laag inkomen konden met ingang van 2018 overstappen naar de Gemeentelijke zorgpolis zonder eigen risico. Ook voor kinderen heeft de gemeente meer kunnen betekenen.

De gemeente heeft gezorgd voor brede toegang van schulddienstverlening zonder drempels voor alle inwoners van Haarlem. Aan jongeren en statushouders en in het algemeen aan inwoners met geldzorgen gaf de gemeente met vernieuwende projecten financiële ondersteuning en coaching.

Beleidsvelden

Beleidsveld 3.1 Werk

Werkzoekende zonder afstand tot de arbeidsmarkt hebben passend werk

Wat hebben we bereikt?

In 2018 hebben de klantmanagers werk en inkomen de groep werkzoekenden zonder afstand tot de arbeidsmarkt, gemotiveerd en gestimuleerd om aan het werk te gaan. Ongeveer veertien procent van het totaal aantal bijstandsgerechtigden in Haarlem heeft geen of nauwelijks afstand tot de arbeidsmarkt en is direct bemiddelbaar naar werk. Indien nodig begeleiden de klantmanagers de werkzoekenden naar uitzendbureaus waarmee afspraken worden gemaakt voor ondersteuning op maat voor deze groep. De specifieke aanpak bestaat uit directe bemiddeling naar werk, netwerk- en sollicitatietrainingen en ondersteuning bij het zoeken van vacatures.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar ¹	609,3 (2007)	558,9 (2013) 549,6 (2014) 546,4 (2015) 544,6 (2016) 550,6 (2017)	625	568,3	CBS/LISA (BZK)
Netto arbeidsparticipatie: het percentage van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de totale beroepsbevolking	68,3% (2011)	67,9% (2013) 67,3% (2014) 68,5% (2015) 68,8% (2016) 70,1% (2017)	68,8%	71,4%	CBS (BZK)
Percentage werkloze jongeren van het totaal aantal jongeren in de leeftijd van 16-22 jaar	0,83% (2007)	1,59% (2011) 1,07% (2012) 1,38% (2015)	1,38%	-	Verwey Jonkers Instituut - Kinderen in Tel (BZK)

¹ Eerder werd het aantal banen berekend voor de leeftijdsgroep 15-64 jaar (beroepsbevolking). Dit is aangepast naar 15-74 jaar, waardoor ook waarden van de indicator zijn aangepast. De streefwaarde is destijds opgesteld op basis van de oude manier van berekenen en strookt derhalve niet meer met de nieuwe manier van berekenen.

a. Afspraken maken met re-integratiepartners over ondersteuning werkzoekenden.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft haar klanten gesproken en in die gesprekken de afstand tot de arbeidsmarkt vastgesteld. De klantmanager is geschoold op het ondersteunen en begeleiden van deze doelgroep en op het inzetten van instrumenten zoals scholing en kinderopvang. Er zijn afspraken gemaakt met drie uitzendbureaus die een specifieke aanpak voor directe bemiddeling naar werk hebben ontwikkeld.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Percentage beëindigingen van uitkeringen i.v.m. aanvaarden werk	8,9% (2015)	23,6% (2016) 27,6% (2017)	8,9%	10,6%	Gemeentelijke registratie

Werkzoekende met overbrugbare afstand re-integreren richting arbeidsmarkt

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Om de doelgroep werkzoekenden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt, te re-integreren naar werk is ondersteuning en bemiddeling op maat geboden. Werkzoekenden worden werkfit gemaakt en begeleid naar werk. Van deze groep zijn in totaal 582 mensen begeleid naar betaald werk door uitvoeringspartners re-integratie Pasmach en Agros. Pasmach is onderdeel van de Holding Werkpas B.V.. Verder is door de gemeente in samenwerking met uitvoeringspartners een aanvullend ondersteuningsaanbod gerealiseerd voor specifieke doelgroepen: 45 plussers, statushouders, ex-gedetineerden, jongeren die het speciaal onderwijs (VSO/PRO) en mbo1 hebben gevolgd. Het is Netwerken(HIN) biedt een specifiek aanbod voor 45 plussers. In co-creatie hebben Vluchtelingenwerk, Agros en Pasmach een specifieke aanpak <i>Aan de slag</i> voor statushouders ontwikkeld. Netwerkpro biedt een specifiek aanbod voor vrouwen die onder leiding van een mentor worden begeleid naar werk of opleiding. Vanuit dit specifieke ondersteuningsaanbod zijn 56 mensen vanuit de bijstand begeleid en bemiddeld naar werk. Verder zijn 35 jonge schoolverlaters vanuit het speciaal onderwijs (VSO/PRO) en mbo1 naar werk begeleid. Een deel van deze jongeren is geplaatst in een garantiebanaan. Deze sluitende aanpak naar werk voorkomt dat deze jongeren in de bijstand terecht komen. Naar aanleiding van een aangenomen motie '50 banen in het groen' zijn mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en met een bijstandsuitkering op betaalde functies geplaatst bij Spaarnelanden en bij andere werkgevers. Werkzoekenden met een arbeidsbeperking worden begeleid en geplaatst in een garantiebanaan bij een reguliere werkgever. Het aantal plaatsingen in garantiebanaan, de verstrekkingen van loonkostensubsidie, jobcoaching en maatwerkvoorzieningen zijn dit jaar toegenomen. Het UWV verzorgt de rapportage voor de uitvoering van de regeling banenafpraak (garantiebanen) en registreert alleen de cijfers voor alle werkzoekenden met een uitkering (van het UWV of Participatiewet) voor de hele arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond en dus niet afzonderlijk voor Haarlem. De laatste	
---	---

kwartaalrapportage is van het tweede kwartaal 2018. Eind tweede kwartaal waren er in totaal 1.752 garantiebanen waarop een werkzoekende met een arbeidsbeperking is geplaatst. Er is sprake van een groei van 896 banen ten opzichte van de nulmeting van december 2012. In totaal zijn in 2018 940 werkzoekenden uit de bijstand aangemeld bij uitvoeringspartners re-integratie voor een ondersteuningsaanbod re-integratie op maat. Het invoeren van het Ken je klant-principe heeft in 2018 zijn vruchten afgeworpen. Voor het eerst sinds jaren daalt het aantal uitkeringsgerechtigden in de bijstand. Eind december 2018 is het aantal uitkeringsgerechtigden gedaald met tweehonderd klanten ten opzicht van eind december 2017.	
---	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal re-integratievoorzieningen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar ¹	8,9 (2015)	- (2016) - (2017)	91	20,8	CBS (BZK)

¹ Eerder werd het aantal re-integratievoorzieningen berekend voor de leeftijdsgroep 15-64 jaar (beroepsbevolking). Dit is aangepast naar 15-74 jaar, waardoor ook waarden van de indicator zijn aangepast. De streefwaarde is destijds opgesteld op basis van de oude manier van berekenen. en strookt derhalve niet meer met de nieuwe manier van berekenen.

a. Uitkeringsgerechtigden spreken om afstand tot arbeidsmarkt te beoordelen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In het kader van het principe Ken je klant is in 2017 en in 2018 gesproken met alle klanten met een uitkering op grond van de Participatiewet. In 2018 hebben 3.117 klantbeeldgesprekken plaatsgevonden. In deze gesprekken zijn de mogelijkheden en wensen van de klant in beeld gebracht en is de afstand tot de arbeidsmarkt bepaald. Op basis van de gesprekken zijn de klanten ingedeeld in drie categorieën; direct bemiddelbaar, overbrugbare afstand en onoverbrugbare afstand. In samenwerking met uitvoeringspartners is een aanvullend aanbod gerealiseerd voor specifieke doelgroepen. De klant heeft op basis van de afstand tot de arbeidsmarkt een passend traject naar werk of participatie aangeboden gekregen, dat is vastgelegd in een plan van aanpak. Klanten zijn vervolgens doorgeleid naar uitzendbureaus, uitvoeringspartners re-integratie of participatieplekken.	
b. Ondersteunen bij vergroten vaardigheden.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft in samenwerking met re-integratiepartners uitkeringsgerechtigden ondersteund bij het vergroten van werknemersvaardigheden (de juiste kleding en persoonlijke verzorging, op tijd op staan), het werk fit maken van mensen en het behalen van de juiste kwalificaties en heeft ingezet in op een combinatie van leren en werken. Zie ook prestatie c.	
c. Inzetten op werken en leren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft ingezet op een combinatie van leren en werken voor	

werkzoekenden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt. In samenwerking met re-integratiepartners zijn werknemersvaardigheden vergroot en is werkervaring opgedaan. De groep mensen met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt is met behulp van assessment, trainingen, proefplaatsingen, scholing werkfit trajecten en bemiddeling naar werk, begeleid door Pasmatch.	
d. Zoveel mogelijk mensen met een garantiebaan plaatsen bij reguliere werkgevers.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het Werkgeversservicepunt en de re-integratiepartners hebben in opdracht van de gemeenten en het UWV werkzoekenden met een arbeidsbeperking geplaatst op een garantiebaan bij een reguliere werkgever. De gemeente heeft gezorgd voor een loonkostensubsidie voor de werkgever en begeleiding door een jobcoach en indien nodig een maatwerkvoorziening (aangepaste werkplek, doventolk) voor de werknemer. In 2018 is tevens ingezet op het versterken van de werkgeversdienstverlening voor mensen met een arbeidsbeperking en andere werkzoekenden. Samenwerkingsafspraken tussen de partijen Pasmatch, IJmond werkt!! en het UWV zijn gemaakt om de dienstverlening aan werkgevers te optimaliseren en zoveel mogelijk werkzoekenden te plaatsen in een (garantie)baan. Het UWV verzorgt de rapportage voor de uitvoering van de regeling banenafpraak (garantiebanen) en registreert alleen de cijfers voor alle werkzoekenden met een uitkering (van het UWV en Participatiewet) voor de hele arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond en dus niet afzonderlijk voor Haarlem. De laatste kwartaalrapportage is van het derde kwartaal 2018. Eind derde kwartaal waren er in totaal 1.872 garantiebanen waarop een werkzoekende met een arbeidsbeperking is geplaatst. Er is sprake van een groei van 1.016 garantiebanen ten opzichte van de nulmeting van 856 garantiebanen van december 2012.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Aantal plaatsingen op garantiebanen ¹	1.016 (2012)	1.016 (2012)	-	1.872	UWV

¹Garantiebanen worden alleen voor de hele regio Zuid-Kennemerland en IJmond geregistreerd door het UWV, niet afzonderlijk voor Haarlem, daarom wijkt de indicator af van de begroting 2018. De gemeente Haarlem registreert alleen de plaatsingen van mensen uit de bijstand en niet uit de overige groepen.

Werkzoekende met onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt participeren

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Voor mensen voor wie betaald werk door omstandigheden nog niet haalbaar bleek, is ingezet op participatie op maat. Dat betekent dat de klant participeert naar vermogen in de vorm van vrijwilligerswerk, mantelzorg of een tegenprestatie. Het aantal plekken in de sociale werkvoorziening neemt jaarlijks af vooral door pensionering. In 2018 is gezorgd voor de continuïteit van deze werkplekken bij de Paswerk in de Cruquius.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal SW'ers in Sociale Eenheden (SE)	729 (2010)	685 (2013) 684 (2014) 649 (2015) 641 (2016) 631 (2017)	599	622	Gemeentelijke registratie

a. Uitkeringsgerechtigden spreken en doorgeleiden naar partners in de stad.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft met alle Haarlemmers met een bijstandsuitkering klantbeeldgesprekken gevoerd. Als in dit gesprek bleek dat mensen een onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt hadden, zijn met hen de mogelijkheden tot participatie in de Haarlemse samenleving besproken. Vervolgens zijn zij doorgeleid naar partners in de stad.	
b. Inzetten op participatie op maat.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Participatie op maat: de gemeente heeft in 2018 alle Haarlemmers met een bijstandsuitkering gesproken en hun afstand tot de arbeidsmarkt in kaart gebracht. Haarlemmers met een onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt zijn begeleid naar vrijwilligerswerk, mantelzorg, het leveren van een tegenprestatie of arbeidsmatige dagbesteding. Sociale activering: in 2018 heeft de gemeente het programma Gewoon doen! aangeboden aan vrouwen in de bijstand met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het doel van het programma was om de vrouwen te activeren en om hun positie te versterken door middel van opbouw van netwerk, financiële bewustwording, workshops en empowerment. 56 vrouwen deden mee.	
c. Bieden van continuïteit van de sociale werkvoorziening voor de huidige SW-ers en Beschut werk.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Sinds 1 januari 2015 is instroom in de sociale werkvoorziening niet meer mogelijk. Voor de groep mensen die voor deze datum al een SW-indicatie hadden, is ook in 2018 de werkplek beschikbaar gebleven bij Paswerk in Cruquius. Gemeente Haarlem en de andere gemeenten die deelnemen aan de GR Paswerk hebben in 2018 toezicht gehouden op een financieel gezonde bedrijfsvoering, zodat de SW-plekken kunnen worden gecontinueerd voor de doelgroep. In 2018 waren 622 werkplekken (op basis van 36 uur) beschikbaar voor de sociale werkvoorziening. In de praktijk waren 698 Haarlemmers in deze voorziening werkzaam bij Paswerk. De gemeente heeft in 2018 met Pasmatch afspraken gemaakt over het uitvoeren van de nieuwe voorziening Beschut werken. Deze voorziening is de opvolger van de sociale werkvoorziening. Kandidaten zijn voorgedragen aan het UWV en als de indicatie werd toegekend, is aan de kandidaat een dienstverband Beschut werk aangeboden bij de	

Holding Werkpas B.V. . In 2018 waren 19 personen op een Beschut werk plek werkzaam bij Paswerk . Van vier mensen uit deze groep is de arbeidsovereenkomst inmiddels omgezet in een contract voor onbepaalde tijd.	
---	--

31 Werk	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	23.266	
Bijgestelde begroting 2018	26.177	-1.004
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	2.912	-1.004
Jaarrekening 2018	25.245	-1.155
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-933	-151
Resultaat t.o.v. primaire begroting	1.979	-1.155

Beleidsveld 3.2 Inkomen

Bieden tijdelijke inkomensondersteuning

Wat hebben we bereikt?

Alle Haarlemmers die niet zelfstandig in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en voldoen aan de voorwaarden van de Participatiewet, hebben in 2018 een inkomensvoorziening ontvangen op grond van de Participatiewet.

In 2018 is het aantal bijstandsgerechtigden gedaald. Eind december bedraagt het aantal uitkeringsgerechtigden 3.606. Dit is een daling van 196 uitkeringsgerechtigden ten opzichte van eind december 2017 toen het aantal uitkeringsgerechtigden 3.800 bedroeg.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Procentuele groei van het uitkeringsbestand van de gemeente Haarlem	5,8 % (2015)	4,2% (2016) 2,6% (2017)	6%	- 5,1%	Gemeentelijke registratie
Aantal uitkeringsgerechtigden die een participatiewetuitkering ontvangt	2.536 (2009)	3.245 (2013) 3.441 (2014) 3.597 (2015) 3.702 (2016) 3.800 (2017)	4.000	3.606	Gemeentelijke registratie
Percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	5,94% (2007)	4,89% (2011) 4,94% (2012) 5,32% (2013) 5,36% (2014) 5,42% (2015)	5,8%	-	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel (BZK)
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners ¹	35,8 (2015)	36,7 (2016) 37,5 (2017)	36,0	37,2	CBS (BZK)

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Duur van de uitkeringsperiode, gekoppeld aan categorieën van Divosa:					Gemeentelijke registratie
Korter dan één jaar	559 (2015)	873 (2016) 673 (2017)	600	506	
Duur 1-3 jaar	682 (2015)	1.102 (2016) 1.011 (2017)	700	864	
Korter dan 5 jaar	1.118 (2015)	1.096 (2016) 1.485 (2017)	1.100	680 dwz 3-5jr.	

¹ Indicator werd eerder per 10,000 inwoners gepresenteerd.

a. Tijdig en rechtmatig verstrekken van inkomensondersteuning.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 hebben 3.612 huishoudens (stand 31 december 2018) die (tijdelijk) niet in hun eigen levensonderhoud konden voorzien, inkomensondersteuning ontvangen op grond van de Participatiewet.	
b. Toepassen integraal handhaven als onderdeel binnen het gehele proces van dienstverlening.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente past integraal handhaven toe als onderdeel binnen het gehele proces van dienstverlening, met focus op zowel preventieve als repressieve maatregelen. De gemeente beëindigt, op basis van rechtmatigheids- en fraudeonderzoeken, onrechtmatig verstrekte uitkeringen. Van alle klanten die behoren tot de doelgroep van project 'Ik doe mee' is de rechtmatigheid van de uitkering beoordeeld. Er zijn 2987 dossiers op rechtmatigheid beoordeeld. Van alle aanvragen om een uitkering ingevolge de Participatiewet en loaw zijn 569 dossiers gescreend op rechtmatigheid. Alle interne en externe fraudesignalen zijn onderzocht; waar nodig heeft er intrekking, beëindiging en terugvordering van teveel betaalde bijstand plaatsgevonden. De gemeente heeft de externe communicatie over rechten en plichten verbeterd door gebruik van beeldmateriaal tijdens het aanvraagproces en op de gemeentelijke website.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Gemiddelde afhandeltermijn (in dagen) van de aanvragen Participatiewetuitkering	47 (2015)	42 (2016) 30 (2017)	42	40	Gemeentelijke registratie
a. Percentage klanten in de uitkering dat een sanctie of korting krijgt op de uitkering	1,8% (2015)	1,4% (2016) 1,4% (2017)	1,8%	1,7%	Gemeentelijke registratie

Vergroten zelfstandigheid door financiële ondersteuning van minima

Wat hebben we bereikt?

In 2018 is gemeente Haarlem er in geslaagd inwoners met een laag inkomen beter te bereiken met ondersteuning en minimaregelingen die tegemoetkoming of korting gaven en met bijzondere bijstand. De financiële zelfredzaamheid van deze Haarlemmers is groter geworden. De gemeentelijke zorgpolis die het hele gezin een brede vergoeding voor zorg biedt, zonder de kosten van het verplicht eigen risico, helpt daarbij. Voor deelname aan de zorgpolis zijn 2.557 aanmeldingen toegekend. Deze toekenningen komen bovenop het aantal toekenningen van de overige minimaregelingen (7.350). De inzet van stichting Leergeld zorgde ervoor dat meer kinderen konden meedoen in de samenleving.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal toekenningen individuele bijzondere bijstand	1.531 (2012)	1.737 (2014) 1.983 (2015) 2.117 (2016) 2.533 (2017)	2.500	2.648	Gemeentelijke registratie
Aantal toekenningen minimaregelingen	3.234 (2013)	3.996 (2014) 3.862 (2015) 6.220 (2016) 7.344 (2017)	6.300	7.350	Gemeentelijke registratie
Aantal Haarlemmers dat gebruik maakt van individuele bijzondere bijstand	1.206 (2014)	1.336 (2015) 1.554 (2016) 1.833 (2017) 1.833 (2017)	1.500	1.871	Gemeentelijke registratie
Aantal minimahuishoudens met HaarlemPas	4.991 (2012)	4.240 (2014) 5.722 (2015) 5.896 (2016) 7.222 (2017)	5.800	7.302	Gemeentelijke registratie
Aantal Haarlemmers dat gebruik maakt van een minimaregeling	2.238 (2013)	2.580 (2014) 3.080 (2015) 3.960 (2016) 4.460 (2017)	3.100	4.807	Gemeentelijke registratie
Aantal kinderen dat via HaarlemPas beroep doet op Jeugdsportfonds (JSF) en Jeugdcultuurfonds (JCF)	193 (2010)	424 (2013) 708 (2014) 1.219 (2015) 1.133 (2016) 1.284 (2017)	1.250	1.459	Registratie JSF/JCF

a. Tijdig en rechtmatig verstrekken van bijzondere bijstand.

Wat hebben we gedaan?

In 2018 is 96% van de aanvragen bijzondere bijstand binnen de wettelijke termijn van acht weken afgehandeld. Er is sprake van een kleine afname van het resultaat ten opzichte van vorig jaar. Dit komt door een toename van het aantal aanvragen. 100% van de aanvragen tegemoetkoming schoolkosten 2018 en ook alle aanmeldingen voor de Gemeentelijke zorgpolis zijn binnen de termijn afgehandeld. In het begin van 2018 waren er door toename van de aanvragen inkomensondersteuning vanuit het minimabeleid achterstanden ontstaan. Om deze reden geldt dat voor het totaal van

alle aanvragen inkomensondersteuning 82% binnen de wettelijke termijn is afgehandeld.	
b. Aanbieden minimaregeling ter bevordering van zelfredzaamheid.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 zijn aan 7.302 huishoudens HaarlemPassen verstrekt. Dat is een toename van 1% ten opzichte van 2017 en een toename van 24% ten opzichte van 2016. Alle inwoners in de bijstand, in een schulddienstverleningstraject of met kwijtschelding van de gemeentelijke belasting kregen de HaarlemPas automatisch toegestuurd. Het aantal kortingen en voorzieningen voor de HaarlemPas is uitgebreid. In 2018 is stichting Leergeld gestart in Haarlem. In 2018 is er aan 641 kinderen een verstrekking gedaan, vooral computers en fietsen, maar bijvoorbeeld ook financiële bijdragen voor schoolreisjes of schoolkampen. 1268 gezinnen hebben de tegemoetkoming voor de schoolkosten ontvangen. In 2018 is aan 226 kinderen een gratis ID kaart verstrekt en aan 718 volwassenen. De bibliotheekkaart is in 2018 gratis verstrekt aan 747 mensen met de HaarlemPas. In 2018 hebben 1237 kinderen gesport via het JFSC. 222 kinderen hebben gebruik gemaakt van het Jeugdfonds Cultuur; dit is een lichte daling van 30 kinderen t.o.v. 2017. Deze daling komt deels doordat er minder kinderen zonder HaarlemPas gebruik hebben gemaakt van het Cultuurfonds. Ook is er minder gebruik gemaakt van het aanbod voor muziekles. De gemeente heeft in 2018 voor huiswerkbegeleiding 110 keer een financiële tegemoetkoming toegekend. In oktober 2018 is gestart met de communicatie voor inwoners over deelname aan de gemeentelijke zorgpolis ingaande het kalenderjaar 2019. Alle HaarlemPashouders zijn geïnformeerd. In de campagne is extra aandacht besteed aan de verruiming van de inkomensgrens naar 120% vanaf 2019. HaarlemPassen 2019 zijn vanaf oktober 2018 toegekend tot de inkomensgrens 120% zodat Haarlemmers met een inkomen tussen de 115 en 120% zich ook op tijd, voor afloop van het kalenderjaar, konden aanmelden voor de gemeentelijke zorgpolis 2019.	
c. Vergroten bereik doelgroep.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is veel aandacht geweest voor communicatie over de inkomensvoorzieningen voor Haarlemmers met een laag inkomen. Ook via sociale media is informatie verspreid. Alle informatie en aanvraagformulieren van de minimaregelingen zijn naar B1 niveau omgezet. In samenwerking met maatschappelijke partners in de stad zijn er actieweken geweest voor tegemoetkoming in de zorg- en schoolkosten. Tevens heeft de gemeente netwerkbijeenkomsten georganiseerd waarin de partners werden bijgepraat over het actuele minimebeleid. Voor het overstappen naar de gemeentelijke zorgpolis 2019 zijn speciale inloopspreekuren gehouden op zes locaties in de stad. Inwoners kregen voorlichting en advies en werden ondersteund bij de aanmelding. Op deze inloopspreekuren zijn 224 gezinnen bij hun aanmelding en eventuele andere vragen rondom tegemoetkomingen geholpen. Hierdoor zijn meer Haarlemmers bereikt.	

d. Aanbieden van collectieve zorgverzekering voor minima.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Vanaf 1 januari 2018 kunnen HaarlemPashouders deelnemen aan de gemeentelijke zorgpolis zonder wettelijk eigen risico. Hiervan hebben 2.557 volwassenen gebruik gemaakt; 1.129 kinderen zijn meeverzekerd. Door deelname aan de zorgpolis is er een afname in het aantal Haarlemmers met medische kosten die een tegemoetkoming hebben gekregen voor de kosten van het wettelijk eigen risico. Deze afname geldt ook voor de verstrekte tegemoetkomingen voor de eigen bijdrage Wmo; de gekozen zorgpolis vergoedt deze kosten volledig.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Percentage aanvragen bijzondere bijstand binnen wettelijke termijn afgehandeld	87% (2012)	89% (2013) 91% (2014) 98% (2015) 94% (2016) 98% (2017)	98%	96%	Gemeentelijke registratie
a. Percentage aanvragen inkomensondersteuning binnen wettelijke termijn afgehandeld	55% (2012)	72% (2013) 75% (2014) 82% (2015) 78% (2016) 82% (2017)	80%	82%	Gemeentelijke registratie

32 Inkomen	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	66.352	-52.514
Bijgestelde begroting 2018	70.116	-56.896
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	3.764	-4.383
Jaarrekening 2018	69.086	-57.487
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-1.030	-590
Resultaat t.o.v. primaire begroting	2.733	-4.973

Beleidsveld 3.3 Schulden

Vergroten zelfredzaamheid van Haarlemmers met schulden

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Het jaar 2018 is afgesloten met 148 geslaagde bemiddelingstrajecten. Deze Haarlemmers zijn erin geslaagd om na drie jaar schuldenvrij te zijn. Diverse factoren hadden invloed op het succesvol afsluiten van een traject, zoals de aard van de schulden, de toegewijde medewerking van de klant die ook door persoonlijke omstandigheden kan zijn beïnvloed. In 2018 zijn drie bezwaarzaken schulddienstverlening ingediend die alle drie ongegrond zijn verklaard.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde	Realisatie	Bron
			2018	2018	
Aantal geslaagde schuldbemiddelingstrajecten (na drie jaar)	75 (2013)	104 (2014) 129 (2015) 101 (2016) 133 (2017)	100	148	Gemeentelijke registratie

a. Verzorgen toegang tot schulddienstverlening.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Elke Haarlemmer heeft recht op hulp en begeleiding bij schulden. Hiervoor waren in 2018 dan ook bij alle sociaal wijkteams in de stad consultants schulddienstverlening aan het werk. Er is ook een volgende stap voor verbreding van de toegang gezet. Op advies van de Nationale Ombudsman heeft de gemeente voor het wegnemen van drempels voor toegang tot schuldhulpverlening de werkwijze verder aangepast. Vanaf maart 2018 hebben de consultants, thuis of in de wijk gesproken met inwoners die zich hebben gemeld met geldzorgen. Samen is gekeken welke hulp nodig was en welke oplossingen daarvoor waren. In totaal is zo gesproken met 268 hulpvragers. Daaropvolgend zorgde de gemeente voor passende ondersteuning bij de financiële problemen.	
b. Faciliteren schuldenaar bij aanvraagproces en bieden zorg op maat.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 zijn 220 hulpvragers gestart met een traject voor schulddienstverlening. Dit is meer dan in 2017. Bij het aanvragen van deze schuldhulp zijn inwoners persoonlijk geholpen. Hiervoor is ook meer samenwerking met de ketenpartners gezocht. Daarnaast heeft de gemeente bij signalen van betalingsachterstanden in de vaste lasten contact gezocht met betrokkenen om samen naar een passende oplossing te zoeken. Door deze actieve benadering konden afbetalingsafspraken worden geregeld, werd het verder oplopen van schulden beperkt en werden crisissituaties voorkomen. Er waren 45 inwoners die vanwege schulden bij hun zorgverzekeraar niet konden deelnemen aan de Gemeentelijke zorgpolis. Zij zijn begeleid door een budgetcoach en financieel geholpen waardoor zij alsnog tijdig konden overstappen. Ook hun kinderen zijn hierdoor verzekerd voor betere zorg.	
c. Voortzetten innovatie aanpak 023 Steunfonds en aanbieden pilot voor jongeren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft veel hulpvragers ondersteund met vernieuwende projecten waarin maatwerk centraal staat. Met het 023 Steunfonds heeft de gemeente schulden afgekocht die de toegang tot schulddienstverlening belemmerden. Met de klant is hiervoor een leenovereenkomst met afbetalingsregeling afgesloten. Het project NewFuture heeft 37 jongeren tussen de 18 en 27 met onoplosbare financiële problemen nu schuldenzorgvrij gemaakt. De gemeente heeft de schulden afgekocht en de jongeren hebben één lening met afbetalingsregeling bij de gemeente. De jongeren worden intensief bijgestaan door coaches van hulpverlenende organisaties en kunnen, begeleid, weer bouwen aan hun toekomst.	
d. Bieden coaching en ondersteuning beheer financiën.	

Wat hebben we gedaan?

Met het vernieuwende project Budgetondersteuning op Maat (BooM) helpt de gemeente inwoners weer grip te krijgen op hun geld. Ze worden gecoacht om hun financiële zelfredzaamheid duurzaam te vergroten.

Vanuit BooM heeft de gemeente in 2018 vanuit BooM speciale aandacht gegeven aan het begeleiden van statushouders en ex-gedetineerden. Verder worden ook klanten vanaf het laatste jaar van hun traject schulddienstregeling voorbereid om hun financiën weer duurzaam zelf te beheren waar dit haalbaar is. De coaches van BooM bieden hen ook nazorg. 118 klanten kregen vanuit BooM vanaf hun derde jaar in schulddienstverlening coaching in het weer zelfstandig leren omgaan met hun geld.

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde	Realisatie	Bron
			2018	2018	
a. Aantal gestarte schulddienstverleningstrajecten	129 (2014)	205 (2015) 228 (2016) 207 (2017)	200	220	Gemeentelijke registratie

Voorkomen van schulden en beperken van opnieuw ontstaan van schulden

Wat hebben we bereikt?

De gemeente heeft in 2018 gastlessen en cursussen gegeven met als doel het vergroten van financiële bewustwording en zelfredzaamheid van Haarlemmers. Om het ontstaan van schulden bij statushouders te voorkomen is gestart met budgetbeheer en budgetcoaching. Om verdere schulden en recidiven te voorkomen zijn jongeren die ondersteund worden met hun problematische schulden in budgetbeheer genomen.

a. Preventie met voorlichtingsbijeenkomsten voor risicogroepen.

Wat hebben we gedaan?

Het preventieteam van de gemeente heeft gastlessen gegeven op basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. De lessen op voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs zijn vaak gegeven in samenwerking met stichting Kikid in de vorm van een theatervoorstelling en samen met Money start, een organisatie die een lesprogramma verzorgt met een 'peer educator' (een jongere die ervaringsdeskundige is).

In 2018 kregen 1189 scholieren een gastles.

37 Jongeren die problematische schulden hadden, hebben in het project NewFuture groepsbijeenkomsten gehad waarin het leren omgaan met geld centraal stond. Daarnaast is er door ambtenaren in het Arabisch of met een tolk voor de Eritreeërs aan 81 statushouders cursus gegeven. Hiernaast hebben 38 Haarlemmers voorlichtingsbijeenkomsten de cursus 'Grip op Geld' en/of lessen op maat gehad. Dit gebeurde in de wijk, op verzoek van ketenpartners of het sociaal wijkteam.

Zo probeert de gemeente Haarlemmers meer bewust te maken van hun financiële situatie en krijgen ze handvatten geboden om de administratie te ordenen en inzicht te krijgen.

b. Budgetbeheer voor klanten zonder schuldenregeling.

<i>Wat hebben we gedaan?</i> Om (nieuwe) schulden te voorkomen, heeft de gemeente 823 klanten langdurig in budgetbeheer. Dit jaar zijn daar ook 11 statushouders bijgekomen. Voor deze klanten is beschermingsbewind een te zwaar middel.	
c. Aanbieden cursus 'Grip met geld' aan klanten schulddienstverlening.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De cursus 'Grip op geld' is een vast onderdeel voor klanten in het laatste jaar van een schulddienstverleningstraject. Op deze manier heeft de cursus het meeste effect. In 2018 hebben 105 klanten van schulddienstverlening deelgenomen.	
d. Verlenen nazorg na geslaagd schuldsaneringstraject.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Als onderdeel van de budgetcoaching is drie en zes maanden na afloop van een geslaagd traject schulddienstverlening met de klanten gesproken en is waar nodig aanvullende nazorg geboden.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
b. Aantal deelnemers aan preventieve voorlichtingsbijeenkomsten	30 (2009)	619 (2013) 525 (2014) 1.014 (2015) 850 (2016) 918 (2017)	600	1.450	Gemeentelijke registratie

33 Schulden	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	3.233	-441
Bijgestelde begroting 2018	3.343	-240
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	110	200
Jaarrekening 2018	3.120	-242
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-223	-1
Resultaat t.o.v. primaire begroting	-114	199

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Werk, Inkomen en Schulden	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)					
31	Werk	25.097	23.266	26.177	25.245
32	Inkomen	67.839	66.352	70.116	69.086
33	Schulden	2.709	3.233	3.343	3.120
	Totaal lasten	95.645	92.851	99.636	97.450
Baten (exclusief mutaties reserves)					
31	Werk	-1.554		-1.004	-1.155
32	Inkomen	-53.595	-52.514	-56.896	-57.487
33	Schulden	-381	-441	-240	-242
	Totaal baten	-55.530	-52.954	-58.140	-58.883
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	40.115	39.897	41.496	38.567
	Toevoegingen aan reserves	88		1.372	2.665
	Onttrekkingen aan reserves	-2.150		-212	-476
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	38.053	39.897	42.656	40.755

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

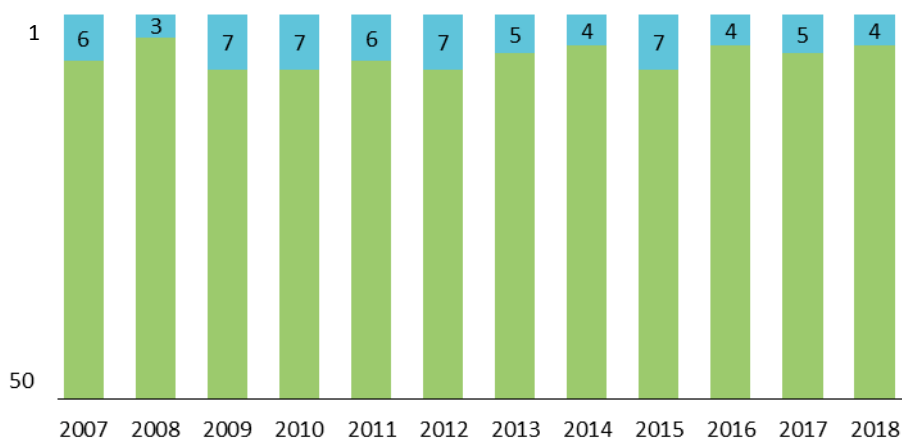

CLUSTER FYSIEK

Inleiding en context

Haarlem is een aantrekkelijke stad, waar het goed is te leven en te verblijven. Landelijk gezien staat Haarlem op plek vier in de lijst van steden waar het aantrekkelijk is om te wonen.

Positie Haarlem op de woonaantrekkelijkheidsindex 2007-2018, tov de 50 grootste gemeenten (1= beste)

Bron: Atlas voor gemeenten

Een andere indicator is het rapportcijfer dat inwoners aan hun straat geven. De gemeente vraagt dit ieder jaar aan inwoners. Het percentage inwoners dat een onvoldoende geeft is ongeveer gelijk aan 2017 voor alle stadsdelen. In Oost geven in 2018 meer inwoners (79%) een voldoende.

Onderliggende programma's

Het cluster Fysiek bestaat uit twee programma's, die voor 2018 nadere invulling geven aan de hoofdkoers van het cluster:

Programma 4: *Duurzame stedelijke vernieuwing* gaat over stedelijke ontwikkeling, wonen en duurzaamheid, economie, toerisme en cultuur en grondexploitaties.

Programma 5: *Beheer en onderhoud* gaat over de openbare ruimte, mobiliteit en parkeren.

Hoofdkoers

Duurzame stedelijke ontwikkeling (programma 4.1)

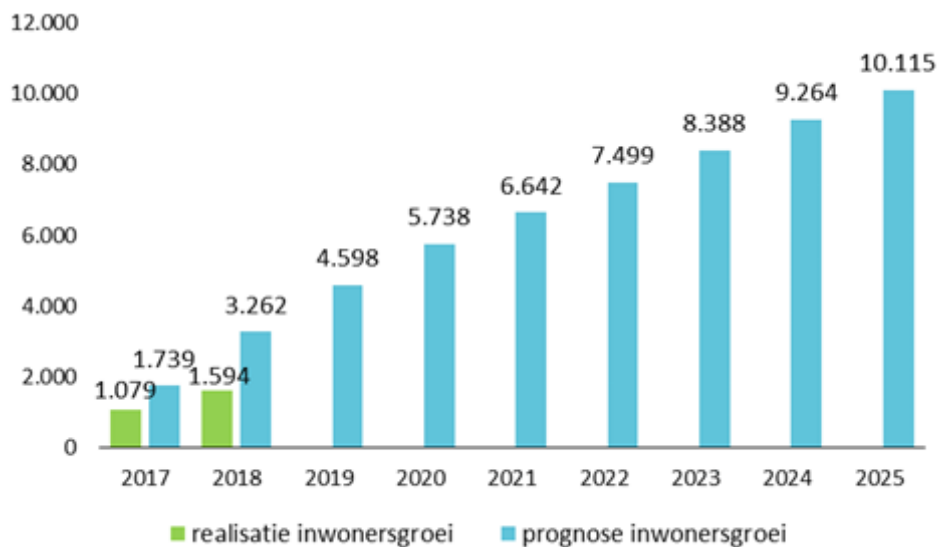
Het doel van duurzame stedelijke ontwikkeling is dat Haarlem aantrekkelijk, gezond en bereikbaar is en blijft. In 2018 is gestart met het uitvoeringsprogramma van de Structuurvisie Openbare Ruimte. Verschillende projecten en activiteiten uit dit programma dragen bij aan een prettige openbare ruimte, een bereikbare stad, een duurzame stad die is voorbereid op klimaatveranderingen en een stad die inwoners en bezoekers, en buitengebied en natuur verbindt met elkaar.

Bij alle ontwikkelingen van kleinschalig bouwplan tot grootschalige regionale ontwikkeling speelt - conform het coalitieprogramma Duurzaam Doen - duurzaamheid een grote rol. In alle ruimtelijke plannen is er steeds aandacht voor het toevoegen van kwaliteit aan de bestaande leefomgeving en voor de bescherming van het erfgoed. Ook is in de plannen opgenomen de aandacht voor geluidsoverlast betere luchtkwaliteit, bijvoorbeeld door het stimuleren van de fiets en het openbaar vervoer als vervoermiddelen. Dit is terug te zien in de nieuwe bestemmingsplannen die in 2018 zijn vastgesteld of ter inzage zijn gelegd.

In een aantal plannen staat dat hoger gebouwd gaat worden. Dat betekent wat voor de omgeving. Daarom zijn er 2018 hoogbouwprincipes vastgesteld ([2018/710378](#)) om die plannen te beoordelen. De bescherming van cultuurhistorische waarden is daarbij belangrijk. Ook is voor de binnenstad een regeling gemaakt om waardevolle gebouwen beter te beschermen als er een sloopaanvraag komt. De regeling geldt al voor de Vijfhoek/Heiliglanden De Kamp ([2018/163136](#)).

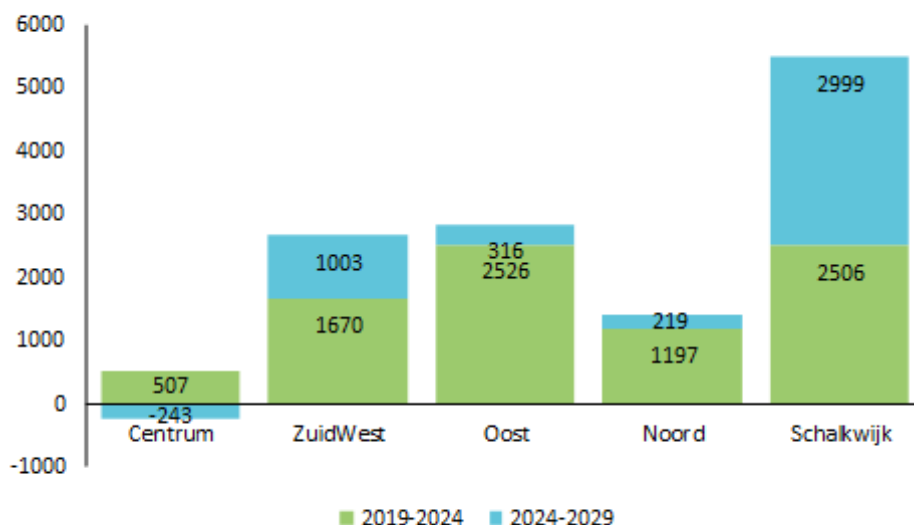
De vraag naar woningen in Haarlem is groot. Het aantal inwoners neemt toe. In onderstaande grafiek staat de geactualiseerde prognose.

Geprognosticeerde en gerealiseerde bevolkingsgroei vanaf 2016

Bron: Bevolkingsgegevens: BRP-Haarlem en prognose DIA (de prognose wordt opgesteld op basis van onder meer de woningbouwprognose). Startpunt 2016: 158.123 inwoners

Toename bevolking naar stadsdeel per periode, 2019-2029

Bron: Afdeling DIA gemeente Haarlem

Samen met de regio is gewerkt aan de kwaliteit, bescherming en ontwikkeling van het groene landschap rondom de stad. Het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand ([2017/171245](#)) is in de inspraak geweest. Er is gestart met de herziening van de visie voor Spaarnwoude.

Het afgelopen jaar is met het programma Omgevingswet hard gewerkt aan de implementatie van de nieuwe wet. Voor alle projecten in het kader van de Omgevingswet is in 2018 vooral veel vooronderzoek en studie gedaan. Bijvoorbeeld een beleidsinventarisatie voor de Omgevingsvisie. De onderzoeken en studies zijn niet alleen bouwstenen voor de Omgevingsvisie, maar worden ook gebruikt in het programma Groei van Haarlem. Andersom geldt dat inhoudelijke studies die zijn gedaan in het kader van Groei van Haarlem weer een bouwsteen vormen voor de Omgevingsvisie. De regio is ook belangrijk bij de Omgevingswet. Daarom is met besturen uit de regio gewerkt aan de voorbereiding van een Regionale Omgevingsagenda.

Voor de hele gemeente moet een Omgevingsplan worden gemaakt. In 2018 is gestart met een pilot voor het gebied Spaarnesprong. Ook is de eerste handleiding (staalkaart) voor het Omgevingsplan gemaakt. Hierin staat een overzicht van alle wettelijke mogelijkheden en de reikwijdte van het Omgevingsplan.

Alle werkprocessen die te maken hebben met de Omgevingswet zijn geïnventariseerd. Er is een eerste proefsessie geweest, hoe straks te werken volgens de nieuwe wet. De gemeente is begonnen met het maken van één integrale Omgevingsverordening. Er zijn momenteel nog 24 andere verordeningen in Haarlem die een plek moeten krijgen in de nieuwe verordening. Deze integrale verordening wordt vervolgens opgenomen in het Omgevingsplan.

De gemeente heeft onderzocht wat nodig is om aan te sluiten op het landelijke digitale stelsel, en is begonnen met het voorbereiden van de aanbestedingen die daarvoor nodig zijn.

Tenslotte zijn er pilots geweest voor participatie bij de Omgevingswet. Bijvoorbeeld een 'initiatieven hackaton'. Daarin is met een initiatiefnemer en de betrokken afdelingen van de gemeente geprobeerd samen een goed proces te maken om snel tot een besluit te komen.

Haarlem was ook in 2018 een actieve partner in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Haarlem is trekker van een aantal acties op het gebied van onder andere woningbouw, circulaire economie en klimaatadaptatie en doet mee aan de Versnellingsactie Woningbouwproductie. In het bijzonder twee regionale trajecten hebben dit jaar tot gunstige resultaten voor Haarlem geleid. In december 2018 is in het Platform Ruimte MRA een lijst van acht sleutelgebieden afgesproken, in het kader van de afstemming van de woningbouwopgave tot 2040. Eén van de acht sleutelgebieden betreft de binnenstedelijke verdichtingsopgave van Haarlem, waarbij vier Haarlemse ontwikkelzones gebundeld zijn tot één sleutelgebied. In deze sleutelgebieden werkt de MRA samen met het Rijk om ambities ten aanzien van onder andere woningbehoefte, mobiliteit en duurzaamheid te realiseren. Het Haarlemse sleutelgebied is interessant omdat het gaat om een combinatie van transformatie, verdichting in de stad, verdichting rondom knooppunten van openbaar vervoer en een 'regio ring' rond Haarlem. Daarnaast is in het Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) in 2018 een aantal besluiten genomen die gunstig uitpakken voor Haarlem/ Zuid-Kennemerland. Zo is in het voorjaar 30 miljoen beschikbaar gesteld voor het knooppunt Rottepolderplein en in het najaar bijna 2 miljoen euro voor het realiseren van een snelfietsroute van Heemstede naar Velsen.

Door de groei van Haarlem neemt ook de druk op het wegennet toe. Voor verbeteringen is de gemeente voor een groot deel afhankelijk van andere overheden. Haarlem doet daarom mee aan het programma Samen bouwen aan bereikbaarheid, het OV Toekomstbeeld Noord-Holland en Flevoland 2040. In het platform Economie heeft Haarlem goede afspraken kunnen maken over de ontwikkeling van start ups, het C-district in de Waarderpolder (toekomstgericht gebied waar bedrijven in de maak- en circulaire industrie elkaar versterken) en een bijdrage voor het Haarlemse cultuurjaar.

Haarlem heeft een trekkersrol bij het Europese Urban Agenda partnerschap Innovative and Responsible Public Procurement (innovatief aanbesteden). De gemeente besteedt meer dan de helft van haar jaarlijkse begroting aan inkoop en aanbesteding. Haarlem heeft zich ingezet voor betere regels, financiering en het delen van kennis tussen de partners hierover. Er zijn bijvoorbeeld trainingen gegeven om circulair aan te besteden en is er een innovatiemakelaar die steden helpt bij aanbestedingen.

Meer en beter aanbod woningen (programma 4.1)

De gemeente heeft in 2018 de ambitie voor het toevoegen van woningen uit de Woonvisie verhoogd van 7.500 naar 10.000, tot en met 2025. Ook is er de ambitie dat te doen met de verdeling veertig procent sociale huur, veertig procent woningen in het middensegment en twintig procent in het dure segment. Dit is uitgewerkt in de nota Kaders en instrumenten sociale huur en middensegment ([2018/273161](#)). Ook is bepaald voor welke projecten dit geldt en welke instrumenten hiervoor ingezet kunnen worden. Voor de ontwikkelzones aan de westkant van de stad is de ambitie om vijftig procent sociale woningen te realiseren.

Hogere kwaliteit van de leefomgeving (programma 4.1)

Het duurzaamheidsprogramma is in 2018 versneld. Bijvoorbeeld met verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed, maatschappelijk verantwoord inkopen en duurzame grond, weg en waterbouw.

De gemeente werkt aan een duurzaamheidsbegroting. De jaarlijkse duurzaamheidsmonitor focust vooral op de energietransitie en de gebouwde omgeving. De gegevens in deze monitor sluiten nu aan bij de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat ([2018/559924](#)).

Wethouder Sikkema Haarlem was in 2018 voorzitter van het thema Duurzaamheid in de G40 en heeft in die rol meegedaan aan de onderhandelingen voor het Klimaatakkoord.

Samen met gemeente Amsterdam is Haarlem in de MRA trekker van energiebesparing in de bestaande bouw. Vanuit die rol heeft Haarlem het initiatief genomen tot het convenant Aardgasvrije nieuwbouw dat door bijna alle MRA gemeenten is ondertekend. Er is gestart met het maken en uitvoeren van een regionaal programma voor het versnellen van energiebesparing.

De wethouders van de regio IJmond-Zuid Kennemerland hebben het al bestaande regionale portefeuilleoverleg Duurzaamheid genoemd. Op de agenda staan onderwerpen als energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie.

Op landelijk niveau is in 2018 gewerkt aan het nationaal Klimaatakkoord. De regie van de energietransitie in de gebouwde omgeving ligt bij de gemeenten. Haarlem heeft in 2018 de energiestrategie voor de gebouwde omgeving en mobiliteit door onderzoeksbureau CE Delft laten actualiseren. Deze strategie is de basis voor de transitievisie 'Warmte en wijkwarmteplannen', waarin staat beschreven welke wijken wanneer en op welke manier van het aardgas afgaan. De informatie wordt ook benut voor de Regionale Energiestrategie (RES), de ruimtelijke inpassing van energiebronnen en de infrastructuur. Deze RES wordt onderdeel van de Omgevingswet.

In 2018 is het plan van aanpak geschreven voor het opstellen van een Lokaal Klimaat Akkoord (LKA). Het LKA is een Haarlems klimaat akkoord dat bestaat uit afspraken met en tussen partijen in de stad. De afspraken geven een concrete invulling aan de duurzaamheidsambities, onder andere op de thema's energie, circulaire economie en duurzame mobiliteit.

In 2018 is de samenwerking met bestaande partners - bedrijven, maatschappelijke organisaties en initiatieven - aan de energietransitie voorgezet en uitgebreid. Zo is in 2018 een start gemaakt met het ontwikkelen van het thema sociale energietransitie. Dit thema zorgt dat Haarlemmers met een krappe beurs ook meedoen met de transitie. Dat gaat over minder kosten en het voorkomen en

terugdringen van schulden, maar ook over het benutten van kansen op duurzame banen voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Circulaire economie

Haarlem is met het programma Haarlem Circulair 2030 op weg een stad te worden waarin 'geen afval en geen uitval' is. Op elk van de doelgroepen en thema's in het programma zijn in 2018 activiteiten uitgevoerd: bedrijven, huishoudens, overheden en verbonden partijen, openbare ruimte en gebouwen. De gemeente als werkgever heeft zich in MRA verband gecommitteerd aan circulair inkopen (vijftig procent in 2025 en honderd procent circulaire inkoop in 2030). De ontwikkeling van het C-District (Waarderpolder) is een aantal stappen dichterbij gekomen, er is een programma opgezet om voedselverspilling tegen te gaan (oprichting Haarlem Food Future) en vanuit het Strategisch Plan Afvalscheiding (SPA) zijn stappen gezet naar het verder scheiden van afval, zoals duocontainers (papier/plastic) bij laagbouwoningen in tien wijken en extra grondstoffencontainers bij hoogbouw. De hoeveelheid restafval per inwoner is met ongeveer 20 kg afgenomen en het scheidingspercentage is in 2018 gestegen van 40 naar 44 procent.

Klimaatadaptatie

Met Haarlem Klimaatbestendig 2050 ([2018/808064](#)) zorgt de gemeente dat de openbare ruimte klimateffecten, zoals droogte en hevige regenbuien, kan opvangen. Daarvoor moet de aanpak door de gemeente veranderen. In 2018 ging het vooral nog over het voorbereiden daarvan, de kennis over de uitdagingen en mogelijke oplossingen die nog volop in ontwikkeling zijn. Haarlem doet dit samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland en de regiogemeenten. In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is Haarlem sinds 2017 de bestuurlijke trekker van het onderwerp klimaatbestendig maken van de MRA.

Duurzame stadslogistiek

Haarlem heeft ook in 2018 gewerkt aan het verduurzamen van de bevoorrading en stedelijke distributie. Met partners is gewerkt aan de invoering van het toegangsbeleid voor de binnenstad en in zogenaamde Living Labs wordt gewerkt aan thema's, als pakkettenmachines, elektrisch vervoer, vervoer over water, gebruik van waterstof et cetera. Via het Living Lab 'Green Collecting' is bedrijfsafval in de binnenstad op een nieuwe manier opgehaald. Daardoor is het aantal vervoerbewegingen met 66% afgenomen. In 2018 zijn de eerste verkenningen gedaan naar de invoering van een Milieuzone.

Hoogwaardiger ondernemersklimaat in Haarlem (programma 4.2)

De gemeente heeft in 2018 samen met ondernemers gewerkt aan de versterking van de positie van Haarlem als stad voor ondernemers. Met marketing en het werven van bedrijven is geprobeerd meer werkgelegenheid naar de stad te trekken. In de Waarderpolder zijn diverse kavels verkocht en nieuwe bedrijven kregen hulp bij vestiging in Haarlem.

De stad is aantrekkelijker gemaakt voor ondernemers door de oprichting van zogenaamde bedrijfsinvesteringszones in het centrum en in de Amsterdamstraat. Hier investeren ondernemers samen in bijvoorbeeld aantrekkelijkheid en veiligheid van het gebied. De gemeente heeft duurzaamheid gestimuleerd door in te zetten op circulair en sociaal ondernemerschap. Ook innovatie en 'nieuwe economie' was belangrijk in de Waarderpolder. Daardoor zijn bijvoorbeeld collectieven als Maak, 3DMakerszone en Smart City Haarlem uitgebreid. Ook zijn er meer start-ups en zzp-ers gestart.

Ook in Haarlem wordt, net als elders, de arbeidsmarkt steeds krappere en sluiten de vraag naar werknemers en het opleidingsniveau minder goed op elkaar aan. De gemeente heeft hier op ingezet door de samenwerking te verbeteren met onderwijsinstellingen maar ook met zorgaanbieders in de arbeidsmarktregio Zuid Kennemerland IJmond en in de Metropoolregio Amsterdam.

In 2018 zijn de zorgen over de balans tussen wonen en werken in de stad toegenomen. Het percentage Haarlemmers dat buiten de stad werkt is gestegen. Het aantal banen per duizend inwoners is gedaald tot 539; in 2008 was dit nog 612. Met de toekomstige inwoneraantallen in het vizier is hieraan in de voorbereiding op de visies op de ontwikkelzones extra aandacht gegeven.

Meer toeristische bezoekers van buiten Haarlem (programma 4.2)

Met de partners is een nieuw convenant voor de binnenstad vastgesteld met als doel de binnenstad economisch aantrekkelijk te houden. Haarlem blijft zo dé stad om te winkelen en te bezoeken, ondanks de toename van online shoppen.

In 2018 is nieuw hotelbeleid ([2018/544320](#)) opgesteld en vrijgegeven voor inspraak. In de afgelopen twee jaar zijn er meer dan driehonderd hotelkamers bijgekomen en is de particuliere vakantieverhuur flink gegroeid. Met dit nieuwe beleid kan eventuele overlast beter worden tegengegaan. Zo wordt de balans bewaakt tussen leefbaarheid voor de inwoners en de belangen van bezoekers en werkgelegenheid.

Zoals in de volgende figuur uit de economische monitor is te zien, is het aantal overnachtingen de afgelopen jaren sterk gestegen.

Overnachtingen in Haarlem, 2008-2017

Bron: Gemeente Haarlem, vanaf 2012: Cocensus

2017 voorlopige cijfers

Gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem (programma 4.2)

In 2018 was geld vrijgemaakt voor extra promotie en zichtbaarheid van het bijzondere cultuuraanbod. Met het evenement 'Haarlem viert cultuur' heeft Haarlem zich in 2018 opnieuw geprofileerd als een belangrijke kunst- en cultuurstad. Er waren bijzondere tentoonstellingen in Teylers Museum en het Frans Hals Museum. Het 100-jarig bestaan van de Stadsschouwburg en het 50-jarig bestaan van de Toneelschuur werden gevierd met een grote campagne en aanvullende programmering.

De Haarlemse inwoners waarderen het cultuuraanbod onverminderd hoog.

In november 2018 is de ontwikkeling van het Slachthuisterrein aanbesteed. De bouw van het popcentrum, met een klein podium, oefenruimtes en leslokalen, gaat als eerste onderdeel van start. Ook is in 2018 de verbouwing van het Dolhuys van start gegaan.

De gemeente en de bibliotheek hebben een gezamenlijke toekomstvisie voor het bibliotheekwerk ontwikkeld.

De Haarlemse aanvraag voor het programma Age Friendly Cultural Cities is gehonoreerd. De activiteiten richten zich op verschillende doelgroepen, van film maken voor krasse knarren tot koorzang voor kwetsbare en demente ouderen. Het samenwerkingsnetwerk richt zich vooral op de wijken waar kunst en cultuur niet vanzelfsprekend zijn, en geeft een belangrijke impuls aan de verbinding tussen cultuur en het sociale domein.

Grondbeleid (programma 4.3)

De woningmarkt is in 2018 gespannen gebleven. Dit heeft ervoor gezorgd dat marktpartijen nog steeds graag aan de slag gaan met ontwikkellocaties. In het coalitieprogramma is vastgelegd dat er gestreefd wordt naar de realisatie van 10.000 woningen tot en met 2025. Er is prioriteit gegeven aan projecten binnen de ontwikkelzones om op deze wijze de doelstelling te kunnen realiseren.

Daarnaast is in 2018 onverkort uitvoering gegeven aan verschillende projecten in de stad.

Openbare ruimte en mobiliteit (programma 5.1 en 5.3)

De verbetering van de bereikbaarheid van Haarlem per auto, fiets en openbaar vervoer is opgenomen in de Structuurvisie Openbare Ruimte ([2017/477571](#)). In 2018 is een uitvoeringsprogramma gemaakt. De eerste acties zijn uitgevoerd. De toegankelijkheid van het openbaar vervoer is verbeterd door aanpassingen aan haltes. De doorstroming van de bus en het andere verkeer is verbeterd door wijzigingen aan verkeerslichten en, samen met de regio, uitbreiding van het dynamisch verkeersmanagement. De samenwerking met de regio is belangrijk omdat de bereikbaarheid moet worden geregeld in Zuid-Kennemerland en in de Metropoolregio Amsterdam.

De nieuwe concessie voor het openbaar vervoer (eind 2017) heeft gezorgd voor meer vervoerscapaciteit. Dit zorgt voor extra druk op straat en vraagt om creatieve oplossingen om de toenemende stroom autobussen goed te kunnen verwerken, bijvoorbeeld het verlengen van de uitstaphalte op het Stationsplein.

Het afgelopen jaar zijn veel onderhoudswerken afgerond zoals de herinrichting van de Europaweg-zuid en de Velderstraat. Doorlopende werken - zoals de vervanging van het rioolgemaal aan de Parklaan en het groot onderhoud van het Schoterbos - vragen meer tijd maar verlopen voorspoedig. Nieuwe projecten zoals Meerwijk-Centrum en verbeteren Raaksbruggen zijn gestart met voorbereiding. Voor projecten die werden aanbesteed zijn in 2018 hogere prijzen gerekend door de markt.

Door het amendement bij de Kadernota 2017 'Dagelijks een schone stad' heeft Haarlem het onderhoudsniveau verhoogd. De stad komt er steeds beter bij te liggen, en de eerste stappen om de afgesproken kwaliteit te behalen zijn gezet voor de delen die meer achterstand hadden. Bij groen is dit sneller zichtbaar, bijvoorbeeld door extra te snoeien, dan bij de andere fysieke domeinen. Voor wegen is met name ingezet op klein onderhoud bij de klinkerverharding waardoor de beeldkwaliteit is verbeterd.

Het afgelopen jaar is er veel gedaan om het scheiden van afval te verbeteren. Bijvoorbeeld door in drie grote pilots te onderzoeken hoe Haarlammers die in hoogbouw wonen ook makkelijk hun afval kunnen scheiden. Dit heeft geleid tot het inzicht dat het inrichten van afvalstraatjes de beste methode is. De meeste duocontainers bij laagbouw zijn uitgeleverd. Het resultaat is zichtbaar in de verhoging van afvalscheidingspercentage.

Parkeren (programma 5.2)

In 2018 zijn fase 1 en 2 van Moderniseren parkeren grotendeels afgerond, zo is betaald parkeren in parkeerzone C, het aanpassen van de parkeertarieven, een digitale bezoekersregeling en betaald parkeren op zondag ingevoerd. De financiële gevolgen (hogere baten) zijn grotendeels zoals

verwacht.

Verbetertraject fysiek domein

Medio maart is de commissie Beheer geïnformeerd ([2019/54755](#)) over het verbetertrajecten dat is ingezet binnen het fysiek domein naar aanleiding van het RKC onderzoek Waarderhaven, intern onderzoek beleidsadvisering fysieke projecten en een interne analyse van de processen binnen het fysiek domein n.a.v. de nieuwe organisatiestructuur. Deze nota betreft de meest recente stand van zaken en zal omwille van de leesbaarheid hier niet integraal worden opgenomen.

Financiën

Haarlem heeft de nodige ambities; er lopen veel projecten en er zijn veel initiatieven uit de stad. De formatie is in de vorige bestuursperiode flink ingekrompen en momenteel nog niet overal op voldoende niveau om te kunnen voorzien in het voorbereiden, uitvoeren en ondersteunen van projecten en initiatieven, bijvoorbeeld op het terrein van wonen, mobiliteit en aanpassingen in de openbare ruimte. Dat betekent dat in 2018 niet alle geplande werkzaamheden en (beleids)inhoudelijke activiteiten konden worden uitgevoerd. Ook is er in een aantal gevallen vertraging doordat inspraak- en participatietrajecten langer lopen dan voorzien. Werkzaamheden en de daarvoor benodigde budgetten schuiven daardoor naar 2019.

Programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing

Commissie

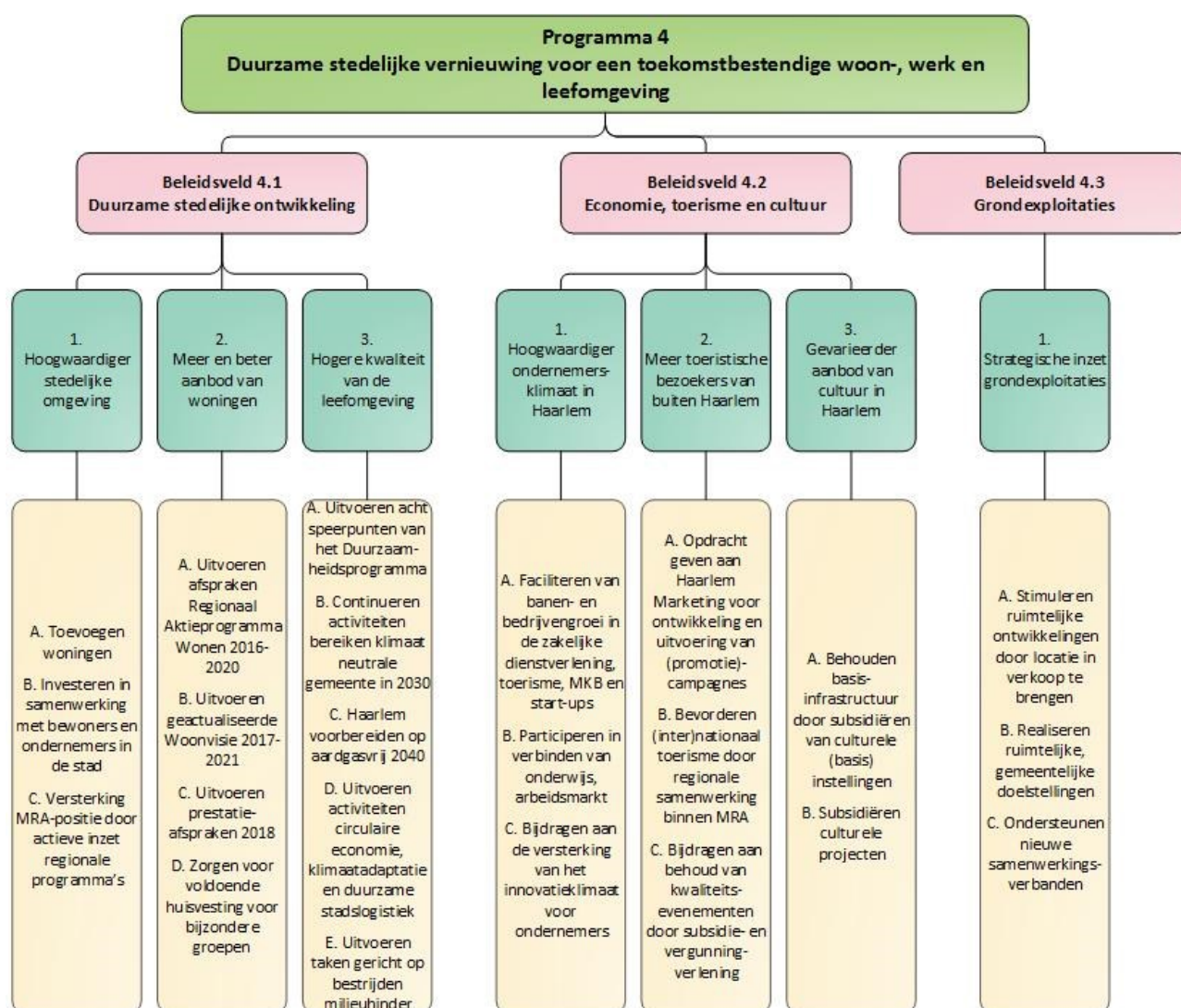
Ontwikkeling en Beheer

(Coördinerende) Portefeuilles

Ruimtelijke ontwikkeling, Grondbeleid, Monumenten, Cultuur, Economie, Wonen, Duurzaamheid, Klimaat

Afdeling(en)

Omgevingsbeleid, Economie Cultuur Duurzaamheid en Wonen, Bedrijven

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Werken aan de stad van morgen betekent het versterken van de bestaande kwaliteiten, zoals een hoogwaardig woonmilieu, een groene omgeving en cultuurhistorische kwaliteiten. De kwaliteit van de leefomgeving is cruciaal voor een goed vestigingsklimaat. Haarlem heeft de ambitie om een duurzame stad te worden. Dat is een stad waarin het voor huidige en toekomstige burgers goed leven en werken is en waarin duurzame ontwikkeling een structureel uitgangspunt is voor keuzen en beleid voor het stadsbestuur, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

In 2018 is integraal gewerkt aan een duurzame stad, een stad waarin het voor huidige en toekomstige inwoners en ondernemers goed leven en werken is. Duurzame ontwikkeling is hierbij een structureel uitgangspunt geweest voor keuzen en beleid voor het stadsbestuur, inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Beleidsvelden

Beleidsveld 4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling

Hoogwaardiger stedelijke omgeving

Wat hebben we bereikt?

In 2018 zijn de hoogbouwprincipes vastgesteld die gebruikt worden om hoogbouwinitiatieven te beoordelen. Bij de beoordeling speelt onder andere de bescherming van cultuurhistorische waarden een grote rol. Ook is er een regeling waarmee bouwhistorische waarden bij sloopaanvragen in de historische binnenstad beter beschermd worden. Deze regeling geldt inmiddels voor een gedeelte van de historische binnenstad.

Bij alle ontwikkelingen, van kleinschalig bouwplan tot grootschalige regionale ontwikkeling, is gestuurd op verbetering van ruimtelijke kwaliteit en bescherming en ontwikkeling van het omliggende groene landschap. De kwaliteiten van Haarlem als aantrekkelijke stad waar het goed is om te leven en te verblijven is in 2018 opnieuw bevestigd met rapportcijfer 7 op de vraag in de omnibus enquête welk rapportcijfer geeft u uw straat. Het percentage Haarlemmers dat aangeeft openbaar groen te gebruiken voor recreatie is gelijk gebleven. Met het [Recreatieschap Spaarnwoude](#) zijn stappen gezet om de aantrekkelijkheid van het groen rondom Haarlem te behouden en versterken. Het Ontwikkelperspectief Binnenduinrand is in de inspraak geweest en er is een start gemaakt met herziening van de visie voor Spaarnwoude. Verder is Santpoort-Noord uitgewerkt als pilotlocatie voor een Buitenpoort.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat aangeeft het openbaar groen Haarlem te gebruiken voor recreatie	83%(2016)	83%(2017)	85%	83%	Omnibus onderzoek
De gemiddelde WOZ waarde van woningen in duizenden euro's	201 (2006)	242 (2013) 228 (2014) 223 (2015) 228 (2016) 250 (2017)	230	286	CBS (BZK)

a. Toevoegen woningen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De woningvoorraad is netto met 837 woningen gegroeid. Er zijn 526 nieuwe woningen opgeleverd en 502 woningen toegevoegd door transformatie en overige vormen van toevoeging.	
b. Investeren in samenwerking met bewoners en ondernemers in de stad.	

<i>Wat hebben we gedaan?</i> Voor de stedenbouwkundige visie ontwikkelzone Orionweg is een participatietraject gestart waarbij de gemeente samen met de omwonenden het toekomstige gebied heeft vormgegeven. Daarnaast heeft de gemeente met leerlingen van het Schotercollege geschetst aan de toekomstige invulling van het gebied. Voor de ontwikkelzone Oostpoort is inmiddels eenzelfde traject gestart.	
c. Versterking MRA-positie door actieve inzet regionale programma's.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het Ontwikkelperspectief Binnenduintrand is in 2018 voor inspraak gepubliceerd. Voor het uitvoeringsprogramma Corridordialoog Kennemerlijn heeft Haarlem met de provincie in 2018 voor de stationsomgeving Haarlem CS een gezamenlijke startnotitie opgesteld. Door deze samenwerking is de provincie ook bij de ontwikkeling Oostpoort betrokken geraakt. Vanuit het MRA-programma Metropolaan landschap heeft Haarlem bijgedragen aan de Pilot Buitenpoorten en aan de investeringsstrategie landschap en de MRA-ateliers over de grote opgaven. Verder is de gemeente betrokken geweest bij de start van de Toekomstvisie Spaarnwoude, het metropolaan fietsnetwerk, de regionale bereikbaarheid, de provinciale omgevingsvisie, het OV-toekomstbeeld, de MRA-woningbouwprogrammering en het Amsterdam Beach-programma.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
b. Netto toevoeging woningen	369 (2010)	631 (2013) 874 (2014) 444 (2015) 363 (2016) 759 (2017)	850	837	CBS

Meer en beter aanbod van woningen

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De omvang van de totale woningvoorraad in Haarlem is gegroeid, en de trend van de afgelopen jaren van afname van de voorraad sociale huurwoningen is tot stilstand gebracht. Er zijn in 2018 een kleine 275 nieuwe sociale huurwoningen opgeleverd, en er zijn rond de 75 sociale huurwoningen gesloopt, verkocht of geliberaliseerd. De voorraad sociale huurwoningen is daarmee toegenomen. De wachttijd is niet afgenomen omdat de druk op de woningmarkt verder is toegenomen.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Demografische druk: de som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar	46,7% (2010)	49,4% (2013) 50,0% (2014) 50,8% (2015) 50,9% (2016) 51,1% (2017)	-	51,3%	CBS (BZK)

a. Uitvoeren afspraken Regionaal Actieprogramma Wonen 2016-2020.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft de afspraken over de woningbouwopgave en de regionale samenwerking van de RAP inspanningen uitgevoerd. De woningcorporaties in Zuid-Kennemerland/ IJmond bieden hun sociale huurwoningen sinds november 2018 via één gezamenlijke portal aan. De regionale gebiedsarrangementen Wonen en Zorg zijn voor de zomer van 2018 afgerond. Een gezamenlijk woonwensenonderzoek en raming van de toekomstige woningbehoefte in de MRA (en in het bijzonder voor de regio Zuid-Kennemerland/IJmond) zijn derde kwartaal 2018 beschikbaar gekomen. Op basis van beide onderzoeken is eind 2018 gestart met een aanscherping van het RAP ten aanzien van het woningbouwprogramma en de vereisten van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). De gemeente is gestart met actualisatie van de Wonen Zorg Welzijn (WZW) monitor en met de samenvoeging voor één WZW monitor voor Zuid-Kennemerland en IJmond. Eind oktober is een RAP bijeenkomst georganiseerd voor nieuwe bestuurders en overige betrokken (woon) partijen binnen de regio Zuid-Kennemerland/ IJmond om kennis te nemen van het RAP en als input voor de aanscherping van de inspanningen.	
b. Uitvoeren geactualiseerde Woonvisie 2017-2021.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het coalitieprogramma Duurzaam Doen heeft de doelen voor het aantal nieuwe woningen en de verdeling daarvan tussen sociale huur, middensegment en overige woningen verhoogd. Het nieuwe coalitieprogramma Duurzaam Doen heeft de ambities uit de Woonvisie verscherpt. De doelstelling is om de komende jaren 10.000 woningen toe te voegen. De ambitie is dat van nieuwe projecten 40% sociale huur, en 40% in het middensegment wordt gerealiseerd. Op basis van deze afspraken is een uitwerking gemaakt om te bepalen voor welke projecten de nieuwe programmering van kracht wordt. Ook zijn er spelregels en instrumenten voor ontwikkelende partijen opgesteld om dit te realiseren. De realisatie van het woningbouwprogramma gebeurt via ontwikkelzones. Mede op basis van een onderzoek naar de particuliere huursector in Haarlem heeft de gemeente nieuwe regels voor het splitsen van bestaande woningen in meerdere wooneenheden, kamergewijze verhuur en tijdelijke vakantieverhuur vastgesteld. Dit is via een concept-huisvestingsverordening in de inspraak gebracht. In het Rozenprieel is de funderingsaanpak doorgezet. De gemeente biedt bewoners ondersteuning en informatie en heeft een subsidieregeling voor het uitvoeren van onderzoek vastgesteld. Door de vaststelling van de Wet Voortgang Energietransitie (Wet Vet) is het Haarlemse	

uitgangspunt van gasloze nieuwbouw in wetgeving opgenomen. Alle nieuwe woningen waarbij de omgevingsvergunning na 1 juli 2018 is ingediend worden zonder aardgasaansluiting uitgevoerd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Een instrument voor de financiering van zelfbouwers is nog niet uitgewerkt.	
c. Uitvoeren prestatieafspraken 2018.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De afspraken met de drie grote corporaties voor 2018 zijn uitgevoerd, wat heeft geleid tot de inzet van energiecoaches in Haarlem, en het delen van ervaringen met het waarborgen van gelijkblijvende energielasten. De seniorregeling Ouder Worden en Prettig Wonen is in 2018 ingegaan en er zijn nieuwe afspraken voor de preventie van huisuitzetting gemaakt. De behoefte en aanvullende mogelijkheden voor huisvesting van bijzondere doelgroepen zijn in beeld gebracht (taskforce), en de samenwerkingsafspraken voor plaatsing van deze groep zijn aangepast. De samenwerking met corporaties voor de realisatie van de nieuwbouw is versterkt door afstemmen van de grondprijzen, de vast te stellen kaders en spelregels, en de informatie-uitwisseling over projecten. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het versnellingsplan van de corporaties voor de aanleg van zonnepanelen is nog niet gereed.	
d. Zorgen voor voldoende huisvesting voor bijzondere groepen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De huidige en toekomstige vraag van de uitstroom uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en andere bijzondere doelgroepen zoals ex-gedetineerden, is samen met de corporaties in beeld gebracht. Er is onderzoek gedaan naar aanvullende huisvestingsmogelijkheden vooruitlopend op geplande nieuwbouw. De mogelijkheden binnen gemeentelijk vastgoed, zorgvastgoed en vanuit tijdelijke voorzieningen zijn beperkt gebleken. Het aantal woningen dat uit de reguliere woningvoorraad voor deze groep beschikbaar gesteld moet worden (contingentenregeling), is daarom in overleg met de corporaties verhoogd. Om de woningzoekenden uit deze doelgroepen goed te begeleiden naar reguliere woningen zijn aanvullende afspraken gemaakt om (dreigende) uitzetting te voorkomen.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Nieuwbouwwoningen (per 1.000 woningen)	3,6 (2012)	6,7 (2013) 7,7 (2014) 1,7 (2015) 2,3 (2016)	8,0	7,0 ¹	ABF (BZK)
b. Gemiddelde inschrijf-/wachtijd sociale huurwoning Zuid Kennemerland in jaren ²	5,3 (2012)	5,6 (2013) 5,9 (2014) 6,4 (2015) 6,9 (2016) 7,3 (2017)	6,9	pm ⁴	Cijfers Woonservice

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
b. Gemiddelde zoekduur ³ sociale huurwoning Zuid Kennemerland in aantal jaren	4,6 (2016)	4,9 (2017)	4,6	pm ⁴	Cijfers Woonservice
b. Gemiddelde inschrijf-/wachtijd sociale huurwoning in Haarlem in jaren	5,5 (2012)	5,7 (2013) 5,9 (2014) 6,5 (2015) 7,2 (2016) 7,5 (2017)	7,2	pm ⁴	Cijfers Woonservice
b. Aantal verhuringen sociale huur van woningcorporaties in Haarlem	844 (2014)	1.029 (2015) 927 (2016) 1.200 (2017)	1.000	pm ⁴	Cijfers Woonservice
b. Percentage verhuringen Haarlem tot 2e aftoppingsgrens (woningen beschikbaar voor huurtoeslagontvangers)	50% (2015)	76% (2016) 75% (2017)	70%	pm ⁴	Cijfers Woonservice
b. Aantal sociale huurwoningen van woningcorporaties in Haarlem	21.750 (2015)	21.670 (2016) 21.600 (2017)	21.620	21.800	Opgave corporaties

¹ Bij het opstellen van dit jaarverslag was op het BBV dashboard waarop deze landelijk verplichte indicatoren worden gepubliceerd nog geen realisatiewaarde voor 2018 beschikbaar. Om toch een realisatiewaarde voor 2018 te kunnen opnemen is gebruik gemaakt van een cijfers afkomstig van het CBS. Voor 2018 is de bron zodoende CBS.

² De inschrijftijd (gelijk aan de wachtijd) is het aantal jaar dat een woningzoekende ingeschreven staat vanaf de registratiedatum tot het moment dat de selectie voor de geaccepteerde woning heeft plaatsgevonden.

³ De zoekduur is het aantal jaar dat een woningzoekende actief is (heeft gereageerd op het aanbod) tot het moment dat de selectie voor de geaccepteerde woning heeft plaatsgevonden.

⁴ De realisatiecijfers voor 2018 zijn nog niet beschikbaar en worden tweede helft 2019 verwacht.

Hogere kwaliteit van de leefomgeving

Wat hebben we bereikt?

In de Duurzaamheidsmonitor 2017 ([2018/559924](#)) is te zien dat de totale hoeveelheid CO₂-uitstoot in Haarlem sinds 2012 daalt. De daling gaat echter niet hard genoeg. Daarom is de versnelling van het Duurzaamheidsprogramma ([2017/93567](#)) ingezet om de doelstellingen haalbaar te maken.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Vermeden en bespaarde CO ₂ -uitstoot (x1.000 ton) in Haarlem ¹	76 (2010)	139 (2013) 139 (2014) 147 (2015) 149 (2016) - (2017)	156	- ²	CO ₂ -monitor
Percentage hernieuwbare elektriciteit: opgewekt uit wind waterkracht, zon of biomassa	0,3% (2010)	1,2% (2013) 1,3% (2014) 1,6% (2015) 1,8% (2016) 2,2% (2017)	1,9%	-	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor (BZK)

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat aan energiebesparing doet	52% (2007)	71% (2013) 71% (2014) - (2015) 68% (2016) 71% (2017)	75%	69%	Omnibus

¹ De indicator CO₂ uitstoot omvat de uitkomsten van diverse effecten, zie duurzaamheidsprogramma (2018/559924). Deze effectindicatoren komen tot uitdrukking in de jaarlijkse duurzaamheidsmonitor.

² Indicator gewijzigd naar totale CO₂ uitstoot. Data wordt opgenomen in de duurzaamheidsmonitor 2018 (april 2019)

a. Uitvoeren 8 speerpunten van het Duurzaamheidsprogramma.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is de uitvoering van de opgaven uit het Duurzaamheidsprogramma (2015/245568) voortgezet. De voortgang op de speerpunten uit het duurzaamheidsprogramma (2018/559924) wordt gerapporteerd in de Duurzaamheidsmonitor 2018. De duurzaamheidsmonitor wordt in april 2019 opgeleverd. De Duurzaamheidsmonitor is in ontwikkeling en focust zich op de indicatoren in relatie tot de energietransitie (2018/559924), onder andere voor de speerpunten industrie en bedrijven, gebouwde omgeving en groene energie. Niet alle speerpunten uit het duurzaamheidsprogramma komen in de duurzaamheidsmonitor over 2018 terug. Hieronder een aantal voorbeelden. In 2018 zijn beleidsregels opgesteld voor elektrische laadpalen. Daarnaast is er een subsidieaanvraag gedaan bij 'slimmer op weg' met als doel het stimuleren van fietsgebruik naar het werk. In 2019 volgt de uitslag. In 2018 is het actieplan maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) vastgesteld (2018/152224). Ook is in 2018 de intentieverklaring circulair inkopen en opdrachtgeverschap ondertekend (2018/181924). In het kader van de Urban Agenda is er meegewerkt aan het Actionplan Innovative Public Procurement. In 2018 is de aanbesteding van de EPA-U onderzoeken en energielabelling van de vastgoedportefeuille afgerond. Er is gestart met het onderzoeken van het vastgoed en bij enkele panden is de gemeente al begonnen met verduurzamen (2018/786008). Bij de activiteiten klimaatadaptatie is Duurzame Grond, Weg en Wegenbouw als belangrijke pijler aan het actieplan MVI toegevoegd (2018/152224). De acties uit het startprogramma Haarlem Circulair 2030 zijn uitgevoerd: bedrijfs- en netwerkbijeenkomsten, duurzaamheid in het Convenant Binnenstad Haarlem 2018-2022), versterkte samenwerking Parkmanagement Waarderpolder, ontwikkeling van (icoonproject) C-District (Circulair-District in de Waarderpolder). <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het plaatsen van laadpalen is vanwege bezwaarprocedures vertraagd. Daarom zijn in 2018 eerst beleidsregels hiervoor vastgesteld, waardoor 2019 het uitvoeringsjaar wordt voor het plaatsen van de laadpalen.	
b. Continueren activiteiten gericht op het bereiken van een klimaatneutrale gemeente in 2030.	

<i>Wat hebben we gedaan?</i> De inzet van de gemeente om het gebruik van zonne-energie te stimuleren, werpt zijn vruchten af. Voor 2018 was het doel om 1,9% van de elektriciteit duurzaam op te wekken. In 2017 is dit percentage al behaald. De data voor 2018 zijn nog niet beschikbaar. De gemeente heeft in 2018 diverse activiteiten ontplooid om het gebruik van zonne-energie te stimuleren, zoals beschreven in de informatienota Status update beschikbare daken voor zonnepanelen (2018/182795). Voor het thema collectieve zonnestroom is in 2018 een Europese subsidie ontvangen: Interreg North Sea - Empowering the Citizens. In 2018 zijn met de Stichting Huizenaanpak (SHA) onder het VNG traject 'Innovatieve Aanpakken' succesvol verduurzamingspakketten (product markt combinaties) voor onder andere de VvE's en het buurtonderhoudsplan ontwikkeld. Daarnaast is samen met de SHA de Molenaarswoning, een monumentale woning in gemeentelijk eigendom, geheel gerenoveerd tot een nul op de meter (NOM) voorbeeldwoning. Het totale beschikbare budget voor het uitgeven van duurzaamheidsleningen is verhoogd van €1.350.000 naar €2.000.000 (bestedingsplafond), zodat meer Haarlemmers hiervan gebruik kunnen maken. Daarnaast is de lening uitgebreid met aanvullende maatregelen, toegankelijk gemaakt voor huurders en voor participatie in collectieve projecten en is het maximaal te lenen bedrag verhoogd van € 15.000 per huishouden naar € 25.000 (2017/415922). In de duurzaamheidsmonitor 2018, die in april 2019 wordt opgeleverd, wordt nader toelichting gegeven op gemeentelijke inzet die bijdraagt aan een klimaatneutrale gemeente.	
c. Haarlem voorbereiden op aardgasvrij 2040.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is de energiestrategie van CE Delft geactualiseerd met de input van in- en externe stakeholders. De voorbereiding van de ontwikkeling van een warmtenet in Schalkwijk gaat voort. Er wordt samengewerkt met project IVORIM voor het groot onderhoud openbare ruimte en vervanging van de riolering in Meerwijk. Het doel is om 'werk met werk te maken' door te verkennen of de werkzaamheden voor het warmtenet gecombineerd kunnen worden met het onderhoud van de openbare ruimte. Met corporaties en een netwerkbedrijf is in 2018 een samenwerkingsovereenkomst voor het warmtenet getekend. De gemeente bereidt met de provincie Noord Holland een proefboring geothermie voor. Het Rijk en de provincie dragen meer dan tweederde van de kosten. De gemeente werkt samen met initiatief DE Ramplaan en TU Delft om het Ramplaankwartier aardgasvrij te maken. In 2018 zijn onderzoeken uitgevoerd naar technische oplossingen, een maatschappelijke businesscase en de oprichting van een stichting. De resultaten zijn verwerkt in een driejaren actie- en financieringsplan. Er zijn drie Topsector voor kennis en innovatie subsidies toegekend. Het aantal Haarlemmers dat zegt aan energiebesparing te doen blijft door de jaren op een constante waarde van rond de 70%. In 2018 is de campagne 'Haarlem wordt steeds gasvrijer' gelanceerd waarbij echte Haarlemmers andere inwoners inspireren met hun verhaal over de verduurzaming van hun woning. Ook geeft de campagne een	

concreet handelingsperspectief om energie te besparen.	
d. Uitvoeren activiteiten circulaire economie, klimaatadaptatie en duurzame stadslogistiek.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente voert samen met partners in de stad activiteiten, projecten en maatregelen uit voor een circulaire economie (Haarlem Circulair 2030), klimaatadaptatie (Klimaatadaptatie-agenda) en een duurzame stadslogistiek. Het Implementatieplan Strategisch Plan Afvalscheiding (SPA) is in 2018 bijgesteld om de doelstellingen voor afvalscheiding en hergebruik in 2023 te kunnen halen. Het programma Haarlem Circulair 2030 is doorontwikkeld met een groot aantal activiteiten gericht op huishoudens (tegengaan voedselverspilling, oprichting Haarlem Food Future, educatie, iconproject Kweektuin, samenwerking Metropool Regio Amsterdam op reststromen textiel en E-waste), bedrijven (zie hierboven) en de eigen organisatie en verbonden partijen (reorganisatie inkoop, samenwerking, medewerkerstraject circulair inkopen). In de verschillende Green Deals (Zorg, Grond-, Weg en Waterbouw) zijn tastbare resultaten neergezet op weg naar een duurzamere Bedrijfsvoering. Zo doen bijvoorbeeld alle instellingen in de zorg, inclusief Spaarne Gasthuis mee aan de Green Deal Zorg. In 2018 is binnen het programma Klimaatadaptatie de interne bewustwording en onderlinge afstemming verbeterd tussen de afdelingen die werken aan het klimaatbestendiger maken van de stad. Het klimaatadaptief denken en handelen is zichtbaar in enkele openbare ruimte projecten, zoals bij de zuidelijke helft van de Europaweg waar regenwater wordt opgevangen in de berm. Onder leiding van de gemeente Haarlem zijn er binnen de MRA de eerste producten opgeleverd die bijdragen aan een klimaatbestendige regio, zoals een ambitiedocument klimaatbestendige nieuwbouw. OHaarlem werkt via de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek aan maatregelen gericht op het terugbrengen van de uitstoot door goederenvervoer in de stad. De gemeente is gestart met partners en inwoners in de stad met een aantal Living Labs om innovatieve oplossingen voor de stedelijke distributie uit te werken, zoals de verkenning van de mogelijkheden om de 'last mile' goed te organiseren met pakket-machines. Heel succesvol is Green Collecting, een innovatieve manier om het bedrijfsafval op te halen waarbij een reductie van 66% van de vervoersbewegingen in de binnenstad van Haarlem is bereikt. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het duurzame toegangsbeleid is in 2017 vastgesteld. De uitvoering van dat beleid in concrete maatregelen in de binnenstad is vertraagd door samenhang met vernieuwingen in andere projecten, waardoor nieuwe ICT en databases nog niet beschikbaar zijn.	
e. Uitvoeren taken gericht op bestrijden van milieuhinder.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Bodemsaneringen worden uitgevoerd volgens het Bodemprogramma. Voor de bodemsanering Bakenessergracht/Klokhuisplein zijn in 2018 de laatste maatregelen	

getroffen. Er is gestart met het monitoren van het effect van deze sanering. Daarnaast loopt de sanering Nassaulaan door en worden van verschillende andere saneringen de resultaten gemonitord. In de stad is in 2018 67,174 m3 hergebruiksgrond toegepast. Verder wordt de ondergrond steeds meer betrokken bij de stedelijke ontwikkeling. Het onderzoek naar waar en hoe de ondergrond kan bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit, klimaatadaptatie en energietransitie is grotendeels gereed. Voor geluid is het nieuwe Actieplan omgevingslawaaai opgesteld, afronding voorjaar 2019. Geluidssaneringen, voortvloeiend uit het lopende Actieplan, langs een viertal wegen zijn begonnen. Aanbesteding vindt plaats begin 2019. Voor de luchtkwaliteit is in samenhang met duurzaamheids- en mobiliteitsbeleid verder gewerkt aan bevorderen van elektrisch rijden en bevorderen van fiets, OV en ketentransport (zie ook programma 5 en 4.1). Verder zijn op 17 punten luchtkwaliteitsmetingen uitgevoerd langs drukke routes voor bus- en vrachtverkeer, mede in het kader van de projecten Zero emission stadslogistiek, Milieuzone en monitoring SOR. Er zijn daarbij geen overschrijdingen gevonden. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Bij het plaatsen van laadpalen is niet het ambitieniveau gehaald dat nagestreefd was, doordat tegen een groot aantal plekken bezwaar werd aangetekend. Het afhandelen van bezwaren heeft veel tijd gevraagd. Inmiddels zijn beleidsregels vastgesteld om bezwaren sneller te kunnen afhandelen. De procedure voor het plaatsen is aangepast om de snelheid van plaatsen te bevorderen (zie hiervoor ook prestatie a).	
---	--

41 Duurzame sted. ontwikkeling	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	6.650	-76
Bijgestelde begroting 2018	10.275	-176
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	3.625	-100
Jaarrekening 2018	8.777	-1.060
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-1.498	-884
Resultaat t.o.v. primaire begroting	2.127	-984

Beleidsveld 4.2 Economie, toerisme en cultuur

Hoogwaardiger ondernemersklimaat in Haarlem

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Het rapportcijfer voor tevredenheid van ondernemers over het ondernemersklimaat in Haarlem is in 2018 gedaald van 6,0 naar 5,9. Dit betekent dat de tevredenheid ongeveer gelijk blijft.	
--	---

Wat hebben we niet bereikt?

De verhouding tussen banen en woningen is verslechterd, omdat de groei van het aantal woningen sneller gaat dan de groei van het aantal banen. Het percentage functiemenging is verslechterd. Haarlem komt hiermee het laagste uit ten opzichte van vergelijkbare gemeentes.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Gemiddeld rapportcijfer tevredenheid ondernemers over ondernemingsklimaat	5,7 (2014)	- (2015) 5,9 (2016) 6,0 (2017)	6,2	5,9	Onderzoek ondernemersklimaat Ministerie van Economische Zaken onderzoeksbureau Ecorys
Het aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar ¹	98,3 (2008)	106,1 (2013) 107,9 (2014) 112,7 (2015) 118,0 (2016) 122,5 (2017)	139	129,2	CBS/LISA/ABF (BZK)
Percentage functiemenging: de verhouding tussen banen en woningen ²	49,1% (2008)	47,5% (2013) 47,2% (2014) 46,9% (2015) 46,9% (2016) 47,3% (2017)	46,7%	47,9%	CBS-BAG/LISA/ABF (BZK)

¹ Eerder werd het aantal vestigingen berekend voor de leeftijdsgroep 15-64 jaar (beroepsbevolking). Dit is aangepast naar 15-74 jaar, waardoor ook waarden van de indicator zijn aangepast. De streefwaarde is destijds opgesteld op basis van de oude manier van berekenen en strookt derhalve niet meer met de nieuwe manier van berekenen.

² De functiemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken)

a. Faciliteren van banen- en bedrijvengroei in de zakelijke dienstverlening, toerisme, MKB en start-ups.

Wat hebben we gedaan?

De gemeente heeft nieuwe banen- en bedrijven in de zakelijke dienstverlening, toerisme, MKB en startups gefaciliteerd in een gebiedsgerichte aanpak.

Om meer bedrijven naar de Waarderpolder te trekken, is met de werkgevers als ambassadeurs een effectief marketingplan uitgevoerd. De focus op het aantrekken van werkgelegenheid met de inzet van een acquisiteur heeft geleid tot de uitgifte van kavels voor de uitbreiding van bestaande en de vestiging van nieuwe bedrijven in de Waarderpolder.

In de binnenstad is een nieuw covenant Binnenstad voor de periode 2018-2022 vastgesteld. Na een positief draagvlakonderzoek is een Bedrijven investeringszone (BIZ) tot stand gekomen voor de versterking van de economische positie van de binnenstad ([2018/57643](#)). De gemeente heeft actief bijgedragen aan het tegengaan van de kantorenleegstand door uitvoering van het Actieplan leegstand ([2016/590179](#)). De kantorenleegstand daalde in 2018 van 12,2% naar 8,2%. In de Waarderpolder en in Haarlem Oost liep de kantorenleegstand het meest terug.

b. Participeren in verbinden van onderwijs, arbeidsmarkt .

Wat hebben we gedaan?

De gemeente heeft geparticipeerd in het verbinden van onderwijs en arbeidsmarkt,

waarbij zij nauwe contacten onderhield met het lokale onderwijs en bedrijfsleven. Uit de economische monitor blijkt dat de economie fors is aangetrokken en er meer vacatures kwamen waardoor er meer mensen werk vonden. Haarlem heeft drempels om aan het werk te gaan weggenomen via het Werkbedrijf. De gemeente heeft actief (bijvoorbeeld via bedrijfsbezoeken) de ondernemers opgezocht om verbindingen te leggen. Daarbij is speciale aandacht uitgegaan naar sociale ondernemers (2018/645768) en ZZP-ers.	
c. Bijdragen aan de versterking van het innovatieklimaat voor ondernemers.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft nauw samengewerkt met nieuwe ondernemersgroepen in de stad. Cirkelstad is een platform waarbij ondernemers, professionals, maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden samenwerken aan een circulair Haarlem. De gemeente heeft de verbindingen tussen ZZP-ers, sociaal ondernemers en startups, smart industry en 3D printing gestimuleerd via netwerkbijkomsten. Het sociaal en duurzaam ondernemen is gestimuleerd (Programma Circulaire Economie (2016/82431)). Het startupklimaat in Haarlem verbetert, op plekken als Bakke-rij, Haarlem Tech en Smart City Haarlem werken meer startups samen aan innovaties. Internationale uitwisseling vond plaats tussen startups en investeerders uit Haarlem en Harlem/New York. De pilot met dienstverlening voor expats in samenwerking met expatcentrum Amsterdam bleek aan te sluiten bij de behoefte van deze groeiende groep in Haarlem. Via de one stop shop loket gedachte is de dienstverlening aan deze groep verbeterd.	

Meer toeristische bezoekers van buiten Haarlem

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Er kwamen meer toeristische binnenlandse dagbezoekers in Haarlem, waarvan bijna de helft uit de eigen provincie. Door een nieuwe meetmethodiek is alleen een vergelijking vanaf 2017 mogelijk. Haarlem heeft in 2018 meer bezoekers en bezoeken getrokken dan in 2017. Ook de bezoekfrequentie is toegenomen. Dit blijkt uit het onderzoek gedaan door NBTC-NIPO Research.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Aantal toeristische, binnenlandse dagbezoekers naar Haarlem (x 1.000)	1.178 (2015)	1.036 (2016) 1.381 (2017)	+10%	1.440	Continu Vakantie Onderzoek (CVO) door NBTC-NIPO Research

a. Opdracht geven aan Haarlem Marketing voor ontwikkeling en uitvoering van (promotie-) campagnes.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft aan Haarlem Marketing opdracht gegeven voor de ontwikkeling en uitvoering van (promotie)campagnes, zoals Haarlem Cultuurstad. Met het Haarlem Convention Bureau dat bemiddelt bij locaties voor congressen is Haarlem nu ook	

bekend als zakelijke bestemming voor de congresmarkt.	
b. Bevorderen (inter)nationaal toerisme door regionale samenwerking binnen MRA.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Door regionale samenwerking binnen de Metropoolregio Amsterdam komen er steeds meer toeristen naar de regio rondom Amsterdam zoals in Haarlem. Haarlem is partner in het project Amsterdam Bezoeken Holland Zien. Aanvragen voor nieuwe hotelkamers zijn pro-actief opgepakt om de marktvraag te faciliteren. Rond particuliere vakantieverhuur, zoals AirBnB, zijn heldere regels opgesteld in het voor de inspraak vrijgegeven nieuwe hotelbeleid (2018/544320). Om de kansen voor watertoerisme te vergroten, is een nieuw uitvoeringsplan opgesteld en is de samenwerking met Amsterdam Cruise Port voortgezet.	
c. Bijdragen aan behoud van kwaliteitsevenementen via subsidie- en vergunningverlening.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente stuurde op het behoud van kwaliteitsevenementen via subsidie- en vergunningverlening. Met de vaststelling van de Evenementenbeleid 2018-2022 (2017/477075) heeft de gemeente een kader om te sturen op vernieuwing, spreiding en verduurzaming van het kwalitatief hoogstaande evenementenaanbod.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Aantal overnachtingen van toeristische bezoekers in Haarlem	286 (2008)	259 (2013) 340 (2014) 369 (2015) 383 (2016) 427 (2017)	+25%	498	Cocensus toeristenbelasting

Gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Haarlem heeft een gevarieerd aanbod van kunst en cultuur, verzorgd door podia, musea, bibliotheek, evenementen, erfgoed-instellingen, galeries en broedplaatsen. Dit gebeurt door grotere organisaties en kleinere initiatieven en door enthousiaste professionals, amateurs en vrijwilligers. De waardering van de Haarlemmers voor het cultuuraanbod in de stad is hoog met een 8,1.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Oordeel Haarlemmers over cultureel aanbod in Haarlem (rapportcijfer)	7,4 (2007)	7,6 (2013) 7,3 (2014) 8,0 (2015) 8,0 (2016) 8,1 (2017)	8,0	8,1	Omnibusonderzoek

a. Behouden basisinfrastructuur door subsidiëren van culturele (basis)instellingen.	
---	--

<i>Wat hebben we gedaan?</i> De culturele instellingen ontvingen van de gemeente subsidie op basis van meerjarenafspraken voor de periode 2017-2020. In 2018 heeft de raad in de Kadernota 2018 besloten € 6 miljoen te reserveren voor de vernieuwing van de bibliotheek. Voor 2019 en 2020 zijn ook aanvullende middelen vrijgemaakt voor kleinere culturele organisaties zoals ABC Architectuurcentrum, Nieuwe Vide, 37PK, Pletterij, Museum Haarlem en De Vishal. De gemeente Haarlem ontwikkelde samen met het Noord-Hollands Archief de 3D-animatie 'Haarlem in Vogelvlucht' over de geschiedenis van Haarlem. Deze animatie won met 806 stemmen de tweede publieksprijs van de Geschiedenis Online Prijs 2018. Ook is besloten eenmalig € 500.000 bij te dragen aan het omvangrijke restauratieproject van Pieter Teylers Huis. De voorbereiding voor de verbouwing van het Dolhuys en de realisatie van het nieuwe popcentrum op het Slachthuisterrein zijn in 2018 gestart. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De verbouwingswensen van het Frans Hals Museum zijn niet gehonoreerd. Met het museum wordt gesproken over hoe de exploitatie op een andere manier versterkt kan worden.	
b. Subsidieren culturele projecten.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De eerdere verhoging van het budget van het Cultuurstimuleringsfonds (CSF) naar € 350.000, zoals ook bepleit door de cultuursector, is voortgezet. In 2018 zijn in drie tranches in totaal 125 projectvoorstellen ingediend waarvan 87 aanvragen zijn gehonoreerd. Dit waren onder meer activiteiten gericht op talentontwikkeling, projecten in verschillende wijken en initiatieven rondom kunst in de openbare ruimte.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
b. Aantal toekenningen CSF	47 (2006)	47 (2013) 66 (2014) 69 (2015) 55 (2016) 80 (2017)	80	87	Gemeentelijke registratie

42 Economie, toerisme en cultuur	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	26.588	-226
Bijgestelde begroting 2018	29.100	-226
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	2.512	
Jaarrekening 2018	29.624	-422
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	524	-196
Resultaat t.o.v. primaire begroting	3.036	-196

Beleidsveld 4.3 Grondexploitatie

Strategische inzet grondexploitatie

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Waar mogelijk en nodig hebben grondexploitatie ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Door middel van grondexploitatie zijn kosten en (grond) opbrengsten in een gebied met elkaar verrekend om gewenste ontwikkelingen te faciliteren en financieren. In de paragraaf grondbeleid wordt dit verder toegelicht.	
a. Stimuleren ruimtelijke ontwikkelingen door locatie in verkoop te brengen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De lopende grondexploitatie faciliteerden de ontwikkelprojecten in de stad.	
b. Realiseren ruimtelijke gemeentelijke doelstellingen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In Oost zijn de ontwikkeling van het bedrijventerrein in de Waarderpolder (Noordkop en het voormalige Nieuwe Energie-terrein), woningbouwprojecten Scheepmakerskwartier, DSK en Slachthuisterrein verwezenlijkt. In Schalkwijk betreft het de ontwikkeling van Schalkstad, Europawijk-Zuid, de Entree, de Aziëweg en Meerwijk-Centrum. In Noord waren het de woningbouwprojecten Ripperda en het Deliterrein. In het Centrum was het Raaks fase 3.	
c. Ondersteunen nieuwe samenwerkingsverbanden.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Binnen de lopende grondexploitatieprojecten zijn diverse resultaten geboekt, zoals het verkopen van gronden, het sluiten van intentie- en koopovereenkomsten, het opstellen en vaststellen van bestemmingsplannen. In de paragraaf grondbeleid wordt dit verder toegelicht.	

43 Grondexploitaties	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	10.857	-13.189
Bijgestelde begroting 2018	19.295	-19.455
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	8.438	-6.266
Jaarrekening 2018	9.950	-12.531
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-9.344	6.923
Resultaat t.o.v. primaire begroting	-906	658

Financiën per programma

Bel. veld	Programma	Duurz. Stedelijke Vernieuwing	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)						
41	Duurzame sted. ontwikkeling		7.981	6.650	10.275	8.777
42	Economie, toerisme en cultuur		27.088	26.588	29.100	29.624
43	Grondexploitaties		5.551	10.857	19.295	9.950
	Totaal lasten		40.621	44.095	58.670	48.352
Baten (exclusief mutaties reserves)						
41	Duurzame sted. ontwikkeling		-1.112	-76	-176	-1.060
42	Economie, toerisme en cultuur		-249	-226	-226	-422
43	Grondexploitaties		-26.050	-13.189	-19.455	-12.531
	Totaal baten		-27.411	-13.491	-19.857	-14.012
	Totaal saldo excl. mutaties reserves		13.210	30.604	38.813	34.339
	Toevoegingen aan reserves		23.298	4.194	2.991	6.083
	Onttrekkingen aan reserves		-4.535	-615	-2.495	-1.459
	Totaal saldo incl. mutaties reserves		31.973	34.184	39.310	38.963

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

Programma 5 Beheer en onderhoud

Commissie

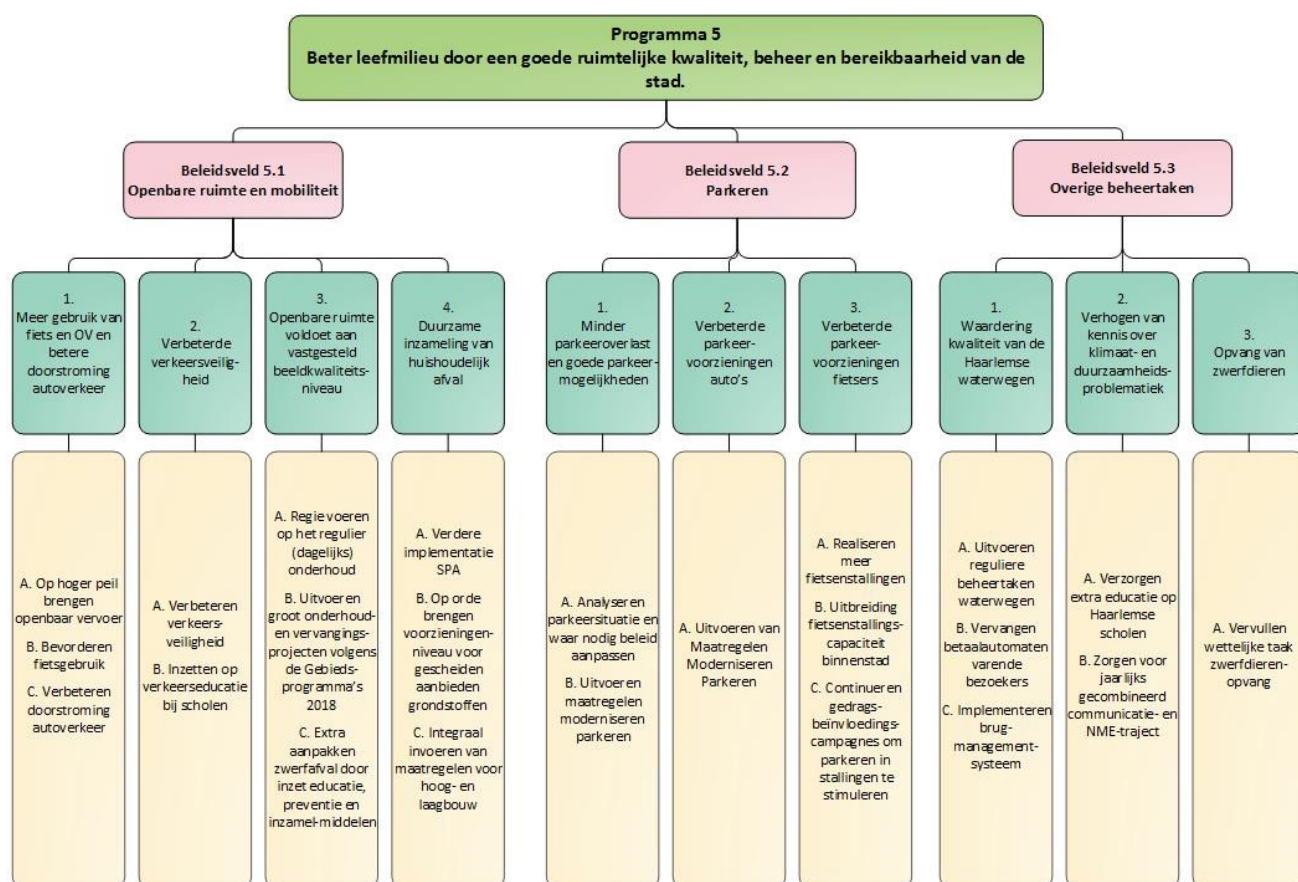
Beheer

(Coördinerende) Portefeuilles

Beheer en onderhoud openbare ruimte, Parkeren, Duurzaamheid

Afdeling(en)

Beheer en beleid openbare ruimte, Programma- en gebiedsmanagement, Project- en contractmanagement, Bedrijven

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Het doel van dit programma is het bewerkstelligen van een beter leefmilieu in de stad. Daarin is een goede ruimtelijke kwaliteit, bereikbaarheid en het beheer en onderhoud van groot belang. Haarlem wil de huidige en toekomstige generaties een hoge kwaliteit van leven en werken bieden. Dit kan in een stad met ruimtelijke kwaliteit; een afgewogen verdeling van groen, water, bebouwing en infrastructuur.

De verbetering van de bereikbaarheid van Haarlem per auto, fiets en openbaar vervoer is opgenomen in de Structuurvisie openbare ruimte ([2017/477571](#)). In 2018 is een uitvoeringsprogramma gemaakt en zijn de eerste acties uitgevoerd. Door het amendement bij de Kadernota 2017 'Dagelijks een schone stad' heeft Haarlem het onderhoudsniveau verhoogd en komt de stad er steeds beter bij te liggen.

De toegankelijkheid van het openbaar vervoer is verbeterd door aanpassingen aan haltes. De doorstroming van de bus en het andere verkeer is verbeterd door wijzigingen aan verkeerslichten en, samen met de regio, uitbreiding van het dynamisch verkeersmanagement.

Beleidsvelden

Beleidsveld 5.1 Openbare ruimte en mobiliteit

Meer gebruik van fiets en OV en betere doorstroming autoverkeer

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Gebruik van fiets/OV in woon-werkverkeer is toegenomen met name in verkeer van/naar de Waarderpolder vanuit het programma Beter op weg. Het oordeel van de Haarlemmers over de bereikbaarheid is vergelijkbaar met voorgaande jaren, voor OV is de frequentie van bussen toegenomen en is het aantal reizigers groeiend. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> De doorstroming van autoverkeer kan nog verder geoptimaliseerd. Het VRI-beleid is hiervoor een belangrijke pijler. In dit beleid wordt geregeld op welke manier en ook wie voorrang krijgt bij kruisingen, hier zijn ook de toepassingen van iVRI (intelligente verkeersregelinstallaties) opgenomen. Door middel van iVRI kan het dynamisch verkeersmanagement verder worden vormgegeven. De beleidsvorming is vertraagd doordat er extra inzet op parkeermaatregelen is ingezet.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Tevredenheid klanten over openbaar vervoer in de regio Haarlem-IJmond	7,4 (2009)	7,6 (2013) 7,7 (2014) 7,7 (2015) 7,7 (2016) 7,7 (2017)	7,9	1	OV-klantenbarometer
Oordeel Haarlemmers over de bereikbaarheid van de stad	6,5 (2007)	7,0 (2013) 7,3 (2014) 7,2 (2015) 7,4 (2016) 7,1 (2017)	7,2	7,2	Omnibusonderzoek
Oordeel Haarlemmers over het totaal van het voorzieningsniveau voor fietsers (rapportcijfer)	6,2 (2009)	6,5 (2013) 6,5 (2014) 6,2 (2015) 6,3 (2016) 6,2 (2017)	6,5	6,2	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat voor de grootste afstand in het woon-werkverkeer de fiets gebruikt ²	30% (2008)	28% (2013) 28% (2014) 29% (2015) 29% (2016) 31% (2017)	31%	32%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat voor de grootste afstand in het woon-werkverkeer fiets of OV gebruikt	50% (2012)	50% (2013) 54% (2014) 54% (2015) 54% (2016) 55% (2017)	55%	58%	Omnibusonderzoek

¹ Indicator is een CROW barometer, gegevens realisatie 2018 zijn nog niet bekend, komen in april 2019

² Indicator hangt sterk samen met de werklocatie. Indien dit (ver) buiten Haarlem is, nemen mensen logischerwijs minder vaak de fiets.

a. Op hoger peil brengen openbaar vervoer.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In februari 2018 is het Definitief Ontwerp voor aanpassingen voor HOV Noord door de raad vastgesteld en in maart 2018 is de overeenkomst met de provincie ondertekend. De aanbesteding loopt om de aanpassingen ook te gaan realiseren. Er is een aanvraag voor subsidie ingediend. Deze is verleend voor het op niveau brengen van de resterende haltes van het OV, waarmee ook deze voldoen aan de eisen voor toegankelijke bushaltes (CROW-publicatie 233 en het addendum 'handboek halteplaatsen' (mei 2010)). Er zijn meer reizigers en om die aantallen op te vangen worden dubbeldekkers ingezet, waarbij in sommige straten ook gelijk het aantal klachten over overlast toeneemt. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> In 2018 zijn de eerste aanpassingen van HOV uitgevoerd en niet het geheel gerealiseerd.	
b. Bevorderen fietsgebruik.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De Figebrug is in gebruik genomen. Daarnaast heeft de campagne om het gebruik van de fiets te stimuleren effect. Er zijn meer woon-werk fietsbewegingen naar de Waarderpolder. Verder is de Europaweg aangepakt met de aanleg van rotondes. Hiermee is er een betere doorstroming voor fietsers. Daar waar mogelijk is in de binnenstad het aantal fietsrekken en fietsvakken uitgebreid. Vanuit het samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland is een uitvoeringsprogramma vastgesteld waarbij gezamenlijk de realisatie van extra recreatieve routes voor de fiets zijn opgepakt. Er komt een tweede fietsdepot waar verkeerd gestalde fietsen op het Stationsplein worden opgeslagen voordat ze naar de Cruquius gaan. Werkpas Holding beheert het depot. De voorbereidende werkzaamheden met betrekking tot vergunning en bemensing is geregeld. Bij het groot onderhoud aan de Kennemerbrug is het fietspad verbreed ten behoeve van de veiligheid en het verbeteren van fietsbereikbaarheid station en centrum.	
c. Verbeteren doorstroming autoverkeer.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het voorlopig ontwerp voor de kruispunten (inclusief een iVRI) van de Amerikaweg is gereed om voorgelegd te worden voor vrijgave van inspraak. Voorbereiding van plaatsing van iVRI's op een aantal locaties, waaronder de Oudeweg en de Buitenrustbruggen, gedaan. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i>	

Er is nog niet begonnen met de uitvoering van de Amerikaweg.	
--	--

Verbeterde verkeersveiligheid

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Op verschillende plekken in de stad zijn straten en kruispunten verkeersveiliger ingericht en op een aantal wegen zijn snelheidsremmende maatregelen aangebracht, zoals bij de Engelandlaan.	
--	---

a. Verbeteren verkeersveiligheid.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De oversteek bij de Kinderhuisvest is aangepast en de verkeerssituatie is verbeterd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Voor de Amerikaweg wordt het verbeteren van de verkeersveiligheid meegenomen in het voorlopig ontwerp dat binnenkort in de inspraak kan. Voor de Prins Bernardlaan is gewerkt aan de uitgangspunten waar het ontwerp aan moet voldoen. Het ontwerp voor Houtplein is gemaakt, maar nog niet vastgesteld. Met de provincie Noord-Holland is constructief overleg om de nadere eisen ten behoeve van het OV inpasbaar te maken.	
b. Inzetten op verkeerseducatie bij scholen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente heeft voor het programma blindspot (dode hoeken van vrachtwagens) de aanbieder procesmatig ondersteund bij de aanvraag van provinciale subsidie voor het lesprogramma. Daarnaast heeft de gemeente financiële ondersteuning geboden aan verkeersbrigadiers op scholen en Veilig Verkeer Nederland (VVN) bij het afnemen van verkeersexamens.	

Openbare ruimte voldoet aan vastgesteld beeldkwaliteitsniveau

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De openbare ruimte voldoet grotendeels aan het beeldkwaliteitsniveau zoals vastgesteld door de raad bij de Kadernota 2017. Door het amendement bij de Kadernota 2017 'Dagelijks een schone stad' heeft Haarlem het onderhoudsniveau verhoogd en het heeft tijd nodig om naar dit kwaliteitsniveau toe te groeien. Dit is zichtbaar in een lagere realisatiewaarde van 2018. Het areaal wordt nu op het nieuwe kwaliteitsniveau beheert en acties om weer op de afgesproken kwaliteit te komen daar waar de kwaliteit op het lagere niveau zijn uitgezet, over het afgelopen kwartaal is al een stijging zichtbaar naar 91,6%. Bij groen is dit sneller te realiseren dan bij de andere fysieke domeinen, extra snoeien heeft namelijk gelijk effect. Voor wegen is met name ingezet door extra klein onderhoud bij de klinkerverharding waardoor de beeldkwaliteit verbetert. Het percentage Haarlemmers dat (zeer) tevreden is over de kwaliteit van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is nagenoeg gelijk gebleven, de streefwaarde is	
---	---

behaald.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat (zeer) tevreden is over het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk	46% (2010)	48% (2013) 46% (2014) 44% (2015) 42% (2016) 44% (2017)	43%	44%	Omnibusonderzoek
Percentage openbare ruimte waar dagelijks onderhoud voldoet aan het beeldkwaliteitsniveau zoals vastgesteld in de raad	94% (2017)	94% (2017)	-	89,5%	Gemeentelijke registratie
Onderhoudsvoorraad openbare ruimte	(2018)	-	-	pm ¹	Gemeentelijke registratie
Het aantal bomen in de openbare ruimte	60.771 (2016)	60.771 (2016) 60.493 (2017)	61.000	60.503	Gemeentelijke registratie
Groenoppervlak in ha totaal Haarlem	357 (2016)	357 (2016) - (2017)	360	373	Gemeentelijke registratie
Groenoppervlak in ha exclusief parken en grote groengebieden	162 (2016)	162 (2016) - (2017)	165	161	Gemeentelijke registratie

¹ De gegevens voor deze indicator zijn nog niet beschikbaar. Voor cijfers over de onderhoudsvoorraad wordt verwezen naar de paragraaf kapitaalgoederen.

a. Regie voeren op het regulier (dagelijks) onderhoud.

Wat hebben we gedaan?

Het kwaliteitsniveau is in 2017 verhoogd en hierdoor voldoet de openbare ruimte grotendeels aan het beeldkwaliteitsniveau zoals vastgesteld door de raad bij de Kadernota 2017. [Spaarnelanden](#) is een van de partners die de openbare ruimte onderhouden. Het [Recreatieschap Spaarnwoude](#) voert het beheer uit over het natuurgebied namens de gemeente.

Er is tijd nodig om naar dit kwaliteitsniveau toe te groeien. Het areaal wordt nu op het nieuwe kwaliteitsniveau beheert en acties om weer op de afgesproken kwaliteit te komen daar waar de kwaliteit op het lagere niveau is, zijn uitgezet. Bij groen is dit sneller te realiseren dan bij de andere fysieke domeinen, extra snoeien heeft namelijk gelijk effect. Voor wegen is met name ingezet door extra klein onderhoud bij de klinkerverharding waardoor de beeldkwaliteit verbeterd.

b. Uitvoeren groot onderhoud- en vervangingsprojecten volgens de Gebieds-programma's 2018.

Wat hebben we gedaan?

De groot- en vervangingsinvesteringen zijn wel gestart met voorbereiding en zijn ook projecten uitgevoerd zoals onderhoud Raaksbruggen. Vanwege verschillende oorzaken zijn de resultaten buiten later zichtbaar dan gepland. Voor meer informatie over de uitvoering van de gebiedsprogramma's zie paragraaf 1.3 Gebiedsgerichte vertaling.

Wat hebben we niet gedaan?

Sommige projecten zijn niet uitgevoerd conform planning, vanwege verschillende oorzaken. Dit betekent dat de resultaten buiten later zichtbaar zijn dan gepland, waaronder Spaarne walmuur. Voor een aantal projecten was minder capaciteit beschikbaar dan wenselijk en bij andere projecten was het inspraakproces intensiever dan voorzien of liep de aanbesteding vertraging op vanwege hoge inschrijvingen.	
c. Extra aanpakken zwerfafval door inzet educatie, preventie en inzamelmiddelen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is een operationeel plan van aanpak zwerfafval gemaakt waarin een aantal oplossingen voor de korte en lange termijn worden gegeven. Met speciale gastlessen is ook in 2018 op verschillende scholen in Haarlem onderwijs gegeven over zwerfafval. Promotieteams van de Groene Mug informeerden bezoekers van evenementen over het op juiste wijze weggooien van afval en de teams ruimden tijdens de evenementen zichtbaar afval op. Spaarnelanden levert materiaal en ondersteuning tijdens gastlessen en tijdens evenementen. In 2018 is het project TroepTrimmen uitgebreid met een extra wijk. De combinatie van hardlopen en zwerfvuil oprapen wordt ingezet in wijken om bewoners actief te betrekken bij het verwijderen van zwerfafval. De inzet van twee professionele afvalcoaches bij Spaarnelanden maakt het mogelijk om bijplaatsingen naast containers tegen te gaan. Zij spreken bewoners aan, geven uitleg, controleren hotspots en maken zo nodig schoon. Er zijn negen extra Big Belly's geplaatst in het centrum door Spaarnelanden. Het gaat om de route vanaf het centraal station tot het einde van de Grote Houtstraat. Big Belly's zijn duurzame afvalbakken met grotere capaciteit waarbij kan worden gemeten hoe vol de bak is, zodat deze tijdig geleegd kan worden en hierdoor minder zwerfafval achterblijft. Er zijn zogeheten asbaktegels geplaatst in de stad om het aantal peuken dat op straat wordt gegooid te verminderen.	

Duurzame inzameling van huishoudelijk afval

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De hoeveelheid restafval per inwoner is afgenomen van 278 kg restafval in 2015 tot 235 kg in 2018. Het scheidingspercentage is toegenomen van 37% in 2015 naar 44,5% in 2018 (gebaseerd op voorlopige inzamelgegevens van Spaarnelanden). Haarlem ligt voor op het uitgestippelde schema. Bij de laagbouw zijn de gft-rolcontainers en duocontainers bijna allemaal uitgeleverd door Spaarnelanden. Het gebruik is succesvol, beide middelen worden door veel mensen gebruikt waardoor er bij de laagbouw minder restafval is. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> Bij de hoogbouw blijven de resultaten nog achter bij de verwachting en is extra communicatie en maatwerk nodig. De raad heeft verbetermaatregelen vastgesteld die vanaf 2019 worden uitgevoerd.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Omvang huishoudelijk restafval in kg per inwoner	288 (2011)	265 (2013) 265 (2014) 268 (2015) 261 (2016) 248 (2017)	245	-	CBS (BZK)

a. Verdere implementatie Strategisch Plan Afval (SPA)	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De invoering van de duocontainers in de laagbouw is in 2018 versneld in heel Haarlem. De invoering loopt door in eerste helft 2019. Het gebruik van de duocontainers is extra gestimuleerd door de inzet van afvalcoaches en communicatieactiviteiten. In 2018 zijn in drie wijken verschillende mogelijkheden uitgeprobeerd om een goede methode te vinden om ook hier het afval scheiden te verhogen. Dit heeft geresulteerd in een aanpassing van de SPA waarbij nu per hoogbouw een grondstofstraatje wordt gemaakt. Dit is een rijtje containers naast elkaar waar zowel papier, plastic, gft als restafval gescheiden kan worden aangeboden. Aanvullend op wat in de laagbouw is gedaan, is voor hoogbouw nodig dat er meer wordt ingezet op handhaving van bijplaatsingen en afvalscheiding. Daarnaast zijn bewoners geworven die actief de omgeving rondom een grondstraatje schoonhouden. In 2018 is ook onderzocht op welke wijze er gecommuniceerd kan worden over uitleg over afval scheiden in de keuken. Spaarnelanden heeft een actieve rol in SPA voor uitleveren van containers, opzetten van de pilots en begeleiden van de afvalcoaches. Daarnaast werkt Spaarnelanden samen op gebied van handhaving.	
b. Op orde brengen voorzieningenniveau voor gescheiden aanbieden grondstoffen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 zijn zoveel mogelijk wijken (laagbouw) voorzien van duocontainers voor het aanbieden van oud papier karton en plastic-blik-drankpakken (PBD). Het gaat om circa 18.000 huishoudens (61% van de circa 30.000 huishoudens die een duocontainers krijgen). Aan de raad is voorgelegd dat eerst de kwaliteit en kwantiteit van de grondstoffen in de containers verhoogd moet worden voordat de ombouw van restcontainers naar grondstofcontainers bij hoogbouw en daarmee de vermindering van restcontainers, kan worden doorgezet. Dit houdt in dat aan het beleid over de grondstofstraatjes een restcontainer is toegevoegd. De planning is aangepast zodat de uitrol in de hoogbouw en de compacte wijken plaatsvindt in 2019, 2020 en 2021.	
c. Integraal invoeren van maatregelen voor hoog- en laagbouw.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Verskillende tests zijn gedaan met uiterlijke kenmerken van verzamelcontainers om daarmee te meten of vormgeving en kleur invloed hebben op het scheidingsgedrag van bewoners. Het blijkt inderdaad dat dit effect heeft. De inzet van twee afvalcoaches om bewoners te stimuleren en voorlichting te geven over afvalscheiding heeft geleid	

tot meer begrip en daarmee ook betere afvalscheiding.

51 Openbare ruimte en mobiliteit	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	67.272	-35.867
Bijgestelde begroting 2018	70.830	-35.508
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	3.558	359
Jaarrekening 2018	68.829	-36.319
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-2.001	-811
Resultaat t.o.v. primaire begroting	1.557	-452

Beleidsveld 5.2 Parkeren

Minder parkeeroverlast en goede parkeermogelijkheden

Wat hebben we bereikt?

Door middel van de uitvoering van de maatregelen Moderniseren Parkeren om te komen tot een evenwichtig parkeerbeleid neemt de overlast af. Dit is zichtbaar in de indicator over de overlast in de woonbuurt.

Wat hebben we niet bereikt?

De parkeergelegenheid in het Centrum is niet uitgebreid. Hiertoe zijn wel verschillende studies maar daadwerkelijke realisatie is op korte termijn niet mogelijk.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat (zeer) veel last ondervindt van parkeren in de eigen woonbuurt	29% (2010)	31% (2013) 29% (2014) 32% (2015) 31% (2016) 34% (2017)	27%	35%	Omnibusonderzoek
Oordeel Haarlemmers over de parkeergelegenheid in de binnenstad (rapportcijfer)	5,1 (2007)	5,9 (2013) 6,0 (2014) 6,0 (2015) 5,9 (2016) 5,9 (2017)	6,1	5,8	Omnibusonderzoek

a. Analyseren parkeersituatie en waar nodig beleid aanpassen.

Wat hebben we gedaan?

De parkeerdruk wordt nu periodiek per jaar voor heel Haarlem gemeten. In 2017 en eerder werd alleen de parkeerdruk in ongereguleerd gebied gemeten. De onderzoeken leverden zeer waardevolle informatie op over de parkeersituatie in heel Haarlem. Ook

is de bezetting van de parkeergarages opnieuw geanalyseerd en wordt meegenomen bij verdere uitvoering van het beleid. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De metingen en het bijbehorende inzicht hebben nog niet geleid tot aanpassingen van het beleid. Temeer omdat de eerst de resultaten van de maatregelen Moderniseren Parkeren worden afgewacht, voordat het beleid wordt aangepast. Ook zijn verdiepende onderzoeken naar bijvoorbeeld de bezoekersgraad (percentage bezoekers dat op straat parkeert) en de uurbezetting van garages nog niet uitgevoerd. Teneinde goed te kunnen sturen moeten onderzoeken periodiek worden herhaald om veranderingen en trends te signaleren.	
b. Uitvoeren van maatregelen Moderniseren Parkeren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is gefaseerd gestart met de uitvoering van de maatregelen Moderniseren Parkeren. In januari/februari zijn de gebieden rond het centrum met belanghebbenden parkeren aangepast naar betaald parkeren met een parkeerduurbepanking van maximaal één uur, is de derde vergunning afgeschaft en zijn diverse tariefswijzigingen doorgevoerd. In augustus is de parkeerduurbepanking aangepast naar maximaal drie uur. In september is een nieuwe digitale bezoekersregeling geïntroduceerd en in oktober is betaald parkeren op zondag ingevoerd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> In 2018 is gestart met de voorbereiding van enkele maatregelen uit de derde fase. De daadwerkelijke uitvoering van de resterende maatregelen is naar achteren verschoven, onder andere door technische uitdagingen, tussentijdse aanpassingen en afhandeling en behandeling van vele individuele casussen. Daarnaast worden complexe maatregelen als P+R en uitbreiding gereguleerd gebied gezien in het licht van de Structuurvisie openbare ruimte, de dynamiek in de ontwikkelzones en de Groei van de stad.	

Verbeterde parkeervoorzieningen auto's

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Met de maatregelen uit Moderniseren Parkeren kan beter worden gestuurd op het verdelen van schaarse parkeerruimte op straat en in de parkeergarages. Daarmee zijn de parkeervoorzieningen verbeterd voor alle doelgroepen, zoals zichtbaar in de indicator over autoparkeerdruk. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> Het parkeerbeleid in het gebied waar momenteel parkeerregulering geldt is grotendeels aangepast. Er zijn nog geen stappen gemaakt in het verder uitbreiden van parkeerregulering. Hierdoor wordt de streefwaarde van 99% dan ook niet behaald.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Autoparkeerdruk in zone B (binnenstad) als % t.o.v. de maximale bezetting	102% (2015)	92% (2016) 88% (2017)	99%	91%	Extern parkeeronderzoek
Autoparkeerdruk in Zone C (schil rond de binnenstad) als % t.o.v. de maximale bezetting	102% (2015)	89% (2016) 92% (2017)	99%	89%	Extern parkeeronderzoek

a. Uitvoeren van maatregelen Moderniseren Parkeren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Voor het digitaliseren van de parkeerproducten is uitbreiding van digitaal betalen en de parkeerapp ingevoerd. Voor de uitgevoerde maatregelen zijn de regels ook meer uniform gemaakt en het aantal parkeervergunningen per adres is verminderd. Dat leverde op dat in 2018 een aantal bijzondere doelgroepen is gedefinieerd.	

Verbeterde parkeervoorzieningen fietsers

<i>Wat hebben we bereikt?</i> In 2018 is met name ingezet op het voorbereiden van betere fietsparkeervoorzieningen. In de openbare ruimte is gekeken naar mogelijkheden voor plekken waar extra rekken geplaatst konden worden in de binnenstad. De ruimte in de binnenstad is schaars waardoor er niet veel meer rekken in de openbare ruimte konden worden geplaatst. In het stationsgebied is minder overlast van geparkeerde fietsen vanwege handhaving en worden de voorzieningen goed gebruikt.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage bezettingsgraad overdekte fietsenstallingen en fietsparkeervoorziening-en in kernwinkel- en stationsgebied	29% (2017)	29% (2017)	-	- ¹	Telling door extern bureau
Aantal fietsparkeerplaatsen in centrum en stationsbuurt	6.541 (2017) 8.936 (2017)	6.541 (2017) 8.936 (2017)	-	- ¹	Telling door extern bureau

¹ De inventarisatie is in 2017 uitgevoerd, de volgende telling is in 2019.

a. Realiseren meer fietsenstallingen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Er zijn gesprekken gevoerd met NS, ProRail en de provincie om te komen tot meer fietsparkeerplekken bij OV-haltes. Bij de Schipholweg zijn rekken in bestelling die in 2019 worden geplaatst. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De verkenning met NS naar het openstellen van het Fietscarré voor niet-abonnementhouders is nog gaande.	

b. Uitbreiding fietsenstallingscapaciteit binnenstad.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De voorbereidingen voor een in pandige fietsenstalling voor circa duizend plekken op de Raaks is verder vormgegeven. Daarnaast zijn verschillende varianten voor een ondergrondse fietsenstalling aan de Groenmarkt onderzocht. Op beperkt aantal locaties is het mogelijk om extra rekken te plaatsen, de rekken hiervan zijn in bestelling en worden in 2019 geplaatst. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De werkgroep Fiets is opgeheven aangezien er geen concrete uitvoering mogelijk is totdat de plannen in een verder stadium zijn.	
c. Continueren gedragsbeïnvloedingscampagnes om parkeren in stallingen te stimuleren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Er is geadverteerd in diverse media, zoals wijkbladen, fietsstudentengids, Haarlem XL, programmaboekje Haarlem Jazz, glossy HRLM, etc. De maximale stallingsduur van tien dagen in de stationsstallingen is onder andere onder de aandacht gebracht met een groot campagnedoek aan de fietsgevel. In de fietsenstalling Stationsplein is het systeem voor beschikbare plekken aangepast en het handhavinggebied is uitgebreid.	

52 Parkeren	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	10.653	-20.146
Bijgestelde begroting 2018	11.298	-21.286
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	645	-1.140
Jaarrekening 2018	11.019	-21.760
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-279	-474
Resultaat t.o.v. primaire begroting	366	-1.614

Beleidsveld 5.3 Overige beheertaken

Waardering kwaliteit van de Haarlemse waterwegen

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De doorvaart en het comfort van recreatie- en beroepsvaart is toegenomen door de ingebruikname van het brugmanagementsysteem. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> Het brugmanagementsysteem is in 2018 nog niet volledig operationeel; de provincie is	
---	---

dit aan het inregelen. De Figebrug kan nog niet op afstand worden bediend vanaf de Waarder- en Buitenrustbruggen.	
--	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Oordeel varende bezoekers Haarlem over de voorzieningen op en aan de wateren rondom Haarlem (rapportcijfer)	7,0 (2010)	7,4 (2013) 6,9 (2016) - (2017)	-	-	Onderzoek 'Pleziervaart op het Spaarne' waarvan volgende in 2019 wordt voorzien

a. Uitvoeren reguliere beheertaken waterwegen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De reguliere beheertaken, brugbediening, vergunningverlening en handhaving zijn geheel volgens plan en voorschriften uitgevoerd. Ter bevordering van de veiligheid zijn langs enkele vaarroutes verkeers- en informatieborden geplaatst. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Door ondercapaciteit van BOA's is bestuursrechtelijk minder gehandhaafd dan gepland.	
b. Vervangen betaalautomaten varende bezoekers.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Twee van de drie geplande betaalautomaten voor de scheepvaart zijn in gebruik genomen. Er is een nieuw betaalsysteem (betalen via device) geïntroduceerd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Eén van de drie betaalautomaten wordt geplaatst in eerste kwartaal 2019.	
c. Implementeren brug-management-systeem.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het BMS (brugmanagementsysteem) van de provincie is geïmplementeerd. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De provincie is het systeem nog aan het inregelen waardoor efficiency voordeel nog niet allemaal gehaald zijn.	

Verhogen van kennis over klimaat- en duurzaamheidsproblematiek

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Van de Haarlemse basisscholen maakt 95% gebruik van het aanbod van natuur- en milieueducatie door middel van lesmaterialen, lessen, gebruik van schooltuinen of bezoek aan locaties. Hierdoor hebben vrijwel alle basisschoolleerlingen op de één of andere manier kennis genomen van de onderwerpen natuur, milieu en duurzaamheid.	
---	---

Ook volwassenen worden bereikt, bijvoorbeeld door bezoek aan evenementen (circa 17.000 bezoekers) of deelname aan excursies, lezingen en workshops. <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> Duurzaamheidsonderwerpen zijn nog geen structureel onderdeel in elke groep van de basisschool. Met andere woorden, nog niet iedere leerling in elk schooljaar heeft duurzaamheidseducatie gehad. Daarnaast wordt het voortgezet onderwijs onvoldoende bereikt. Met de huidige capaciteit zijn deze doelen helaas niet bereikt.	
---	--

a. Verzorgen extra educatie op Haarlemse scholen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente verzorgde, met gelden van de stichting Afvalfonds Verpakkingen, extra educatie op de Haarlemse scholen om de hoeveelheid zwerfafval terug te dringen. Spaarnelanden ondersteunt de praktijk met middelen en haalt het opgehaalde zwerfafval op. De gemeente verzorgde natuur-, milieu- en duurzaamheidseducatie over de volle breedte van deze onderwerpen. Educatie over zwerfafval is een onderdeel van duurzaamheidseducatie. Voor zover de duurzaamheidseducatie betrekking heeft op zwerfafval is gebruik gemaakt van de zwerfafvalvergoeding. In januari 2018 was er een scholendag in de Philharmonie in het kader van Haarlem plastic vrij. Hier deden veertien scholen aan mee, in totaal 720 leerlingen. Daarnaast werden zwerfafvallessen gegeven op elf scholen, waarmee circa 1.750 leerlingen werden bereikt.	
b. Zorgen voor jaarlijks gecombineerd communicatie- en NME-traject.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is de communicatie over natuur en milieu verbeterd. Door een externe partij bijvoorbeeld de Haarlemse kinderkrant gestart. Hierin neemt de gemeente deel op een gecombineerde pagina Groene Mug en NME. Op deze pagina's kunnen schoolkinderen lezen over het thema duurzaamheid. In september is in samenwerking met de Groene Mug het 'mugfest' georganiseerd.	

Opvang van zwerfdieren

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De opvang van zwerfdieren heeft volgens het door de landelijke dierenbescherming vastgestelde 'Basisarrangement dieren noodhulp' plaatsgevonden.	
---	---

a. Vervullen wettelijke taak zwerfdierenopvang.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente Haarlem heeft haar wettelijke taak voor zwerfdierenopvang ingevuld via een subsidie aan de Vereniging dierenbescherming afdeling Noord-Holland Zuid.	

53 Overige beheertaken	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	19.530	-16.482
Bijgestelde begroting 2018	21.517	-19.634
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	1.987	-3.152
Jaarrekening 2018	21.755	-20.032
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	238	-398
Resultaat t.o.v. primaire begroting	2.225	-3.550

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Beheer en Onderhoud	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)					
51	Openbare ruimte en mobiliteit	61.215	67.272	70.830	68.829
52	Parkeren	10.493	10.653	11.298	11.019
53	Overige beheertaken	21.889	19.530	21.517	21.755
	Totaal lasten	93.597	97.455	103.645	101.603
Baten (exclusief mutaties reserves)					
51	Openbare ruimte en mobiliteit	-37.291	-35.867	-35.508	-36.319
52	Parkeren	-20.689	-20.146	-21.286	-21.760
53	Overige beheertaken	-23.499	-16.482	-19.634	-20.032
	Totaal baten	-81.479	-72.495	-76.428	-78.111
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	12.118	24.960	27.217	23.492
	Toevoegingen aan reserves	15.923	4.676	13.255	12.105
	Onttrekkingen aan reserves	-3.617	-591	-9.007	-6.234
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	24.424	29.045	31.465	29.362

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

CLUSTER BURGER EN BESTUUR

Inleiding en context

Het cluster Burger en bestuur gaat over het goed besturen van de stad en de zorg voor veiligheid.

De stad is bestuurd door het college en de gemeenteraad samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Samen betekende in 2018 bijvoorbeeld dat Haarlemmers op nieuwe manieren konden participeren en dat verschillende initiatieven uit de stad zijn ondersteund.

De gemeente heeft een grote rol bij de zorg voor veiligheid. Veiligheid is een van de basisvoorwaarden voor een leefbare stad. In 2018 benoemden vier op de vijf inwoners Haarlem als een (zeer) veilige stad.

Onderliggende programma's

Het cluster Burger en bestuur bestaat uit twee programma's:

Programma 6: *Burger, bestuur en veiligheid* gaat over de dienstverlening naar burgers en bedrijven, het gemeentelijk bestuur en over openbare orde en veiligheid.

Programma 7: *Algemene dekkingsmiddelen en overhead* gaat over de uitgangspunten die Haarlem hanteert bij het bepalen van de hoogte van lokale belastingen, heffingen en woonlasten. En over wat wordt bedoeld met Haarlem als financieel gezonde stad en hoe dat wordt gerealiseerd.

Hoofdkoers

Dienstverlening

Jaarlijks wordt onderzoek gedaan naar de bereikbaarheid van de organisatie. Zo ook in 2018 en hieruit bleek dat de organisatie onvoldoende bereikbaar was. Op basis van het onderzoek is een plan van aanpak gemaakt en uitgevoerd, bijvoorbeeld ringgroepen (automatisch doorschakelen naar andere medewerkers) en een voicemail en terugbeloptie als de wachttijd oploopt. Gedurende 2018 is de bereikbaarheid beter geworden en er is blijvende aandacht voor verdere verbetering.

Ook in 2018 is gestart met het doorlopend meten van klanttevredenheid van het Klant Contact Centrum (en burgerzaken). De resultaten hiervan leiden tot een proces van continu verbeteren.

In 'Bestuur op maat' zijn 70 initiatieven besproken en is een eerste advies gegeven over de haalbaarheid ervan. Met ondersteuning van de gemeente is een aantal initiatieven versneld gerealiseerd. Voorbeelden zijn het beachvolleybalveld in het Molenpark, Parkwijk-gesprek, de muurschildering op parkeergarage De Kamp en de pop-up bar Barefoot om jongeren en cultuur te verbinden.

Bestuur

In 2018 heeft de gemeente gewerkt met nieuwe vormen van participatie. Zo hebben bewoners meegedacht bij de visie voor de ontwikkelzone Planetenlaan-Orionweg en bij het maken van een nieuw ontwerp voor het Houtplein. Bij deze vormen van participatie is samenwerking tussen bestuur en inwoners belangrijk. Het gaat er om het vertrouwen te verbeteren.

Met het programma Overheidsparticipatie is in 2018 de ondersteuning van initiatieven uit de stad verbeterd. Er zijn drie drukbezochte initiatievencafés georganiseerd en het online platform HaarlemLink is gelanceerd. Op dit platform worden initiatiefnemers verbonden met een groot netwerk van de gemeente, ondernemers en andere mensen die initiatiefnemers. Het helpt hen om het initiatief echt te realiseren. Er is ook een gereedschapskist voor hen gemaakt en er zijn cursussen in 'crowdfunding' gegeven. Landelijk en regionaal is aangesloten bij het programma 'We make the

city' vanuit de MRA, het leernetwerk van Pakhuis de Zwijger en het programma van BZK 'Democratic Challenge'.

De werkwijze en de cultuur van de gemeentelijke organisatie is verbeterd; er wordt beter gekeken naar wat mogelijk is. In het programma Transformatie sociaal domein is bijvoorbeeld ruimte gekomen voor initiatieven om mee te doen als partner in de sociale basis 2020.

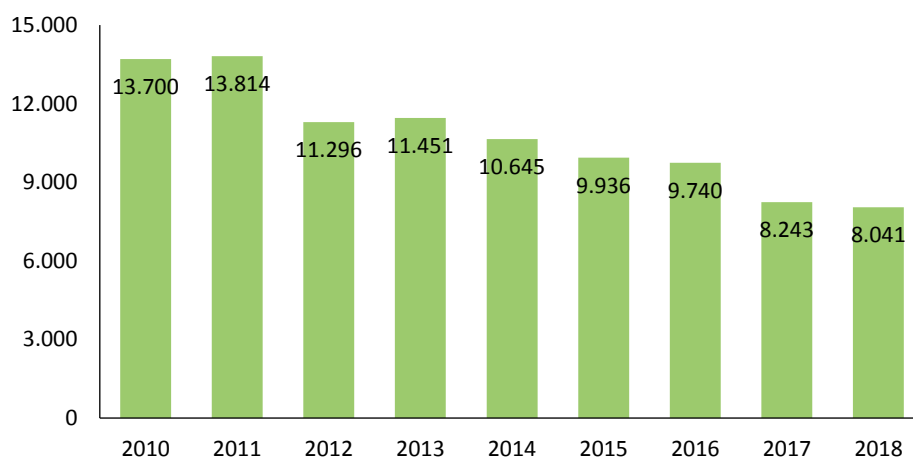
Nadat het nieuwe bestuur is aangetreden is het programma Overheidsparticipatie opgegaan in een groter programma Nieuwe democratie met als doel de Haarlemse democratie te vernieuwen. Belangrijk onderdeel van dit programma is hoe de participatie wordt georganiseerd als het gaat om een initiatief van de gemeente zelf.

Openbare orde en Veiligheid

De gemeente heeft een regierol bij het veiligheidsbeleid. Samen met de politie, het openbaar ministerie, woningcorporaties, welzijnsinstellingen, ondernemers en wijkbewoners is de veiligheid in de stad verbeterd. Uit cijfers van de politie blijkt dat het totaal aantal geregistreerde misdrijven in Haarlem is gedaald (zie onderstaande grafiek).

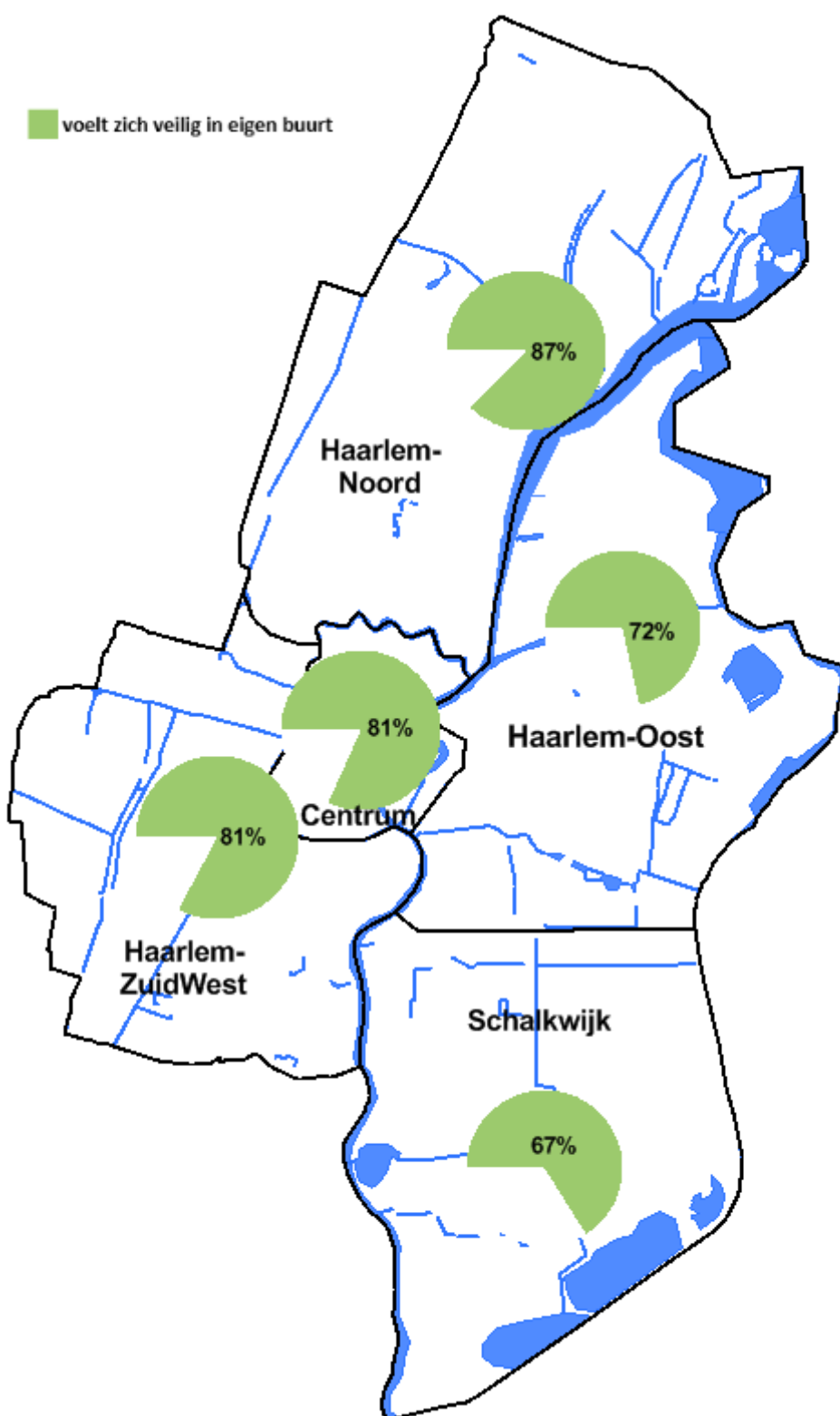
Verborgene criminaliteit zoals witwassen en fraude is niet in de cijfers meegenomen. Deze worden apart benoemd in de aanpak van ondermijning. De aanpak van ondermijning is overigens een zaak van lange adem.

Ontwikkeling geregistreerde misdrijven in Haarlem, 2010-2018

Bron: Bron: Politieregio Noord-Holland

Het veiligheidsgevoel van de Haarlemmers was ook in 2018 hoog. Vier op de vijf Haarlemmers vindt Haarlem een (zeer) veilige stad. Het veiligheidsgevoel in de eigen woonbuurt verschilt wel per stadsdeel, zoals blijkt uit onderstaande figuur.

Op de meeste veiligheids- en handhavingsthema's zijn goede resultaten bereikt, bijvoorbeeld met de aanpak van criminele en overlast gevende jeugd in Schalkwijk en met de zorg voor specifieke (doelgroepen). Dit heeft onder meer geleid tot minder ervaren overlast rond de opvang aan de Wilheminastraat. De nazorg voor mensen die uit de gevangenis komen is verbeterd. Ook als er problemen zijn met mensen met verward gedrag en met dak- en thuislozen, is dat sneller onder de

aandacht en is er een aanpak voor hen. Gemeente, politie en zorgpartijen zijn dat in 2018 samen beter gaan doen.

Het contact met de bewoners in de wijken en buurten was goed in 2018. De handhavers konden zo veiligheids- en overlastproblemen goed aanpakken. Handhaving is daar ingezet waar en wanneer dat het hardst nodig was. Signalen uit de wijk, meldingen van overlast en hun eigen waarnemingen bepaalden die inzet.

In goede samenwerking met Spaarnelanden is de overlast van afval afgenomen.

Parkeerhandhaving is uitgebreid omdat er nu ook op zondag betaald parkeren is ingevoerd.

In 2018 is het aantal Wabo-besluiten ten opzichte van 2017 toegenomen. Aan het eind van het jaar was de stijging minder, omdat onder andere ontwikkelaars minder omgevingsvergunningen aanvragen. Voor het afgeven van een vergunning zijn nieuwe eisen gekomen, bijvoorbeeld over aardgasloos bouwen en regels voor bepaalde hoeveelheden sociale woningbouw.

De handhaving op illegale bewoning is in 2018 voortgezet. De inzet vraagt wel veel tijd omdat het juridisch zorgvuldig moet gebeuren. In de eerste fase is op 29 aangeschreven adressen in zeven gevallen de bewoning inmiddels beëindigd.

Financiën

Binnen het cluster burger, bestuur en veiligheid zijn met name de baten (algemene uitkering) hoger dan begroot. Ook is er minder extern ingehuurd. Wel waren de onderhoudskosten van de huisvesting hoger dan begroot en waren er minder uren van vast personeel activeerbaar. Per saldo is voor dit cluster minder uitgegeven dan begroot (zie paragraaf 1.4 Financiële resultaten op hoofdlijnen).

Programma 6 Burger, bestuur en veiligheid

Commissie

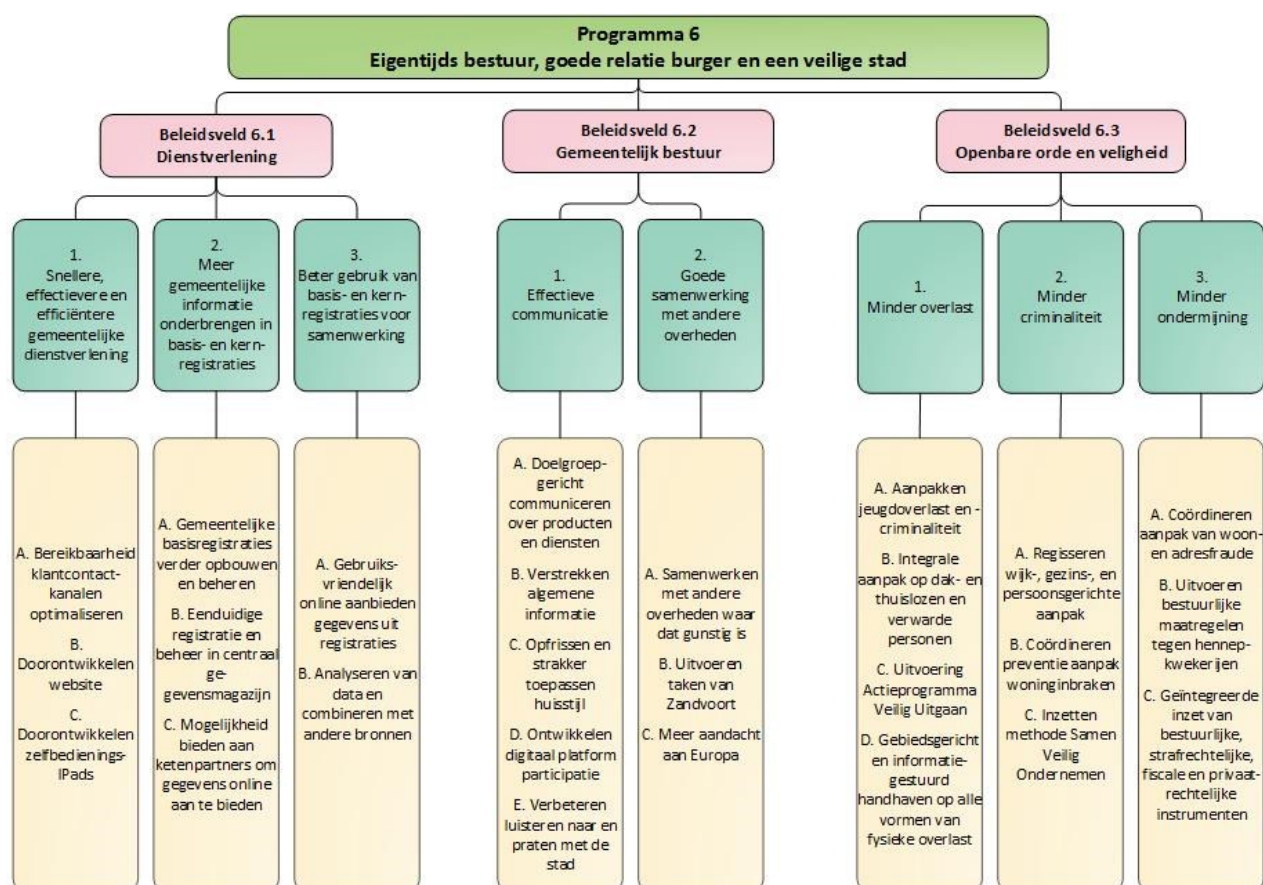
Bestuur

(Coördinerende) Portefeuilles

Bestuurszaken en Organisatie, Openbare orde en Veiligheid

Afdeling(en)

Klantcontactcentrum, Data Informatie en Analyse, Veiligheid en Handhaving, Bestuur en Communicatie

Realisatie programmadoelstelling (missie)

De programmadoelstelling is dat Haarlem een eigentijds bestuur heeft dat een goede relatie met de burger onderhoudt, waarbij gestreefd wordt naar een goed functionerende, leefbare en veilige stad, met een gezonde financiële situatie.

Beleidsvelden

Beleidsveld 6.1 Dienstverlening

Snellere, effectievere en efficiëntere gemeentelijke dienstverlening

Wat hebben we bereikt?

Het KCC is in 2018 gestart met het aansluiten van producten en diensten op het nieuwe zakenmagazijn. Dit is noodzakelijk om producten digitaal te kunnen ontsluiten, onder andere via MijnHaarlem.nl. 90% van alle processen zijn in 2018 aangesloten op het zaakgericht werken.

Het KCC is in 2018 gestart met het harmoniseren van producten en diensten voor Zandvoort en Haarlem. De incidentele middelen die beschikbaar zijn gesteld in de Kadernota 2018 zijn gebruikt om de lange wachttijden aan de telefoon en in de publiekshal te verminderen. De telefonische bereikbaarheid was slecht aan het begin van 2018. Eind 2018 is hier een forse verbetering te zien, mede dankzij de inzet van extra middelen (capaciteit). <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> De doorontwikkeling van het KCC regiebord is niet gelukt, omdat koppeling van diverse systemen lastig bleek. Het digitaal maken van het geboorte- en overlijdensaangifte is niet volledig gelukt wegens belemmerde wet- en regelgeving rondom het vaststellen van de identiteit. Het doorontwikkelen van de (semi)zelfbediening iPads in de publiekshal (digi-vangnet) verloopt trager dan verwacht, omdat achterliggende ict-architectuur eerst aangepast moet worden.	
---	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Tevredenheid klanten over de gemeentelijke dienstverlening per kanaal:					Dashboard Dienstverlening NVVB (voorheen Benchmark Publiekszaken)
- Balie	8,1 (2014)	8,5 (2015) 7,9 (2016) - ¹ (2017)	7,5	-	
- Telefoon	8,1 (2014)	8,1 (2015) 8,1 (2016) - ¹ (2017)	7,5	-	
- Digitaal	7,8 (2014)	7,6 (2015) 7,7 (2016) 7,9 (2017)	7,5	-	

¹ Vanuit de wens over te stappen op een andere, meer directe manier van het meten van klanttevredenheid. In de overgangperiode waren er geen cijfers voor klanttevredenheid. Eind 2018 is gestart met continu doorlopend klanttevredenheidsonderzoek.

a. Bereikbaarheid klantcontactkanalen optimaliseren.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is gestuurd op grotere bereikbaarheid van de organisatie. De uitkomsten van het bereikbaarheidsonderzoek laat zien dat er een stijgende lijn is in de bereikbaarheid. In 2018 is ingezet op het ontsluiten van producten en diensten op het zakenmagazijn. Zaakgericht werken is een randvoorwaarde voor digitale ontsluiting op platforms zoals MijnHaarlem.nl. 90% van de geschikte producten en diensten zijn inmiddels aangesloten. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De ontwikkeling van het KCC Regiebord is achtergebleven bij de verwachting. Het ontsluiten van data voor stuurinformatie bleek niet eenvoudig voor de leverancier. Ook de gebruikersfunctionaliteiten voor KCC medewerkers werkten niet optimaal, net als de integratie van de verschillende kanalen. De verdere ontwikkeling van het KCC Regiebord is uitgesteld in afwachting van de VNG aanbesteding van GT-Connect	

(telefonie-aanbesteding inclusief omliggende functionaliteiten).	
b. Doorontwikkelen website.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is onderzocht wat de mogelijkheden en beperkingen zijn. Er is een juridische beperking als het gaat om identificatie. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Er is nog geen proces ontwerp gemaakt, gebouwd, getest en in productie genomen.	
c. Doorontwikkelen zelfbedienings-iPads.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De iPads in de publiekshal zijn in 2018 zeer intensief gebruikt. Via de iPads kunnen mensen de producten van parkeren, uittreksels, verhuizingen (ook in het Engels) aanvragen en een afspraak maken. Uit onderzoek blijkt dat de opzet, waarbij de host in de hal de burgers ondersteunt, succesvol is en positief wordt beoordeeld door burgers. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Er zijn nog geen aanvullende producten ontsloten. Wel is er hard gewerkt aan het ontsluiten van producten op zaakgericht werken.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde	Realisatie	Bron
			2018	2018	
b. Aantal producten dat via website is afgerekend ¹	21.488 (2016)	27.250 (2017)	27.500	26.172	Gemeentelijke registratie

¹In 2018 heeft er een wijziging plaatsgevonden waardoor parkeerproducten via [Cocensus](#) worden betaald/afgerekend. Hierdoor is er een afwijking in de trend vanaf 2016. In 2018 zijn afgerekend via de website: ligplaatsen, objectinformatie, omgevingsrapportage, huwelijken (getuigen, trouwplan, ondertrouw), uittreksel en akte.

Meer gemeentelijke informatie onderbrengen in basis- en kernregistraties

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De basisregistraties zijn verder ingericht en aangesloten op de landelijke opslag voor gegevens. Daarnaast zijn nieuwe (kern)registraties ingericht en opgebouwd en de kwaliteit van de gegevens in de registraties is verbeterd. Dit levert op dat meer relevante gegevens herbruikbaar zijn voor inwoners en ondernemers van de stad en voor derden.	
a. Gemeentelijke basisregistraties verder opbouwen en beheren.	

<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is gestart met de Basisregistratie Ondergrond (BRO). Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor de implementatie van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen 2.0 en de <i>Wet informatie-uitwisseling boven- en ondergrondse netten</i> (WIBON). Ook is de kernregistratie Erfgoed en Ruimte opgebouwd. Daarnaast zijn in 2018 radarbeelden van satellieten ingekocht ten behoeve van vraagstukken rondom de bodemdaling in Haarlem. De data kan worden ingezet bij de analyse van fundaties, verhardingen, bruggen en rioleringen. In samenwerking met het Kadaster is, aan de hand van beeldmateriaal, een eerste pilot voor een 3D-model van Haarlem opgezet. Dit vormt een belangrijke basis voor 3D visualisaties van stedelijke plannen. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Het digitaliseren van gegevens van onderhoudswerken in de openbare ruimte is in gang gezet, maar nog niet gerealiseerd.	
b. Eenduidige registratie en beheer in centraal gegevensmagazijn.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeentelijke basisregistraties zijn eenduidig geregistreerd en voor verdere distributie aangesloten op een centraal gegevensmagazijn. Vanuit dit magazijn worden de landelijke voorzieningen gevoed met informatie. Dit is ook gebeurd voor de kernregistraties die in het kader van het informatie- en participatieplatform zijn ontsloten. <i>Wat hebben we niet gedaan?</i> De automatische ontsluiting van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) naar de landelijke voorziening is nog niet gerealiseerd. Dit geldt ook voor het horizontaal berichtenverkeer tussen verschillende basisregistraties. Software leveranciers hebben Haarlem hiervoor nog geen toereikende oplossing kunnen bieden.	
c. Mogelijkheid bieden aan ketenpartners om gegevens online aan te bieden.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Ketenpartners bieden gegevens voor registraties online aan. Hiermee is het makkelijker om gegevens actueel te houden. De partners voor het dagelijks onderhoud van de openbare ruimte en verlichting (Spaarnelanden en Dynniq) maken hier gebruik van.	

Beter gebruik van basis- en kernregistraties voor samenwerking

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Bestuurders, beleidsmakers, externe partners en softwareontwikkelaars maakten actief (her)gebruik van data uit de basis- en kernregistraties. Met open data over de Haarlemse parkeerzones hebben ontwikkelaars een parkeerapp gemaakt. In 2018 zijn oplossingen voor de 'business-cases' rondom het nieuwe parkeerbeleid, het Haarlemse Rioleringsplan en de Ambitiekaart Haarlemse Wateren ontwikkeld. Daarnaast zijn geografische analyses opgeleverd, zoals rond de problematiek van	
--	---

fundaties, de beleving van het groen, particuliere vakantieverhuur en het vernieuwde ontwerp van de Haarlemse Kiesdistricten. Mede op basis van gegevens uit de basis- en kernregistraties hebben inwoners kunnen deelnemen aan digitale participatietrajecten, zoals de aanpak van de wortelschade op de Rijksstraatweg, Kerklaan en de gebiedsontwikkeling in de Orionzone. Vanuit de verschillende thematische monitors en het platform Haarlem in Cijfers zijn gegevens uit basis- en kernregistraties ontsloten en beschikbaar gesteld voor algemeen gebruik. Er is meer informatie beschikbaar via het open data portaal zoals de locaties van elektrische oplaadpalen, een risicokaart van niet-gesprongen explosieven en van scheepvaartvoorzieningen.	
--	--

a. Gebruiksvriendelijk online aanbieden gegevens uit registraties.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Op landelijk niveau heeft de gemeente geparticipeerd bij initiatieven van het Ministerie van Binnenlandse Zaken om het gebruik en de ontsluiting van open data te stimuleren en de datamodellen te standaardiseren. Hiermee draagt de gemeente bij aan de ontwikkeling ervan en profiteert vervolgens van de landelijke resultaten. Zo heeft gemeente Haarlem bijgedragen aan de landelijk ontwikkelde app voor (de toegankelijkheid van) verkiezingslocaties die is ingezet bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. In 2018 is het Integraal informatie- en participatie-platform (IPP) doorontwikkeld, gebaseerd op open data. Er zijn pilots gedaan met digitale participatie en het dashboard Erfgoed en ruimte is opgezet.	
b. Analyseren van data en combineren met andere bronnen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Data, afkomstig uit basis- en kernregistraties, onderzoek en andere bronnen, is in 2018 op diverse manieren hergebruikt. In 2018 zijn veranderingen in de bebouwing in de stad zichtbaar gemaakt door het vergelijken van de BGT met luchtfoto's. Ook heeft het vergelijken van de BGT met de Basisregistratie Kadaster inzicht gegeven in het mogelijk illegaal gebruik van de openbare ruimte. Ter ondersteuning van het proces van aanvraag van parkeervergunningen zijn de parkeerrechten opgenomen in het model van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). Daarnaast zijn diverse monitors opgeleverd zoals gebiedsanalyses en de Woon- Zorg- en Welzijnsmonitor.	

61 Dienstverlening	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	7.153	-3.421
Bijgestelde begroting 2018	7.728	-3.421
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	575	
Jaarrekening 2018	7.168	-3.465
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-560	-44
Resultaat t.o.v. primaire begroting	15	-44

Beleidsveld 6.2 Gemeentelijk bestuur

Effectieve communicatie

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Net als in voorgaande jaren was in 2018 de communicatiestrategie digitaal waar het kan, persoonlijk waar het hoort en maatwerk waar het moet. Op veel verschillende manieren is gecommuniceerd met bewoners. Over beleidsvoorstellen, ontwikkelprojecten en herinrichtingsprojecten zijn tientallen bijeenkomsten georganiseerd. Een verdere inzet van het digitaal platform faciliteerde een aantal van deze gesprekken met de stad.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat veel tot onbeperkt vertrouwen heeft in het college van burgemeester en wethouders ¹	19% (2007)	23% (2013) 23% (2014) - (2015) 27% (2016) 27% (2017)	26%	34%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers dat veel tot onbeperkt vertrouwen heeft in de gemeenteraad ¹	16% (2007)	19% (2013) 21% (2014) - (2015) 23% (2016) 23% (2017)	22%	25%	Omnibusonderzoek

¹ Aangenomen wordt dat effectieve communicatie van de gemeente met de stad bijdraagt aan het vertrouwen, maar het vertrouwen wordt ook door vele andere zaken beïnvloed.

a. Doelgroepgericht communiceren over producten en diensten. <i>Wat hebben we gedaan?</i> Er bestaan eenduidige afspraken met de verschillende partners bij de herinrichting van de openbare ruimte waardoor voor de inwoners van de stad helder is wat er gebeurt en bij wie iemand moet zijn met vragen. Voor Haarlemmers met een laag inkomen zijn, in het kader van de Gemeente zorgpolis onder andere spreekuren ingezet. Voor Haarlemmers met schulden zijn drie filmpjes gemaakt door de doelgroep, voor de doelgroep (New Future). Een filmpje waarin rechten en plichten worden geduid is ontwikkeld voor Haarlemmers die een uitkering aanvragen. Over het coalitieprogramma zijn diverse middelen ingezet die ook de Haarlemmers konden lezen of bekijken. Zo is online een pdf beschikbaar met het coalitieprogramma en er is een animatie gemaakt over de tien prioriteiten van de coalitie. In de communicatie is rekening gehouden met de lezer en zijn de teksten zoveel mogelijk op B1 niveau. Dat is het niveau dat circa 80% tot 90% van de Haarlemmers begrijpt. In alle communicatie-uitingen is het motto digitaal waar het kan, persoonlijk waar het hoort, maatwerk waar het moet. Bij dat wat mensen direct raakt, zoals straatopbrekingen, herinrichtingen, nieuwe regels, is er steeds gekozen voor schriftelijke informatie op het huisadres. In 2018 is gebruik gemaakt van diverse middelen om te communiceren met bewoners, ook via social media. In 2018 is ruim 7.000 keer geantwoord op vragen via Whatsapp, 600 keer via Facebook en 550 keer	
--	---

via Twitter.	
b. Verstrekken algemene informatie.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het officiële publicatieorgaan van de gemeente is de website www.haarlem.nl. De website is continu geoptimaliseerd aan de hand van statistieken over de meest bezochte pagina's en gevraagde producten. Webpagina's zijn doorlopend geherstructureerd op basis van de meest bezochte onderwerpen en opsporen van inactieve links. Onderwerpen die het meest zijn bekeken in 2018 waren contact, bezoekersparkeren, paspoort en vacatures. Het gebruik van de digitale middelen, website, Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram en YouTube, is in 2018 verder gestegen. De grootste stijgers zijn Instagram (met een stijging van 39% en circa 2.200 volgers) en LinkedIn (met een stijging van 36% met ruim 9.300 volgers). Facebook-gebruik steeg met 8% naar ruim 16.100 volgers en Twitter met 3% naar circa 8.550 volgers. De website werd in 2018 door 58,4% van de gebruikers via smartphones en tablets benaderd (was 54% in 2017). Het best presterende bericht op social media was de video over de geschiedenis van Haarlem ('Haarlem in vogelvlucht'). Op de website is een nieuwskiosk ingericht met artikelen en foto's. Deze artikelen en foto's zijn rechtenvrij en beschikbaar voor de media. In 2018 zijn ruim honderd artikelen gepubliceerd in de nieuwskiosk. Daarnaast is ook de nieuwsbrief van de gemeente in 2018 helemaal vernieuwd. De artikelen uit de nieuwskiosk hebben in de nieuwsbrief een prominente plek.	
c. Opfrissen en strakker toepassen huisstijl.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Haarlemmers hebben in een eerder communicatieonderzoek aangegeven dat ze de gemeente als afzender van onder andere campagneboodschappen, slecht herkennen. In 2018 is een nieuwe huisstijl ingevoerd die recht doet aan een aantal wensen: verfrissing, gebruiksgemak en herkenbaarheid. Er zijn huisstijlelementen ontwikkeld voor externe producten, als campagnes, advertenties, posters, flyers en brochures. De huisstijlbeeldbank is gevuld met nieuwe foto's die rechtenvrij zijn en voldoen aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Voor externe opdrachtgevers is via extranet een huisstijlhandboek beschikbaar gesteld met daarin alle elementen (logo, kleur- en opmaakstijlen, etc.) van de Haarlemse huisstijl. Daarnaast zijn huisstijltemplates ontwikkeld voor brieven, uitnodigingen, PowerPointpresentaties, nota's, rapporten en formulieren. Voor formulieren geldt dat ze in de nieuwe huisstijl worden omgezet op het moment dat ze aan vernieuwing toe zijn. In 2018 is een aantal formulieren al omgezet in de nieuwe huisstijl. Dit geldt ook voor zaken als vervoersmiddelen, kleding en bebording. Zo zijn de auto's van handhaving in 2018 voorzien van bestickering in de nieuwe huisstijl. De aanpassing van de website wordt gecombineerd met de algehele herijking van de site.	
d. Ontwikkelen digitaal platform participatie.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 zijn verdere stappen voor de inzet van participatie op het digitaal platform gezet. In verschillende projecten (Houtplein, Rijksstraatweg, Kerklaan Spaarndam en bij de ontwikkelvisie Orionzone) is een digitaal platform ingezet. Ook op het	

coalitieprogramma konden inwoners reageren. Een digitaal platform maakt voor iedereen zichtbaar waar de verschillende belangen liggen. Nieuwe functionaliteiten voor het platform zijn ontwikkeld aan de hand van concrete vragen uit de organisatie, zoals het kunnen indienen van ideeën en de mogelijkheid te reageren op deze ideeën door andere bezoekers.	
e. Verbeteren luisteren naar en praten met de stad.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente monitorde uitingen van Haarlemmers op social media in de 'newsroom' en speelde vragen en signalen door naar de ambtelijke organisatie. In 2018 waren de onderwerpen parkeren, de herinrichting van de Dreef en Domus plus onderwerpen waarover veel werd gesproken. In 2018 is de leefstijlkaart geactualiseerd. Deze kaart biedt handvatten hoe Haarlemmers betrokken willen zijn bij activiteiten van de gemeente. Daarnaast is geëxperimenteerd met participatie van bewoners in het ontwerpproces, bijvoorbeeld bij de ontwikkelvisie Orionweg/Planetenlaan. Aan bewoners is gevraagd mee te denken op welke wijze in de toekomst bouwplannen moeten worden beoordeeld. Eerder bestaande netwerkbijeenkomsten voor vooral minima zijn verbreed naar alle onderwerpen binnen het sociaal domein. Het college is in 2018 gestart met wijkbezoeken en aansluitend een spreekuur voor de bewoners van de betreffende wijk.	

Goede samenwerking met andere overheden

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Samenwerking en kennisdeling met andere (internationale) overheden heeft bijgedragen aan de kwaliteit van het Haarlemse beleid en heeft gezorgd dat Haarlemse opgaven ook op de agenda van andere overheden staan.	
--	---

a. Samenwerken met andere overheden waar dat gunstig is.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Haarlem heeft in 2018 in Zuid-Kennemerland/IJmond, MRA, G40 en in EU-verband samengewerkt aan verschillende beleidsproducten. De kennisdeling en samenwerking heeft de efficiency en kwaliteit van beleidsvorming vergroot. Ook zijn Haarlemse onderwerpen en opgaven bij andere overheden op de agenda gezet, bijvoorbeeld de groei van Haarlem, de bereikbaarheid van Haarlem, de regionale energietransitie en circulaire economie. In MRA verband is het MRA Fietsroutenetwerk ontworpen, waarna Haarlem van het Rijk cofinanciering heeft ontvangen voor fietsparkeren bij stations en de fietsroute Kennemerland. Het project Rottepolderplein is gestart met een financiering van 30 miljoen. De MRA heeft een bijdrage geleverd aan het Haarlemse cultuurjaar en aan het C-district. En Haarlem is met vier ontwikkelzones geplaatst op de prioriteitenlijst van de MRA Sleutelprojecten.	

b. Uitvoeren taken van Zandvoort.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> 2018 is gebruikt om de ambtelijke samenwerking af te stemmen op de behoeften van beide besturen en verloopt inmiddels goed. Om te inventariseren wat goed ging en wat nog kan verbeteren in de organisatie, wordt gezamenlijk een terugblik op het eerste jaar opgesteld.	
c. Meer aandacht aan Europa.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In 2018 is Haarlem toegetreden tot twee netwerken voor steden in Europa: Eurotowns en Eurocities. Beide netwerken richten zich op kennisuitwisseling (op verschillende terreinen) tussen steden. De werkzaamheden aan het Urban Agenda partnerschap 'Innovative Public Procurement' zijn succesvol voortgezet. In het kader van uitwisselingsjumelage zijn bezoeken gebracht aan Angers en Osnabrück; beide steden zijn ook ontvangen in Haarlem.	

62 Gemeentelijk bestuur	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	4.355	
Bijgestelde begroting 2018	5.075	
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	720	
Jaarrekening 2018	5.368	-41
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	293	-41
Resultaat t.o.v. primaire begroting	1.013	-41

Beleidsveld 6.3 Openbare orde en veiligheid

Minder overlast

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Ruim vier van de vijf mensen (81%) vindt Haarlem een veilige tot zeer veilige stad. Op een aantal thema's, zoals overlast van dak- en thuislozen en jeugdoverlast, is het aantal meldingen gedaald of stabiel gebleven (Actieprogramma IVH 2019 2018/872021). Door structurele handhavingsinzet rondom de 24-uursopvang en het Raaksgebied ervaren ondernemers en buurtbewoners veel minder overlast dan voorheen. De aanpak van criminele en overlastgevendende jeugd in Schalkwijk heeft zijn vruchten afgeworpen. Door intensief met andere partijen samen te werken en de jongeren dicht op de huid te zitten is de (zichtbare) overlast gedaald (Veiligheidsanalyse 2018/546039). <i>Wat hebben we niet bereikt?</i> Ondanks intensieve en structurele handhavingsinzet geldt voor een aantal thema's dat	
--	---

de overlastmeldingen zijn toegenomen. Dit geldt voor parkeeroverlast en in mindere mate voor overlast van illegaal aangeboden afval. De intensieve inzet vertaalde zich onder andere in een hoger aantal bekeuringen voor het onjuist aanbieden van huis- en bedrijfsafval en voor parkeeroverlast.	
---	--

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	75% (2013) 81% (2014) 80% (2015) 81% (2016) 80% (2017)	81%	81%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers/inwoners dat zich weleens onveilig voelt in eigen wijk	18,2% (2016)	17,7% (2017)	17%	-	Veiligheidsmonitor ¹
Percentage Haarlemmers/inwoners dat aangeeft veel overlast te ervaren van rommel op straat	11%(2016)	9% (2017)	10%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage Haarlemmers/inwoners dat aangeeft veel overlast te ervaren van hondenpoep op straat	20 %(2016)	21% (2017)	19%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage Haarlemmers/inwoners dat aangeeft veel overlast te ervaren van dronken mensen op straat	3% (2016)	3% (2017)	3%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage Haarlemmers/inwoners dat aangeeft veel overlast te ervaren van rondhangende jongeren	7% (2016)	8% (2017)	6%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage Haarlemmers uit Schalkwijk dat aangeeft veel overlast te ervaren van rondhangende jongeren	16% (2016)	- (2017)	15%	-	Veiligheidsmonitor
Aantal verwijzingen HALT in de leeftijd van 12-17 jaar, per 10.000 inwoners	200 (2013)	165 (2014) 209 (2015) 177 (2016) 210 (2017)	180	-	Bureau Halt (BZK)

¹De Veiligheidsmonitor is een landelijk instrument. In 2017 is besloten dat deze alleen in de oneven jaren wordt gehouden. Dit betekent dat er geen gegevens uit de Veiligheidsmonitor beschikbaar zijn over 2018.

a. Aanpakken jeugdoverlast en criminaliteit.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De gemeente is regiehouder van de integrale aanpak van overlastgevende en criminele jeugd. Al naar gelang de problematiek wordt preventief en repressief ingezet. Het sluitstuk van deze aanpak is de inzet van het Bestuurlijk interventie team. Daarnaast wordt, met een systeem van informatiegestuurd handhaven, gehandhaafd	

op hotspots van jeugdoverlast. Een instrument bij overlast is het gele kaartenproject; de eerste keer krijgt de jongere een waarschuwing, de tweede keer wordt doorverwezen naar HALT of wordt een bekeuring uitgeschreven (Actieprogramma VH 2018 2017/574113). In 2018 zijn 92 gele kaarten uitgereikt en is eenmaal een jongere doorgestuurd naar HALT wegens overlast. Vanwege alcoholgebruik onder de 18 jaar is 28 keer doorverwezen naar HALT en 19 keer een bekeuring opgelegd.	
b. Integrale aanpak op dak- en thuislozen en verwarde personen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De structurele overlastlocaties worden dagelijks gemonitord waardoor er goed zicht en grip is op de overlast. Aan de ene kant door frequent toezicht op de locaties en het consequent reageren op meldingen en aan de andere kant door nauwe afspraken met omwonenden om goed de vinger aan de pols te houden. Het eerste half jaar is een aantal bekeuringen en waarschuwingen uitgedeeld. In het laatste half jaar was dat niet meer nodig, omdat er minder overlast werd ervaren en dit beeld ook werd bevestigd in het omwonendenoverleg.	
c. Uitvoering Actieprogramma Veilig Uitgaan.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Er is uitvoering gegeven aan het Actieprogramma uitgaan in Haarlem. Het cameratoezicht is structureel ingevoerd en uitgebreid. In navolging van de tegenvallende resultaten van het onderzoek met mysteryguests in 2018 (naar de naleving van het verbod om alcohol te schenken aan minderjarigen in zowel commerciële als paracommerciële horeca), is bij 26 sportverenigingen de campagne '<25 jaar, eerst ID' gelanceerd.	
d. Gebiedsgericht en informatie gestuurd handhaven op alle vormen van fysieke overlast.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De integrale handhavers werkten informatie-gestuurd. Informatie zoals gemeentemeldingen, politieregistraties en waarnemingen van handhavers op straat bepalen waar, wanneer en hoe gehandhaafd wordt. Daarnaast is wijkgericht gewerkt, waarbij elke handhaver zijn eigen aandachtswijk heeft. De wijkhandhavers waren zichtbaar en herkenbaar in de wijk aanwezig, het aanspreekpunt voor bewoners en ze weten goed wat er speelt in eigen wijk. De Haarlemse taken voor milieutoezicht, inclusief de horeca, niet zijnde acties vanuit de Drank- en Horecawet, zijn ondergebracht bij de Omgevingsdienst IJmond (ODIJ).	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a,b,c en d. Aantal uren inzet van handhaving per wijk	600 (2016)	- (2017)	600	-1	Gemeentelijke registratie

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a,b,c en d. Aantal gepleegde handhavingsoverlast in de woonomgeving)	19.008 (2016)	16.914 (2017)	19.000	16.691	Gemeentelijke registratie
(boetes, waarschuwing en bestuursrechtelijke interventies gericht op het verminderen van overlast in de woonomgeving)	Boetes: 15.400 Waarsch: 3.270 Bestuursr.: 338	Boetes: 13.270 Waarsch: 3.150 Bestuursr.: 494		Boetes: 11.878 Waarsch.: 4.095 Bestuurs: 718	

¹ Er zijn geen vergelijkbare cijfers beschikbaar.

Minder criminaliteit

Wat hebben we bereikt?

Ruim vier van de vijf Haarlemmers (81%) vindt Haarlem een veilige tot zeer veilige stad. Uit cijfers van de politie blijkt dat het totaal aantal geregistreerde misdrijven in Haarlem sinds 2017 verder is gedaald met 2% naar 8.041 misdrijven. Het aantal 'high impact crimes' is gedaald met 2% en het aantal geweldsincidenten met 5%. Het aantal woninginbraken is gestabiliseerd.

Wat hebben we niet bereikt?

Wijzigingen in de omvang van de verborgen criminaliteit is niet in deze cijfers terug te zien. ([Veiligheidsanalyse 2018/546039](#)) De aanpak van ondermijning heeft zich voor een belangrijk deel op die verborgen criminaliteit gericht.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	75% (2013) 81% (2014) 80% (2015) 81% (2016) 80% (2017)	81%	81%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers/inwoners dat zich weleens onveilig voelt in eigen wijk	18,2% (2016)	17,7% (2017)	17%	-	Veiligheidmonitor ¹
Aantal verwijzingen Halt in de leeftijd van 12-17 jaar, per 10.000 inwoners	200 (2013)	165 (2014) 209 (2015) 177 (2016) 210 (2017)	180	-	Bureau Halt (BZK)

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde	Realisatie	Bron
			2018	2018	
Aantal harde kern jongeren in de leeftijd van 12-24 jaar, per 10.000 inwoners	3,0 (2010)	0,8 (2013) 0,8 (2014) - (2015) - (2016) - (2017)	0,8	-	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
Percentage jongeren (12 t/m 21 jarigen) dat met een delict voor de rechter is verschenen	3,60% (2005)	2,98 (2013) 2,18 (2014) 1,98 (2015)	1,9%	-	Jonker Instituut -Kinderen in Tel (BZK)
Aantal jongeren in aanpak criminele jeugd Schalk-wijk waarbij aandachtsniveau is afgenomen (van rood naar oranje of groen. Categorieën naar niveau van aandacht behoefte)	(2018)			-	Gemeentelijke registratie
Aantal winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	3,1 (2006)	3,3 (2013) 3,5 (2014) 3,6 (2015) 3,5 (2016) 2,6 (2017)	3,4	2,4	CBS (BZK)
Aantal geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	8,8 (2006)	6,1 (2013) 5,7 (2014) 5,0 (2015) 5,0 (2016) 4,4 (2017)	4,8	4,3	
Aantal diefstallen uit woning (per 1.000 inwoners)	3,7 (2006)	5,9 (2013) 5,0 (2014) 4,1 (2015) 2,9 (2016) 2,9 (2017)	2,9	2,9	CBS (BZK)
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	14,0 (2006)	11,0 (2013) 11,2 (2014) 9,6 (2015) 8,9 (2016) 8,6 (2017)	6,8	7,1	CBS (BZK)

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde	Realisatie	Bron
			2018	2018	
Aantal HIC-delicten ² gepleegd in Haarlem	1.841 (2010)	1.864 (2013) 1.675 (2014) 1.440 (2015) 1.181 (2016) 1.154 (2017)	1.200	1.133	Politie

¹De Veiligheidsmonitor is een landelijk instrument. In 2017 is besloten dat deze alleen in de oneven jaren wordt gehouden. Dit betekent dat er geen gegevens uit de Veiligheidsmonitor beschikbaar zijn over 2018.

²HIC-delicten staat voor High Impact Crimes zoals woninginbraken, overvallen en straatroven.

a. Regisseren wijk-, gezins-, en persoonsgerichte aanpak.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Samen met ketenpartners is de nazorg verbeterd die de gemeente biedt aan mensen die na detentie terugkeren in de Haarlemse samenleving. De nazorg is uitgebreid met hands-on begeleiding die, onder coördinatie van het Coördinatiepunt Nazorg Ex-gedetineerden, mensen zowel tijdens als na detentie sneller toeleiden naar passende zorg en ondersteuning. Dit coördinatiepunt is ondergebracht bij het Veiligheidshuis, dat onderdeel uitmaakt van de Veiligheidsregio Kennemerland (VRK). Daarnaast is gezorgd voor beter passende dienstverlening aan mensen die na detentie schuldhulpverlening of een briefadres nodig hebben. Over de veelplegers in de HIC-aanpak is met diverse partners (OM, politie, gemeente, reclassering en zorgpartijen) informatie uitgewisseld om per individu tot een gedegen plan van aanpak te komen waarbij oog is voor passende straffen én geschikte zorg.	
b. Coördineren preventie aanpak woninginbraken.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het Plan van aanpak woninginbraken (onderdeel van Actieprogramma IVH 2018, 2017/574113) is uitgevoerd. Op basis van de hotspotanalyse is onder andere de buurtauto ingezet ter preventie van woninginbraken. Daarnaast zijn, in buurten waar het aantal inbraken was toegenomen, zogenaamde 'besmettingsbrieven' rondgestuurd. Ook zijn flyers uitgedeeld met tips en is op sociale media campagne gevoerd om aandacht te besteden aan dit thema. Daarnaast is dankzij de rijkssubsidie van € 100.000 eveneens ingezet op verbetering van hang- en sluitwerk bij diverse woningblokken.	
c. Inzetten methode Samen Veilig Ondernemen.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> In de zes Samen veilig ondernemen (SVO) trajecten zijn diverse activiteiten uitgevoerd. Er is een training gegeven over winkeldiefstal, voorlichting over cybercrime, twee overvaltrainingen en een drugsherkenningstraining in de horeca. In het kader van het zorgplan overvallen is er een bezoek gebracht aan de ondernemers waar een overval heeft plaats gevonden. Er is een onderzoek gehouden naar Excellent cameratoezicht en een promotie-werving voor deelname aan excellent cameratoezicht onder ondernemers.	

Eerste positieve bevindingen zijn opgehaald met betrekking tot de ingevoerde regels straatventen en donateurs werven in het kernwinkelgebied.

Minder ondermijning

Wat hebben we bereikt?

De aanpak van ondermijning is een zaak van lange adem. Bij project Lelie worden stapje-voor-stapje resultaten geboekt in de aanpak van malafide ondernemers en verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid in de buurt. De clubhuizen van OMG's (Outlaw Motorcycle Gangs) zijn uit Haarlem verdwenen en diverse panden zijn gesloten vanwege het aantreffen van een hennepkwekerij.

Haarlem werkt bij de aanpak van woon- en adresfraude nauw samen met landelijke partners in het kader van de landelijke aanpak adreskwaliteit (LAA).

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Percentage Haarlemmers dat Haarlem een (zeer) veilige stad vindt	64% (2010)	75% (2013) 81% (2014) 80% (2015) 81% (2016) 80% (2017)	81%	81%	Omnibusonderzoek
Percentage Haarlemmers/inwoners dat zich weleens onveilig voelt in eigen wijk	18,2% (2016)	17,7% (2017)	17%	-	Veiligheidsmonitor ¹

¹De Veiligheidsmonitor is een landelijk instrument. In 2017 is besloten dat deze alleen in de oneven jaren wordt gehouden. Dit betekent dat er geen gegevens uit de Veiligheidsmonitor beschikbaar zijn over 2018.

a. Coördineren aanpak van woon- en adresfraude.

Wat hebben we gedaan?

In totaal zijn voor het project LAA (Landelijke Aanpak Adreskwaliteit) 354 volledig afgeronde adrescontroles gedaan. Naast project LAA zijn nog extra adrescontroles verricht op basis van interne risicosignalen. Deels in het gebied van project Lelie en als onderdeel van de wijkaanpak Rozenprieel. Dit waren er in totaal 463. In totaal zijn meer dan 800 adresonderzoeken, goed voor 1.000 adresbezoeken, uitgevoerd. Uiteindelijk heeft dit geleid tot 171 terugmeldingen waarbij er correcties in de Basisregistratie personen hebben plaatsgevonden als gevolg van adresonderzoek. Dit betreft minder terugmeldingen dan beoogd (250), omdat een deel van de onderzoeken betrekking had op het voorgaande jaar en zodoende niet in de telling zijn meegenomen.

b. Uitvoeren bestuurlijke maatregelen tegen hennepkwekerijen.

Wat hebben we gedaan?

In de aanpak hennepkwekerijen zijn 25 kwekerijen opgerold. Als gevolg daarvan is vijf keer overgegaan tot een bestuurlijke sluiting van het betreffende pand en is zes keer een waarschuwing afgegeven.

c. Geïntegreerde inzet van bestuurlijke, strafrechtelijke, fiscale en privaatrechtelijke instrumenten.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Er zijn diverse projecten om ondermijning aan te pakken uitgevoerd. Binnen project Lelie is, naast de repressieve aanpak (woonfraude, drugshandel, illegaal gokken en dergelijke), Het verbeteren van de leefbaarheid in de buurt is een belangrijk onderdeel van de aanpak. Er zijn integrale acties gehouden samen met de RIEC-partners, waaronder controles van voertuigen op straat en integrale horeca-controles. In de 'buurtwinkel' Cronjé 1A zijn spreekuren georganiseerd namens Stichting Woon, Handhaving, het sociaal wijkteam en DOCK. Ook zijn buurtinitiatieven georganiseerd en gefaciliteerd. In het ondermijningsproject ARAS werken gemeente, politie, het OM en de Belastingdienst aan de integrale aanpak van specifieke personen die woonachtig zijn in verschillende delen van Haarlem (Noord en Oost). Het gaat om personen die zich bezighielden met verschillende vormen van criminaliteit en die hun woning of woonwagen gebruiken als 'vrijplaats' voor het ontplooiën van criminele activiteiten. Met de integrale aanpak is onder meer de onaantastbaarheid van deze personen verkleind en is de omvang van de criminele activiteiten beheersbaarder geworden. Het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid is één van de doelen van de wijkgerichte aanpak Rozenprieel (wijkaanpak Rozenprieel 2017/152902). Politie, woningcorporatie Ymere en gemeente werkten samen om overlast tegen te gaan en criminaliteit te bestrijden. Dit betrof de gezamenlijke aanpak van woon- en adresfraude waarbij onterecht verkregen uitkeringen en toeslagen werden stopgezet en ook fraude met sociale huurwoningen werd aangepakt. Daarnaast is proactief gehandhaafd op belangrijke overlastplekken in de wijk (zogenaamde hotspots). Tenslotte is een start gemaakt met het handhaven op oneigenlijk gebruik gemeentegrond in de buurt. Als onderdeel van de aanpak van Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's) zijn het afgelopen jaar ook de clubhuizen van Trailer Trash Travellers en No Surrender gesloten.	

Prestatie-indicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
a. Aantal terugmeldingen in de basisregistratie personen (BRP) na een huisbezoek ¹	230 (2016)	230 (2016) ±250 (2017)	250	171	Gemeentelijke registratie
a. Aantal adressen in onderzoek genomen in het kader van woon- en adresfraude	455 (LAA) ² 300 (overig) (2016)	400 (LAA) ±400 (overig) (2017)	800	354 (LAA) 463 (overig)	Gemeentelijke registratie

1 Een terugmelding houdt in dat er geconstateerd is dat er sprake is van een fout of onvolledigheid in de registratie.

2 LAA betreft adressen in het kader van de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit; De registratie van adrescontroles wordt bijgehouden in verschillende systemen en is daarom een schatting.

63 Openbare orde en veiligheid	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	23.934	-4.870
Bijgestelde begroting 2018	26.240	-8.653
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	2.306	-3.783
Jaarrekening 2018	26.623	-9.186
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	383	-533
Resultaat t.o.v. primaire begroting	2.689	-4.316

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Burger, Bestuur en Veiligheid	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)					
61	Dienstverlening	7.238	7.153	7.728	7.168
62	Gemeentelijk bestuur	3.971	4.355	5.075	5.368
63	Openbare orde en veiligheid	23.784	23.934	26.240	26.623
	Totaal lasten	34.993	35.442	39.044	39.160
Baten (exclusief mutaties reserves)					
61	Dienstverlening	-3.738	-3.421	-3.421	-3.465
62	Gemeentelijk bestuur	-921			-41
63	Openbare orde en veiligheid	-8.323	-4.870	-8.653	-9.186
	Totaal baten	-12.982	-8.291	-12.075	-12.693
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	22.011	27.151	26.969	26.467
	Toevoegingen aan reserves	100		430	430
	Onttrekkingen aan reserves	-100		-150	-100
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	22.011	27.151	27.249	26.797

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Commissie

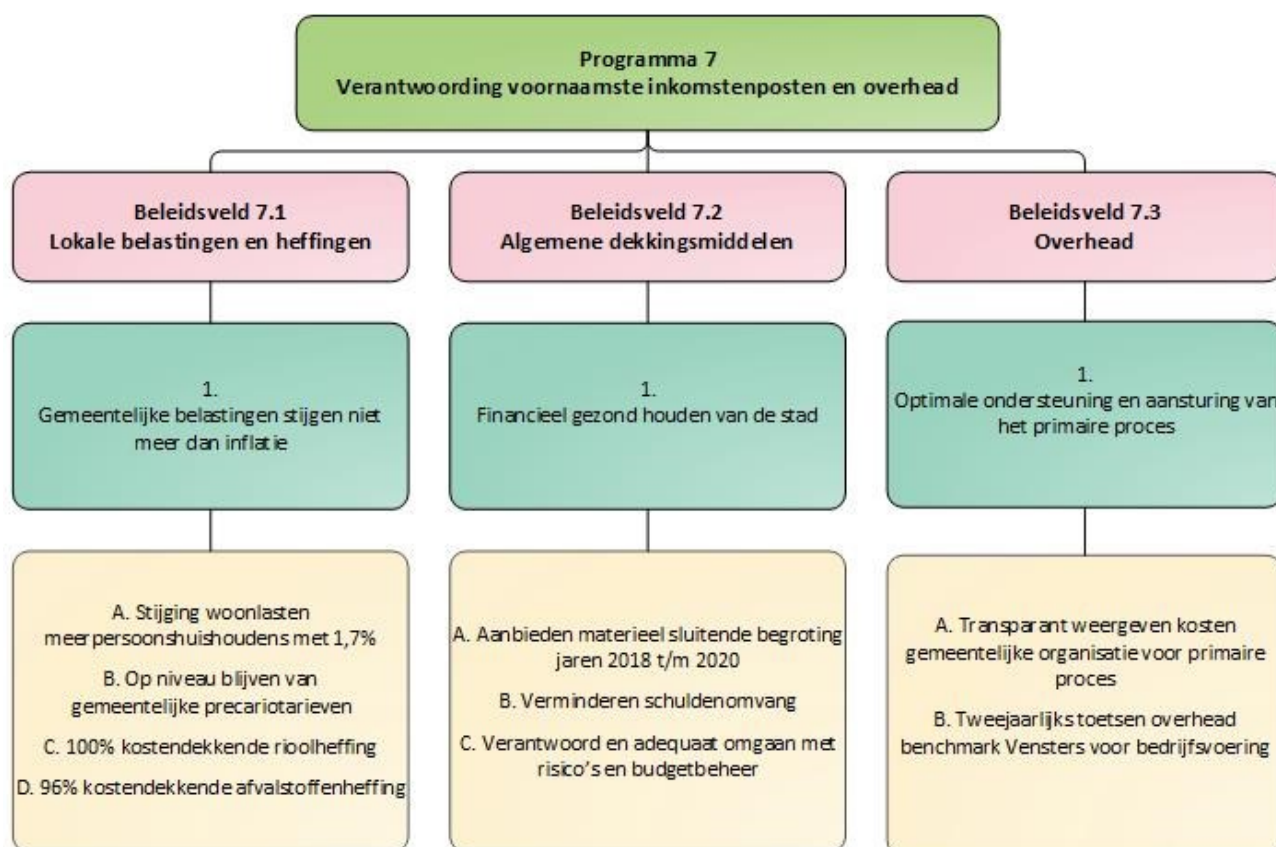
Bestuur

(Coördinerende) Portefeuilles

Financiën en Bedrijfsvoering

Afdeling(en)

Concerncontrol, Financiën en HRM

Realisatie programmadoelstelling (missie)

Met ingang van 2017 zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording nieuwe regels voor vaststelling en verantwoording van overheadkosten opgenomen. Overheadkosten zijn gedefinieerd als “alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces”.

De basisuitgangspunten van het BBV bij het bepalen van de omvang van de overhead zijn vastgelegd in de notitie overhead van de commissie BBV. Op hoofdlijnen:

- Sturende taken vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren ondeelbaar tot de overhead. Dit betekent dat leidinggevend functies die deels ook productieve taken verrichten voor de vervaardiging van de gemeentelijke producten toch voor 100% tot de overhead worden gerekend.
- Directe kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de producten. Dit betekent dat alle bedrijfskosten die direct verbonden zijn aan producten die gericht zijn op de externe klant worden verantwoord bij dat betreffende product.
- Ondersteunende taken, die niet direct dienstbaar zijn aan de externe klant of het externe product behoren tot de overhead.

Het verloop van de overhead 2018 (inclusief reservemutaties) is als volgt:

Product	Originele begroting	Bijgestelde begroting	Realisatie 2018	Realisatie vs bijgestelde begroting
7301 Facilitair huisvesting materieel	5.975	6.455	6.997	542
7302 ICT materieel	5.263	4.985	4.888	-97
7303 Overige materiële overhead	3.464	3.243	3.088	-155
7304 Personeel - centraal. besturend proces	3.476	7.130	6.758	-373
7305 Personeel - centraal. ondersteund. proces	17.975	21.838	21.521	-317
7306 Personeel-decentrale overhead	9.150	4.691	5.793	1.102
7307 Stelposten & doorbelaste overhead	-542	-2.192	-1.098	1.094
Totaal beleidsveld overhead	44.760	46.151	47.947	1.796

De gerealiseerde overheadkosten over 2018 zijn € 1,8 miljoen hoger dan begroot. De belangrijkste overschrijdingen zitten in de kosten facilitair huisvesting materieel (€ 0,5 miljoen), personeel (per saldo € 0,4 miljoen) en de stelposten (€1,1 miljoen). Hieronder volgt uitleg over de genoemde tekorten.

In het laatste kwartaal van 2018 is gebleken dat de onderhoudskosten €0,5 miljoen hoger zijn dan verwacht, doordat ten onrechte aangenomen werd dat een aantal kosten geactiveerd kon worden. Daarnaast is voor een groter volume aan opdrachten weggezet dan aan budget beschikbaar. Daarnaast wordt de overschrijding veroorzaakt door €0,4 miljoen hogere personeelskosten. Dit komt door verschuivingen van functies uit het primaire proces die volgens de BBV-notitie overhead onder overhead vallen. Dit is voor 2018 eenmalig aangepast voor de jaarrekening (verschuiving tussen beleidsvelden, totaal Haarlem budgetneutraal). In 2018 is hiervoor geen begrotingswijziging geweest (voor 2019 zal dit wel plaatsvinden). Ten opzichte van de begroting van 2018 is een lagere dekking van €1,1 miljoen voor de lasten overhead gerealiseerd. De overschrijding wordt verklaard doordat vast personeel van de projectorganisatie minder productieve uren heeft geschreven dan verwacht. Niet-productieve uren genereren geen dekking. Anderzijds wordt het tekort veroorzaakt doordat personeel van de projectenorganisatie uren heeft geschreven op periodieke onderhoudswerken en programma's in de exploitatie, waarvoor geen dekking van de overhead wordt gegenereerd.

De totale bijgestelde begroting van de overhead in 2018 bedraagt € 46,1 miljoen. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting (€ 44,8 miljoen) hebben de volgende wijzigingen plaatsgevonden:

Herijking P-begroting	- 0,6 miljoen
Middelen dekking frictielasten	+ 0,4 miljoen
Verplaatsen stelpost mee-ademprincipe (beleidsveld 72->73)	+ 1,7 miljoen
Bijstellen kapitaalslasten obv geactualiseerd investeringsplan	- 0,4 miljoen
Overige mutaties (per saldo)	+ 0,2 miljoen
Totale bijstelling	+ 1,3 miljoen

Beleidsvelden

Beleidsveld 7.1 Lokale belastingen en heffingen

Gemeentelijke belastingen stijgen niet meer dan de inflatie

<i>Wat hebben we bereikt?</i> De gemeentelijke belastingtarieven zijn niet meer gestegen dan de inflatie. Cocensus is belast met heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen.	
--	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens	619 (2014)	641 (2015) 627 (2016) 634 (2017)	639	646	Coelo (BZK)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	751 (2014)	781 (2015) 761 (2016) 743 (2017)	749	756	Coelo (BZK)

a. Stijging woonlasten meerpersoonshuishoudens met 1,7%.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De woonlasten voor meerpersoonshuishoudens zijn in 2018 met 1,7% verhoogd, iets meer dan de geraamde inflatie van 1,4%.	
b. Op niveau blijven van gemeentelijke precariotarieven.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De precariotarieven zijn met 1,4% geïndexeerd, behalve het tarief voor kabels en leidingen van nutsbedrijven, die niet verhoogd mogen worden. Alliander doet het netbeheer, distribueert en transporteert elektriciteit en gas voor producenten en afnemers.	
c. 100% kostendekkende rioolheffing.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De rioolheffing is 100% kostendekkend.	
d. 96% kostendekkende afvalstoffenheffing.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De afvalstoffenheffing is 93% kostendekkend. De verklaring voor de lagere kostendekkendheid is terug te vinden in paragraaf 4.3.4 beleidsveld 5.1.	

71 Lokale belastingen & heffingen	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	4.844	-48.137
Bijgestelde begroting 2018	4.846	-49.489
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	2	-1.352
Jaarrekening 2018	4.612	-49.665
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	-234	-176
Resultaat t.o.v. primaire begroting	-232	-1.528

Beleidsveld 7.2 Algemene dekkingsmiddelen

Financieel gezond houden van de stad

Wat hebben we bereikt?

Een aantal aspecten van het financieel gezond houden van de stad is eind 2018 gunstig. Het weerstandsvermogen is gestegen naar 'uitstekend' en de nettoschuldquote staat in het groen volgens de VNG-normen. Ook is er een positief rekeningresultaat behaald en is er een meerjarige sluitende begroting. De [BNG bank](#) stelt de gemeente in staat om financiële middelen, noodzakelijk voor de realisatie van haar maatschappelijke doelstellingen en investeringen, tegen aantrekkelijke voorwaarden te verkrijgen.

Wat hebben we niet bereikt?

De vaste schuld is € 4 miljoen meer toegenomen dan begroot, terwijl de totale schuld € 11 miljoen is gedaald ten opzichte van wat was begroot.

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Formatie: fte per 1.000 inwoners	7,27 (2013)	6,49 (2014) 6,33 (2015) 6,44 (2016) 6,41 (2017)	6,5	7,4	Gemeentelijke registratie (BZK)
Bezetting: fte per 1.000 inwoners	7,18 (2013)	6,78 (2014) 6,45 (2015) 6,46 (2016) 6,61 (2017)	6,4	7,5	Gemeentelijke registratie (BZK)
Apparaatskosten: kosten per inwoner (in euro's)	699 (2013)	631 (2014) 597 (2015) 592 (2016) 630 (2017)	767	678	Gemeentelijke registratie (BZK)
Externe inhuur: kosten inhuur externen als percentage van totale loonsom ¹	23% (2013)	9,7% (2014) 4,8% (2015) 12,0% (2016) 16,1% (2017)	13	17	Gemeentelijke registratie (BZK)

¹De gemeente Haarlem maakt vooralsnog geen onderscheid tussen inspanningsverplichting en resultaatsverplichting. Bij deze indicator zijn de totale inhuurkosten opgenomen.

a. Aanbieden materieel sluitende begroting jaren 2018 t/m 2020.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Het college heeft een Programmabegroting 2018-2022 aangeboden die sluitend was voor het jaar 2018, terwijl de jaarschijven 2019 en 2020 een klein batig saldo vertoonde. Het jaar 2018 is afgesloten met een positief rekeningresultaat van € 0,5 miljoen.	
b. Verminderen schuldenomvang.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Na vier achtereenvolgende jaren met een daling van de vaste schuld, is de schuld in 2018 gestegen van € 475 miljoen eind 2017 naar een stand van € 490 miljoen eind 2018. Voor meer toelichting wat betreft de schuld(standen) wordt verwezen naar de paragraaf 3.4 Financiering.	
c. Verantwoord en adequaat omgaan met risico's en budgetbeheer.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> De Jaarrekening 2018 is ten opzichte van de Programmabegroting 2019-2023 afgesloten met een positief resultaat van € 0,5 miljoen. Er zijn weinig budgetoverschrijdingen. Het weerstandsvermogen is per 31 december 2018 uitstekend evenals het weerstandsvermogen voor risico's binnen het sociaal domein en de grondexploitaties. Voor meer toelichting wordt verwezen naar de paragraaf 3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.	

72 Algemene dekkingsmiddelen	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	4.085	-295.099
Bijgestelde begroting 2018	127	-298.210
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	-3.958	-3.111
Jaarrekening 2018	1.069	-300.982
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	942	-2.772
Resultaat t.o.v. primaire begroting	-3.016	-5.883

Beleidsveld 7.3 Overhead

Optimale ondersteuning en aansturing van het primaire proces

<i>Wat hebben we bereikt?</i> Met ingang van boekjaar 2018 is een ambtelijke samenwerking aangegaan met Zandvoort, waardoor de overheadkosten ten opzichte van 2017 zijn toegenomen. De ambtelijke samenwerking zal na een periode van twee jaar geëvalueerd worden. Daarnaast worden door de invoering van het nieuwe BBV vanaf 2017 alle leidinggevenden en teamleiders verplicht voor 100% tot de overhead gerekend. Hierdoor valt er ten opzichte van de overheaddefinitie van 2016 een stijging in overheadkosten waar te nemen. Mede door deze wijzigingen zijn er momenteel nog geen actuele en betrouwbare benchmarks beschikbaar.	
---	---

Effectindicator	Nulmeting	Realisatie 2017	Streefwaarde 2018	Realisatie 2018	Bron
Overhead (in % van de totale lasten)	8,6% (2017)	8,6% (2017)	-	8,9%	Gemeentelijke registratie (BZK)

a. Transparant weergeven kosten gemeentelijke organisatie voor primaire proces.	
<i>Wat hebben we gedaan?</i> Door de hiervoor beschreven wijziging in de BBV is met ingang van boekjaar 2017 de omvang van de overheadkosten volledig inzichtelijk en transparant. Deze indeling en informatieverstrekking wordt gehanteerd in alle P&C producten van de gemeente.	
b. Tweejaarlijks toetsen overhead benchmark Vensters voor bedrijfsvoering.	
<i>Wat hebben we niet gedaan?</i> Op onderdelen hebben in 2018 diverse benchmarks plaatsgevonden (bijvoorbeeld omvang ICT kosten). Voor de benchmark van de omvang van de totale overheadkosten hebben we geconcludeerd in 2018 nog over onvoldoende actuele en betrouwbare informatie te beschikken om een goede benchmark te kunnen uitvoeren. Hiervoor is inmiddels een project gestart. Naar verwachting zal in het eerste kwartaal van 2019 de benchmark worden uitgevoerd.	

73 Overhead	Lasten (exclusief reserves)	Baten (exclusief reserves)
Primaire begroting 2018	46.024	-1.152
Bijgestelde begroting 2018	56.596	-10.130
Mutaties tijdens het begrotingsjaar	10.573	-8.977
Jaarrekening 2018	58.437	-10.183
Afwijking jaarrekening t.o.v. bijgestelde begroting	1.840	-53
Resultaat t.o.v. primaire begroting	12.413	-9.031

Financiën per programma

Bel. veld	Programma Alg. Dekkingsmiddelen&Overhead	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)					
71	Lokale belastingen & heffingen	4.705	4.844	4.846	4.612
72	Algemene dekkingsmiddelen	10.504	4.085	127	1.069
73	Overhead	44.700	46.024	56.596	58.437
	Totaal lasten	59.909	54.953	61.570	64.117
Baten (exclusief mutaties reserves)					
71	Lokale belastingen & heffingen	-47.434	-48.137	-49.489	-49.665
72	Algemene dekkingsmiddelen	-288.639	-295.099	-298.210	-300.982
73	Overhead	-1.113	-1.152	-10.130	-10.183
	Totaal baten	-337.187	-344.388	-357.828	-360.830
	Totaal saldo excl. mutaties reserves	-277.277	-289.435	-296.259	-296.712
	Toevoegingen aan reserves	3.318	3.105	9.990	10.010
	Onttrekkingen aan reserves	-9.231	-6.434	-12.715	-12.715
	Totaal saldo incl. mutaties reserves	-283.190	-292.765	-298.984	-299.417

Voor een uitgebreide financiële analyse per beleidsveld wordt verwezen naar bijlage 6.5.

DEEL 3 PARAGRAFEN

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding weerstandsvermogen en risicobeheersing

In het eerste gedeelte van deze paragraaf zijn een set verplichte kengetallen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) opgenomen. Deze kengetallen geven meer inzicht in de financiële positie van de gemeente. Het tweede gedeelte van de paragraaf gaat over het risicoprofiel en risicobeheersing. Hier wordt waardering gegeven aan de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit: het weerstandsvermogen.

Korte toelichting kengetallen

Kengetallen helpen bij het inzichtelijk(er) maken van de (financiële) ruimte die de gemeente heeft om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid van de gemeente. Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. De kengetallen 'structurele exploitatieruimte' en 'belastingcapaciteit' geven aan of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt en welke mogelijkheid er is om deze baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen 'netto schuldquote' en 'netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen', 'solvabiliteitsratio' en 'grondexploitatie' hebben betrekking op de balans.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen weer. Ook geeft de schuldquote een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee aan in hoeverre de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Bij dit kengetal worden de structurele baten en structurele lasten vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft aan hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Dit gebeurt door de woonlasten in Haarlem te vergelijken met de hoogte van de landelijk gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing).

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over de financiële positie van de gemeente. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie. Dit is afhankelijk van of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staan en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Ook hoeft een tegenvallende ontwikkeling van de grondprijs geen negatieve invloed te hebben op de financiële positie wanneer de structurele exploitatieruimte groot is of de gemeente

over voldoende ruimte in belastingcapaciteit beschikt, omdat er dan ruimte is om tegenvallers op te vangen.

Kengetallen jaarstukken 2018

De volgende tabel geeft de verplichte kengetallen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) weer. De tekstuele toelichting hierop staat in de voorafgaande paragraaf.

Kengetallen (afgerond in heel %)	Verslag 2017	Begroting 2018	Verslag 2018
Netto schuldquote	95%	108%	96%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	93%	106%	94%
Solvabiliteitsratio	18%	12%	18%
Structurele exploitatieruimte	6%	4%	0%
Grondexploitatie	4%	0%	5%
Belastingcapaciteit	109%	108%	112%

Conclusie

Afzonderlijke kengetallen zeggen weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Daarom is een set van kengetallen samengesteld, die ook nog in de tijd vergeleken kunnen worden.

De kengetallen kunnen in drie clusters worden samengevat:

- A. Ontwikkeling schuld en weerstandsvermogen;
- B. Exploitatieruimte, meerjarenbegroting en grondexploitaties;
- C. Onderhoudssituatie en belastingcapaciteit.

A. De ontwikkeling van de schuld en het weerstandsvermogen

De schuldpositie blijft in 2018 op hetzelfde niveau, de netto schuldquote bedraagt 96% eind 2018 en de solvabiliteitsratio blijft 18%. Het weerstandsvermogen is verbeterd van de ratio 1,9 (ruim voldoende) naar 2,3 (uitstekend).

B. Exploitatieruimte, meerjarenbegroting en grondexploitaties

Deze kengetallen hebben te maken met de exploitatieruimte en zijn niet in één kengetal te vangen. Er is een sluitende meerjarenraming vastgesteld en exploitatieruimte van 0%. De grondexploitaties ontwikkelen zich voorspoedig, zoals blijkt uit het kengetal voor grondexploitaties in categorie A.

C. Onderhoudssituatie en belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit zegt iets over de woonlasten in Haarlem. Deze zijn nog steeds hoger dan het landelijk gemiddelde van de grote gemeenten.

Voor wat betreft de onderhoudssituatie wordt geconstateerd dat, met uitzondering van Vastgoed er geen sprake is van achterstallig onderhoud van kapitaalgoederen.

Beoordeling financiële positie

Om meer inzicht te geven in de financiële positie gebruikt de gemeente naast de set verplichte kengetallen ook eigen indicatoren. Deze zijn, in de volgende tabel, toegevoegd aan de verplichte indicatoren. De uitkomsten zijn vergeleken.

Aan de kengetallen zijn geen normen verbonden. De provincie hanteert als toezichthouder wel signaleringswaarden bij de toetsing van de financiële positie van de gemeente. Hiervoor worden drie categorieën gebruikt, een categorie A; het minst risicovol (groen), categorie B; meer risicovol (oranje) en categorie C; het meest risicovol (rood).

Na onderstaande tabel worden de uitkomsten toegelicht.

Indicator	Haarlem	Provincie
1 Netto schuldquote		
2 Solvabiliteitsratio		
3 Renterisiconorm		
4 Structurele exploitatieruimte		
5 Meerjarenbegroting		
6 Grondexploitatie		
7 Onderhoudssituatie		
8 Beschikbaar weerstandscapaciteit		
9 Belastingcapaciteit		

Toelichting uitkomsten signaleringswaarden

1. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Indicator gemeente: de netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Een uitkomst lager dan 100% is groen, tussen de 100% en 130% is oranje en hoger is rood. Met een quote van 96% bevindt Haarlem zich in 2018 in het groene vlak. Dit is een verbetering ten opzichte van de Programmabegroting 2018 (oranje).
Signaleringswaarde provincie: als het percentage hoger dan 90% is, maar lager dan 130% is de waarde categorie B.

2. Solvabiliteitsratio

Signaleringswaarde provincie: de solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid. Over 2018 is de ratio berekend op 18%. Als de signaleringswaarde lager is dan 20% is de waarde categorie C.

3. Rente risiconorm

Indicator gemeente: de maximaal toegestane omvang van langlopende financiering is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze geeft het maximaal geleende bedrag per jaar dat aan rentewijziging onderhevig mag zijn. Deze norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Voor Haarlem ligt de norm op € 100 miljoen. De gemeente heeft de momenten van (mogelijke) herfinanciering gespreid en daardoor was € 31 miljoen daadwerkelijk onderhevig aan rentewijziging in 2018 (zie ook paragraaf financiering). Omdat dit ruim onder de norm is kan de indicator groen weergegeven worden.

4. Structurele exploitatieruimte

Signaleringswaarde provincie: een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een negatief getal geeft aan dat structurele lasten worden gedekt door incidentele baten. Voor 2018 bedraagt de structurele exploitatieruimte 0%. Er is een marginaal negatief saldo van structurele baten en lasten en daarom is het categorie B.

5. Meerjarenbegroting

Indicator gemeente: de meerjarenbegroting is één van de kengetallen waaruit de financiële positie van de gemeente blijkt. Het kengetal geeft aan of de meerjarenraming materieel sluitend is en of de meerjarenraming ruimte biedt om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat aanvullende bezuinigingen nodig zijn.

De begroting is sluitend voor de jaren 2019, 2020 en 2021. Het kengetal is daarom groen.

6. Grondexploitatie

Indicator gemeente: dit kengetal zegt niet zoveel over de risico's van de grondexploitaties zelf, maar geeft wel aan of grondexploitaties nog een bijdrage kunnen leveren aan het mogelijk opvangen van tegenvallers (flexibiliteit van de financiële positie).

Signaleringswaarde provincie: Haarlem scoort 5%. Scores onder de 20% vallen onder categorie A.

Voor mogelijk verliesgevende exploitaties is een adequate verliesvoorziening getroffen en er is voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar. Bij het afsluiten van winstgevende plannen stijgt ook de reserve grondexploitaties en daarmee wordt de weerstandscapaciteit van de gemeente verder versterkt.

7. Onderhoud

Indicator gemeente: één van de kengetallen om te kijken of de begroting materieel sluitend is, gaat over het vermogen van de gemeente om te voorzien in onderhoud van de kapitaalgoederen, inclusief gemeentelijk vastgoed (panden).

Op Vastgoed na, is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

Score:

Groen: maximaal één beheerdomein kent achterstallig onderhoud;

Oranje: meer dan één, maar maximaal twee onderhoudsdomeinen kennen achterstallig onderhoud;

Rood: meer dan twee onderhoudsdomeinen kennen achterstallig onderhoud.

8. Beschikbaar weerstandscapaciteit

Indicator gemeente: in de paragraaf weerstandsvermogen is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 11,6 miljoen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 26,4 miljoen. Dit is uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen van 2,3 en dus groen. Bij de Programmabegroting 2019 was het weerstandsvermogen nog ruim voldoende (tussen de 1,4 en 2,0), nu is het weerstandsvermogen uitstekend (boven de 2,0).

Score:

Groen: ratio 1,4 of hoger. Er is ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.

Oranje: ratio 1 t/m 1,4. Er is beperkt ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.

Rood: ratio lager dan 1. De algemene reserve is geheel nodig als weerstandsvermogen (om risico's te kunnen opvangen) en kan niet worden ingezet om andere tegenvallers op te vangen.

Het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeente geeft aan dat er nog enige flexibiliteit is om mogelijke tegenvallers op te vangen, zonder dat het weerstandsvermogen onvoldoende wordt.

9. Belastingcapaciteit

Indicator gemeente en provincie: het kengetal heeft een waarde van boven de 100%, dat wil zeggen dat de woonlasten hoger zijn dan het gemiddelde van de grote steden in Nederland. Dit betekent dat verhoging van de lokale lasten nauwelijks mogelijk is zonder relatief duurder te worden ten opzichte van andere gemeenten. Daarom is er geen onbenutte belastingcapaciteit die ingezet kan worden om toekomstige nadelen op te vangen. Het kengetal is 112% voor 2018 en is daarmee rood. Indien de score meer dan 105% bedraagt is de uitkomst voor de provincie categorie C.

Risicoparagraaf

De gemeente Haarlem heeft net als iedere organisatie te maken met risico's. Het is belangrijk om die risico's inzichtelijk te maken, onder andere omdat de risico's de uitvoering van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden. De Nota Risicomanagement ([2014/425742](#)) legt het begrippenkader en randvoorwaarden voor risicomanagement vast. De nota definieert risicomanagement als "het effectief en systematisch omgaan met de kansen en bedreigingen die het tot stand komen van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden". In 2017 is ook de Uitwerking praktische richtlijn risicomanagement vastgesteld door de directie. Deze richtlijn geeft de organisatie handvatten voor het uitvoeren van risicomanagement en bevordert de uniformiteit binnen de gemeente.

Om de financiële gevolgen van risico's te kunnen opvangen, houdt de gemeente weerstandscapaciteit aan. Op basis van een risico-inventarisatie binnen de organisatie wordt een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie berekent hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om het totaal aan (financiële) risico's te kunnen dekken. De risico's zullen niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De risico-inventarisatie is vooral gericht op risico's met financiële gevolgen en is een momentopname. De simulatie is uitgevoerd met de inventarisatie per 2 augustus 2018.

Weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen bedraagt 2,3 en is daarmee uitstekend (boven de 2).

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die de gemeente beschikbaar heeft om risico's op te vangen en is gelijk aan de omvang van de algemene reserve. Het saldo bedraagt € 26,4 miljoen. De overige algemene reserves (reserve grondexploitatie en reserve sociaal domein) worden primair ingezet voor dekking van risico's voor de betreffende beleidsvelden. Indien deze niet toereikend zijn, dient de algemene reserve voor voldoende weerstandscapaciteit te zorgen. Dit wordt schematisch weergegeven in onderstaande figuur.

	1 ^e lijn	2 ^e lijn	3 ^e lijn
Risico's in GREX	Dekking binnen exploitaties	Reserve grondexploitatie	
Risico's sociaal domein	Reserve sociaal domein		
Overige risico's		Algemene Reserve	

De beleidsuitgangspunten voor het omgaan met reserves en voorzieningen heeft de raad vastgelegd in de Nota reserves en voorzieningen 2016-2020 ([2016/253878](#)). Hierin staat een samenvatting van de regelgeving, waaronder een toelichting op het verschil tussen reserves en voorzieningen en de afspraken voor het instellen en opheffen. De ratio tussen de weerstandscapaciteit die nodig is om de risico's te kunnen opvangen en de weerstandscapaciteit die daarvoor beschikbaar is, heet het

weerstandsvermogen. Weerstandsvermogen wordt alleen aangehouden voor de netto-risico's die resteren na het treffen van beheersmaatregelen, die financieel kwantificeerbaar zijn en geen verplichtend karakter hebben.

De weerstandscapaciteit die nodig is om de risico's op te kunnen vangen, volgt uit een risico-inventarisatie en bedraagt op dit moment € 13,8 miljoen. Na dekking uit de reserves voor grondexploitaties en het sociaal domein bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit nog € 11,6 miljoen.

Berekening ratio weerstandsvermogen

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{26,4}{11,6} = 2,3$$

Het weerstandsniveau van 2,3 is uitstekend.

Ontwikkeling weerstandsratio	Rek. 2015	Rek. 2016	Rek. 2017	Rek. 2018	Begr. 2018	Begr. 2019
Weerstandsratio	2,1	2,2	2,4	2,3	1,6	1,9

De weerstandsratio is bij de Programmabegroting 2019 voor het laatst bepaald en is toen vastgesteld op 1,9. De weerstandsratio is nu berekend op 2,3. De stijging wordt vooral veroorzaakt door een stijging in de beschikbare weerstandscapaciteit, maar ook door een daling van de benodigde weerstandscapaciteit. In onderstaand risicoprofiel wordt hier bij punt 'h' verder op ingegaan.

Risicoprofiel gemeente Haarlem

a. Risico's grondexploitaties

Voor de benodigde weerstandscapaciteit van de risico's van grondexploitaties kijkt de gemeente per grondexploitatie of er een positief resultaat wordt verwacht. Als dit het geval is, wordt de benodigde weerstandscapaciteit gecorrigeerd, omdat het positieve resultaat kan worden ingezet voor de dekking van de risico's. Voor de risico's die niet kunnen worden afgedekt door een positief resultaat wordt getoetst of de reserve grondexploitatie toereikend is. Als dat niet het geval is, moet voor het restrisico het weerstandsvermogen aangehouden worden.

De nu berekende risico's van grondexploitatie hebben een maximaal nadelig financieel gevolg van in totaal € 2,8 miljoen. Deze risico's hebben betrekking op het Slachthuissterrein, de Minckelersweg en de Ripperda. Hier dient een weerstandscapaciteit van € 1,0 miljoen aangehouden te worden en binnen de reserve grondexploitaties is hiervoor voldoende dekking. Er hoeft daarom geen beroep op de algemene reserve gedaan te worden. De risico's van grondexploitaties vallen binnen programma 4.

b. Risico's sociaal domein

De omvang van de reserve sociaal domein bedraagt € 19,2 miljoen en is ruim voldoende om risico's (met financiële gevolgen) die uit het sociaal domein voortvloeien geheel af te dekken. Het totaal van de risico's bedraagt € 3,0 miljoen, waarvoor € 1,2 miljoen weerstandsvermogen aangehouden moet worden. Er hoeft daarom geen beroep op de algemene reserve gedaan te worden. De risico's van het sociaal domein vallen binnen programma 2.

c. Bedrijfsvoeringsrisico's

De overige 36 bedrijfsvoeringsrisico's hebben een maximaal financieel gevolg van € 59,7 miljoen. Om met 90% zekerheid risico's te kunnen afdekken moet voor deze specifieke risico's € 11,6 miljoen aan algemeen weerstandsvermogen reserve aangehouden te worden. In de tabel 'top tien risico's' staan

de tien risico's die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

d. Top tien risico's gemeente Haarlem

De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt voort uit de risico's met een financieel gevolg. Op basis van de geïnventariseerde en gewaardeerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. Een simulatie houdt op basis van een wetenschappelijk verantwoorde methodiek rekening met de kansverdeling. Daarom is de benodigde capaciteit voor een risico minder dan de vermenigvuldiging van de kans met het maximale gevolg. In de volgende tabel zijn de tien risico's met de hoogste inschatting van de benodigde weerstandscapaciteit weergegeven. Deze tien risico's zijn verantwoordelijk voor 60% van de totale benodigde weerstandscapaciteit. Gecorrigeerd met de dekkingen uit de verschillende reserves zijn de (negen overblijvende) risico's verantwoordelijk voor 64% van de daadwerkelijk benodigde weerstandscapaciteit.

	Bedrijfsvoeringsrisico's	Kans van voordoen	Maximaal gevolg	Inschatting benodigde capaciteit
1	Grote/langdurige uitval ICT-systemen: Als gevolg van problemen in de interne infrastructuur.	35%	€ 10,0 miljoen	€ 3,1 miljoen
2	Algemene uitkering: De algemene uitkering wijkt af van de raming.	10%	€ 11,0 miljoen	€ 1,0 miljoen
3	Wmo overgang naar eigen bijdrage: Effect van de overgang van uurtarief naar een abonnementstarief eigen bijdragen Wmo.	50%	€ 2,0 miljoen	€ 0,9 miljoen
4	Implementatie Omgevingswet: Het voorbereiden van de komst van de Omgevingswet (invoering naar verwachting per 1-1-2021) vergt een complex en intensief traject. Daarbij worden diverse risico's onderkend.	60%	€ 1,0 miljoen	€ 0,5 miljoen
5	Uitbreiding BTW-sportvrijstelling: Verrekenen van BTW niet langer mogelijk.	50%	€ 1,2 miljoen	€ 0,5 miljoen
6	Cyberaanvallen: Waardoor uitval en/of verstoringen van applicaties optreden	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
7	Lagere inkomsten bouwleges: risico dat de geraamde inkomsten niet worden behaald.	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
8	Kleine/kortstondige uitval van ICT-systemen: als gevolg van problemen in de interne infrastructuur.	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
9	Informatie: Kwaliteit van informatie voldoet niet aan de (wettelijke) eisen.	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
10	Calamiteiten: Onverwachte gebeurtenissen kunnen leiden tot hoge, niet begrootte kosten.	5%	€ 10,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
Subtotaal 10 risico's met grootste benodigde weerstandscapaciteit				€ 8,3 miljoen
Overige 34 geïdentificeerde risico's				€ 5,5 miljoen
Totaal benodigde weerstandscapaciteit alle risico's				€ 13,8 miljoen
Af: T.I.v. algemene reserve sociaal domein				- € 1,2 miljoen
Af: T.I.v. algemene reserve grondexploitaties				- € 1,0 miljoen
Totaal benodigde weerstandscapaciteit				€ 11,6 miljoen

e. Groei van Haarlem

Haarlem staat voor een opgave om de bevolkingsgroei op te vangen en daarbij rekening te houden met de bestaande kwaliteiten en leefbaarheid van de stad. Hier zijn ook risico's aan verbonden. De risico's hebben in hoofdzaak betrekking op de realisatie van beleidsdoelen en zijn vooralsnog niet kwantificeerbaar. Voorbeelden hiervan zijn het tijdig realiseren van nieuwe woningen, ontsluiting van ontwikkellocaties en uitbreiding van voorzieningen. Financiële risico's zijn nog niet kwantificeerbaar.

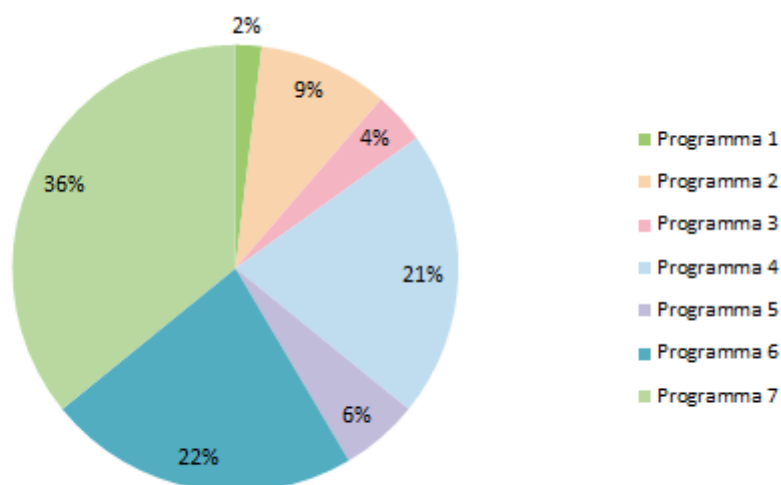
f. Klimaatadaptatie

Haarlem krijgt te maken met de effecten van de klimaatverandering, zoals toenemende kans op hitte, droogte en hevige regenbuien. Het is voor de gemeente van belang om in beeld te brengen welke risico's er kunnen optreden en er wordt gekeken naar passende beheersmaatregelen. Daarbij is van belang realistisch te zijn over de mogelijkheden die de gemeente heeft binnen vervangings-, herinrichtingsopgave en beheersplannen om de nadelige gevolgen van de effecten te verminderen. Slechts 30% van de open ruimte is in beheer bij de gemeente. De overige 70% is privaat eigendom waar bewoners en ondernemers zelf maatregelen moeten treffen. De gevolgen en risico's hebben vooral betrekking op het behouden van de leefbaarheid en de veiligheid. De risico's zijn (nog) niet kwantificeerbaar maar bij een uitzonderlijke (klimaat)gebeurtenis zijn de financiële gevolgen zeer groot.

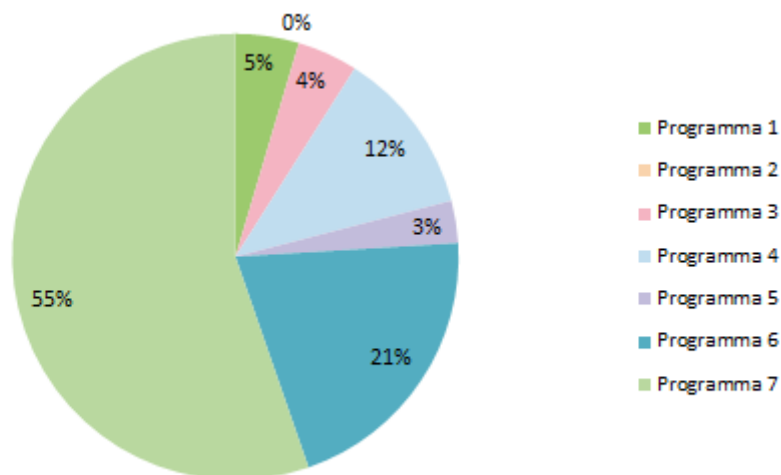
g. Risico's per programma

In onderstaande tabel is te zien hoe alle risico's zijn verdeeld over de programma's. Naast de eerder genoemde vierenvestig risico's zijn hier ook de (negen) niet-financiële risico's in meegenomen. De meeste risico's doen zich voor in programma 6 en programma 7, met twaalf en negentien risico's.

In onderstaande diagram is het percentage per programma van het totaal aantal risico's in kaart gebracht.

De invloed van de risico's per programma geeft aan hoeveel procent van de weerstandscapaciteit per programma nodig is na dekking vanuit de reserves voor grondexploitaties en het sociaal domein. Programma 7 vereist de meeste weerstandscapaciteit (55%). Dit komt vooral door het risico van de mogelijke (grootschalige) uitval van ICT-systemen en het risico op een lagere Algemene Uitkering. Deze twee risico's vereisen al 35% van de totaal benodigde weerstandscapaciteit. De belangrijkste risico's binnen programma 6 zijn de mogelijke calamiteiten en lagere inkomsten vanuit bouwleges (samen 8% van de totaal benodigde weerstandscapaciteit). In programma's 2 en 4 hebben de risico's minder invloed ten opzichte van het aantal risico's. Dit komt vooral door dekking voor risicogevolgen binnen de reserve grondexploitaties, dekking binnen de reserve sociaal domein en door risico's zonder financieel gevolg.

h. Analyse wijziging risico's ten opzichte van de Programmabegroting 2019

De benodigde weerstandscapaciteit is iets gedaald ten opzichte van de Programmabegroting 2019. Ondanks dat het totale risicoprofiel van de gemeente niet veel veranderd is zijn er wel enkele grotere wijzigingen binnen het profiel:

1. De kans op voordoen van het risico participatiewet is gedaald van 50% naar 10% (effect van ongeveer € 0,7 miljoen);
2. Toevoeging van het risico over de uitbreiding van de BTW-sportvrijstelling per 1-1-2019 (effect van € 0,5 miljoen);
3. De maximale impact van het risico over de Algemene Uitkering (nummer 2 van de top 10) is met € 1 miljoen verhoogd in verband met de stijging van de Uitkering die de gemeente ontvangt (effect van ongeveer € 0,1 miljoen);
4. Het vervallen van het risico over de ritregistratie (effect van ongeveer € 0,5 miljoen).

i. Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, plaatst de gemeente in een risicokaart. Deze kaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers zijn de aantallen risico's die zich in dat vak van de risicokaart bevinden. Het groene gebied vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Het oranje gebied vraagt om aandacht. Risico's in het rode gebied vereisen directe aandacht omdat ze de continuïteit van de organisatie bedreigen. Op dit moment heeft de gemeente geen risico's in de rode gebieden. Alleen de risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn weergegeven in onderstaande risicokaart.

Maximaal gevolg		Kans				
		10%	30%	50%	70%	>70%
	$x \geq \text{€ } 1.000.000$	4	2	4		
	$\text{€ } 500.000 \leq x < \text{€ } 1.000.000$	2	5	8	1	
	$\text{€ } 200.000 \leq x < \text{€ } 500.000$	1	4	5	1	
	$\text{€ } 50.000 \leq x < \text{€ } 200.000$	1	2	2		
	$x < \text{€ } 50.000$		2			

3.2 Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke heffingen zijn naast de doeluitkeringen van het Rijk en de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de belangrijkste bron van inkomsten van de gemeente. Er zijn twee gemeentelijke heffingen: rechten en belastingen. Bij 'rechten' is sprake van een tegenprestatie van de gemeente en mogen de opbrengsten niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente maakt voor de uitoefening van de taak. Dat wil zeggen: niet meer dan honderd procent kostendekkend. Bij 'belastingen' is er geen directe relatie met een prestatie van de gemeente.

Haarlem heeft de uitvoering van de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) en het opleggen van de aanslagen en de invordering van onroerende zaakbelasting (OZB), roerende woon- en bedrijfsruimte belasting (RRWB), afvalstoffenheffing, rioolheffing, parkeerbelastingen, precariobelasting (deels), hondenbelasting, toeristenbelasting, reclamebelasting en de Bedrijven Investeringszone heffing (BIZ) ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling Cocensus. Ook de afwikkeling van kwijscheldingsverzoeken en de afhandeling van bezwaar- en beroepschriften zijn aan Cocensus uitbesteed.

Verantwoording uitvoering

Aanslagoplegging

Voor de uitvoering van deze belastingen is een Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met Cocensus gesloten. Over 2018 zijn hierin geen belangrijke wijzigingen aangebracht. De uitvoering van deze overeenkomst is volgens de afspraken uitgevoerd. Ten aanzien van de aanslagoplegging is in het DVO opgenomen dat voor 1 maart van het belastingjaar 95% van de belastingplichtigen de aanslagen heeft ontvangen. In 2018 is voor 1 maart 99,7% opgelegd. Hiermee is aan de opgenomen doelstelling vanuit het DVO voldaan.

Afhandeling bezwaarschriften

Over 2018 zijn in totaal 6.039 bezwaarschriften ontvangen, waarvan 2.629 gericht tegen de waardebepaling van de onroerende zaken in WOZ-beschikkingen en 2.880 op andere heffingssoorten (de belastingaanslag als zodanig), waarvan 1.671 bezwaren tegen de parkeerbelasting. Van de WOZ-bezwaren zijn er 2.629 afgehandeld (84%) en van de heffingsbezwaren zijn er 2.389 afgehandeld (83%). De nog te behandelen bezwaarschriften zijn van recentere datum en afdoening wacht nog op afronding van overleg met de indieners.

In de DVO is opgenomen dat 50% van de heffingsbezwaren binnen drie maanden na binnenkomst afgehandeld moeten zijn, 75% binnen zes maanden na binnenkomst en 100% per 31 december.

Door de implementatie van de vernieuwde belastingapplicatie en de implementatie van een nieuw zaakstelsel, is aan voornoemde eis van 50% niet geheel voldaan. Na drie maanden was in plaats van 50% circa 42% van de heffingsbezwaren afgehandeld. Na realisatie van het nieuwe zaakstelsel is een inhaalslag gemaakt waardoor de vervolgeis, van 75% binnen zes maanden, wel gerealiseerd is. Eind oktober 2018 was ruim 83% van de heffingsbezwaren afgehandeld. De nu nog openstaande bezwaarschriften zijn enerzijds van recente datum en anderzijds zijn nog gesprekken met indieners of zaakwaarnemers (veelal no-cure-no-pay bureaus) gaande. Per saldo is met een kleine vertraging het in de DVO opgenomen uitgangspunt met betrekking tot de afhandeling van heffingsbezwaren gerealiseerd.

Kwijschelding

Over 2018 zijn 6.611 verzoeken om kwijschelding ontvangen. Hiervan zijn er 2.867 geautomatiseerd kwijtgescholden. Van de resterende 3.744 verzoeken zijn 3.621 afgehandeld (97%). In 86 gevallen is administratief beroep tegen de afwijzing om kwijschelding aangetekend. Hiervan zijn er 50 afgehandeld.

Invordering

Van het totaal in te vorderen bedrag van € 84.210 miljoen aan belastingen en rechten over het belastingjaar 2018 is 97,3% ingevorderd. Het gaat om een bedrag van € 81.948 miljoen.

Uitvoering Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ)

Jaarlijks wordt aan alle eigenaren en gebruikers van onroerende zaken binnen de wettelijke termijn een WOZ-beschikking verzonden waarop is vermeld wat de vastgestelde WOZ-waarde voor het belastingjaar is. De WOZ-beschikkingen zijn voor het merendeel in februari verzonden en tevens aan de afnemers, zoals de Belastingdienst en Waterschappen, beschikbaar gesteld.

Jaarlijks controleert de Waarderingskamer de juistheid, volledigheid en tijdigheid van de door Cocensus verzorgde jaarlijkse waardebepaling aan de hand van de uitgangspunten zoals beschreven in de Waarderingsinstructie. Aan de hand van deze controles verstrekt de Waarderingskamer hun jaarlijkse oordeel en bepalen tevens of de beschikkingen verzonden mogen worden. De Waarderingskamer heeft in 2018 geconstateerd dat Cocensus veel verbeteringen heeft doorgevoerd en dat daarmee de kwaliteitsbeoordeling van de Waarderingskamer weer omhoog is gegaan naar de kwalificatie "naar behoren".

Het beleid ten aanzien van lokale belastingen

Algemeen

Het belastingbeleid in Haarlem is gebaseerd op twee uitgangspunten: kostendekkendheid voor rechten en inflatieaanpassing voor belastingen. Voor 2018 is voor belastingen een inflatie aangehouden van 1,4%, volgens de uitgangspunten Programmabegroting 2018-2022 van de Kadernota 2017.

Naast deze algemene uitgangspunten van het tarievenbeleid is in het coalitieprogramma Haarlem 2014-2018 Samen Doen! vastgelegd dat de gemeentelijke belastingen niet worden verhoogd, behalve met een inflatiecorrectie.

Gemeentelijke belastingen

Belastingen hebben een algemeen karakter, want er is geen directe relatie tussen de belasting en de gemaakte kosten van de gemeente. Uitgangspunt bij de vastgestelde belastingtarieven is dat deze trendmatig worden verhoogd met de verwachte inflatie.

Onroerende Zaakbelastingen (OZB)

De grondslag voor de OZB wordt gevormd door de jaarlijks vastgestelde waarde van de onroerende zaak. In Haarlem wordt de gemiddelde waardevermindering (of daling), die voortvloeit uit de herwaardering, gecompenseerd door een evenredige tariefsverlaging (of -verhoging). Daarom is het tarief voor OZB-woningen in 2018 met 12,8% verlaagd.

Het tarief voor eigenaren van niet-woningen is met 4,4% verhoogd, bestaande uit 1,4% inflatiecorrectie en 3% tot het landelijk gemiddelde.

Roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWWB)

Eigenaren en gebruikers van onroerend goed betalen gemeentelijke belastingen in de vorm van OZB. Eigenaren en gebruikers van roerende woon- en bedrijfsruimten (zoals woonboten en woonwagens) kennen een gelijke belasting in de vorm van RWWB. Het tarief van die belasting is wettelijk bepaald gelijk aan het tarief van de OZB.

Hondenbelasting

Onder de naam 'hondenbelasting' heft de gemeente een belasting op het houden van honden binnen de gemeente. Belastingplichtig is de houder van de hond.

Toeristenbelasting

Onder de naam 'toeristenbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het bieden van overnachting binnen de gemeente.

Op voorstel van de hoteleigenaren is bij de vaststelling van de Haarlemse belastingvoorstellen voor 2015 vastgelegd om, de inflatie over vier jaar te middelen en de tarieven toeristenbelasting voor de jaren 2015 t/m 2018 vast te stellen op € 3,25 voor hotel-, pension-en particuliere overnachtingen en € 1,35 voor een overnachting op een camping.

Precariobelastingen

De gemeente heft precariobelasting voor voorwerpen op, boven of onder gemeentegrond. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het heffen van precario op ondergrondse kabels en leidingen en overige precario. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd met het inflatiepercentage. Daarnaast is een afzonderlijke precarioverordening op ondergrondse kabels en leidingen vastgesteld. Dit tarief mag wettelijk niet meer worden verhoogd.

Parkeerbelasting

De hoogte van de tarieven zijn gebaseerd op het raadsbesluit moderniseren parkeren ([2016/502227](#)) inclusief wijzigingen als gevolg van door de raad aangenomen moties en amendementen.

Reclamebelasting

Er is een reclamebelasting voor de binnenstad en voor de Cronjéstraat ingevoerd op verzoek van de ondernemers in die gebieden. De hiervoor opgerichte ondernemersfondsen beheren de netto-baten die uit de belasting voortvloeien voor promotie-activiteiten.

Het tarief in de binnenstad wordt bepaald door de grootte van de reclame-uiting en het tijdvak van de reclame (een zogenaamde tijdvakbelasting). Het tarief in de Cronjéstraat is een vast bedrag van € 600 per vestiging.

BIZ-heffing

In de raadsvergadering van 16 juni 2016 is een nieuwe verordening Bedrijven Investeringszone Waarderpolder 2017-2021 vastgesteld ([2016/176650](#)).

Deze heffing genereert inkomsten waaruit het ondernemersfonds voor de Waarderpolder gesubsidieerd wordt ten behoeve van het tot stand komen van een collectieve beveiliging van de Waarderpolder. De tarieven zijn afhankelijk van de hoogte van de WOZ-waarde. De tarieven, zoals op 16 juni 2016 door de raad vastgesteld, gelden voor de gehele heffingsperiode tot en met 2021.

Op verzoek van de ondernemers in de Cronjéstraat is ook voor de Cronjéstraat een BIZ-heffing ingevoerd ([2017/373376](#)). Op deze wijze wordt bijgedragen aan financiering van activiteiten die de kwaliteit en uitstraling van de luifel in de openbare ruimte in de Cronjé van de bedrijfsomgeving verbeteren. Voor de Cronjéstraat geldt een vast tarief van € 500.

Op verzoek van de ondernemers in de binnenstad is met ingang van 2019 de reclamebelasting vervangen door een BIZ-heffing ([2018/57643](#)). De opbrengst van deze heffing gaat onder aftrek van de heffingskosten naar de stichting BIZ Binnenstad Haarlem. Maatstaf van heffing is de WOZ-waarde van het belastingobject.

Heffingen

Voor diverse typen van dienstverlening vraagt de gemeente een vergoeding aan degene die van die dienstverlening gebruik maakt. Er is sprake van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke dienstverlening. In deze paragraaf is de onderbouwing van de kostendekkendheid weergegeven.

In de financiële verordening ([2016/176650](#)) is vastgelegd dat de overheadkosten worden toegerekend naar rato van de personeelslasten, inclusief inhuur. Dit wordt voor alle rechten uniform toegepast:

$$\left(\frac{\text{personeelslasten product (incl. inhuur)}}{\text{totale personeelslasten (incl. inhuur) van alle producten (exclusief overhead)}} \right) \times \text{personeelslasten taakveld overhead} = \text{opslag overhead product}$$

De netto-kosten van overhead zijn in de begroting 2018 geraamd € 45,6 miljoen. Het totale aantal productieve uren (exclusief overhead) is geraamd op 864.307 uren.

De door te belasten overhead naar de kostendekkende rechten heeft voor 2018
 $\text{€ } 45.638.528 / 864.307 \text{ uur} = \text{€ } 52,80 \text{ per uur}$ bedragen.

Onderbouwing kostendekkendheid heffingen

1. Rioolheffing

Rioolheffing	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product openbare ruimte ondergronds	100	9.469
Kosten product afvalinzameling en reiniging (aandeel kosten straatvegen)	31	1.378
Baten product openbare ruimte ondergronds	100	-70
Netto directe kosten product		10.777
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (3.011 x € 52,80)		159
Toerekening BTW		1.046
Kosten heffing en invordering Cocensus		245
Totale kosten		12.227
Opbrengst heffingen		12.230
Dekking		100%

Riolerling	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	11.615	12.206	12.230
Lasten totaal	11.648	12.206	12.227
Kostendekkendheid	100%	100%	100%

2. Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product openbare afvalinzameling- en reiniging	100	16.027
Kosten product afvalinzameling en reiniging (aandeel kosten straatvegen)	31	1.378
Inkomsten: onttrekking aan egalisatiereserve	100	-869
Netto directe kosten product		16.536
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (4.140 x € 52,80)		219
Toerekening BTW		3.668
Toerekening van kosten kwijtschelding afvalstoffenheffing		1.159
Kosten heffing en invordering Cocensus		422
Totale kosten		22.004
Opbrengst heffingen		20.306
Overige opbrengsten		107
Dekking		93%

Afvalstoffenheffing	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	20.705	20.960	20.413
Lasten totaal	20.705	21.776	22.004
Kostendekkendheid	100%	96%	93%

3. Leges

3.1 Leges algemene dienstverlening

Leges algemene dienstverlening	% in heffing	Lasten + Baten -
Uren Klantcontactcentrum	100	886
Kosten product dienstverlening	100	1.412
Netto directe kosten product		2.298
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (22.530 x € 52,80)		1.190
Uren Klantcontactcentrum burgerlijke stand	25	42
Totale kosten		3.530
Opbrengst heffingen		3.410
Dekking		97%

Leges algemene dienstverlening	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	3.658	3.623	3.410
Lasten totaal	4.020	5.634	3.530
Kostendekkendheid	91%	64%	97%

3.2 Leges fysieke leefomgeving

Leges fysieke leefomgeving	% in heffing	Lasten + Baten -
Uren afdeling vergunningverlening, handhaving en toezicht	100	1.336
Inhuurkosten	100	867
Kosten software	100	83
Netto directe kosten product		2.286
<i>Afgeleide producten</i>		
Uren KCC en procesondersteuning (product dienstverlening)		161
Uren omgevingsbeleid (product ruimtelijke ontwikkeling)		114
Uren afdeling DIA (product dienstverlening)		95
Kosten adviescommissie ruimtelijke kwaliteit		155
Adviezen VRK brandveilig bouwen	50	355
Subtotaal afgeleide producten		880
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (36.159 x € 52,80)		1.909
Overig		50
Totale kosten		5.125
Opbrengst heffingen		6.049
Dekking		118%

Leges fysieke leefomgeving	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	5.634	3.545	6.049
Lasten totaal	4.852	4.080	5.125
Kostendekkendheid	116%	87%	118%

3.3 Leges Europese dienstenrichtlijn

Leges vallende onder de Europese dienstlijn	% in heffing	Lasten + Baten -
Uren afdeling Vergunning, Toezicht en Handhaving	100	432
Netto directe kosten product		432
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (9.367 x € 52,80)		495
Totale kosten		927
Opbrengst heffingen		463
Dekking		50%

Leges vallende onder de Europese dienstrichtlijn	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	384	212	463
Lasten totaal	768	578	927
Kostendekkendheid	50%	37%	50%

4. Begraafrechten

Begraafrechten	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product begraafplaatsen	100	1.265
Netto directe kosten product		1.265
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (16.245 x € 52,80)		786
Totale kosten		2.051
Opbrengst heffingen		1.039
Overige opbrengsten		41
Dekking		52,7%

Begraafrechten	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	1.028	959	1.080
Lasten totaal	2.035	1.775	2.051
Kostendekkendheid	51%	54%	53%

5. Havengelden

Havengelden	% in heffing	Lasten + Baten -
Kosten product havendienst	100	1.460
Netto directe kosten product		1.460
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (22.443 x € 52,80)		1.109
Totale kosten		2.569
Opbrengst havengelden		1.010
Overige baten		24
Dekking		40%

Havengelden	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	956	1.000	1.034
Lasten totaal	2.530	2.561	2.569
Kostendekkendheid	38%	39%	40%

6. Marktgelden

Marktgelden	% in heffing	Lasten + Baten -
		358
Kostenplaats markten, onderdeel van het product integrale vergunning en handhaving		
Netto directe kosten product		358
<i>Toe te rekenen kosten</i>		
Opslag overhead (2.256 x € 52,80)		119
Totale kosten		477
Opbrengst heffingen		373
Dekking		78%

Marktgelden	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekenin 2018
Baten totaal	348	419	373
Lasten totaal	417	458	477
Kostendekkendheid	84%	91%	78%

Kostendekkendheid heffingen meerjarig vergeleken

Rioolheffing	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	12.961	12.681	11.616	12.206	12.230
Lasten totaal	13.058	13.058	11.648	12.206	12.227
Kostendekkendheid	99%	97%	100%	100%	100%

Afvalstoffenheffing	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	21.289	20.369	20.705	20.387	21.413
Lasten totaal	21.280	20.369	20.705	21.779	22.004
Kostendekkendheid	100%	100%	100%	94%	93%

Leges algemene dienstverlening	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	3.268	3.183	3.658	3.410	3.410
Lasten totaal	4.651	4.604	4.020	5.634	3.530
Kostendekkendheid	70%	69%	91%	61%	97%

Leges fysieke dienstverlening	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	2.660	3.421	5.634	6.253	6.049
Lasten totaal	2.840	4.383	4.852	5.539	5.125
Kostendekkendheid	94%	78%	116%	113%	118%

Leges Europese dienstlijn	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	350	972	384	365	463
Lasten totaal	1.247	1.206	768	582	927
Kostendekkendheid	28%	81%	50%	63%	50%

Begraafrechten	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	936	1.071	1.028	958	1.080
Lasten totaal	1.574	1.543	2.035	1.787	2.053
Kostendekkendheid	59%	69%	51%	54%	53%

Havengelden	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	927	977	956	1.000	1.034
Lasten totaal	1.882	2.043	2.530	2.561	2.569
Kostendekkendheid	49%	48%	38%	39%	40%

Marktgelden	Rekening 2015	Rekening 2016	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Baten totaal	373	354	348	419	373
Lasten totaal	581	501	417	460	477
Kostendekkendheid	64%	71%	83%	91%	78%

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk wordt bepaald door de tarieven van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. In onderstaande tabel is de opbouw van de lokale lastendruk in Haarlem in 2018 ten opzichte van 2017 weergegeven. Voor huurders is alleen de hoogte van de afvalstoffenheffing bepalend, aangezien zij niet worden aangeslagen voor OZB en rioolheffing. De lokale lastendruk is in 2018 van gemiddeld € 736 naar € 756 per meerpersoonswoonruimte gestegen.

De eigenaar/bewoners worden voor drie verschillende belastingen aangeslagen. Bij de berekening van de OZB, is uitgegaan van een gemiddelde WOZ-waarde van een koopwoning. Omdat het om een gemiddelde gaat, kan de feitelijke lastenontwikkeling voor een individuele burger hier van afwijken. Dat wordt onder andere bepaald door de feitelijke waarde en de waardeontwikkeling van de woning.

Lokale lastendruk gemiddelde woning

Lokale woonlasten	Rekening 2016	Rekening 2017	Rekening 2018
OZB eigenaren	269	272	283
Afvalstoffenheffing	337	322	324
Rioolheffing	156	142	149
Totale woonlasten	762	736	756
Woonlastenindex t.o.v. 2016		96,60%	100%

Vergelijking met andere grote gemeenten (betreft tarieven 2018)

Jaarlijks vergelijkt het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) de tarieven en woonlasten van grote gemeenten. In 2018 zijn de woonlasten van de grote gemeenten gemiddeld met 0,6% tot € 677 per woonruimte gestegen. De woonlasten in Haarlem stegen in 2018 met € 20 naar € 756 volgens de COELO-definitie. Van de 38 grote gemeenten is Haarlem gestegen van plaats achttien naar plaats negen van duurste gemeenten.

Kwijtscheldingsbeleid

Een gemeente kan kwijtschelding verlenen aan mensen die niet in staat zijn om hun belasting te voldoen. Hiervoor zijn bij wet maximum normen aangegeven. Haarlem hanteert voor de normbedragen een kwijtscheldingspercentage van 100%. Haarlem verleent kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing, de leges woonvergunningen, de leges voor gehandicapten parkeren en voor 50% op de hondenbelasting voor de eerste hond. Aan kwijtschelding is in 2018 een bedrag van € 1.241.000 uitgekeerd.

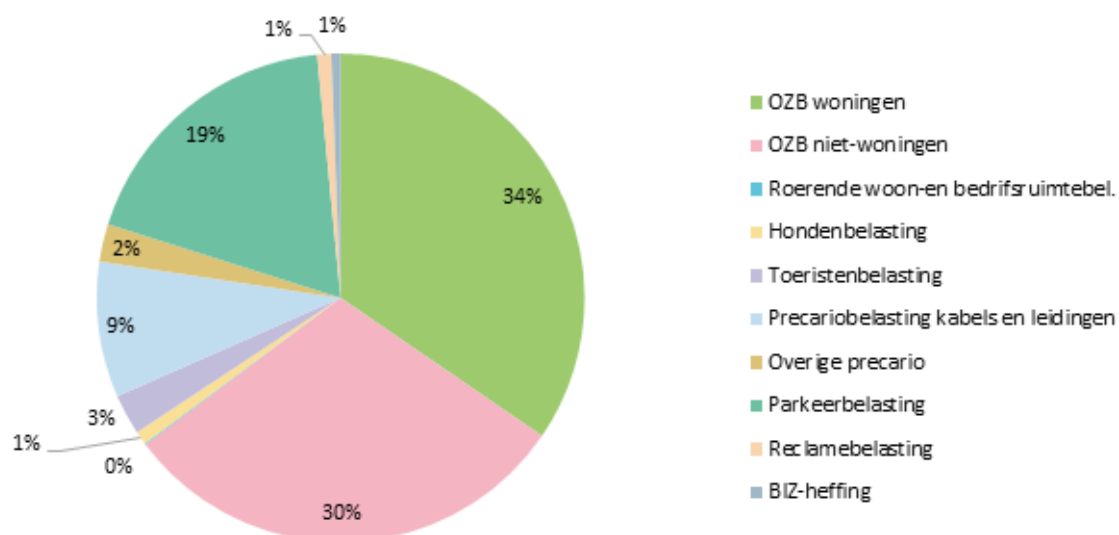
Opbrengst belastingen en heffingen

Tabel Overzicht opbrengsten uit belastingen en heffingen

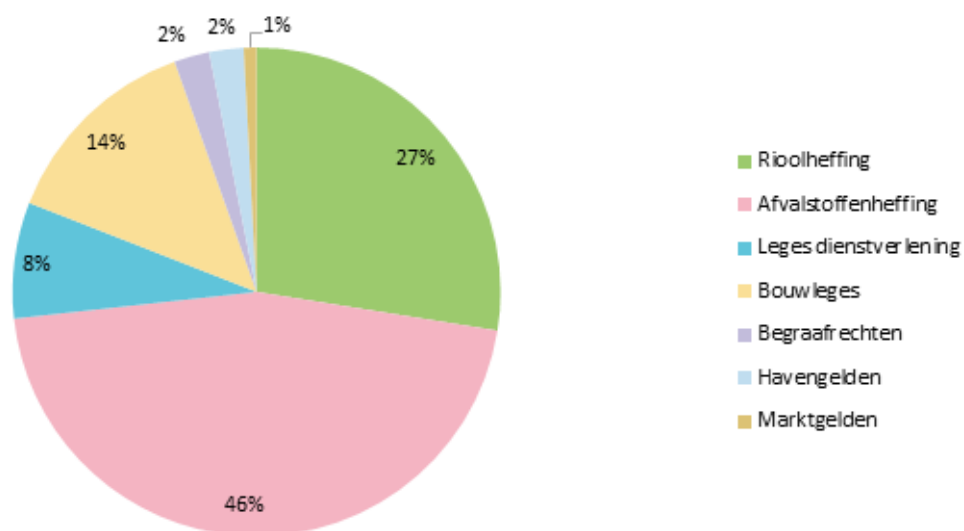
Belastingen /heffingen	Rekening 2017	Begroting 2018 incl. Bestuurs- rapportage 2018	Rekening 2018	Saldo Begroting / Rekening
Belastingen				
OZB-woningen	20.833	21.172	21.222	50
OZB-niet woningen eigenaren	10.248	11.180	11.119	-61
OZB-niet woningen gebruikers	7.324	7.417	7.426	9
Roerende woon-en bedrijfsruimtebelastingen	60	59	56	-3
Hondenbelasting	547	548	549	1
Toeristenbelasting	1.316	1.600	1.643	43
Precariobelasting op kabels en leidingen	5.147	5.519	5.513	-6
Overige precariobelasting	1.760	1.502	1.530	28
Straatparkeren / vignetten	9.209	9.466	9.731	265
Naheffing parkeren	1.047	1.274	1.281	7
Parkeeropbrengsten Schalkwijk	459	492	404	-88
Reclamebelasting Binnenstad	524	504	496	-8
Reclamebelasting Cronjéstraat	77	75	79	4
BIZ-heffing	288	393	373	-20
Totaal belastingbaten	58.839	61.201	61.422	221
Heffingen				
Rioolrecht	11.615	12.206	12.230	24
Afvalstoffenheffing	20.705	20.387	20.306	-81
Leges burgerzaken	3.658	3.410	3.410	0
Bouwleges (WABO)	5.634	6.253	6.049	-204
Leges vergunningen	384	365	463	98
Begraafrechten	999	929	1.039	110
Havengelden	966	978	1.010	32
Marktgelden	348	419	373	-46
Totaal heffingen	44.309	44.947	44.880	-67

Totaal opbrengst uit belasting en heffingen	103.148	106.148	106.302	154
Dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren	-500	-700	-355	345
Kwijtscheldingen	-1.247	-1.247	-1.241	6
Netto-opbrengst	101.401	104.201	104.706	505

Gerealiseerde belastingopbrengsten 2018 in percentages

Gerealiseerde opbrengsten uit heffingen 2018 in percentages

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding en samenvatting

Deze paragraaf geeft informatie over de beleidsdoelstellingen bij het onderhoud van de kapitaalgoederen van de gemeente. Hierin wordt aangegeven met welke financiële middelen welke prestaties het afgelopen jaar zijn geleverd.

De paragraaf start met een samenvatting van de beleidskaders voor het onderhoud en de financiële consequenties in 2018. Daarna volgt de ontwikkeling van de onderhoudsvoorraad en een overzicht van de beheerplannen. Vervolgens wordt per kapitaalgoed ingegaan op de geleverde prestaties in 2018.

Financiële consequenties 2018

In de onderstaande tabel staan de bedragen voor dagelijks, groot- en vervangingsonderhoud uit de begroting 2018 en wat daarmee in 2018 is gerealiseerd.

Kapitaalgoederen	Beleidskader	Primaire begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018
Wegen, straten en pleinen	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	6.658	9.076	8.204
Riolering	Verbreed gemeentelijke Rioleringsplan (2017/361078)	6.731	3.767	3.871
Water (kunstwerken, oevers)	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	3.677	3.084	2.551
Groen	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	8.120	7.276	7.382
Speelgelegenheden	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	219	120	94
Openbare verlichting en VRI	Actualisatie Visie en Strategie Beheer en Onderhoud (2018/006828)	4.772	3.810	3.001
Schoolgebouwen	Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (2018/41031)	3.503	3.490	3.960
Sportaccommodaties	Integraal uitvoeringsplan sportaccommodaties 2018 t/m 2028: Sprot aan zet (2018/15838) Beleidsuitvoeringsplan Sportaccommodaties (2013/59413)	3.337	3.337	3.114
Vastgoed	Nota Onderhoud vastgoed (2012/471809) Nota Onderhoudskosten (2013/284532)	4.442	6.857	7.669
Totaal		41.459	40.817	39.846

Ontwikkeling onderhoudsvoorraad

Het is normaal dat een deel van het areaal niet voldoet aan het gewenste onderhoudsniveau. Voor een effectieve aanpak van het onderhoud is het noodzakelijk om werken te combineren, bijvoorbeeld wordt onderhoud riolering zoveel mogelijk gecombineerd met het onderhoud van de bovenliggende wegen. Er is dan voor het uitgestelde onderhoud van de weg of riolering niet direct sprake van achterstallig onderhoud, maar er is sprake van een werkvoorraad. Bij een te grote werkvoorraad wordt een deel van het areaal dat niet aan de kwaliteitsnormen voldoet, niet binnen

een acceptabele termijn van vier jaar hersteld. Dan is er sprake van achterstallig onderhoud. Wanneer al het benodigde onderhoud binnen vier jaar kan worden uitgevoerd en binnen de beschikbare budgetten, is er sprake van een gezonde situatie met een onderhoudsvoorraad. Als het werk niet binnen de periode uitgevoerd kan worden of het budget is niet genoeg, dan ontstaat er een achterstandsituatie.

Kapitaalgoederen	Ontwikkeling onderhoudsvoorraad					
	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
Openbare ruimte						
Wegen, straten en pleinen	16.744	13.400	8.052	16.712	2.400	57.308
Riolering	13.700	8.625	8.625	8.625	8.625	48.200
Water (kunstwerken, oevers)	8.240	2.595	2.835	2.000	4.886	20.556
Groen	4.067	1.950	1.950	1.950	1.950	11.867
Speelgelegenheden	93	600	800	600	0	2.093
Openbare verlichting en VRI	2.554	883	2153	1848	2003	9.441
Totaal geprogrammeerd openbare ruimte	45.398	28.053	24.415	31.735	19.864	149.465
Totaal budget groot- en vervangingsonderhoud	39.239	32.056	28.411	39.616	19.501	158.823

Kapitaalgoederen	Ontwikkeling onderhoudsvoorraad				
	Begroting	Begin 2018	Eind	Ontwikkeling	Achterstand
	2018		2018		
Totaal geprogrammeerd Openbare Ruimte	103.698	129.639	149.465	19.826	Nee
Totaal budget groot- en vervangingsonderhoud	175.845	148.163	158.823	10.660	

Ontwikkeling van de onderhoudsvoorraad laat zien dat het verschil tussen het geprogrammeerde onderhoudswerk en het daarvoor beschikbare budget afneemt. Een deel van deze afname wordt veroorzaakt doordat niet al het groot onderhoud in 2018 is uitgevoerd maar doorschuift naar 2019. De niet bestede middelen voor groot onderhoud (circa € 1 miljoen) in 2018 vallen echter vrij in het rekeningresultaat 2018 en er schuift dus geen budget mee naar 2019. Daarnaast zijn op basis van nieuwe inzichten, onderzoeken en inspecties extra geprogrammeerde werken opgenomen voor de diverse arealen. Vooralsnog is er geen situatie van achterstallig onderhoud openbare ruimte en in de voortgangsrapportages zullen wij de ontwikkeling blijven monitoren en tijdig voorstellen doen om het noodzakelijke onderhoud ook te kunnen uitvoeren.

Kapitaalgoederen	Beheerplannen (vastgesteld)	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Wegen, straten en pleinen	Strategisch beheerplan Wegen 2013-2022 en Straatmeubilair (beiden 2012/398572)	2017	ja	nee
Riolering	Verbreed GRP 2014-2017 (2013/416279)		ja	nee
Water (kunstwerken, oevers)	Strategisch beheerplan Water en oevers (2012/398572)	2017	ja	nee
Groen	Strategisch beheerplan Groen (2012/398572)	2017	ja	nee

Kapitaalgoederen	Beheerplannen (vastgesteld)	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
Speelgelegenheden	Strategisch beheerplan Speelvoorzieningen(2012/398572)	2017	ja	nee
Openbare verlichting en VRI	Strategisch beheerplan Openbare verlichting en verkeersregeltechniek (2012/398572)	2017	ja	nee
Schoolgebouwen	Schoolbestuur is verantwoordelijk voor onderhoud [1]	2017	nee	nee
Sportaccommodaties	Het vrij te geven jaarplan 2017 op basis van Meerjaren onderhoudsplan	2017	ja	nee
Vastgoed	MJOP	2017	ja	pm

[1] Schoolbesturen hebben de verantwoordelijkheid voor de huisvesting van de scholen. Zij zijn bij wet verplicht het gebouw behoorlijk te gebruiken en te onderhouden.

Achterstallige onderhoud vastgoed

In 2018 is de onderhoudsbegroting aangevuld met de netto-opbrengsten van verkocht vastgoed. Ook is in het investeringsplan voor 2018 € 125.000 opgenomen voor levensduur verlengend onderhoud. Deze € 125.000 is niet besteed in 2018, maar toegevoegd aan de bedragen in IP voor 2019 en 2020 (totaal € 1 miljoen). Hiermee kan het noodzakelijke onderhoud van het stadhuis worden uitgevoerd. In 2018 is het onderhoud aan de laatste panden uit de eerste fase van het meerjarenplan uitgevoerd. Het achterstallig onderhoud is in 2013 geraamd op € 10,5 miljoen en met het onderhoud van het stadhuis is dan het merendeel ingelopen. Vanaf dat moment is er alleen nog regulier, planmatig onderhoud dat gericht is op het in stand houden van het gemeentelijk vastgoed.

Het niet-strategische deel van de vastgoedportefeuille wordt niet op niveau 3 onderhouden. Bij het onderhoud van de afgelopen jaren hebben strategische panden voorrang gekregen. De niet-strategische panden kunnen worden verkocht. Zo is in 2018 het pand Jansstraat 48-50 verkocht.

De raad heeft € 850.000 uit de reserve Vastgoed onttrokken. Dit is gebruikt voor een actualisatie van de onderhoudsplannen voor het strategisch vastgoed en een onderzoek naar mogelijkheden om te verduurzamen ([2015/487562](#)). Hiermee is nu duidelijkheid in de kwaliteit van het gemeentelijk vastgoed, de bedragen die nodig zijn om de panden op streefniveau 3 te onderhouden. Ook is nu duidelijk en of er naast de geprogrammeerde werkvoorraad onderhoudsachterstanden zijn en wanneer deze kunnen zijn ingelopen. Met deze gegevens en het beschikbare budget wordt het meerjaren onderhoudsprogramma aangepast. De verwachting was dat eind 2018 de gegevens beschikbaar zouden zijn, maar de oplevering is vertraagd naar begin 2019. Om die reden is nog niet inzichtelijk of en hoeveel achterstallig onderhoud in de vastgoedportefeuille aanwezig is.

Onderhoud openbare ruimte

Algemeen

Het onderhoud van de openbare ruimte bestaat uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsonderhoud. Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd door een aantal marktpartijen via de domeindienstverlenings-overeenkomsten (DDO). Het groot onderhoud en vervangingsonderhoud is ingepland op basis van de technische kwaliteit. Dit is met inspecties geïnventariseerd. Door onderhoud te combineren met een herinrichting is het mogelijk om beleidsdoelstellingen, bijvoorbeeld een klimaatadaptieve inrichting te realiseren. Deze planning van onderhoud en herinrichting staat in het meerjarengedruktprogramma (MJGP). Sinds 2018 is groot onderhoud en

vervangingsonderhoud zo veel mogelijk voorbereid door twee vaste marktpartijen en uitgevoerd door vier vaste marktpartijen. Doordat deze partijen een langdurige relatie hebben met de gemeente krijgen ze steeds meer ervaring en neemt de kwaliteit van dienstverlening toe.

Het beleidskader voor beheer en onderhoud, de Visie en Strategie Beheer en Onderhoud, is in 2018 geactualiseerd. De beheerplannen voor de kapitaalgoederen Wegen, straten en pleinen, Water, Groen, Speelgelegenheden, Openbare verlichting en Verkeersregelininstallaties maken onderdeel uit van de visie. In de visie is vastgelegd welk kwaliteitsniveau de openbare ruimte moet hebben. Dit staat in onderstaande tabel. De kwaliteitsniveaus zijn in 2018 niet gehaald. Het budget was beschikbaar, maar het behalen van een hoger niveau kost tijd. De raad is hierover geïnformeerd bij de behandeling van de motie.

Kwaliteitsniveau openbare ruimte (ambitie coalitieprogramma)

	Binnen- stad	Winkel- centra	Knoop- punten	Monu- mentale parken	Hoofdinfra- structuur	Woon- wijken	Overige parken en groen- gebieden	Bedrijven- terreinen	Buiten- gebied
Wegen	B	B	B	B	B	B	B	B	C
Groen- voorzieningen	A	A	A	A	B	B	B	B	C
Openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B	B	C
Oevers en water	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Speel- voorzieningen	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Straatmeubilair	A	A	A	A	B	B	B	B	C
Verkeerregel- techniek, bewegwijzering en bebording	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Reiniging	A	A	A	A	A	B	B	B	C

Toelichting specifieke ontwikkelingen en prestaties 2018

Wegen, straten en pleinen

Verschillende wegen hebben onderhoud gehad waarbij een deel van de gesloten verharding (asfalt) is veranderd in open verharding (klinkers). Daar waar het kon is de verharding vervangen door groen, vanwege de verbetering van klimaatadaptatie. Een voorbeeld hiervan is de Europaweg in Schalkwijk, waar het aantal rijstroken is verminderd en vervangen door een groene middenberm. Deze berm is ook wateropvang.

Bestaand materiaal gebruikt de gemeente zoveel mogelijk opnieuw, zoals het gebruik van oud asfalt in nieuwe asfaltlagen. Ook gebakken straatklinkers en betonnen klinkers worden opnieuw gebruikt als funderingslaag of als grondstof voor nieuwe steen. Bij het vervangen van asfalt worden de

teerhoudende lagen gescheiden van de herbruikbare lagen, waardoor alleen asfalt zonder teer wordt hergebruikt.

Met het extra budget uit de Kadernota 2017 is op verschillende plaatsen de beeldkwaliteit verhoogd. Enkele voorbeelden zijn: de rijbaan in de Jan Luyckenstraat (Noord), de rijbaan Nieuwe Gracht tussen Kinderhuisvest en Nassaulaan (Centrum), voetpaden Floris van Adrichemlaan (Schalkwijk) en voetpaden Louis Pasteurstraat (Schalkwijk). Ook regulier onderhoud is uitgevoerd, zoals het vervangen van de asfaltlaag aan de belangrijke verkeersader Schipholweg (Oost).

Voor fietsers zijn bij de herinrichting van de Teding van Berkhoutstraat rode fietsstroken in asfalt aangebracht. Ook is bij het onderhoud aan en bij de Kennemerbrug het fietspad breder gemaakt. Verder is de situatie voor fietsers verbeterd aan de Dreef. De werkzaamheden aan de Jan Gijzenkade tussen de Rijksstraatweg en Vondelweg zijn begin 2018 afgerond, waarbij de bomen behouden zijn en voor de fietsers in rood asfalt fietsstroken zijn aangebracht.

Riolering

Haarlem wil een klimaatbestendige, duurzame en leefbare stad worden. Het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2018-2023 bevat de visie en de programma's de visie en programma's van riolering, grondwater en hemelwater. De klimaatontwikkelingen binnen Nederland zijn in 2018 aanleiding geweest om een nieuwe landelijke waterstresstest met risicodialoog te ontwikkelen. De intensiteit van neerslag is nu al hoger dan eerder ingeschat op basis van KNMI-scenario's. Ook voor Haarlem is de gehanteerde neerslagnorm in de stresstest ingehaald door extreme buien die nu al optreden.

Met de landelijke aanbevelingen is het onderzoeksprogramma riolering aangepast en is hiermee het actualiseren en voorspellen van wateroverlast topprioriteit gegeven. Hierdoor krijgt Haarlem nog beter inzicht in mogelijke locaties waar wateroverlast is, zodat er betere keuzes gemaakt kunnen worden met zo min mogelijk kosten het risico te verminderen. Met berekeningen op basis van de nieuwe landelijke neerslagnormen kan de gemeente beter de maatregelen die vastgelegd zijn in het vGRP uitvoeringsprogramma dat is gepland in de periode 2020 t/m 2030.

Omdat de riolering niet altijd extreme neerslag kan verwerken, moet het water over het maaiveld worden afgevoerd. Dat is opgenomen in de SOR. De handboeken voor de inrichting van de openbare ruimte (HIOR) zijn hierop in 2018 zoveel mogelijk aangepast om Haarlem ook in de toekomst klimaatadaptief te houden.

Het nieuwe afkoppelbeleid, waarbij regenwater niet meer in het riool beland, maakt in 2018 duidelijk hoe het riool duurzaam en klimaatbestendig vervangen moet worden. Gelijk met de rioolvervangingen wordt er extra drainage aangelegd die nodig is om grondwaterstijging te voorkomen. Het drainage- en afkoppelprogramma maakt onderdeel uit van het vGRP 2018-2023 en duurt ongeveer 30 jaar.

In 2018 is gestart met het uitvoeringsprogramma in het vGRP om de oudere diepliggende riolen (slagaders van het rioolsysteem) van binnenuit te vernieuwen. Hierdoor worden overlast en hoge kosten voorkomen en de levensduur van het dieprioel wordt zo met 60 jaar verlengd.

De samenwerking met de contractpartner in het dagelijks onderhoud verliep in 2018 goed. De dagelijks onderhoudswerkzaamheden worden volgens afspraak uitgevoerd. De onderhoudspartner doet voorstellen voor verbeteringen. Door deze samenwerking kan de gemeente de kosten beperken en de betrouwbaarheid van het riool verbeteren. In 2018 heeft de gemeente met de DDO-partner de wederzijdse verwachtingen en verbeteringen gesproken, waarna de eerste contractverlenging in 2019 is voorbereid.

In 2018 is de riolering vernieuwd van het Floraplein, Jan Gijzenkade, Zaanenstraat, Velsersstraat, Teding van Berkhoutstraat en het rioolgemaal aan de Parklaan. Gemaal Parklaan is eind 2018 opgeleverd, wat een grote verbetering is om de vervuiling van het riool verder tegen te gaan. Het groot onderhoud (door middel van relinen) aan het riool in de Waarderpolder en het herstelprogramma aan de riolering in 15 wijken van Haarlem is in 2018 voortgezet. Met het groot onderhoud wordt ongeveer 40% van het Haarlemse stelsel over een periode van drie jaar gerenoveerd.

In Meerwijk is gestart met de ontwerpfase van de integrale vernieuwing van de openbare ruimte. Voor

de vernieuwing wordt een ontwerp gemaakt voor een klimaatbestendige, duurzame, leefbare en toekomstgerichte wijk. De vervanging van het riool in de Julianastraat is in 2018 uitgesteld, omdat het maken van het definitief ontwerp meer tijd kostte dan was ingeschat.

Door capaciteitsgebrek binnen de ambtelijke organisatie zijn de rioolonderzoeken in 2018 later gestart. In 2018 is er samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland doorgewerkt aan het Basis Riolerings Plan (BRP) om de hydraulische werking en verbeteringen aan het stelsel in kaart te brengen. De vier afzonderlijke BRP's zijn nu samengevoegd in een plan. Door het afkoppelprogramma wordt de vervuiling van het rioolstelsel de komende jaren verminderd en de kwaliteit van het oppervlaktewater verbeterd, waarbij al rekening is gehouden met de nieuwbouwopgave in Haarlem.

Het grondwateronderzoek in de wijken Kleverpark en Bos & Vaart is in 2018 afgerond. Met het onderzoek tijdens de droge zomer van 2018 is duidelijk geworden dat de invloed van het afvoeren/ inlaten van water (via de drainage) een positief effect heeft op de grondwaterstand. Het onderzoek geeft ook aan dat de invloed van inlaten en afvoeren beperkt is. Het droogvallen van houten paalfunderingen die verder van de openbare ruimte liggen kan niet altijd worden voorkomen. Om dit tegen te gaan is een brede aanpak nodig waarin ook de eigenaar van de grond maatregelen moet nemen. Dit betekent dat er een brede aanpak en samenwerking moet komen, waarbij:

- Het Waterschap zorgt voor het op peil houden van het boezemwater met voldoende kwaliteit;
- De gemeente zorgt voor drainagesystemen waarmee grondwater kan worden aan- en afgevoerd) en de gemeente inwoners adviseert over maatregelen op eigen terrein;
- De grondeigenaar verantwoordelijk is voor maatregelen op eigen terrein.

Deze nieuwe wijze van samenwerken tussen gemeente en eigenaren moet de komende jaren verder worden uitgewerkt.

Met de zogeheten riothermie kansenkaart is in 2018 in beeld gebracht dat ongeveer 2% van de Haarlemse woningen warmte via de riolering kan krijgen. Voor nieuwbouw ligt dit percentage zelfs 2% hoger. De locaties moeten dan wel in de buurt van diepe riolen liggen waarop tenminste 2.000 huishoudens hun afvalwater lozen. Met een digitale kaart is voor alle nieuwbouwlocaties in Haarlem zichtbaar gemaakt waar riothermie mogelijk is. Met deze kaart kunnen ontwikkelaars bepalen welke manier van verwarmen het beste is.

Kwaliteitsinformatie vrij verval riolering (Geovisia dump januari 2019 KIC)

Omschrijving	Som van Lengte	Percentage t.o.v. totaal
Kwaliteit bepalen met inspectie	169.017	33%
Goed [0.0000 tot 0.2000]	249.417	49%
Inspectie ouder dan leiding	6.954	1%
Matig [0.2000 tot 0.4000]	70.525	14%
Slecht [0.4000 tot 0.6000]	8.375	2%
Zeer Slecht [groter dan 0.6000]	3.366	1%
Eindtotaal	507.654	

Water (beheerdomein kunstwerken en oevers)

De centrale Watergang Waarderpolder is in 2018 aangelegd. Er is een voorstel voor een waterverbinding tussen de Schotersingel en de Delft via het Ripperdatterrein, de Haarlemmer Kweektuin en langs de Schoterveenpolder. Voor dit gebied wordt gestreefd naar een hogere waterkwaliteit gevoelig voor waterkwaliteit en het is belangrijk voor afvoer van water bij extreme neerslag. De watergangen in de Boerhaavewijk zijn aan beide zijden van de Amerikaweg klaar. Het doel is de gescheiden watersystemen te koppelen en af te laten voeren via een gemaal.

Kunstwerken & Oevers

Het dagelijks onderhoud aan oevers en bruggen bestaat vooral uit periodieke inspecties, monitoring en regelmatig uitvoeren van kleine reparaties. In 2018 is de Figebrug opgeleverd en is door een onvoorziene storing eerder gestart met groot onderhoud aan de Waarderbrug. In het investeringsplan is een aantal kunstwerken voor het jaar 2018 opgenomen. Vanwege de ontwikkelzone 023 is de Boerhaavebrug vervangen. In 2018 is de vervanging van de Noorder Emmakade/Tuinlaantje aanbesteed en is de uitvoering van de renovatie van de wandelpromenade Sandenburg-Prattenburg gestart. Bij de Leidsevaart nabij de Prins Hendrikbrug is een tijdelijke damwand geplaatst.

Het geplande onderhoud in 2018 is uitgevoerd op:

- Abel Tasmanbrug;
- Gravenstenenbrug;
- Manegebrug;
- Kennemerbrug;
- Langebrug.

De voorbereidingen voor het herstel van het metselwerk aan de Kruisbrug en Manegebrug zijn gestart. Het beton onder onderzijde van de Raaks- en Brouwersbrug is hersteld. De houten beschoeiing van de vaart langs de Rollandslaan is vervangen. De voorbereiding van de vervanging van de beschoeiing langs het Zuider Buiten Spaarne is in 2018 gestart.

Groen*Dagelijks beheer Groen*

Het groen is onderhouden vanuit het beheer- en onderhoudscontract met Spaarnelanden. In het plantseizoen zijn 406 bomen teruggeplaatst. Daarnaast is er gemaaid, groenvakken onderhouden, hagen en bomen gesnoeid en de bloembakken gevuld met violen en geraniums. Voor de uitvoering van het beheerplan van het Ecologisch beleidsplan (2013/420660) heeft Spaarnelanden in

samenwerking met Landschap Noord-Holland een Uitvoeringsplan 2018 opgesteld. De volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

- In de Hekslootpolder, de Klutenplas is in het broedseizoen een vossenraster geplaatst om broedende vogels te beschermen;
- Op diverse locaties zijn ijsvogelwanden hersteld;
- Een aantal adviezen uit 2017 voor omvorming zijn uitgevoerd, zoals in het van Leeuwenhoekpark, bij de Fuikvaart, het Poelbroekpark en de Binnenliede.

Haarlemmerhout

In 2018 is het ontwerp voor de locatie rondom Dreefzicht gemaakt en kan de inspraak in. Met de laatste ontwerpogave voor het Hertenkamp uit de beheervisie is in 2018 een eerste verkenning gemaakt.

Schoterbos

De eerste fase van het groot onderhoud van het Schoterbos is in de afrondingsfase. Hiermee is het waterprobleem in het Schoterbos aangepakt. De gebruikswaarde van het park is met deze eerste fase al duidelijk vergroot.

Verbetering bomenbestand Schalkwijk

Het project is voorbereid in 2018 en onveilige bomen zijn in 2018 geïnventariseerd.

iTree

Het platform i-Tree Nederland is een samenwerkingsverband van veertien gemeenten, vier adviesbureaus, Wageningen University & Research, Hogeschool Van Hall Larenstein, VHG en Vereniging Stadswerk. Het platform heeft in 2018 de ontwikkeling en het toepasbaar maken van het instrument i-Tree voor de Nederlandse situatie gedaan. I-Tree is een uitgebreid programma dat veel verschillende baten van groen kan berekenen, zoals van CO₂, hemelwaterregulering, afvang van vervuilende stoffen en hitte. i-Tree kan de waarden van bomen op deze baten omzetten naar euro's. Binnen het platform heeft de gemeente Haarlem in 2018 het thema Water verder uitgewerkt. In 2019 wordt de ontwikkeling opgeleverd waarmee iTree beschikbaar zal komen voor Nederland.

Speelgelegenheden

Vanuit het beheer- en onderhoudscontract met Spaarnelanden zijn alle toestellen geïnspecteerd en daar waar nodig reparaties uitgevoerd. Een aantal locaties is na participatie met de omgeving aangepast, zoals bij het Park Overspaarn en in Welgelegen. Hiermee is de wettelijke zorgplicht uitgevoerd en zijn de openbare speelvoorzieningen veilig.

Openbare verlichting Verkeersregelinstallaties (VRI)

De strategie voor onderhoud van verlichting is het vervangen van armaturen en lampen op basis van leeftijd en branduren. De traditionele armaturen worden vervangen door LED-verlichting. Hiervoor loopt een vervangingsprogramma dat in 2018 is voortgezet. In dat jaar zijn 3.662 armaturen vervangen voor LED-verlichting. Hiermee komt het totaal aantal vervangen armaturen in de periode t/m 2018 op 13.343. Hiermee heeft meer dan de helft van de VRI's in Haarlem (55,3%) nu LED-verlichting. In 2018 is de verlichting op gebouwen verbeterd. In de Prinsenhof (Tempeltje) is de verlichting vernieuwd.

Het beleidsplan Verkeersregelinstallaties is van 2003. In 2018 is een inventarisatie gemaakt van de VRI's waarmee in 2019 nieuw beleid wordt ontwikkeld. Samen met de provincie en de Regio Zuid-Kennemerland is in 2018 verder gewerkt aan het invoeren van Dynamisch Verkeersmanagement Zuid-Kennemerland. De eerste fase 1 is in 2018 afgerond en al geëvalueerd. In 2018 is het Programma van Eisen voor verkeersregelinstallaties verhoogd, waarbij vervangingsopdrachten al

mee wordt gewerkt. In 2018 is de verkeersregelinstallatie van de Churchilllaan. vervangen. Met de herinrichting van de Europaweg zijn verkeerslichten vervangen door rotondes. Samen met de Fietzersbond zijn knelpunten in verkeerslichtenregelingen aangepakt. Ook zijn samen met de provincie in verkeerslichtenregelingen verbeteringen voor het openbaar vervoer aangebracht. Voor de verzinkbare palen (bollards) is het glasvezelnetwerk in 2018 verbeterd en zijn enkele camera's vervangen.

Onderhoud gebouwen/accommodaties/vastgoed

Vastgoed

In 2018 is naast het gewone onderhoud ook een deel van het achterstallig onderhoud ingelopen. Dat is vooral bij strategische panden gebeurd. De gemeente heeft verschillende panden aangepakt en op het vereiste kwaliteitsniveau gebracht. Voorbeelden hiervan zijn de installatie van het Stadhuis, het Frans Hals Museum (binnenplaats), het molenaarshuisje in de Schoterveensepolder en de Waag. Naast het uitvoeren van onderhoud zijn er ook investeringen gedaan in het gemeentelijk vastgoed. In de zomer van 2018 zijn werkzaamheden uitgevoerd aan het Boerhaavebad, waarbij het plafond en de technische installaties zijn vervangen. In het najaar is de nieuwe Duinwijkhal opgeleverd en in gebruik genomen.

Behalve de geplande werkzaamheden waren er ook onvoorziene zaken, zoals asbest in de centrumlocatie van de openbare bibliotheek. Het verwijderen van het asbest was een flinke kostenpost. De brandschade in het kinderdagverblijf 't Hazeltje en het herstel ervan zorgden in 2018 ook voor een grote kostenpost.

Voor de kosten van het achterstallig onderhoud die niet uit de begroting wordt gedekt, is de reserve Vastgoed gebruikt. Ook voor het project Duurzaamheid is de reserve Vastgoed gebruikt, net als voor de dekking van de eerder genoemde onverwachte kosten (bibliotheek en 't Hazeltje). In 2018 komt de onttrekking uit de reserve Vastgoed in totaal op circa € 2,5 miljoen. Hier staat tegenover dat de netto opbrengsten van € 3 miljoen uit de verkoop van het niet-strategisch gemeentelijk vastgoed in de reserve zijn gestort. Dit betreft ook de opbrengst van Jansstraat 48-50 en het kavel Pim Mulier meegenomen.

In 2018 is via een aanbesteding opdracht gegeven voor conditiemetingen. Op basis van deze metingen, met name de NEN2767, wordt opnieuw de onderhoudsbehoefte van het vastgoed voor de komende jaren bepaald. De resultaten van deze conditiemetingen worden begin 2019 aangeleverd.

Daarnaast is in 2018 in lijn met het coalitieprogramma 'Duurzaam Doen' ook gestart met het project Duurzaamheid. De gemeentelijke panden hebben diverse gebruiksfuncties. Voor alle panden worden de mogelijkheden voor verduurzaming in beeld gebracht. Dit betekent dat een adviesbureau de energetische staat per pand in kaart brengt (= energielabel) en de mogelijkheden voor verduurzaming via een aantal pakketten inzichtelijk maakt (= energiemaatwerkadvies). Duurzame maatregelen zijn bijvoorbeeld dakisolatie, HR++ glas, LED-verlichting en een warmtepomp.

Schoolgebouwen

Voor het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) heeft de gemeente samen met de schoolbesturen de woonvisie en de groei van Haarlem en onderzocht welke onderwijshuisvesting daar voor nodig is. In 2018 is het plan ter informatie aangeboden aan de commissie Samenleving. In 2019 wordt het SHO 2019-2022 vastgesteld door de raad.

In 2018 is de school de Argonauten gerenoveerd en is het voorlopig ontwerp voor de renovatie van de Rudolf Steiner School en de nieuwbouw van het Rudolf Steiner College vastgesteld. In het eerste kwartaal 2019 wordt het definitief ontwerp vastgesteld en vindt de aanbesteding plaats. Ook is in 2018 gestart met de uitbreiding een aanpassing van de Molenwiek Dalton.

Sportaccommodaties

In 2018 is het Integraal uitvoeringsplan sportaccommodaties 2018 t/m 2028: Sport aan zet ([2018/15838](#)) door de raad vastgesteld. Op grond van een meerjarige doorkijk sportvelden is vanaf 2018 € 200.000 en vanaf 2019 jaarlijks € 400.000 extra beschikbaar voor de renovatie van toplagen van het kunstgras voor de veiligheid en kwaliteit van de bestaande sportvelden.

Door de verwachte Haarlemse bevolkingsgroei is voor de binnensport extra ruimte nodig. Het gaat om de vergroting van vier tot zes gymzalen in sportzalen (616 m²) voor het bewegingsonderwijs (SHO), renovatie van een aantal (te) kleine gymzalen naar de KVLO (Koninklijke Opvoeding Lichamelijke Opvoeding) norm afmeting (308 m²) voor modern bewegingsonderwijs en een extra sporthal. Hiervoor is een investering nodig van circa € 9,6 miljoen. Voor de buitensport is voor de bevolkingsgroei van Haarlem de ombouw van drie natuurgrasvelden naar kunstgras een investering van circa € 1,2 miljoen nodig.

In 2018 is de gemeente gestart met de voorbereiding van de investeringsaanvraag, waarbij de locaties, de geplande realisatiedatum en bijbehorend budget worden onderzocht. Voor de buitensport is eind 2018 een raadsvoorstel voor de ombouw van drie natuurgrasvelden naar kunstgras gemaakt. Voor de binnensport is de investeringsaanvraag voorbereid. Voor de nieuwe sporthal Sportweg, ter vervanging van de Beijneshal, is een massastudie uitgevoerd en zijn varianten uitgewerkt.

Al in 2017 is het onderzoek uitgevoerd naar de behoefte aan zwembadwater als de Haarlemse bevolking groeit. In 2018 zijn scenario's voor de vervanging van zwembaden in 2028 gemaakt. Dit is een uitwerking van het functioneel en ruimtelijk programma van eisen, de ruimtelijke inpassing op bestaande locaties, mogelijke nieuwbouwlocaties en de financiële gevolgen van deze plannen. SRO Kennemerland BV deed in opdracht van de gemeente het beheer, de exploitatie en het onderhoud van alle sportaccommodaties. In 2018 is meerjarig onderhoud aan de sportaccommodaties gedaan. Er is geïnvesteerd in de sportparken Pim Mulier (atletiekcomplex), Nol Houtkamp (renovatie grasveld Olympia), Eindhoven, Zomervaart (lawnbowls) en Van der Aart (lawnbowls). Op het achterliggende combi voetbal-softbalveld DSS is het kunstgras en de halfverharding vervangen. Bij twee velden van DSS is de (afgeschreven) veldverlichting vervangen door LED-verlichting. Naast renovatie van het bestaande voetbalgrasveld is het afgekeurde gravelveld op sportcomplex Eindhoven omgebouwd naar een natuurgrasveld. De installatie van het Boerhaavebad is gerenoveerd en verduurzaamd met zonnepanelen. Daarmee voldoet het bad aan alle wettelijke verplichtingen, veiligheidseisen en inrichtingseisen voor duurzaam en milieubewust gebruik. De plafondplaten en ophangconstructies van het zwembad zijn vernieuwd en voldoen nu aan de regels voor RVS ophangconstructies.

3.4 Financiering

Inleiding

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet gelijk op in de tijd. Soms leent de gemeente geld om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) een overschot aan liquide middelen. Alle geldstromen van de gemeente lopen via de centrale treasuryfunctie. Deze werkwijze zorgt ervoor dat de gemeentelijke rentelasten zo laag mogelijk blijven.

De gemeente hanteert een systeem van centrale financiering. In dit systeem bestaat er geen direct verband tussen een bepaalde investering en het aantrekken van financieringsmiddelen. Alle rentebaten en rentelasten worden verzameld en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de zogenoemde omslagrente. In 2018 bedroeg deze omslagrente 2,5%.

Het algemene beeld over 2018 laat zien dat de vaste schuld van de gemeente is verhoogd. De vaste schuld is gestegen naar € 490 miljoen eind 2018. Dit is € 4 miljoen meer dan verwacht werd bij de Programmabegroting 2018-2022 (€ 486 miljoen). De netto schuldquote bedraagt 96%, dit is lager dan de verwachting bij de Programmabegroting 2018-2022. Dit is vooral het gevolg van hogere baten dan eerder werd voorzien. De rentelasten zijn in 2018, door een aanhoudende lage rente op de markt, gunstiger uitgevallen dan oorspronkelijk begroot.

Liquiditeit en rente

Rentebeeld 2018

Bij het opstellen van de begroting was de verwachting dat de lange rente, gemeten op basis van het prijsniveau voor een tienjarige lening met een vaste rente, licht zou stijgen. Uiteindelijk is de lange rente gelijk gebleven rond de 0,9% eind 2018. De korte rente is met -0,3% eind 2018 negatief gebleven. De lage rentestanden zijn mede het gevolg van monetaire verruimingsmaatregelen van de ECB (Europese Centrale Bank) die in 2018 zijn aangehouden.

Renterisico's op korte financiering (kasgeldlimiet)

De gemeente kan niet onbegrensd risico's nemen op kortlopende financiering (korter dan één jaar) omdat dit wettelijk begrensd wordt door de kasgeldlimiet. Door de Wet Fido (Financiering Decentrale Overheden) mag de omvang van de kortlopende schuld maximaal 8,5% van het begrotingstotaal zijn. Voor 2018 betekende dit voor Haarlem een limiet van € 42 miljoen voor kortlopende financiering.

Wanneer de gemeente de kasgeldlimiet drie aaneengesloten kwartalen overschrijdt, moet een plan ter goedkeuring aan de toezichthouder worden voorgelegd waarin staat hoe en binnen welke termijn de overschrijding ongedaan wordt gemaakt. In 2018 heeft de gemeente de kasgeldlimiet geen enkel kwartaal overschreden.

(bedragen x € 1 miljoen)

Kasgeldlimiet in 2018	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Vlottende Schuld	37,9	34,1	17,7	28,6
Vlottende middelen	4,6	4,6	4,9	4,8
Netto vlottende schuld	33,2	29,5	12,8	23,8
Kasgeldlimiet	42,4	42,4	42,4	42,4
Ruimte onder de kasgeldlimiet	9,2	12,9	29,6	18,6

Renterisiconorm en rente- en aflossingsverplichtingen

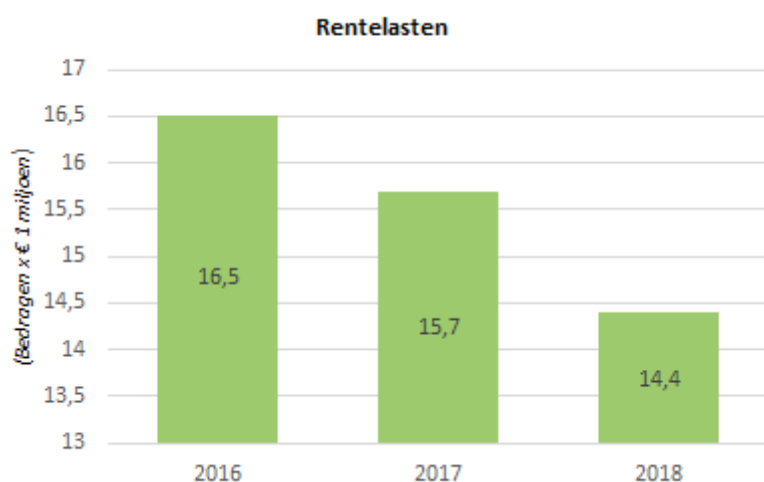
Voor langlopende financiering geldt de renterisiconorm als een wettelijke begrenzing voor risico's. Deze norm dwingt tot het spreiden van de leningenportefeuille om het risico op rentewijzigingen te beperken. De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal (Wet Fido). In 2018 betekende dit een

norm van € 100 miljoen. Met een maximaal risico van € 31 miljoen, voor herfinanciering van de vaste schuld, is de gemeente ruim onder deze norm gebleven. Op de portefeuille met langlopende leningen vonden geen renteherzieningen plaats. Wel is de gemeente voor € 45 miljoen nieuwe leningen aangegaan tegen gunstigere rentepercentages dan de vervallen leningen (€ 31 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld	2016	2017	2018
Begrotingstotaal	512	486	499
Vastgesteld percentage (in wet Fido)	20%	20%	20%
Renterisiconorm	102	97	100
Maximaal risico vaste schuld herfinanciering	36	46	31
Ruimte onder renterisiconorm	66	51	69

De rentelasten zijn lager dan begroot door lagere rentetarieven dan verwacht. Hierdoor is € 1,4 miljoen minder rente op langlopende leningen betaald dan oorspronkelijk begroot. Door negatieve korte rentetarieven is in 2018 € 57.000 aan rente ontvangen op kortlopende leningen in plaats van de begrote rentelast van € 108.000. De totale rentelast was € 14,4 miljoen in 2018.

Dividend

In onderstaande tabel worden de begrote en daadwerkelijk ontvangen dividenden van het jaar 2018 weergegeven. Het zijn de dividenden over het boekjaar 2017, die in het jaar 2018 betaalbaar zijn gesteld. De genoemde bedragen zijn inclusief de terug te ontvangen dividendbelasting.

Dividend	Begroting 2018	Ontvangen 2018	Voordeel/nadeel rekening 2018
BNG	264	583	319
Spaarnelanden	200	200	0
SRO	300	300	0
Alliander	100	84	-16
Ned. Groot Boek		7	7
Totaal	864	1.174	310

Het positieve verschil van € 0,3 miljoen tussen het werkelijk ontvangen dividend en de verwachting komt volledig door een hoger dividend van de Bank Nederlandse Gemeente (BNG). Van dit voordeel is € 0,25 miljoen al bij de voortgangs- (€ 0,1 miljoen) en bestuursrapportage (€ 0,15 miljoen) gemeld.

Leningenportefeuille

Ontwikkeling vaste schuld

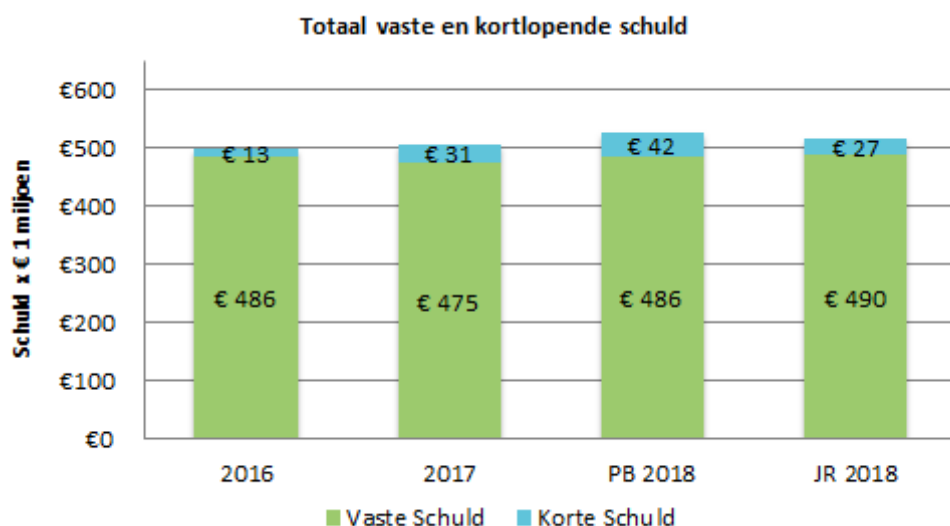
De vaste schuld is eind 2018 € 490 miljoen. Dit is € 4 miljoen hoger dan de oorspronkelijk voor 31 december 2018 begrote schuld van € 486 miljoen. Onderstaande tabel geeft de geraamde schuldposities van de begroting en de daadwerkelijke schuldposities weer.

(bedragen x € 1 miljoen)

Vaste schuld	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Stand vaste schuld per 1 januari	479	476
Bij (nieuw aan te trekken)	38	45
Af (af te lossen)	-31	-31
Stand vaste schuld per 31 december	486	490

Ontwikkeling korte en totale schuld

Naast de (langlopende) vaste schuld heeft de gemeente ook korte schulden. De korte schuld is in dit geval de schuld die valt onder de kasgeldlimiet. In onderstaande grafiek is te zien dat de korte schuld en (daardoor) de totale schuld lager zijn dan voorspeld bij de Programmabegroting 2018-2022. De totale schuld bedraagt eind 2018 € 517 miljoen. Dit is € 11 miljoen minder dan oorspronkelijk begroot. Dit is niet het gevolg van per saldo minder uitgaande kasstromen gedurende 2018, maar het gevolg van lagere beginstanden per begin 2018 dan eerder begroot. De verwachting was namelijk dat de totale schuld per 1 januari 2018 € 521 zou bedragen, maar in werkelijkheid was de totale schuld op dat moment € 506 miljoen.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente weer ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Bij de Programmabegroting 2018-2022 werd een netto schuldquote van 108% verwacht. Haarlem zou daarmee in de 'oranje zone' (tussen de 100% en 130%) van de VNG-norm uitkomen.

In werkelijkheid bedraagt de netto schuldquote 95% in 2018 en is daarmee positiever ('groene zone' VNG-norm) dan eerder verwacht. Naast de lagere schulden is de voornaamste oorzaak hiervan de hogere baten dan eerder verwacht, met name de stijging in baten op de algemene dekkingsmiddelen (zie 'Overzicht baten en lasten'; paragraaf 4.2).

Verstrekte geldleningen

In het verleden zijn leningen aan derden verstrekt. Het huidige beleid, vastgesteld in de Nota leningen en garanties ([2013/34361](#)), is om hier terughoudend in te zijn vanwege de hieraan verbonden risico's. De meeste leningen zijn in het verleden verstrekt aan woningbouwcorporaties. Deze portefeuille wordt langzaam afgebouwd omdat er geen nieuwe leningen meer worden verstrekt. Het verstrekken van leningen gebeurt nu via het Waarborgfonds voor Sociale Woningbouw (WSW) (zie ook Verstrekte garanties). Verder is een beperkt aantal leningen verstrekt aan overige organisaties en zijn er revolverende fondsen voor starters, duurzaamheid en monumenten. In 2018 zijn geen nieuwe geldleningen verstrekt (buiten de revolverende fondsen).

(bedragen x € 1 miljoen)					
Verstrekte geldleningen	Stand per 1-1-2018	Aflossing 2018	Stand per 31-12-2018	Rente (gemiddeld)	Looptijd (gemiddeld)
Leningen aan woningbouwcorporaties	1,3	0,6	0,7	0,95%	1 jaar
Leningen aan overige organisaties	2,5	0,1	2,4	6,75%	9 jaar
Revolverende fondsen	7,5	n.v.t.	7,4	n.v.t.	n.v.t.

Verstrekte garanties

In het verleden heeft de gemeente garanties verstrekt aan met name corporaties of maatschappelijke organisaties. Ook hier voert de gemeente een terughoudend beleid. Grootste onderdeel van de verstrekte garanties vormt de achtervangfunctie voor de woningcorporaties en particuliere woningbouw. Daarbij wordt de gemeente pas aangesproken als de sector zelf, én het WSW, hun verplichtingen niet kunnen nakomen. Dat is tot nu toe niet voorgekomen. Het risico wordt daarom gering geacht en is beperkt tot eventuele rentelasten. De portefeuille voor particuliere woningbouw wordt langzaam afgebouwd, omdat die achtervangpositie is overgenomen door de Nationale Hypotheekgarantie (NHG). Door meer aflossingen van particulieren bouwt de portefeuille sneller af dan verwacht. Ook bij de achtervangposities voor woningcorporaties is er op dit moment een dalende trend. In 2018 zijn (naast (her)financiering bij woningcorporaties) geen nieuwe garanties verstrekt.

(bedragen x € 1 miljoen)

Gegarandeerde geldleningen	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
Gemeente als achtervang	1.596	1.601	1.534
Particuliere woningbouw [1]	663	677	642
Woningcorporaties	933	924	892
Gemeente als directe risicodragers	20,3	12,6	17,7
Zorgsector	1,1	0,7	0,7
Culturele instellingen en sportverenigingen	2	1,8	1,8
Nationaal restauratiefonds	0,2	0,1	0,1
Nutsbedrijven	17	10	15,1
Totaal gegarandeerde geldleningen	1.616	1.614	1.552

[1] Het overzicht van het Waarborg Eigen Woningen wordt pas medio 2019 ontvangen. Het bedrag genoemd onder Particuliere woningbouw betreft daarom een schatting met behulp van de meest recente ontvangen standen.

Renteresultaat en EMU-saldo

Het renteresultaat op het taakveld treasury voor de gemeente Haarlem in 2018 bedraagt € 2 miljoen positief, waar een renteresultaat van € 0,7 miljoen positief was begroot. Dit voordeel is ontstaan door lagere werkelijke rentelasten dan begroot en een afwijking van de werkelijke omslagrente. De achteraf berekende werkelijke omslagrente bedroeg 2,2% voor 2018, terwijl doorberekening heeft plaatsgevonden tegen een omslagrente van 2,5%. De afwijking van de omslagrente valt binnen de toegestane kaders en er is daarom geen herberekening nodig. Hierdoor is een positief resultaat ontstaan op het taakveld treasury.

Van het voordelige renteresultaat is € 1 miljoen reeds gemeld bij de voortgangs- (€ 0,35 miljoen) en bestuursrapportage (€ 0,65 miljoen).

Renteresultaat treasury	2018
De externe rentelasten over korte en lange financiering	14.373
De externe rentebaten	-176
Totaal door te rekenen externe rente	14.197
De rente die aan de grondexploitatie wordt doorberekend	-999
Saldo door te rekenen externe rente	13.198
Rente eigen vermogen	0
De aan taakvelden/programma's toe te rekenen rente	13.198
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	-15.244
Renteresultaat op het taakveld treasury	-2.046

EMU-saldo

Het EMU-saldo kan worden afgeleid uit de balans door het saldo van de mutaties in de vorderingen en de schulden te nemen, ofwel de som van de mutaties van de vaste en vlottende financiële activa minus de som van de mutaties van de vaste en vlottende schuld. Het EMU-saldo van de gemeente

Haarlem is voor 2018 negatief. De gemeente draagt dus niet bij aan de vermindering van het EMU-tekort van het Rijk.

				2018
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)			3.591
2	Mutaties (im)materiële vaste activa	af		11.902
3	Mutaties voorzieningen	bij		3.025
4	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	af		8.775
5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			0
Berekend EMU-saldo				-14.061

3.5 Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkelingen

Het jaar 2018 heeft in het teken gestaan van het verder concretiseren van de organisatievisie met het 'inregelen' van de nieuwe organisatie. Het inregelen had betrekking op nieuwe overlegstructuren, opnieuw vaststellen van verantwoordelijkheden en vooral de manier waarop de organisatie dagelijks samenwerkt. Een nieuwe directie stuurt vanuit verschillende portefeuilles met programma's op de verschillende opgaves. Dit betekent meer verantwoordelijkheid voor het management. Daarnaast vindt vanaf 2018 integrale advisering plaats tussen de lijnafdelingen en bedrijfsvoering. Het is nog te vroeg om te concluderen welke resultaten deze herstructurering in 2018 heeft opgeleverd.

Toezegging commissie Bestuur 17 januari 2019

Naar aanleiding van toezegging ([2019/065280](#)) in de commissie bestuur van 17 januari 2019 wordt er op verzoek van de commissie een globale inschatting gemaakt door de afdeling HRM van het percentage ingestroomde medewerkers met een niet-autochtone achtergrond. De raad wordt hierover geïnformeerd via het jaarverslag. In 2018 zijn in totaal 208 vacatures vervuld, waarvan 159 vacatures door instroom van nieuwe medewerkers. De globale inschatting is dat 20% van de ingestroomde medewerkers een niet-Nederlands klinkende achternaam heeft.

Flexibel en Veilig

In 2018 zijn de onderdelen van het programma van Flexibel & Veilig overgedragen aan de organisatie. Het programma was in 2016 opgestart om de arbeidsorganisatie te vernieuwen. Inmiddels zijn de thema's vanuit het programma opgenomen in diverse lopende projecten in de organisatie. Doordat deze thema's een vaste plek hebben gekregen in de organisatie blijft gemeente Haarlem werken aan het (door-) ontwikkelen van het personeelsbeleid, de arbeidsorganisatie en de onderlinge werkrelaties.

Het programma heeft vanuit het convenant 'Duurzame Inzetbaarheid' gewerkt aan:

1. Flexibele netwerkorganisatie;
2. Leiderschapsontwikkeling;
3. Talent in beeld, van functies naar rollen;
4. Vernieuwing personeelsgesprekken.

Ad 1: Flexibele netwerkorganisatie: in 2018 heeft het streven naar een flexibele netwerkorganisatie geleid tot het schrappen van de managementlaag van hoofdafdelingsmanagers en het vormen van grotere integraal werkende afdelingen die zich richten op programmatisch werken en het verbeteren van de interne dienstverlening.

Ad 2: Leiderschapsontwikkeling: in 2018 hebben 114 medewerkers de instapmodule voor Leiderschapsontwikkeling gevolgd. De ervaringen uit dit traject zijn verwerkt in de Leerlijn Leiderschap. Deze leerlijn is vanuit P&O expertise verder ontwikkeld.

Ad 3: Talent in beeld, van functies naar rollen: in 2018 is gestart met het project HR21. Daarvoor worden de huidige functiebeschrijvingen opgeschoond en teruggebracht van ongeveer 450 functiebeschrijvingen naar 60 standaard generieke beschrijvingen. Hiermee kunnen medewerkers flexibeler van rol of functie wisselen.

Ad 4: Vernieuwing personeelsgesprekken: in 2018 is een pilot gestart voor het voeren van gesprekken bij zelforganiserende teams. Hierin is met vijf teams geëxperimenteerd hoe het traditionele functionerings- en beoordelingsgesprek anders gevoerd kan worden. De verschuiving

van verantwoordelijkheden van manager naar medewerker is positief ervaren. Deze pilot loopt door tot in het voorjaar van 2019.

Informatievoorziening

In 2018 zijn de strategische doelstellingen voor informatievoorziening gesteld. In deze paragraaf worden de digitale bedrijfsvoeringsdoelstellingen toegelicht.

De organisatie heeft met digitalisering en informatisering een grote stap vooruit gezet. Naast praktische aanscherping van werkwijzen en procedures, investeringen in de infrastructuur en de ontwikkeling naar 100% digitaal werken, hebben privacy en gegevensbescherming een nadrukkelijker plaats in de organisatie gekregen. Hiermee is geanticipeerd op de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) die in mei 2018 van kracht is geworden. Onderstaande onderwerpen geven deze vooruitgang inhoudelijk weer.

Digitale transformatie

Het afgelopen jaar is een eerste stap gezet voor de Digitale transformatie van de gemeentelijke organisatie. Er is een assessment geweest om vast te stellen waar we staan met de digitale transformatie.

In 2018 is in het begin nog volop aandacht noodzakelijk geweest voor de inhuizing van Zandvoort op zowel personeel als op ICT gebied. De migratie van systemen is overwegend geruisloos verlopen. Het project Bezoekersparkeren is in oktober 2018 van start gegaan en is een groot deel van de KCC processen gekoppeld aan zaakgericht werken. Tevens is veel aandacht besteed aan de telefonische bereikbaarheid.

Binnen het sociaal domein heeft de heroriëntatie van het regiesysteem eind 2018 tot een gunning geleid. Het implementatietraject van de e-facturering is in 2018 opgeleverd.

Informatiebeveiliging

Er is het afgelopen jaar gewerkt aan het versneld verbeteren van de Informatieveiligheid, zodat deze op het niveau van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) komt en blijft. In de nota Transparant en Veilig ([2015/128172](#)) is de visie op informatiebeveiliging en verschillende bijpassende maatregelen beschreven. Haarlem richt zich op het versterken van de beveiliging tegen cybercrime. Dit gebeurt door het invoeren van adequate verbeteringen op het gebied van preventie, proactief handelen en reactietijd. In 2018 zijn geen grote incidenten geweest. In het najaar lag de focus op de implementatie van ENSIA.

Daarnaast vond in 2018 een rekenkameronderzoek plaats naar informatieveiligheid. Hieruit is een aantal maatregelen naar voren gekomen dat actief is opgepakt. De eerste stappen zijn gezet voor beveiliging op basis van de wettelijke normen (BIG en nu Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)), implementatie van de nieuwe privacywetgeving per mei 2018 (AVG) en acties voor privacy en security zijn op grond van de zelfevaluatie en verbeterplannen vanuit ENSIA uitgevoerd. Eind 2018 is nieuw beleid vastgesteld om de BIO te implementeren. Dit beleid is meer gericht om de risico's van informatiebeveiliging te managen.

Tot slot heeft het verhogen van de digitale weerbaarheid eind 2018 de aandacht gekregen. Hierbij lag het accent op aanscherping van processen en nemen van maatregelen inzake incident-, change-, configuration en patchmanagement. Dit zijn cruciale processen om de continuïteit van de informatievoorziening technisch te borgen.

Privacy

Alle aandacht is uitgegaan naar het implementeren van de AVG. Zo is er een privacyreglement (interne regels) en een privacyverklaring (uitleg voor inwoners) vastgesteld, zijn alle processen waarin persoonsgegevens worden verwerkt geïnventariseerd en in een register vastgelegd en is er

een functionaris voor de gegevensbescherming aangesteld. Door middel van presentaties, cursussen en het aanreiken van standaarden en andere tools is de bewustwording in de organisatie versterkt.

Met partijen die voor de gemeente persoonsgegevens verwerken, zijn verwerkersovereenkomsten gesloten. Inmiddels is in VNG-verband een standaardtekst vastgesteld die alle gemeenten gebruiken.

Bij het inrichten van processen en applicaties met grote privacyrisico's moet een risicoanalyse plaatsvinden in de vorm van een Data Protection Impact Assessment (DPIA). Dit is bijvoorbeeld gedaan bij het Bezoekersparkeren en het zaakgericht werken. De eerste DPIA's zijn uitgevoerd. Aan de hand daarvan zijn maatregelen genomen om het betreffende proces of applicatie zo in te richten dat de privacy goed beschermd blijft.

Digitaal informatiebeheer en papieren archief

Door de ontwikkeling naar 100% digitaal werken binnen de organisatie verschuift de focus bij informatiebeheer en archivering naar duurzaam bewaren en ontsluiten van digitale informatie. In 2018 is samengewerkt aan volledig digitaal informatiebeheer en het duurzaam toegankelijk maken van informatie. Onderdelen van het kwaliteitssysteem zijn de dagelijkse kwaliteitscontroles en het verder invulling geven aan de kernregistratie IPA (de samenhang tussen Informatie, Processen en Applicaties).

De inspanningen in 2018 hebben geleid tot concrete resultaten. Het plan van aanpak 'informatiebeheer op orde', waarbij rekening is gehouden met de verbeterpunten en acties genoemd door het NHA en de provincie, is grotendeels afgerond. De positieve resultaten hebben in 2018 geleid tot het maximaal positieve oordeel ('Adequaat') door het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) van de provincie.

Datacenter

In 2018 zijn alle aanbestedingen met succes afgerond en kan in 2019 gestart worden met de feitelijke bouw van het datacenter. Het nieuwe datacenter wordt een 'twin-datacenter' met enerzijds een cluster op locatie in de Raakspoort en anderzijds in een datacenter in de Waarderpolder. Deze ontwikkeling leidt tot aanzienlijk minder stroomgebruik, bovendien zoekt de gemeente met de EU naar mogelijkheden om de hardware maatschappelijk verantwoord ('fair') in te kopen.

Inkoopfunctie

Goed functionerende inkoop zorgt ervoor dat meer gedaan kan worden met de beschikbare middelen. Het gaat bij inkoop en aanbesteden niet alleen om op de juiste wijze de regelgeving te volgen, maar ook om het inzetten van inkoop als strategisch instrument om de gemeentelijke beleidsdoelstellingen te behalen. Bij het uitgeven van haar inkoopvolume (in 2018 was dit afgerond € 300 miljoen) kan de gemeente sturen op de beleidsdoelen op het gebied van sociale en ecologische duurzaamheid. Om hier een impuls aan te kunnen geven neemt Haarlem sinds 2017 deel aan het partnerschap van de Urban Agenda Innovative and Responsible Public Procurement, gericht op innovatief en verantwoord aanbesteden door overheden. Eind 2018 heeft Haarlem dankzij dit partnerschap afspraken kunnen maken met een Europese instelling waarmee voor twee inkooptrajecten (Fair ICT procurement) het Europese marktpotentieel beter kan worden benut. De taakstelling op inkoop is verwerkt in de begroting.

Goed werkende inkoop heeft kaders en doelstellingen nodig in inkoop- en aanbestedingsbeleid. In december 2017 heeft PWC geconstateerd dat Haarlem geen actueel inkoop- en aanbestedingsbeleid had. In 2018 is een geactualiseerd inkoop- en aanbestedingsbeleid voorbereid. Vervolgens zijn in 2018 belangrijke stappen gezet in de professionaliseringsslag van de inkoopfunctie op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Hierbij zijn de aanbevelingen uit het eerder gehouden onderzoek naar de wisselwerking tussen deze drie niveaus gevolgd. Een goede stap is de publicatie van de

inkoopkalender op de gemeentelijke website vanaf 1 december. De inkoopkalender wordt periodiek geactualiseerd.

Juridische functie

In 2018 is gewerkt aan de zichtbaarheid van de rol en positie van de juridische functie in de organisatie. Daarnaast is ingezet op de doorontwikkeling van de juridische functie.

In de organisatie wordt er gewerkt aan de ondersteuning en advisering van de organisatie op het gebied van de juridische kwaliteit. Zo is in 2018 vanuit deze afdelingen een leergang gestart voor de gemeentejurist van de toekomst. Alle juristen van de gemeente zijn voor deze leergang uitgenodigd en een deel daarvan heeft deze inmiddels gevolgd. Voorts is in 2018 in G40 verband een traject gestart met als doel om te komen tot een kwaliteitsimpuls van de bestaande opleidingen en een verbeterde aansluiting van de (gemeentelijke)overheid op de arbeidsmarkt voor gemeentejuristen.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet voor de vennootschapsbelasting (Vpb) ook van toepassing op overheidslichamen. Haarlem is hierdoor Vpb verschuldigd over de resultaten uit activiteiten die zich kwalificeren als Vpb-plichtig.

In de jaarrekening 2018 is een bedrag van € 0,7 miljoen (2017: € 1,2 miljoen) opgenomen als Vpb last. In de jaarrekening 2017 was zowel de Vpb last voor 2016 als voor 2017 opgenomen. Om de Vpb-last te berekenen heeft de gemeente haar activiteiten ingedeeld naar clusters en wordt jaarlijks per cluster beoordeeld of sprake is van Vpb-belaste activiteiten. Voor 2018 heeft de gemeente geconcludeerd, conform 2017, dat alleen de activiteiten met betrekking tot parkeergarages tot het fiscale resultaat gerekend moeten worden. De Vpb-last is dan ook het gevolg van het fiscale resultaat parkeergarages. Over dit fiscale resultaat is de gemeente Haarlem 25% belasting verschuldigd (eerste schijf 20%). Conform de BBV zijn in de jaarrekening geen latente belasting vorderingen en/of schulden opgenomen.

De aangiftes over 2016 en 2017 zijn nog niet definitief beschikt door de Belastingdienst.

Voor de grondexploitatie heeft de gemeente in januari 2018 bij de Belastingdienst een verzoek tot standpuntbepaling ingediend. De gemeente is samen met haar fiscaal adviseurs van mening dat zij in fiscale zin geen onderneming drijft met haar grondexploitaties en dus niet Vpb-plichtig is hierover met ingang van 1 januari 2016. Dit sluit niet uit dat in de toekomst deze wel Vpb-plichtig worden. De gemeente Haarlem zal jaarlijks de Vpb-positie van haar grondexploitaties blijven monitoren om te oordelen of er aan deze situatie iets verandert.

Toelichting effectieve belastingdruk

	2018	2017
Totaal (Saldo baten en lasten voor reservemutaties)	4.556	25.206
Resultaat overige activiteiten (behoren niet tot vpb-plichtige activiteiten)	1.523	22.254
Belastbaar bedrag	3.033	2.952
Eerste schijf < € 200.000 (20%)	40	40
Tweede schijf > € 200.000 (25%)	708	688
Belastingdruk boekjaar	748	728
Vpb last 2016	-5	500
Vpb last 2017	3	-
Totaal Vpb last jaarrekening	746	1.228
Effectieve belastingdruk	16,4%	4,9%

De lage effectieve belastingdruk komt omdat voor een groot deel van de activiteiten de gemeente niet deelneemt aan het economisch verkeer en daardoor geen belastingplicht bestaat over de resultaten uit deze activiteiten.

3.6 Verbonden partijen en subsidies

Inleiding

Deze paragraaf geeft een beknopt overzicht van verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen, plus het beleid hierin.

Het begrip ‘verbonden partij’ is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en gedefinieerd als “een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft”. In datzelfde besluit wordt een financieel belang gedefinieerd als “een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt”. Er is sprake van een bestuurlijk belang als de gemeente zeggenschap heeft via een vertegenwoordiging in het bestuur, of via stemrecht.

Als de gemeente samenwerkt met een partij waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft, heet dit een verbonden partij. Wanneer er geen bestuurlijk belang is, heet dit een subsidierelatie.

Kaders verbonden partijen

In de raadsnota Verbonden partijen in Haarlem ([2014/475087](#)) staat de actuele visie op verbonden partijen en subsidies van meer dan € 0,5 miljoen. Deze paragraaf geeft alleen een totaalbeeld van participaties in verbonden partijen, de financiële effecten ervan en de manier waarop de gemeente toezicht houdt, gebaseerd op het risicoprofiel van de verbonden partij.

Toepassing kaders verbonden partijen

De gemeente wil een zakelijke (subsidie)relatie tussen gemeente en instellingen om doelmatig en doeltreffend te kunnen voldoen aan de gewenste effecten en doelen. Daarvoor is één van de voorwaarden dat een verbonden partij zich zowel bestuurlijk als bedrijfseconomisch stabiel ontwikkelt binnen de afgesproken kaders.

Om het risicomanagement in het algemeen te versterken, hanteert de gemeente classificaties voor verbonden partijen. Met deze methode krijgt de gemeente inzicht in hoe intensief de toezichtrelatie van de gemeente met een verbonden partij of gesubsidieerde instelling moet zijn om zeker te zijn dat de doelstellingen van de gemeente worden bereikt. De uitkomst van het onderzoek kan zijn dat sprake is van: normaal toezicht (scores tot 25 punten), verhoogd toezicht (scores tussen de 25 en 35 punten) of intensief toezicht (meer dan 35 punten). Verhoogd en intensief toezicht bestaat uit meer overleg en informatie-uitwisseling tussen de organisatie en de gemeente. Het doel is om op tijd en doeltreffend te kunnen bijsturen om de gemeentelijke en maatschappelijke belangen veilig te stellen.

Toepassing verhoogd toezicht

Van de gesubsidieerde instellingen vielen vier organisaties in de categorie verhoogd toezicht, te weten Hart, MEE, Veilig Thuis en Spaarne Peuters. Deze vier organisaties vallen onder meerdere gemeenten. Dit betekent volgens de nota Verbonden partijen en de subsidieverordening ([2012/332515](#)) dat de beheersmaatregelen intensiever zijn toegepast. Van de verbonden partijen met een verhoogd risico wordt de situatie nader toegelicht:

- Hart

Het risico beheerst de gemeente op basis van de nota Verbonden partijen en de subsidieverordening: stellen van randvoorwaarden en monitoring door middel van gesprekken en toetsing van P&C-documenten. Vanwege de lening met garantstelling van de gemeente staat Hart sinds 2014 onder verhoogd toezicht. Het jaar 2018 is afgesloten met een positief resultaat van € 221.000 (2017: € 165.000 positief). Het is Hart gelukt tot deze positieve resultaten te komen door

hogere inkomsten uit verhuur en horeca (meer vraag naar oefenruimte) en door kostenbeheersing. De schuld van Hart is in 2018 verder ingelopen. Hart voldoet aan haar aflossingsverplichtingen van de lening waar de gemeente Haarlem garant voor staat. Hoewel de financiële positie van Hart kwetsbaar blijft, kan het risico op 25% worden gehouden. De financiële ontwikkelingen van Hart worden door toetsing en monitoring van hun P&C-producten nauwlettend gevolgd en waar relevant besproken om de risico's voor de gemeente beheersbaar te houden.

- MEE

De belangrijkste reden van het verhoogde toezicht bij MEE is dat de vermogenspositie van MEE de afgelopen twee jaar is verslechterd. In de jaren 2016 en 2017 heeft MEE een negatief resultaat behaald. Het verwachte resultaat in 2018 is 0 (dus niet meer negatief) door onder andere een flinke verlaging van het ziekteverzuim en een verlaging van de huisvestingskosten.

De verslechtering van de vermogenspositie in de afgelopen twee jaar is reden voor verhoogd toezicht waarbij de gemeente minimaal vier keer per jaar de financiële ontwikkeling kritisch toetst en met de organisatie bespreekt.

Daarnaast overlegt de gemeente tweemaal per jaar op bestuurlijk niveau over de financiële situatie, waarbij de (half)-jaarcijfers worden besproken.

- Veilig Thuis Kennemerland

Er zijn meerdere redenen waarom de risicoscore van deze instelling tot verhoogd toezicht leidt. Veilig Thuis heeft een hoog ziekteverzuim en de organisatie is hiervoor niet verzekerd. Vanaf 1 januari is de aangescherpte Wet Meldcode van kracht. De organisatie wordt dan verantwoordelijk voor het uitvoeren van extra wettelijke taken waarvoor formatie-uitbreiding nodig is. Veilig Thuis heeft geen eigen inkomsten naast de subsidie van de gemeenten in de regio en heeft nauwelijks eigen vermogen. De organisatie heeft geen meerjarenbegroting omdat de juridische organisatievorm gaat veranderen. Op dit moment is Veilig Thuis een zelfstandige stichting. In de toekomst zal Veilig Thuis waarschijnlijk onder een gemeenschappelijke regeling (GR) gaan vallen. Veilig Thuis heeft eind 2018 een flinke wachtlijst gekregen, die alleen met inzet van extra middelen weggewerkt kon worden.

Het directe financiële risico dat de gemeente Haarlem loopt in relatie tot Veilig Thuis beperkt zich tot de jaarlijkse bijdrage. De gemeente Haarlem heeft geen verdere financiële belangen in stichting Veilig Thuis en is daarom niet aansprakelijk voor schulden van deze partij. Daarnaast is het resultaat in 2018 positief en heeft de stichting een positief eigen vermogen wat een indicator is voor de continuïteit van stichting Veilig Thuis.

- Spaarne Peuters

De belangrijkste oorzaak van het verhoogde toezicht is het hoge ziekteverzuim bij Spaarnepeuters. Omdat dit de continuïteit van de dienstverlening in gevaar brengt is dit aanleiding voor verhoogd toezicht en is de gemeente met directie van Spaarnepeuters hierover in gesprek. De directie geeft aan dat het aanbod in de peuterspeelzalen niet in gevaar komt. Als de personeelsbezetting en de openstelling van de peuterspeelzalen in gevaar komt, meldt de directie dit tijdig en gaat in gesprek met de gemeente over oplossingen. Verder is een beheersmaatregel dat de organisatie werkt met een omvangrijke invalpool.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

In 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, kortweg Wet normering topinkomens (WNT) van kracht geworden. De wet stelt grenzen aan de beloning van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De wet is daarom ook van toepassing op sommige verbonden partijen in Haarlem.

- Gemeenschappelijke regelingen zijn onderdeel van de publieke sector en vallen daarom rechtstreeks onder de WNT en moeten zelf informatie opnemen in hun jaarverslagen, net als de gemeente.
- Vennootschappen vallen niet onder de werking van de WNT, tenzij overheden de aandelen in bezit hebben én de vennootschap meer dan 50% van haar inkomsten uit subsidie van de overheid verkrijgt. Haarlem heeft echter als beleid dat alle vennootschappen waarin de gemeente aandelen heeft zich aan de WNT houden. Haarlem heeft op twee vennootschappen direct invloed om dit af te dwingen, namelijk Spaarnelanden en SRO. De salarissen van deze organisaties blijven binnen de normen van de WNT.
- Grote gesubsidieerde instellingen zijn in Haarlem gelijkgeschakeld met verbonden partijen. Zij vallen formeel niet onder de WNT. Feitelijk wil de gemeente dat ook zij aan de WNT voldoen. Daarom is in de algemene subsidieverordening van Haarlem een bepaling opgenomen die vereist dat een instelling zich aan de WNT houdt om in aanmerking te kunnen komen voor subsidie. Het toezicht op de naleving is geregeld via de vereiste accountantsverklaring voor deze instellingen.

Overzicht verbonden partijen

In onderstaande overzichten is per verbonden partij aangegeven wat het financiële belang is. De jaarrekeningen over 2018 zijn nog niet allemaal beschikbaar. In die gevallen zijn enkel de gegevens per 31-12-2017 vermeld, deze gegevens zijn weergegeven met *.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Progr.nr	Resultaat 2018	V.V. 31-12- 2018	E.V. 31-12- 2018	Aandeel %	Bijdrage 2018	Risico
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (GGD)	1	1.346	40.292	3.358	30	2.884	22,51
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (VRK)	6	1.346	40.292	3.358	30	11.833	22,51
Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap Zuid- Kennemerland (Paswerk)	3	930	4.141	7.063	85	16.201	21,96
Recreatieschap Spaarnwoude	4	-811	1.793	17.136	13	341	18,18
Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	34	1.996	21,73
Gemeenschappelijke regeling Cocensus	7	5	4.176	205	22	2.863	23,47
Gemeenschappelijke regeling Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten regio Zuid Kennemerland	1	0	289	0	n.v.t.	516	-
Gemeenschappelijke regeling Bereikbaarheid Zuid Kennemerland	5	938	0	4.902	70	1.170	-
Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond	6	11	8.552	509	15	1.274	24,43
Gemeenschappelijke regeling ambtelijke samenwerking Zandvoort-Haarlem	7	-	-	-	-	n.v.t.	-

Vennootschappen en coöperaties

Naam	Progr.nr	Resultaat 2018	V.V. 31-12-2018	E.V. 31-12-2018	Aandeel %	Bijdrage 2018	Risico
NV SRO	1	584	14.105	8.863	50	n.n.b.	20,00
Spaarnelanden NV	5	146	27.151	11.625	90	n.n.b.	22,63
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	7	337.000	132.519.000	4.990.000	0,041	n.v.t.	-
Alliander NV	7	334.000	4.216.000	4.129.000	0,009	n.v.t.	-
Werkpas Holding BV	3	51	1.944	519	-	n.v.t.	23,30

Overige verbonden partijen

Naam	Progr.nr	Resultaat 2018	V.V. 31-12-2018	E.V. 31-12-2017	Aandeel %	Bijdrage 2018	Risico
Stichting Parkmanagement Waarderpolder	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	50	29	-

Stichtingen en verenigingen

Naam	Progr.nr	Resultaat 2018	V.V. 31-12-2018	E.V. 31-12-2018	Aandeel %	Bijdrage 2018	Risico
Blijfgroep	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1859	21,86
Zorgbalans	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.234	21,44
Dock	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	5.253	21,58
Haarlem Effect	1	68	837	300	-	3.365	22,38
Jeugdgezondheidszorg Kennemerland	1	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	2.608	19,95
Stichting Spaarne Peuters	1	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	2.418	25,25
SportSupport Kennemerland	1	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.070	19,18
Hart	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.804	25,64
Bibliotheek Zuid-Kennemerland	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	4.414	21,22
Haarlem marketing	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	586	18,88
Frans Hals Museum De Hallen	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	3.021	21,60
Patronaat	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.618	22,44
Stadsschouwburg en Philharmonie	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	5.897	21,79
Toneelschuur	4	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	2.110	20,42
HVO Querido	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	3.348	19,64
MEE & de Wering	2	495	3.336	985	-	1.153	28,27
Parnassia groep	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.243	19,99
Veilig Thuis	2	150	827	59	-	3.861	26,01
Centrum voor jeugd en gezin	1	31	1.234	764	-	5.443	21,45
RIBW/K/AM	1	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.051	22,91

Naam	Progr.nr	Resultaat 2018	V.V. 31-12- 2018	E.V. 31-12- 2018	Aandeel %	Bijdrage 2018	Risico
Stichting Arkin	1	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	364	-
Stichting Arkin	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	931	-
Stichting SHDH	2	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	615	-
Kenter Jeugdhulp		n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	-	1.080	-

Inhoudelijke informatie verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (VRK) Veiligheid

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	De VRK geeft uitvoering aan de wettelijke taken ten aanzien van de wet veiligheidsrisico's en voert namen de deelnemende gemeenten taken uit op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De VRK levert een adequate en professionele crisisorganisatie en creëert hiermee een basisvoorwaarde voor het bewaken van de fysieke veiligheid in de gemeente Haarlem.
Activiteiten:	De VRK (Veiligheid) voert taken uit op het terrein van regionale brandweezorg, Meldkamer, Crisisbeheersing en Rampenbestrijding, GGD en GHOR (ongevallen en rampen). De VRK (GGD) beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners van de regio.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	GGD (Jeugdgezondheidszorg, preventie advies en crisis, GHOR en Cursusbureau), zijn ISO 9001 2015 gecertificeerd. Ambulancezorg en meldkamer Ambulance zijn HKZ 2015 en ISO 9001 2015 gecertificeerd. Brandweer, facilitair bedrijf en hoofdsectie zijn eveneens in 2018 gecertificeerd conform de ISO 9001 2015.
Deelnemers:	Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Uitgeest, Velsen en Zandvoort.
Website:	www.vrk.nl

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland (VRK) GGD

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	De VRK geeft uitvoering aan de wettelijke taken ten aanzien van de wet veiligheidsrisico's en voert namen de deelnemende gemeenten taken uit op het gebied van crisisbeheersing en rampenbestrijding.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De VRK levert een adequate en professionele crisisorganisatie en creëert hiermee een basisvoorwaarde voor het bewaken van de fysieke veiligheid in de gemeente Haarlem.
Activiteiten:	De VRK voert taken uit op het terrein van regionale brandweezorg, Meldkamer, Crisisbeheersing en Rampenbestrijding, GGD en GHOR (ongevallen en rampen). De VRK (GGD) beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners van de regio.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	GGD (Jeugdgezondheidszorg, preventie advies en crisis, GHOR en Cursusbureau), zijn ISO 9001 2015 gecertificeerd. Ambulancezorg en meldkamer Ambulance zijn HKZ 2015 en ISO 9001 2015 gecertificeerd.

Brandweer, facilitair bedrijf en hoofdsectie zijn eveneens in 2018 gecertificeerd conform de ISO 9001 2015.

Deelnemers: Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Uitgeest, Velsen en Zandvoort.

Website: www.vrk.nl

Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap Zuid-Kennemerland (Paswerk)

Vestigingsplaats: Cruquius

Openbaar belang: Uitvoering en behartiging van de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de sociale werkvoorziening.

Bijdrage aan programmadoelstelling: De sociale werkvoorziening wordt afgebouwd maar gecontinueerd voor de huidige SW'ers totdat zij uitstromen omdat ze de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt of een andere werkplek hebben gevonden. Paswerk draagt daarmee bij aan de doelstelling 'uitstroom naar werk (beschut werken of garantiebaan) of participatie voor de doelgroep mensen met een arbeidsbeperking' uit programma 3 Werk en inkomen, beleidsveld 3.1 Werk).

Activiteiten: Uitvoering van de sociale werkvoorziening voor de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten.

Gecertificeerd kwaliteitssysteem: ISO en OHSAS, afhankelijk van de aard van het bedrijfsonderdeel.

Deelnemers: Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort

Website: www.paswerk.nl

Recreatieschap Spaarnwoude

Vestigingsplaats: Velsen-Zuid

Openbaar belang: Het besturen en beheren van het recreatiegebied Spaarnwoude.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Het recreatiegebied begrenst een groot deel van de oostzijde van de gemeente Haarlem. Gezien de ligging en het gebruik van het gebied door de inwoners heeft de gemeente Haarlem een direct maatschappelijk belang bij het realiseren van de genoemde doelen en neemt daarom deel aan de gemeenschappelijke regeling.

Activiteiten: Het recreatieschap voert het beheer en onderhoud van het recreatiegebied uit, conform de kaders van de gemeenschappelijke regeling.

Gecertificeerd kwaliteitssysteem: -

Deelnemers: Amsterdam, Haarlem, Haarlemmermeer, Velsen en de Provincie Noord-Holland

Website: www.spaarnwoude.nl

Gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	Historisch informatiecentrum voor Haarlem en de regio. Deze organisatie bewaart, bewerkt, restaureert, acquireert en inspecteert archieven en maakt ze digitaal toegankelijk.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De dienstverlening is gericht op het behoud van de culturele basisinfrastructuur en draagt daarmee bij aan de doelstelling van een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat de deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt (programma 4, beleidsveld 4.2 Economie, toerisme en cultuur).
Activiteiten:	Het Noord-Hollands Archief bewaart, bewerkt, restaureert, acquireert en inspecteert archiefbescheiden en -collecties en maakt ze toegankelijk voor publiek.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Het Noord-Hollands Archief wordt voor ICT gefaciliteerd door SET ICT-services, die ISO 27001 gecertificeerd is: het certificaat op informatie-beveiligingsgebied. SET ICT-services is daarnaast ook NEN 7510 gecertificeerd. Op het vakgebied van archiefbeheer maakt het Noord-Hollands Archief gebruik van het collectiebeheersysteem Mais Flexis van De Ree Archiefsystemen. De Ree is 'golden partner' van gecertificeerd databaseleverancier Oracle.
Deelnemers:	Haarlem, Velsen en het Rijk.
Website:	www.noord-hollandsarchief.nl

Gemeenschappelijke regeling Cocensus

Vestigingsplaats:	Haarlemmermeer
Openbaar belang:	Uitvoerende werkzaamheden met betrekking tot het heffen en invorderen van gemeentelijke belastingen en heffingen.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De GR draagt niet specifiek bij aan het realiseren van programmadoelstellingen. Door de uitvoering van belastingen gezamenlijk te doen worden er efficiencyvoordelen gerealiseerd.
Activiteiten:	Cocensus is belast met de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, afhandeling van bezwaar-en beroepschriften, dwanginvordering, kwijtschelding en het uitvoeren van de Wet Waardering Onroerende Zaken.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Cocensus is ISO-gecertificeerd voor het management-en kwaliteitssysteem.
Deelnemers:	Alkmaar, Bergen, Beverwijk, Graft-de Rijp, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Hillegom, Langedijk, Oostzaan, Schermer en Wormerland.
Website:	www.cocensus.nl

Gemeenschappelijke regeling Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten regio Zuid-Kennemerland

Vestigingsplaats:	Haarlem
Openbaar belang:	Beleid en uitvoering van leerplicht voor Zuid-Kennemerland, beleid en uitvoering van Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC) en de administratie voor leerplicht en RMC voor regio Zuid-Kennemerland en IJmond.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	De dienstverlening draagt bij aan de doelstelling alle jongeren hebben een startkwalificatie uit programma 1 Maatschappelijke participatie, beleidsveld 1.1. Onderwijs en Sport.
Activiteiten:	Uitvoering van de voor de aan de gemeenschappelijke regeling Schoolverzuim en Voortijdig

Schoolverlaten deelnemende gemeenten.

**Gecertificeerd
kwaliteitssysteem:**
Deelnemers:

-
Beverwijk, Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Heemskerk, Uitgeest.

Website:

www.leerplein-mzk.nl

Gemeenschappelijke regeling Bereikbaarheid Zuid-Kennemerland

Vestigingsplaats:

Haarlem

Openbaar belang:

Vanuit een gemeenschappelijke visie, werken de 4 gemeenten samen aan een goede bereikbaarheid van de regio. Dit betreft gemeentegrensoverschrijdende projecten, veelal in samenwerking met MRA, Provincie of Rijk.

**Bijdrage aan
programmadoelstelling:**

Grote en kostbare (infrastructurele) projecten worden vaak gefinancierd op basis van cofinanciering. Het Mobiliteitsfonds wordt ingezet als stimulans (cofinanciering projectkosten) of als studiebudget. De stuurgroep Regionale Bereikbaarheid Zuid-Kennemerland beoordeelt of aanvragen voor een financiële bijdrage uit het mobiliteitsfonds worden gehonoreerd.

Activiteiten:

Meerjarenplannen voor projecten en studies in de programmalijnen Fiets, Openbaar vervoer, Autoinfrastructuur en Slimme en duurzame mobiliteit (o.a. dynamische verkeersinformatie). Bevorderen samenwerking en belangenbehartiging met en bij andere overheden. Communicatie met de gemeenteraden. De visie wordt in 2019 herijkt.

**Gecertificeerd
kwaliteitssysteem:**

-

Deelnemers:

Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort.

Website:

www.zklbereikbaar.nl

Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJmond

Vestigingsplaats:

Beverwijk

Openbaar belang:

Uitvoeren van taken vergunningverlening, toezicht en handhaving op het terrein van milieu en voor taken, zoals vastgelegd in de packagedeal uit 2009.

**Bijdrage aan
programmadoelstelling:**

De Omgevingsdienst IJmond voert voor de gemeente Haarlem het basistakenpakket milieu uit (wettelijk verplicht ondergebracht bij een omgevingsdienst). Verder verzorgt de Omgevingsdienst IJmond het inrichting gebonden milieutakenpakket voor Haarlem uit en ten slotte (als plustaak) heeft de Omgevingsdienst IJmond een signaleringstoezicht op brandveiligheid en bouw- en woningtoezichttaken bij milieu-inrichtingen.

Activiteiten:

Going concern taken die door de Omgevingsdienst IJmond voor de gemeente Haarlem worden uitgevoerd zijn vergunningen/ meldingen, toezicht en handhaving op de milieutaken (exclusief bodemtaken), inclusief bezwaar en beroep.

**Gecertificeerd
kwaliteitssysteem:**

Nee, de gemeente Haarlem heeft, conform de Wet vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) een Verordening inzake kwaliteitscriteria VTH vastgesteld. Deze verordening ziet ook op taken die ODII namens de gemeenten en provincie uitvoert. ODII voldoet aan de kwaliteitscriteria 2.1 voor wat betreft de taken die bij haar zijn belegd. Het INK-model is voor ODII leidend voor de wijze waarop de organisatie omgaat met kwaliteit.

Deelnemers:

Beemster, Beverwijk, Bloemendaal, Edam-Volendam, Haarlem, Heemstede, Heemskerk, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Velsen, Wormerland, Zandvoort en de provincie

Noord-Holland.

Website: www.odijmond.nl

Gemeenschappelijke regeling ambtelijke samenwerking Zandvoort-Haarlem

Vestigingsplaats: Haarlem (gastheer gemeente)

Openbaar belang: Versterking regionale bestuurskracht, efficiënte en effectieve dienstverlening, kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoering.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Goede samenwerking in de regio Zuid-Kennemerland, gezamenlijke uitvoering van de MRA-agenda, kostenvoordelen door schaalvergroting, verdere professionalisering van de organisatie.

Activiteiten: Haarlem voert alle ambtelijke taken voor Zandvoort uit, m.u.v. de taken omtrent Dagelijks Beheer en Onderhoud, de taken van de griffie en de taken van de gemeentesecretaris.

Gecertificeerd kwaliteitssysteem: Het uitgangspunt is volgens Haarlemse werkwijzen en Haarlemse systemen, maar door wettelijke verplichting of praktische noodzaak zijn (tijdelijk) Zandvoortse systemen overgenomen. Certificering vindt dus plaats op met name Haarlemse systemen.

Deelnemers: Haarlem en Zandvoort.

Website: -

Vennootschappen en coöperaties

NV SRO

Vestigingsplaats: Amersfoort

Openbaar belang: Exploitatie, beheer en onderhoud van sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed.

Bijdrage aan programmadoelstelling: SRO beheert/exploiteert voor de gemeente een groot aantal sportaccommodaties (bijvoorbeeld sporthallen, zwembaden, gymzalen) en draagt daardoor bij aan de realisatie van de doelstellingen als verwoord bij programma 1 Maatschappelijke participatie, beleidsveld 1.1 Onderwijs en Sport. Belangrijke taak van SRO is ook vastgoedbeheer. Daarmee wordt bijgedragen aan de doelstellingen als verwoord in programma 5 Beheer en onderhoud.

Activiteiten: SRO Kennemerland BV voert in opdracht van gemeente het beheer, exploitatie en onderhoud van alle sportaccommodaties uit en zorgt voor adequate ondersteuning bij het vastgoedbeheer.

Gecertificeerd kwaliteitssysteem: -

Deelnemers: Amersfoort en Haarlem, BV's met Leusden, Zeist, Bunschoten, Joint Venture met Zandvoort.

Website: www.sro.nl

Spaarnelanden NV

Vestigingsplaats: Haarlem

Openbaar belang: Afvalinzameling, beheer en onderhoud openbare ruimte.

Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte is uitbesteed aan Spaarnelanden NV (en andere partijen). De gemeentelijke doelstellingen zijn verwerkt in de domein-dienstverleningsovereenkomsten (DDO) zodat het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau van de openbare ruimte wordt geleverd. De gemeente heeft daarbij de regierol.
Activiteiten:	Spaarnelanden is actief op het gebied van afval- en grondstoffeninzameling, reiniging, parkeerabonnementen, groen en onderhoud klinkerverharding.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Spaarnelanden werkt volgens de nieuwste ISO 9001 en ISO 14001 kwaliteitsnormen. Klantgerichtheid staat centraal door contracten die zijn gebaseerd op te behalen prestaties of beeldkwaliteit. De veiligheid van medewerkers en klanten wordt beheerst doordat Spaarnelanden een VCA** certificering heeft voor alle activiteiten (VCA staat voor Veiligheid, Gezondheid en Milieu en is bedoeld om veiliger te laten werken en het aantal ongevallen te verminderen).
Deelnemers:	Haarlem en Zandvoort
Website:	www.spaarnelanden.nl

Werkpas Holding BV

Vestigingsplaats:	Cruquius
Openbaar belang:	Uitvoeren van taken op het gebied van re-integratie, dagbesteding en dienstverlening in het kader van begeleid werken.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	In de holding zijn m.i.v. 1 januari 2015 alle niet WSW-gebonden activiteiten vanuit de GR Paswerk ondergebracht. De holding heeft een vijftal werkmaatschappijen die actief zijn op het snijvlak de WMO. Participatiewet, Jeugdwet en Onderwijs. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de uitvoering van de gemeentelijke taken in het Sociaal Domein.
Activiteiten:	De Holding voert de volgende activiteiten uit: re-integratie en arbeidsbemiddeling, arbeidsmatige dagbesteding, leren en werken voor risicjongeren, kringloop-activiteiten, activiteiten op het gebied van buurtbeheer en beheer fietsendepot.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Werkpas Holding BV maakt gebruik van diverse gecertificeerde systemen zoals ISO en OHSAS
Deelnemers:	Haarlem en Zandvoort.
Website:	www.werkpas.nl

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Vestigingsplaats:	Den Haag
Openbaar belang:	Bancaire dienstverlener overheid.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	n.v.t.
Activiteiten:	-
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Nederlandse gemeenten, provincies en Rijk.
Website:	www.bng.nl

Alliander NV

Vestigingsplaats:	Arnhem
Openbaar belang:	Netbeheer en distribueren en transporteren van elektriciteit en gas voor producenten en afnemers.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	n.v.t.
Activiteiten:	-
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Deelnemers:	Nederlandse gemeenten, provincies en Rijk.
Website:	www.alliander.nl

Stichtingen en verenigingen

-

Overige verbonden partijen

Stichting Parkmanagement Waarderpolder

Openbaar belang:	Herstructurering van de Waarderpolder van ouderwets industrieterrein naar een modern geoutilleerd bedrijventerrein waar het prettig werken en ondernemen is.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Middels veiligheid, communicatie en adequate dienstverlening draagt Stichting Parkmanagement bij aan een prettig ondernemersklimaat. Dit stimuleert en behoudt werkgelegenheid.
Activiteiten:	Behalve de reeds genoemde activiteiten vervult de stichting nu ook een in de verduurzaming Waarderpolder, middels deelname in het programma Circulaire Economie.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.waarderpolder.nl/parkmanagement

Gesubsidieerde instellingen

Blijf Groep

Openbaar belang:	Bieden van preventie, opvang en ambulante hulp bij huiselijk geweld.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Blijf Groep draagt bij aan de preventie en aanpak van huiselijk geweld door het bieden van opvang en ambulante hulp.
Activiteiten:	Blijf Groep levert opvang en ambulante hulp bij huiselijk geweld in de vorm van noodopvang, crisisopvang, vervolgoopvang, Oranje Huis Thuis (preventief ambulant), Critical Time Intervention

(ambulant nazorg), begeleiding van AWARE alarmknop (ambulant preventief). Noodopvang en crisisopvang vindt plaats in Alkmaar. Vervolgopvang en ambulant aanbod wordt in onze eigen regio aangeboden. De opvang in Alkmaar en onze regio is beschikbaar voor vrouwen en hun kinderen. Mannelijke slachtoffers worden op in een zestal gespecialiseerde instellingen in het land opgevangen.

Gecertificeerd

ISO 9001

kwaliteitssysteem:

Bijzonderheden/risico's:

Naast de accountgesprekken tussen Blijf Groep en centrumgemeente Haarlem vinden er ook gesprekken plaats met de centrumgemeenten Haarlem, Alkmaar en Zaanstad gezamenlijk.

Website:

www.blijfgroep.nl

Hart

Openbaar belang:

Kennis bijeenbrengen en overdragen op het gebied van kunst,- cultuur-en erfgoededucatie en mensen en initiatieven samenbrengen.

Bijdrage aan programmadoelstelling:

Met haar activiteiten draagt hart bij aan het vergroten van de cultuurparticipatie en het cultuurbereik in Haarlem.

Activiteiten:

Hart faciliteert en ondersteunt een breed cursusaanbod, is netwerkorganisatie voor culturele instellingen en het onderwijs en coördineert vele projecten op het gebied van cultuuronderwijs.

Gecertificeerd

kwaliteitssysteem:

-

Bijzonderheden/risico's:

Hart staat sinds 2014 onder verhoogd toezicht vanwege de lening met garantstelling van de gemeente Haarlem. Aan de hand van kwartaalrapportages worden viermaal per jaar ambtelijke overleggen gevoerd met de organisatie en tweemaal een bestuurlijk overleg.

Website:

www.skos.nl

Veilig Thuis

Openbaar belang:

Veilig Thuis is er voor iedereen, jong en oud, die te maken heft met huiselijk geweld of kindermishandeling. Veilig Thuis geeft advies en biedt ondersteuning, ook aan professionals.

Bijdrage aan programmadoelstelling:

Huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gemeld bij Veilig Thuis Kennemerland. Deze organisatie zorgt voor het opheffen van acute veiligheid en kan zo nodig onderzoek doen. Wanneer er ondersteuning of hulp nodig is, zal Veilig Thuis deze inzetten. Door samen te werken met partners als de politie en onderwijs, hoopt Veilig Thuis geweld te voorkomen of vroegtijdig te stoppen door zorgen te bespreken wanneer er signalen zijn en zo nodig in te grijpen. Vroegtijdig ingrijpen en zo snel mogelijk inzetten van de juiste hulp kan recidive voorkomen.

Activiteiten:

Veilig Thuis Kennemerland signaleert, onderzoekt en informeert over huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis heft onveiligheid op in acute situaties en zet passende hulp in. Daarbij werken ze samen met hulpverleningspartners en met de politie.

Gecertificeerd

kwaliteitssysteem:

ISO certificering, hertoets vindt plaats in 2019

Bijzonderheden/risico's:

Vanwege ingeschatte risico's staat de instelling onder verhoogd toezicht.

Website:

www.veiligthuis-ken.nl

Zorgbalans

Openbaar belang:

Bieden van hulp aan mensen met een zorgbehoefte om zolang mogelijk en op eigen wijze vorm en inhoud te geven aan hun leven, zowel thuis als in diverse zorglocaties.

Bijdrage aan

Zorgbalans draagt bij aan het doel van programma 1 Maatschappelijke participatie. De

programmadoelstelling:	prestatieafspraken 2016-2019 met Zorgbalans (via Tandem en Servicepaspoort) zijn gericht op het langer zelfstandig meedoen aan de samenleving, zelfredzaamheid en langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen door mantelzorgers ondersteuning te bieden, het bevorderen van een gezonde leefstijl en het inzetten van het sociaal makelaarschap in BUUV.
Activiteiten:	Ondersteuning aan mantelzorgers door informatie en advies, individuele begeleiding, lotgenotengroepen, respijtzorgvoorzieningen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Zorgbalans is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.zorgbalans.nl
Dock	
Openbaar belang:	Stimuleren van zelfredzaamheid en actief burgerschap door het verzorgen van wijkgericht welzijnswerk in Haarlem.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het prestatieplan 2016-2019, dus de te realiseren inzet, is gebaseerd op de doelen zoals deze in de programmabegroting zijn geformuleerd. Kern: "iedereen doet ertoe, meedoen en erbij horen", versterking van het sociaal netwerk, tegengaan van vereenzaming en faciliteren langer zelfstandig wonen.
Activiteiten:	Dock voert in opdracht van Haarlem het wijkgerichte welzijnswerk uit in de aandachtsgebieden Noord, Oost en Schalkwijk en neemt deel aan de sociale wijkteams.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	Dock is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.dock.nl
Haarlem effect	
Openbaar belang:	Stimuleren van zelfredzaamheid en actief burgerschap door het verzorgen van wijkgericht welzijnswerk in Haarlem.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Het prestatieplan 2016-2019, dus de te realiseren inzet, is gebaseerd op de doelen zoals deze in de programmabegroting zijn geformuleerd. Kern: 'iedereen doet ertoe, meedoen en erbij horen', versterking van het sociaal netwerk, tegengaan van vereenzaming, en faciliteren langer zelfstandig wonen.
Activiteiten:	Effect voert in opdracht van de gemeente het wijkgerichte welzijnswerk uit in de wijken Centrum, Zuid en Zuid-West. Ook voert Effect jongerenwerk uit in met name Noord (Delftwijk) en stedelijk (Flinty's) en neemt deel aan de Sociale Wijkteams.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	-
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.haarlemeffect.nl
Jeugdgezondheidszorg Kennemerland	
Openbaar belang:	De JGZ Kennemerland voert de jeugdgezondheidszorg uit voor kinderen van 0-4 jaar in de regio Midden- en Zuid Kennemerland. Onderdeel is het gemeente Haarlem. Onderdeel is het wettelijk basistakenpakket waar de vaccinaties en de meet- en weegmomenten voor 0-4 jarigen onder valt.

Bijdrage aan programmadoelstelling:	De JGZ draagt bij aan programma 1 & 2. De JGZ levert een bijdrage aan het gezond en veilig opgroeien van kinderen in Haarlem en Zandvoort. Ouders kunnen terecht voor informatie en advies over het opgroeien en opvoeden van kinderen. De JGZ richt zich op het versterken van eigen kracht van ouders.
Activiteiten:	De JGZ voert de jeugdgezondheidszorg uit voor kinderen van 0-4 jaar en hun ouders/verzorgers in de regio Midden- en Zuid-Kennemerland. De gemeente Haarlem stelt vanaf 1 januari 2003 middelen ter beschikking om het Basispakket JGZ, inclusief prenatale zorg uit te voeren. Met de JGZ als sterke voorkant van het nieuwe jeugdzorgstelsel kan de beoogde transformatie in de jeugdwet daadwerkelijk vorm krijgen. De organisatie heeft als kerntaak preventie en ze zetten zich graag in voor deze transformatie door middel van een sterk preventieve werkwijze waarin het voorkómen van de zorgvraag voorop staat.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	Door krapte op de arbeidsmarkt kan het lastig zijn om jeugdartsen te vinden.
Website:	www.jgzkennemerland.nl

Stichting Spaarne Peuters

Openbaar belang:	Exploiteren van meerdere peuteropvanglocaties met voorschoolse educatie voor doelgroeppeuters in Haarlem
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Peuteropvang is een belangrijke voorziening binnen de basisinfrastructuur van het Haarlems sociaal domein om vroegtijdig kinderen gelijke ontwikkelingskansen te bieden en taalachterstanden te voorkomen. De peuteropvangvoorzieningen vormen in Haarlem de basisvoorziening voor het uitvoeren van de wettelijke taak van de gemeente op het gebied van voor- en voorschoolse educatie (VVE) in het kader van het Onderwijsachterstandenbeleid.
Activiteiten:	SSP biedt peuters een opvangplek aan van tenminste 2 dagdelen van 3,5 uur per week (voor voorschoolse educatie minstens 3 dagdelen), waar spelenderwijs aan de ontwikkeling van kinderen wordt gewerkt, ter voorbereiding op de basisschool.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	SSP maakt geen gebruik van gecertificeerde systemen, maar heeft wel een kwaliteitssysteem dat op ISO/HKZ gebaseerd is.
Bijzonderheden/risico's:	Spaarnepeuters staat in hoofdzaak vanwege een hoog ziekteverzuim onder verhoogd toezicht.
Website:	www.skos.nl

SportSupport Kennemerland

Openbaar belang:	Ontwikkelen en ondersteunen van breedtesport in Haarlem.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Door de inzet van buurtsportcoaches en verschillende projecten van SportSupport worden meer sport- en beweeg mogelijkheden gecreëerd voor inwoners van Haarlem en worden drempels om te gaan bewegen voor (kwetsbare) inwoners weg genomen. Zo zijn er speciale projecten om ouderen en mensen met een beperking te ondersteunen in het vinden van geschikt aanbod. Door verenigingsondersteuners en buurtsportcoaches vanuit SportSupport worden verenigingen ondersteund bij het versterken van de organisatiekracht/ eigen kracht en het invullen van hun maatschappelijke rol. Ondersteuning vindt plaats op het gebied van opleiden, behouden en werven van vrijwilligers, trainers, coaches en bestuurders. Verenigingen worden gestimuleerd om een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken in de wijk. Koppelingen worden gemaakt tussen maatschappelijke organisaties en sportverenigingen.
Activiteiten:	SportSupport Kennemerland voert activiteiten uit op het gebied van sportstimulering voor verschillende doelgroepen op school, in de wijk/ openbare ruimte en sportverenigingen (met name jeugd, ouderen, mensen met een beperking), het versterken van de organisatiekracht van sportorganisaties (door middel van verenigingsondersteuning en inzet buurtsportcoaches), het versterken van de maatschappelijke rol van sportverenigingen binnen het sociaal domein (door middel van verenigingsondersteuning en inzet buurtsportcoaches).

**Gecertificeerd
kwaliteitssysteem:**

-

Bijzonderheden/risico's:

-

Website:

www.sportsupport.nl

Bibliotheek Zuid-Kennemerland

Openbaar belang:

Bibliotheekvoorziening, bereiken van groepen burgers met een informatieachterstand, ontmoetingsplaats voor stedelijke en regionale initiatieven en activiteiten, dienstverlening aan scholen, bedrijven en de overheid.

**Bijdrage aan
programmadoelstelling:**

De Bibliotheek draagt bij aan het bevorderen van persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid van de inwoners van Haarlem, doordat zij informatie voor iedereen toegankelijk maakt. De Bibliotheek draagt bij aan een aantrekkelijk cultuurklimaat en toegankelijk cultureel erfgoed.

Activiteiten:

De Bibliotheek biedt een vertrouwde, open en gastvrije plek, zonder financiële of fysieke drempels, zelfstandig, op scholen, bij andere partners en digitaal. Het uitvoeren van het bibliotheekwerk voor de gemeente Haarlem. Het in standhouden van het Taalplein en het aanbieden van Boekstart. Het aanbieden van programma's voor leesbevordering en media-educatie. Betrokkenheid bij de organisatie van de Kinderuniversiteit. Het (mede) organiseren van informatie- en debatavonden.

**Gecertificeerd
kwaliteitssysteem:**

De Bibliotheek is gecertificeerd conform de normen van de SCOB (Stichting Certificering Openbare Bibliotheken).

Bijzonderheden/risico's:

-

Website:

www.bibliotheekzuidkennemerland.nl

Haarlem marketing

Openbaar belang:

Bevorderen van toerisme, recreatie en vrijetijdsbesteding.

**Bijdrage aan
programmadoelstelling:**

Haarlem Marketing stimuleert het hoogwaardig toeristisch bezoek aan Haarlem via marketing en promotie van de stad in samenwerking met diverse partners in de stad en de regio. Door een extra structurele bijdrage van de gemeente is Haarlem Marketing in komende jaren uitgebreid met het Haarlem Convention Bureau dat zich richt op de zakelijke markt. Haarlem Marketing zal als vervolg op de campagne 'Haarlem viert Cultuur' meer themagericht opereren en samenwerken met Amsterdam Marketing.

Activiteiten:

Als hiervoor vermeld.

**Gecertificeerd
kwaliteitssysteem:**

-

Bijzonderheden/risico's:

De financiële positie is in 2018 als gevolg van een aantal incidentele (onverwachte) uitgaven ingrijpend verslechterd. Haarlem Marketing werkt aan een herstelplan om de komende jaren de verslechterde positie te verbeteren. Maatregelen zijn onder meer kostenbesparingen en het vernieuwen van de prestatieafspraken in lijn met de programmadoelstellingen. Haarlem Marketing krijgt verder een nieuwe directeur.

Website:

www.haarlemmarketing.nl

Frans Hals Museum | De Hallen

Openbaar belang:

Kunstmuseum met een brede collectie van oude meesters en hedendaagse kunst. Verantwoordelijk voor het museaal beheer en presentatie van de gemeentelijke collectie van de stad Haarlem. In 2018 zijn het Frans Hals Museum en De Hallen Haarlem verder gegaan als één museum op twee locaties, onder de naam Frans Hals Museum.

**Bijdrage aan
programmadoelstelling:**

Met het museum zijn meerjarenafspraken gemaakt. Daarin staan de doelstellingen uitgebreid omschreven. De doelstellingen zijn ondergebracht in de volgende functies van het Museum:

Presentatiefunctie: Het Frans Hals Museum Haarlem stelt zich ten doel om het publiek te laten kennismaken met vernieuwing in heden en verleden, met name de ongekennde bloei van de schilderkunst in de Gouden Eeuw en met internationale ontwikkelingen in de eigentijdse beeldende kunst. Zorg- en beheerfunctie collectie: Het Frans Hals Museum Haarlem beheert de collecties van de Gemeente Haarlem. Deze omvatten meer dan 20.000 objecten inclusief bruiklenen. Educatiefunctie: Naast tentoonstellingen en presentaties organiseert het Museum ook educatieve activiteiten en publieksactiviteiten. Hiermee wil het museum verdieping, inspiratie en aandacht voor artistieke vernieuwing bieden. Toerisme functie: In 2017–2020 zet het museum in op groei van het aantal buitenlandse bezoekers in samenwerking met partners als Keukenhof, Haarlem Marketing, Amsterdam Marketing en NBTC.

Activiteiten: De activiteiten zijn opgenomen als uitwerking van de bijdrage aan de programmadoelstelling.

Gecertificeerd kwaliteitsstelsel: Het museum is aangesloten bij het museumregister en daarvoor ook gekwalificeerd.

Bijzonderheden/risico's: -

Website: www.franshalsmuseum.nl

Patronaat

Openbaar belang: Verzorgen van optredens in het poppodium en daarbuiten.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Het Patronaat draagt bij aan een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt.

Activiteiten: Het Patronaat verzorgt een gevarieerd en attractief aanbod van optredens en andere activiteiten in het poppodium en daarbuiten. Sinds september 2016 werkt het Patronaat succesvol samen met Hart in het tijdelijke oefenruimte-complex op het Slachthuisterrein, vooruitlopend op de ontwikkeling van een volwaardig Popcentrum.

Gecertificeerd kwaliteitsstelsel: In 2012 is ten behoeve van de verbouwing van de kleine zaal en van het café tot derde podium een rendabel krediet van € 320.000 beschikbaar gesteld. M.i.v. 2013 zijn de kapitaallasten van gemiddeld € 24.000 per jaar op het subsidie in mindering gebracht (€ 16.000,= aflossing en €8.000,= rente). Op basis van de resultaatprognose 2018 en de liquiditeitsprognose voor 2019-2020 is het verzoek van het Patronaat om dit krediet in 2019 vervroegd in te lossen, ingewilligd; € 124.000,= per 1 januari 2019 (inmiddels gebeurd) en € 100.000 per 1 juli 2019. Deze aflossing heeft een positief effect op de exploitatie van het Patronaat jaarlijks € 24.000.

Bijzonderheden/risico's: NEN

Website: www.patronaat.nl

Stadsschouwburg en Philharmonie

Openbaar belang: Verzorgen van culturele programma's in de concertzalen en schouwburg.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Met haar activiteiten draagt de Stadsschouwburg en Philharmonie Haarlem bij aan het vergroten van de cultuurparticipatie en het cultuurbereik in Haarlem.

Activiteiten: Stichting Stadsschouwburg en Philharmonie Haarlem verzorgt een divers en laagdrempelig cultuuraanbod in haar verschillende zalen. Toneel, dans, muziek, literatuur en cabaret vormt hierin de hoofdmoot, voor verschillende doelgroepen. Amateurverenigingen maken gebruik van de podia voor repetities en uitvoeringen. Daarnaast wordt de Philharmonie regelmatig gebruikt voor congressen, evenementen en bijeenkomsten, waarvan sommige ook een cultureel karakter hebben (bijv. Korenlint, Koorbiënnale, Orgelfestival, Geschiedenisfestival).

Gecertificeerd kwaliteitsstelsel: Trekkenwanden in de Grote Zaal van de Philharmonie en in de Zaal van de Stadsschouwburg worden om de 5 jaar gekeurd door de TÜV, en hierbij wordt getoetst op basis van de DIN norm 5659. De zwakstroominstallatie en doormeldingen (t.b.v. brandmelding/ontruiming/beveiliging) worden jaarlijks door een extern bedrijf gekeurd en

beoordeeld (R2B) op basis van NEN 3140.

Bijzonderheden/risico's: -

Website: www.theater-haarlem.nl

Toneelschuur

Openbaar belang: Verzorgen van culturele programma's in de concertzalen en schouwburg.

Bijdrage aan programmadoelstelling: De Toneelschuur draagt bij aan een gevarieerder aanbod van cultuur in Haarlem, zodat deelname aan kunst en cultuur door inwoners en bezoekers van Haarlem wordt behouden en versterkt.

Activiteiten: De Toneelschuur verzorgt een gevarieerd en attractief aanbod van theater- en filmvoorstellingen.

Gecertificeerd kwaliteitssysteem: NEN

Bijzonderheden/risico's: -

Website: www.toneelschuur.nl

HVO Querido

Openbaar belang: HVO Querido exploiteert diverse maatschappelijke opvangvoorzieningen, zoals de maatschappelijke opvang voorzieningen: Wilhelminastraat, Velsperpoort en Bennebroek. Alle activiteiten vallen onder het Regionaal Kompas. Hiernaast exploiteert HVO Querido een maatschappelijke opvangvoorziening voor economische daklozen gezinnen uit Haarlem. Deze voorziening valt niet onder het Regionaal Kompas en wordt uit de algemene middelen van gemeente Haarlem bekostigd.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Met de exploitatie van twee Maatschappelijke Opvangvoorzieningen voor de regio Zuid- en Midden Kennemerland en Haarlemmermeer draagt HVO Querido bij aan het vraagstuk van tijdelijke huisvesting voor daklozen en door middel van begeleiding wordt bereikt, dat deze dakloze burgers op weg worden geholpen naar zelfstandigheid. Per 1 juli 2018 zijn de subsidies voor de exploitatie M.O. Velsperpoort omgezet in een inkooprelatie. Ook de trajectbegeleiding voor de M.O. Wilhelmina valt hieronder.

Activiteiten: HVO Querido exploiteert dag- en nachtopvang voor daklozen. Hierbij wordt naast de bad- bed en broodvoorziening ook trajectbegeleiding aan de daklozen aangeboden. Deze voorziet in een ondersteuning op woonvaardigheden, schuldenproblematiek en doorgeleiding naar reguliere hulpverlening.

Gecertificeerd kwaliteitssysteem: HVO Querido JGZ is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.

Bijzonderheden/risico's: -

Website: www.hvoquerido.nl

MEE & de Wering

Openbaar belang: Het bieden van ondersteuning aan inwoners die zich in een kwetsbare positieve bevinden, met name inwoners met een verstandelijke beperking.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Met inzet vanuit de expertises ondersteuning van mensen met een beperking draagt MEE de Wering bij aan de zelfredzaamheid, en aan zorg en ondersteuning voor Haarlemmers.

Activiteiten: Deelname in sociaal wijkteams en BUUV. Verlenen cliëntondersteuning. Deskundigheidsbevordering. Bijdrage aan bovenlokale voorzieningen zoals het Regionaal Autisme Centrum, Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling. Dienstverlening, onderzoek/diagnostiek en integrale vroeghulp aan mensen met een beperking.

Gecertificeerd kwaliteitsstelsel: ISO 9001 gecertificeerd

Bijzonderheden/risico's: Er is sprake van verhoogd toezicht, omdat de jaarrekeningen 2016 en 2017 sloten met negatieve resultaten en de vermogenspositie van de instelling nu beperkt is. Zie ook de toelichting aan het begin van de paragraaf.

Website: www.meewering.nl

Parnassagroep

Openbaar belang: Parnassia exploiteert twee gebruiksruidten in Haarlem en een inloopvoorziening in Beverwijk. Hiermee draagt Parnassia bij aan het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik in de openbare ruidten in Zuid- en Midden Kennemerland en Haarlemmermeer. Tevens begeleidt zij verslaafde daklozen door naar reguliere hulpverlening. Alle activiteiten vallen onder het Regionaal Kompas.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Met bovengenoemde exploitatie draagt Parnassia bij aan het terugdringen van het drugs- en alcoholgebruik in de openbare ruidten in Haarlem en omgeving. Door professioneel toezicht en controle op het gebruik worden verslaafden sneller doorgeleid naar de reguliere hulpverlening.

Activiteiten: In Haarlem exploiteert Parnassia een gebruiksruidte voor gebruik van drugs en een gebruiksruidte voor het gebruik van alcohol in de opvang Wilhelmina. Daarnaast begeleidt ze cliënten naar reguliere hulpverlening. Actief Talent biedt aan daklozen dagbesteding aan. Voor de regio Midden Kennemerland exploiteert Parnassia een inloopvoorziening in Beverwijk en neemt zij deel aan het Vangnet & Adviesteam voor die regio.

Gecertificeerd kwaliteitsstelsel: -

Bijzonderheden/risico's: -

Website: www.Parnassagroep.nl

Centrum voor jeugd en gezin

Openbaar belang: Het CJG Kennemerland heeft een spilfunctie in uitvoering aan de gemeentelijke taken op het gebied van preventie en hulp aan jeugdigen en gezinnen. Het CJG biedt laagdrempelig informatie en advies, gezins- en jongerencoaching. Daarnaast is het CJG gemandateerd om toegang te verlenen tot gespecialiseerde jeugdhulp.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Het CJG biedt tijdige, passende en professionele ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen zodat jeugdigen zich veilig en zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen.

Activiteiten: Het CJG biedt informatie en advies, gezins- en jongerencoaching (regie-ondersteuning) en waar nodig en passend toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp. Bij stagnatie in hulpverlening faciliteert het CJG het komen tot een doorbraak, mogelijk middels een Doorbraakberaad.

Gecertificeerd kwaliteitsstelsel: Alle medewerkers van het CJG zijn SKJ-geregistreerd.

Bijzonderheden/risico's: -

Website: www.cjghaarlem.nl

Stichting Arkin

Openbaar belang: Arkin werkt aan weer meedoen in de maatschappij, werken aan herstel en/of terugkeer naar werk of opleiding. Daarnaast bieden zij activerende begeleiding, sociale activering en re-integratie.

Bijdrage aan programmadoelstelling: Participatie, meedoen aan (arbeidsmatige) activiteiten in de maatschappij en langer zelfstandig wonen.

Activiteiten:	Arkin begeleid mensen met lichte tot zware psychische aandoeningen, justitiële of verslavingsachtergrond naar en tijdens dagbesteding, werk of opleiding. Ook bieden zij ondersteuning aan werkgevers die op zoek zijn naar gemotiveerd personeel, of ondersteuning nodig hebben bij de re-integratie en coaching van werknemers met een psychische kwetsbaarheid die is uitgevallen.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	HKZ – ISO 9001 gecertificeerd
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.arkin.nl
Kennemerhart	
Openbaar belang:	Bieden van hulp en ondersteuning aan mensen met een zorgbehoefte, waaronder mensen met dementie.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Gericht op maatschappelijke participatie langer zelfstandig wonen en langer zelfstandig mee doen in de maatschappij.
Activiteiten:	Dagbesteding, gekanteld en maatwerk, mantelzorgondersteuning.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	PREZO (Amie locaties werken toe naar PREZO certificering)
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.kennmerhart.nl
RIBW/K/AM	
Openbaar belang:	RIBW K/AM exploiteert naast voorzieningen voor Beschermd Wonen, ook Maatschappelijke Opvangvoorzieningen voor alleenstaande daklozen en dakloze gezinnen. Het gaat hierbij om: Maatschappelijke Opvangvoorziening Kennemerhof te Beverwijk (alleenstaande daklozen); Maatschappelijke Opvangvoorziening Frans Halspanden te Haarlem (midstay voorziening voor alleenstaande daklozen) en een Maatschappelijke Opvangvoorziening in Hoofddorp (dakloze gezinnen) en de Ziekenboeg Transvaal voor zieke daklozen in Haarlem. RIBW K/AM neemt ook deel aan het Vangnet & Adviesteam in Midden-Kennemerland. Daarnaast voert RIBW K/AM begeleidingstrajecten in Haarlem uit.
Bijdrage aan programmadoelstelling:	Met de exploitatie van vier Maatschappelijke Opvangvoorzieningen voor de regio's Zuid- en Midden Kennemerland en Haarlemmermeer draagt RIBW K/AM bij aan het vraagstuk van tijdelijke huisvesting voor daklozen en door trajectbegeleiding wordt bereikt, dat deze dakloze burgers op weg worden geholpen naar zelfstandigheid. Per 1 juli 2018 zijn de subsidies voor de RIBW K/AM omgezet in een inkooprelatie.
Activiteiten:	RIBW K/AM exploiteert maatschappelijke opvangvoorzieningen voor daklozen. Hierbij wordt naast bad/bed ook trajectbegeleiding aangeboden. Deze voorziet in een ondersteuning op woonvaardigheden, schuldenproblematiek en doorgeleiding naar reguliere hulpverlening.
Gecertificeerd kwaliteitssysteem:	RIBW K/AM is HKZ (Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector) gecertificeerd.
Bijzonderheden/risico's:	-
Website:	www.ribw-kam.nl
Kenter Jeugdhulp	
Openbaar belang:	Kenter Jeugdhulp exploiteert de maatschappelijke opvangvoorziening voor de regio Zuid- en Midden Kennemerland en de Haarlemmermeer. Het betreft een maatschappelijke opvangvoorziening voor dak- en thuisloze jongeren. Alle activiteiten van de maatschappelijke opvangvoorziening vallen onder het Regionaal Kompas.

<i>Bijdrage aan programmadoelstelling:</i>	Pension Spaarnezicht maakt onderdeel uit van Kenter Jeugdhulp en biedt opvang aan dak- en thuisloze jongeren voor de VRK regio. Kenter Jeugdhulp draagt bij aan het vraagstuk tijdelijke huisvesting voor daklozen. Door middel van begeleiding worden de dakloze jongeren op weg geholpen naar zelfstandigheid.
<i>Activiteiten:</i>	Kenter Jeugdhulp biedt middels Pension Spaarnezicht een bad-, bed-, en broodvoorziening en trajectbegeleiding aan de dakloze jongeren.
<i>Gecertificeerd kwaliteitssysteem:</i>	ISO 9001 gecertificeerd
<i>Bijzonderheden/risico's:</i>	VRK gemeenten
<i>Website:</i>	www.kenterjeugdhulp.nl www.spaarnezicht.nl

3.7 Grondbeleid

Inleiding

De gemeente Haarlem geeft de ruimtelijke ontwikkeling van de stad vorm in visies. Hoe de ruimtelijke ontwikkelingen tot stand komen is onder meer vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2018 e.v. ([2018/753510](#)). Hierin staan de kaders van het grondbeleid beschreven. De Nota Grondprijnsbeleid 2018 ([2018/753413](#)) bepaalt hoe grondprijzen worden vastgesteld.

De gemeente heeft in 2018 met de nota Grondbeleid de voorkeur uitgesproken voor facilitair grondbeleid. Ontwikkelaars worden in staat gesteld de door de gemeente gewenste bouwprogramma's te realiseren. Het risico van de ontwikkeling ligt in dat geval bij de marktpartijen. Soms vereisen de marktomstandigheden, de locatie of het onderwerp een meer actieve (en meer risicovolle) rol. Als de gemeente kiest voor een actieve rol, dan wordt een grondexploitatie geopend.

Ontwikkelingen 2018

Er is in 2018 een verbetering van het gezamenlijke geraamde resultaat van de grondexploitaties waarneembaar. Het gaat om een verbetering van € 4,8 miljoen. De verliesvoorziening is ook verbeterd. Deze pakt bijna € 1,7 miljoen lager uit. Wel is de boekwaarde in 2018 toegenomen. Er zijn meer kosten gemaakt, dan dat er opbrengsten zijn gerealiseerd. De gemaakte kosten moeten de komende jaren via gronduitgifte worden terugverdiend.

De toename van de boekwaarde leidt het komende jaar tot hogere rentelasten, waardoor het belang om verwachte verkopen te realiseren toeneemt.

Er zijn bij de DSK en de Entree (opnieuw) tussentijdse winstnemingen van bijna € 0,6 miljoen gedaan.

De lagere verliesvoorziening, de winstnemingen en de lagere impact van marktrisico's leiden tot een verbetering van de beschikbare weerstandscapaciteit. Het verschil tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit groeit. Dat houdt in dat het surplus toeneemt. Er zijn echter ook nog enkele onzekerheden.

Er is al enkele jaren onduidelijkheid over de fiscale positie van de gemeente ten aanzien van de vennootschapsbelasting. Inmiddels geeft de fiscus voldoende signalen dat rekening moet worden gehouden met vennootschapsbelasting voor grondexploitatie activiteiten. Op basis van de criteria van de fiscus is er een winsttoogmerk bij de exploitatie van bouwgronden. Ook wordt duidelijk dat relatief veel opbrengsten in 2019 gerealiseerd moeten worden. Zo lang deze niet daadwerkelijk zijn gerealiseerd, blijft het risico aanwezig dat de gronden als de marktcondities verslechteren niet, veel later en/of tegen een lagere prijs worden verkocht.

Financiële resultaten van de grondexploitaties in 2018

Het resultaat van een grondexploitatie wordt bepaald door het verschil tussen de totale kosten en de totale opbrengsten over de totale planperiode. Om inzicht te krijgen in het resultaat worden de toekomstige opbrengsten en kosten contant gemaakt tegen een disconteringsvoet van 2%. De resultaten van de verschillende grondexploitaties kunnen dan vergeleken worden met elkaar. Ook kunnen ze worden geconsolideerd. Na de tussentijdse winstnemingen per 2017 (€ 19,6 miljoen) als gevolg van destijds nieuwe BBV-richtlijnen is ook per 2018 uitvoering gegeven aan deze richtlijnen. Dit heeft als gevolg dat er opnieuw tussentijdse winsten kunnen worden genomen. Het gaat om een tussentijdse winstneming van € 949.000 bij DSK en € 472.000 bij Entree. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 1.421.000. Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de diverse grondexploitatie tussen 1-1-18 en 31-12-18 weer.

Verloop saldo project

Resultaat grondexploitaties (NCW) en ontwikkeling verliesvoorziening (negatief = opbrengst)	NCW 1 jan 2018	Verlies voorziening 1 jan 2018	Mutatie NCW 2018	NCW 31 dec 2018	Verlies voorziening 31 dec 2018	Mutatie verlies voorziening 2018
Centrum						
163 Raaks 3de fase	-2.433		-48	-2.481		
Subtotaal	-2.433	0	-48	-2.481	0	0
Noord						
017 Ripperda	-59		39	-21		
079 Deliterrein	365	365	155	520	520	-155
157 Badmintonpad	2.712	2.712	-24	2.689	2.689	-24
Subtotaal	3.018	3.077	170	3.188	3.209	131
Oost						
005 Waarderpolder Noordkop	4.606	4.606	-1.854	2.752	2.752	-1.854
010 Waarderpolder Minckelersweg e.o.	-546		24	-522		
091 DSK	-526		120	-406		
115 Waarderpolder Laan van Decima	-519		-172	-691		
142 Slachthuisterrein	-1.204		-1.900	-3.104		
159 Scheepmakerskwartier fase 2	377	377	136	514	514	136
Subtotaal	2.189	4.984	-3.646	-1.456	3.266	-1.718
Schalkwijk						
036 Schalkwijk Europawijk-Zuid	-39		34	-4		
037,162 Schalkwijk Entree Oost en West	-960		861	-98		
042 Schalkwijk Aziëweg	7.363	7.363	188	7.551	7.551	188
043 Schalkwijk Meerwijk-Centrum	6.424	6.424	59	6.483	6.483	59
161 Schalkstad Florida,Andal,Nice	-137		-508	-644		
164 Poort van Boerhaave	-1.821		-390	-2.211		
165 Zwemmerslaan			-1.006	1.006		
Subtotaal	10.831	13.787	-762	10.069	14.034	247
Totaal	13.605	21.848	-4.245	9.320	20.508	-1.340

Het geraamde totaalresultaat van de grondexploitaties verbetert met € 4,2 miljoen. Er is een gezamenlijk nadelig resultaat van € 9,4 miljoen. Dit was per 1-1-18 nog € 13,6 miljoen.

Er zijn enkele grondexploitaties waar het geraamde resultaat verbetert. Het gaat om de Waarderpolder Noordkop (€ 1,8 miljoen), Slachthuisterrein (€ 1,9 miljoen), Schalkstad (€ 0,5 miljoen) en Poort van Boerhaave (€ 0,4 miljoen). Daarnaast is in 2018 de grondexploitatie Zwemmerslaan geopend. Deze noteert een geprognosticeerde winst van € 1,0 miljoen.

Er zijn nauwelijks grondexploitaties waarbij het geraamde resultaat substantieel verslechtert. Bij de grondexploitaties Entree en DSK zijn tussentijdse winsten genomen. Dit verklaart (grotendeels) het lagere resultaat van die grondexploitaties. Er is immers een bedrag vanuit die grondexploitaties naar de reserve grondexploitatie gegaan.

De verliesvoorzieningen nemen af. De afname is circa € 1,3 miljoen. Dit is vooral te danken aan de verbetering van het verliesgevend resultaat bij de grondexploitatie Waarderpolder Noordkop (€ 1,8 miljoen).

Belangrijkste ontwikkelingen in de grondexploitaties in 2018

Stadsdeel Schalkwijk

Europawijk-Zuid

Dit project bestaat uit meerdere ontwikkelingen waarvan de meeste zijn afgerond. De laatste ontwikkeling betreft een collectieve zelfbouwkavel. Deze is gegund aan een bouwgroep in de Brusselstraat.

Aziëweg

De bouw van woningen in de torens Twister en Tango (kavels 1 en 2) is afgerond. De aanleg van de eerste fase van het park is voorbereid. De verkoop van kavels 3 en 4 is gegund. Inmiddels zijn daar ook de koop- en realisatieovereenkomsten voor opgesteld en getekend.

Entree

De bouwgrond is in 2017 al aan de ontwikkelende partijen geleverd. De openbare ruimte wordt door de ontwikkelaars aangelegd en vervolgens 'om niet' aan de gemeente overgedragen.

Meerwijk

De bouw van 32 woningen aan de Bernadottelaan/Stressmanlaan verloopt conform planning.

Poort van Boerhaave

Het project is in 2017 al gegund. Inmiddels zijn de overeenkomsten getekend. Ook is de laatste hand gelegd aan het ontwerp van de invulling van het gebied.

Zwemmerslaan

De uitgangspunten waarmee dit project is gestart passen niet meer in het huidige kader. Deze zullen herzien moeten worden. Er is daardoor nog niet gestart worden met de voorbereiding van de aanbestedingsdocumenten.

Schalkstad

Het project is in 2017 al gegund. De omgevingsvergunning is nog niet ingediend. Hiervoor is uitstel verleend. Voorts zijn de sloop en bouwrijp werkzaamheden voorbereid.

Stadsdeel Oost

Waarderpolder Noordkop

Er hebben diverse verkopen plaatsgevonden. In 2018 is veel inzet geleverd om deze lijn door te kunnen zetten. Er is ook een nieuwe weg aangelegd voor ontsluiting van de bedrijfskavels.

Waarderpolder Minckelersweg

Er is een nieuwe eigenaar in het plangebied, Lingotto, waarmee een samenwerkingsovereenkomst is gesloten. De eigenaar wil de bestaande monumentale panden restaureren en een nieuwe invulling geven. Daarbij zijn ook afspraken gemaakt over de eventuele verkoop van de gemeentelijke gronden binnen het plangebied aan deze partij. Hierdoor is een samenhangende ontwikkeling van het totale plangebied mogelijk.

Slachthuisterrein

De ontwikkeling van het terrein is gegund. De selectie- en de gunningsfase zijn doorlopen. Er is een inschrijver als winnaar uit de bus gekomen.

Scheepmakerskwartier fase 2

In fase 2A is de uitvoering gereed. In fase 2B is de bouw gestart. De verkoop van de Drijfriemenfabriek is voorbereid.

DSK

De grond voor de ontwikkeling van de woningbouw DSK 2 is door de gemeente in 2018 teruggekocht en vervolgens opnieuw op de markt gebracht. Het project is hierdoor een jaar vertraagd.

Stadsdeel Noord

Ripperda

De ontwikkelaar heeft een alternatief woningbouwprogramma voorgesteld. De Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit is hiermee akkoord.

Badmintonpad

De bouw van de multifunctionele sporthal is afgerond. De openbare ruimte is nog in aanleg. De sloop van de oude hal is vertraagd, doordat er meer asbest is aangetroffen. Na de sloop komt de laatste kavel vrij voor verkoop.

Deliterrein

Bij de bestuurlijke goedkeuringsprocedure verkoop grond en sluiten anterieure overeenkomst is een motie ingediend voor een wijziging van het woningbouwprogramma. Er is onderzocht in hoeverre een wijziging binnen de kaders van het stedenbouwkundig programma van eisen mogelijk is. Eind 2018 zijn de onderhandelingen over de grondprijs opnieuw gestart. Het project is een jaar vertraagd.

Stadsdeel Centrum

Raaks derde fase

Het project is in 2017 al gegund. De winnende partij is bezig met de uitwerking van de plannen.

Reserve grondexploitaties en voorziening toekomstige verliezen

De reserve grondexploitatie is een algemene risicoreserve bedoeld als weerstandsvermogen ter dekking van verliesgevendende grondexploitaties. De voordelige resultaten in de grondexploitaties worden aan de reserve toegevoegd en de nadelige resultaten worden hieraan onttrokken. Als op een grondexploitatie een nadelig resultaat verwacht wordt, moet hiervoor direct een voorziening toekomstige verliezen worden getroffen. Deze wordt onttrokken aan de reserve grondexploitatie. Als de reserve grondexploitatie niet meer toereikend is om deze voorziening te dekken, wordt een beroep gedaan op de algemene reserve.

Ontwikkeling weerstandsvermogen 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2018	Vershil
Stand reserve grondexploitatie per 1/1	-23.733	-23.733	
Verwachte winsten afsluiting grondexploitatie	-597		-597
Onttrekking reserve Ongedeelde Stad	5.000	5.000	
Onttrekking t.b.v. DSK	964	964	
Onttrekking CW verliesvoorziening actieve exploitaties	437		437
Vrijval verliesvoorziening		-1.340	1.340
Tussentijdse winstnemingen		-1421	1.421
Stand reserve grondexploitatie per 31/12	-17.929	-20.530	2.602
 Stand verliesvoorziening per 1/1	 -21.848	 -21.848	
Verwachte verliezen bij afsluiting grondexploitatie	9.704		9.704
CW verliesvoorzieningen actieve exploitaties	-437		-437
Vrijval verliesvoorziening		1.340	-1.340
Stand verliesvoorziening per 31/12	-12.581	-20.507	7.927
 Weerstandsvermogen per 31/12	 -30.510	 -41.038	 10.529
Boekwaarde grondexploitaties 31/12	28.328	48.223	-19.895
 Vershil (weerstandspositie)	 -2.182	 7.185	 -9.367

Verslechtering van de reserve

De reservepositie is verzwakt. Deze is gedaald van € 23,7 miljoen tot € 21,8 miljoen. De belangrijkste oorzaak is de onttrekking die verricht is ten behoeve van de reserve Ongedeelde stad. Er heeft een onttrekking van € 5 miljoen plaatsgevonden. Voorts heeft er ook een onttrekking uit de reserve ten behoeve van scholen bij DSK plaatsgevonden van bijna € 1 miljoen. De (tussentijdse) winstnemingen komen ten gunste van de reserve. Het gaat om € 1,4 miljoen. Daarnaast is er een vrijval van de verliesvoorziening van € 1,3 miljoen.

Verbetering stand verliesvoorziening

De verliesvoorziening is afgenomen. Dit is vooral te danken aan de verbetering van het geraamde resultaat van de grondexploitatie Waarderpolder Noordkop. De verbetering van het verliesgevend resultaat is circa € 1,3 miljoen. De voorziening is navenant bijgesteld.

Ten opzichte van de begroting pakt de stand van de verliesvoorziening anders uit. In plaats van de verwachte afname met circa € 9,3 miljoen, is de afname € 1,3 miljoen. Dit heeft alles te maken met de grondexploitaties Scheepmakerskwartier (fase 2), Meerwijk en Badmintonpad. Deze zijn nog niet afgesloten en de verliesvoorziening dient te worden aangehouden. De verliezen zijn nog niet genomen.

Ontwikkeling boekwaarde 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2018	Vershil
Boekwaarde grondexploitaties 1/1	40.791	40.791	
Kosten grondexploitatie exclusief rente	17.710	8.234	9.476
Baten grondexploitatie	-22.216	-1.801	-20.415
Rentetoerekening grondexploitatie	1.150	999	151
Tussentijdse winstneming			
Verwachte verliezen bij afsluiting grondexploitatie	-9.704		-9.704
Verwachte winsten bij afsluiting grondexploitatie	597		597
Boekwaarde grondexploitaties 31/12	28.328	48.223	-19.895

Boekwaarde

De werkelijke cijfers laten een ander verloop van de boekwaarde zien dan was begroot. De kosten blijven achter bij de begroting. Het gaat om een verschil van € 9,7 miljoen. In absolute zin is het vooral Schalkstad de oorzaak van de achterblijvende kosten. Deze zijn direct gekoppeld aan de grondopbrengsten. Aangezien deze nog niet zijn binnengekomen, zijn de kosten ook nog niet gemaakt. In theorie gaat het om een verrekening. In het kader van de transparantie staan kosten en baten netjes aan beide zijden van de balans.

De opbrengsten blijven nog meer achter dan de kosten. Het gaat om € 20,4 miljoen. Hiervan heeft een groot deel te maken met de transactie in Schalkstad. Voorts zijn opbrengsten bij Deli, Scheepmakerskwartier en het Slachthuisterrein achtergebleven. Grondverkoop en een optievergoeding (Slachthuisterrein) zijn nog niet ontvangen. In de grondexploitaties worden de kosten en opbrengsten voor het grootste deel doorgeschoven naar de aankomende jaren.

Tot slot springt vooral in het oog dat enkele verliesgevende grondexploitaties nog niet afgesloten zijn. Het gaat om Meerwijk, Scheepmakerskwartier fase 2 en Badmintonpad. De boekwaarde neemt daardoor niet af, maar is juist toegenomen. Het verschil is ruim € 19,8 miljoen.

Risico's in de grondexploitaties in 2018

Bij de grondexploitaties zijn er normaal gesproken twee type risico's. De eerste zijn de marktrisico's. Dit is de kans op verslechterende marktomstandigheden. Dit uit zich in dalende grondopbrengsten, een hogere rentevoet, vertraging en eventueel toenemende kosten. Dat leidt tot een nadelig effect op het resultaat van de grondexploitaties.

Het tweede type risico is het risico dat aan het project zelf zit. Dit zijn gebeurtenissen binnen een project die een negatieve impact hebben op een grondexploitatie. Een voorbeeld hiervan is een verontreiniging die gesaneerd moet worden om een gebied te kunnen ontwikkelen.

Een ander risico bij de Haarlemse grondexploitaties is de vennootschapsbelasting. Naar het zich laat aanzien worden de grondexploitaties als een activiteit met winstoogmerk beschouwd. Dat betekent dat de gemeente ook vennootschapsbelasting over gerealiseerde winsten moet betalen. Het is nog niet in te schatten welke impact dit kan hebben.

Om deze risico's tegen te gaan is het belangrijk om binnen de reserve Grondexploitatie een bedrag te reserveren voor deze risico's. De reserve fungeert dan als een buffer om te voorkomen dat het voordoen van deze risico's direct de gemeentelijke begroting treft.

De woningmarkt is erg gespannen. Er is veel vraag en slechts een beperkt aanbod. Dit leidt tot prijsstijgingen. De bouwkosten stijgen echter ook hard. Dit heeft grote impact op de grondwaardes. Daarnaast lijken de crises steeds hogere pieken en dalen te laten zien. De reserve Grondexploitatie

dient van voldoende omvang te zijn om de risico's op te vangen. Voor deze risico's wordt vooralsnog rekening gehouden met een benodigde weerstandscapaciteit van € 11,79 miljoen.

Voor de projectspecifieke risico's vindt, via NARIS, een continue inventarisatie plaats. De benodigde weerstandscapaciteit voor deze risico's is bepaald via kans maal impact. Het gaat per 31-12-2018 om een bedrag van € 1,31 miljoen.

Daarnaast zullen de komende jaren mogelijk nog grondexploitaties worden geopend. Op het moment van opening, is de impact van marktrisico's relatief groot. Kosten en opbrengsten zijn immers nog (vrijwel) niet gerealiseerd. Op het moment van opening wordt dus een relatief grote weerstandscapaciteit voor de grondexploitatie aangehouden, tenzij de grondexploitatie ruim winstgevend is. Deze risico's zijn nog niet meegenomen in de huidige bepaling van het weerstandsvermogen.

De beschikbare reserve grondexploitatie bedraagt € 20,5 miljoen. Dat betekent dat er voldoende weerstandsvermogen beschikbaar is om de risico's binnen de grondexploitatie af te dekken. De benodigde weerstandscapaciteit is € 13,1 miljoen. Er is een surplus van € 7,4 miljoen. Daarbij is echter nog geen rekening gehouden met de risico's van de vennootschapsbelasting. In de Kadernota 2019 wordt rekening gehouden met het bestemmen van een deel van het surplus ten gunste van de reserve Ongedeelde stad. Door dit in delen te doen, kan nog ingespeeld worden op het risico van de vennootschapsbelasting.

DEEL 4 JAARREKENING

4.1 Balans

ACTIVA	31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten onderzoek en ontwikkeling	0	182
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	4.899	6.246
	4.899	6.428
Materiële vaste activa		
Materiële vaste activa met een economisch nut	402.887	402.744
Materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven	99.655	94.922
Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut	111.358	102.803
	613.900	600.469
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	12.461	12.461
Verstekte leningen aan woningbouwcorporaties	669	1.332
Overige langlopende leningen	9.809	10.033
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	3.148	3.658
	26.087	27.484
Totaal vaste activa	644.886	634.381
Vlottende activa		
Voorraden		
Onderhanden werken, waaronder bouwgronden in exploitatie	27.715	18.940
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	28.208	26.970
Rekening-courant niet-financiële instellingen	4.651	4.454
Overige vorderingen	9.701	7.892
	42.560	39.316
Liquide middelen		
Kassaldi	215	132
Banksaldi	105	178
	320	310
Overlopende activa		
Nog te ontvangen subsidies overheidslichamen:	3.578	3.202
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	13.375	11.609
	16.953	14.811
Totaal vlottende activa	87.548	73.377
Totaal ACTIVA	732.434	707.758

PASSIVA	31-12-2018	31-12-2017
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	66.096	80.951
Bestemmingsreserves	63.871	40.544
Saldo baten en lasten	527	5.407
	130.494	126.902
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen en verliezen	15.033	15.875
Voorzieningen voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	5.060	1.193
	20.093	17.068
Vaste schulden		
Obligatieleningen	68	69
Onderhandse leningen binnenlandse banken en financiële instellingen	488.593	474.756
Door derden belegde gelden	91	104
Waarborgsommen	79	65
Overige leningen met een looptijd van 1 jaar of langer	1.044	515
	489.875	475.509
Totaal vaste passiva	640.462	619.479
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd korter 1 jaar		
Banksaldi	27.387	31.316
Overige schulden	28.552	27.098
	55.939	58.414
Overlopende passiva		
Nog te betalen bedragen	29.244	22.663
Vooruit ontvangen subsidies overheidslichamen	2.880	2.525
Overige vooruit ontvangen bedragen	3.909	4.677
	36.033	29.865
Totaal vlottende passiva	91.972	88.279
Totaal PASSIVA	732.434	707.758
Borg- en garantstellingen	1.552.000	1.616.000

4.2 Overzicht baten en lasten

Nr.	Programmanaam	Rekening 2017	Primaire begroting 2018	Begroting na wijz. 2018	Rekening 2018
Lasten (exclusief mutaties reserves)					
1	Maatschappelijke participatie	68.024	61.177	65.449	64.205
2	Ondersteuning en Zorg	114.649	113.447	121.429	124.205
3	Werk, Inkomen en Schulden	95.645	92.851	99.636	97.450
4	Duurzame Stedelijke Vernieuwing	40.621	44.095	58.670	48.352
5	Beheer en Onderhoud	93.597	97.455	103.645	101.603
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	34.993	35.442	39.044	39.160
7	Algemene Dekkingsmiddelen & Overhead	59.909	54.953	61.570	64.117
	- waarvan overhead	44.700	46.024	58.289	59.956
	- waarvan vennootschapsbelasting	1.228	0	700	746
Totaal lasten		507.438	499.420	549.443	539.092
Baten (exclusief mutaties reserves)					
1	Maatschappelijke participatie	-9.791	-2.638	-8.161	-8.969
2	Ondersteuning en Zorg	-8.265	-4.933	-7.113	-9.185
3	Werk, Inkomen en Schulden	-55.530	-52.954	-58.140	-58.883
4	Duurzame Stedelijke Vernieuwing	-27.411	-13.491	-19.857	-14.012
5	Beheer en Onderhoud	-81.479	-72.495	-76.428	-78.111
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	-12.982	-8.291	-12.075	-12.693
7	Algemene Dekkingsmiddelen & Overhead	-337.187	-344.388	-357.828	-360.830
	- waarvan overhead	-1.113	-1.152	-10.199	-10.277
	- waarvan vennootschapsbelasting				
Totaal baten		-532.645	-499.190	-539.602	-542.683
Saldo (exclusief mutaties reserves)					
1	Maatschappelijke participatie	58.232	58.539	57.288	55.236
2	Ondersteuning en Zorg	106.384	108.514	114.316	115.020
3	Werk, Inkomen en Schulden	40.115	39.897	41.496	38.567
4	Duurzame Stedelijke Vernieuwing	13.210	30.604	38.813	34.339
5	Beheer en Onderhoud	12.118	24.960	27.217	23.492
6	Burger, Bestuur en Veiligheid	22.011	27.151	26.969	26.467
7	Algemene Dekkingsmiddelen & Overhead	-277.277	-289.435	-296.259	-296.712
	- waarvan overhead	43.587	44.872	48.089	49.679
	- waarvan vennootschapsbelasting	1.228	0	700	746
Totaal saldo		-25.207	230	9.842	-3.591
Toevoegingen aan reserves		43.273	12.419	29.494	32.819
Onttrekkingen aan reserves		-23.474	-14.031	-34.467	-29.755
Totaal saldo incl. mutaties reserves		-5.407	-1.381	4.868	-527
Een '-' (negatief saldo) is voordelig.					

Overzicht van lasten en baten 2018	Begroting Lasten	Begroting Baten	Begroting Saldo	Werkelijk Lasten	Werkelijk Baten	Werkelijk Saldo
A. Programmakosten						
1 Maatschappelijke participatie	65.449	-8.161	57.288	64.205	-8.969	55.236
2 Ondersteuning en Zorg	121.429	-7.113	114.316	124.205	-9.185	115.020
3 Werk, Inkomen en Schulden	99.636	-58.140	41.496	97.450	-58.883	38.567
4 Duurzame Stedelijke Vernieuwing	58.670	-19.857	38.813	48.352	-14.013	34.339
5 Beheer en Onderhoud	101.952	-66.030	35.922	100.084	-67.489	32.595
6 Burger, Bestuur en Veiligheid	39.044	-11.911	27.133	39.159	-12.531	26.628
7 Alg. Dekkingsmiddelen & Overhead	5.986	-439	5.547	6.804	-783	6.021
B. Algemene dekkingsmiddelen						
a Lokale heffingen	0	-59.543	-59.543	0	-59.737	-59.737
b Algemene uitkering	0	-296.912	-296.912	0	-299.465	-299.465
c Dividend	0	-1.114	-1.114	0	-1.175	-1.175
d Saldo financieringsfunctie	-1.738	-183	-1.921	-1.869	-176	-2.046
e Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
C. Onvoorziene uitgaven						
Onvoorziene uitgaven	26	0	26	0	0	0
D. Overhead						
Overhead	58.289	-10.199	48.091	59.956	-10.277	49.679
E. Vennootschapsbelasting						
Vennootschapsbelasting	700	0	700	746	0	746
Saldo exclusief reservemutaties	549.443	-539.603	9.840	539.092	-542.683	-3.591
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	29.494	-34.467	-4.973	32.819	-29.755	3.064
Totaal inclusief reservemutaties	578.937	-574.070	4.867	571.911	-572.438	-527

Belangrijke financiële afwijkingen

Het onderstaande overzicht laat de belangrijkste financiële afwijkingen zien van de Jaarrekening 2018 ten opzichte van de bijgestelde begroting 2018. Dit zijn vooral de afwijkingen die groter zijn dan € 500.000. Als bij een afwijking de lasten gelijk zijn aan de baten, dan zijn die afwijkingen niet vermeld omdat ze dan budgettair-neutraal zijn. De afwijkingen die hieronder staan vermeld, zijn verschillend. De verklaring van de overige afwijking staan in bijlage 6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld.

Analyse definitieve begroting - rekening

Begrotingssaldo na wijziging 2018 4.868 n

Afwijkingen realisatie 2018

Onderwijs en sport	In de begroting ontbreekt een deel van de Rijksbijdrage en de bijdragen vanuit gemeenten voor regionale taken leerplicht. Het betreft structurele bijdragen die vanaf 2019 in de begroting worden opgenomen.	-670	v
Onderwijs en sport	Schikking met schoolbesturen bijzonder onderwijs over langdurig verschil over overschrijdingsregeling.	630	n

Analyse definitieve begroting - rekening

Sociale basis	Onderbesteding op het budget van sociaal programma Statushouders door vertraging op kosten voor maatschappelijke oriëntatie en programmakosten. De verschuiving van activiteiten naar 2019 wordt meegenomen in de bestemming van het rekeningresultaat.	-440	v
Voorzieningen jeugd	Incidenteel voordeel op budget CJG door overheveling lasten peuterspeelzalen naar regeling Onderwijs Achterstanden en bijbehorende rijksbijdrage.	-700	v
Duurzame stedelijke vernieuwing	Vertraging op programma's Zonemanagers en Groei van Haarlem door gebrek aan capaciteit om studies uit te voeren. De verschuiving van activiteiten wordt opgenomen in de bestemming van het rekeningresultaat.	-418	v
Economie, toerisme en cultuur	Vervangingsinvesteringen van De Toneelschuur zijn hoger dan begroot door verwachting dat bepaalde investeringen geactiveerd konden worden.	300	n
Openbare ruimte en mobiliteit	Vertraging op uitvoering van onderhoudswerken veroorzaakt door capaciteitsgebrek en intensieve inspraakprocessen	-1.118	v
Parkeren	Hogere parkeerbaten door toename aantal bezoekers en betaald parkeren op zondag. Daarnaast lagere lasten voor straatparkeren en handhaving door onderbezetting.	-804	v
Overige beheertaken	Onvoorziene zaken vastgoedbeheer als storingsmeldingen en ruimen asbest diverse locaties.	558	n
Dienstverlening	Minder ambtelijke inzet en inhuur basisadministraties	-506	v
Algemene dekkingsmiddelen	Baten algemene uitkering hoger dan begroot door een aantal doeluitkeringen vanuit de decembercirculaire. Deze worden opgenomen in de bestemming van het rekeningresultaat.	-2.032	v
Algemene dekkingsmiddelen	Voordelige verrekeningen van uitkeringen en WOZ-waarden uit 2016/2017.	-521	v
Overhead	Huisvestingskosten zijn hoger dan begroot wegens de verwachting dat bepaalde onderhoudswerkzaamheden geactiveerd konden worden. Daarnaast zijn de beveiligingskosten hoger dan gepland.	542	n
Overhead	Minder activeerbare uren door vast personeel waardoor lagere dekking overhead. De overschrijding wordt verklaard doordat medewerkers van de projectorganisatie minder productieve uren gemaakt hebben en een deel op onderhoudswerkzaamheden hebben gewerkt waarvoor geen dekking overhead wordt gegenereerd.	1.094	n
Overige mutaties	Diverse afwijkingen kleiner dan € 500.000.	-1.310	v
Rekeningsaldo 2018		-551	v

4.3 Toelichting op de jaarrekening

Inleiding

De jaarrekening van de gemeente Haarlem is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Grondslagen voor de waardering

Algemeen

De waardering van de activa en de passiva vindt plaats op basis van de historische kosten. Tenzij hierna bij het desbetreffende balansonderdeel anders is vermeld, zijn de activa en de passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met afschrijvingen en specifiek van derden ontvangen investeringsbijdragen en -subsidies.

Er is onderscheid gemaakt tussen materiële vaste activa met een economisch nut, materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven en materiële vaste activa met een maatschappelijk nut. Materiële vaste activa met een economisch nut zijn gevormd uit alle investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven en/of die verhandelbaar zijn en deze moeten worden geactiveerd. Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut worden ook geactiveerd.

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de waarde die bij de eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen. De in erfpacht uitgegeven gronden waarvan de erfpacht voor eeuwig is afgekocht, zijn gewaardeerd tegen een registratiewaarde van € 1,00 per m². Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

In de tabel afschrijvingstermijnen behorend bij de Nota Activabeleid ([2017/014585](#)) van de gemeente Haarlem is per categorie vaste activa vermeld of het een investering met economisch dan wel maatschappelijk nut betreft. Daarnaast is in deze tabel de maximale afschrijvingstermijn opgenomen.

De afschrijvingen vinden plaats volgens het lineaire systeem, dus in gelijke jaarlijkse termijnen. Bij wijze van uitzondering is afschrijving volgens het annuïtaire systeem toegepast, waarbij de som van rente en afschrijving gedurende de gehele looptijd gelijk blijft (bij ongewijzigde rentevoet). Hiertoe is zo nodig besloten. De gemeente Haarlem heeft nog vijf activa die volgens de annuïteitenmethode worden afgeschreven. De boekwaarde ultimo 2018 hiervan bedraagt € 1,3 miljoen. Dit betreft met name het Kennemer Sportcentrum met een boekwaarde van € 1,2 miljoen.

Bij de waardering is in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, als deze naar verwachting duurzaam is. Als het bestaan van een investering niet kan worden vastgesteld of is vervangen door een andere (zoals groot onderhoud), dan is de investering afgewaardeerd.

De herrubricering van de materiële vaste activa vindt plaats op basis van het oorspronkelijke investeringsbedrag en de gerealiseerde afschrijvingen op deze investering.

Financiële vaste activa

De onder financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Deelnemingen en effecten zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde.

Langlopende vorderingen (waaronder de debiteuren sociale zaken) zijn, onder aftrek van eventuele voorzieningen voor oninbaarheid, tegen de nominale waarde gewaardeerd. De voorziening voor oninbaarheid is statisch bepaald al naar gelang de ouderdom en de volwaardigheid van de openstaande vordering.

Voorraden

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken) alsmede de rentekosten berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover de gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

- Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
- De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
- De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Vorderingen

Vorderingen zijn, onder aftrek van eventuele voorzieningen voor oninbaarheid, tegen de nominale waarde gewaardeerd. De voorzieningen voor oninbaarheid zijn statisch bepaald op basis van de ouderdom en de volwaardigheid van de openstaande vordering.

Voor de algemene debiteuren is de voorziening voor oninbaarheid op basis van ouderdom als volgt berekend:

Ouderdom	% uitstaande vordering
ouder dan 180 dagen	10
ouder dan 1 jaar	30
ouder dan 2 jaar	65
ouder dan 3 jaar	90
ouder dan 4 jaar	100

Voor de belastingdebiteuren is de voorziening voor oninbaarheid op basis van ouderdom als volgt berekend:

Ouderdom	% uitstaande vordering
saldo huidig jaar	5
saldo voorgaand jaar	10
ouder dan 2 jaar	20
ouder dan 3 jaar	30
ouder dan 4 jaar	50
ouder dan 5 jaar	75
6 jaar en ouder	100

Voorzieningen

Onder de voorzieningen zijn op het moment van het opmaken van de jaarrekening de voorzienbare verplichtingen, verliezen en risico's opgenomen, voor zover hiervan de omvang redelijkerwijs kan worden ingeschat. Tevens zijn specifieke bestedingsverplichtingen voor van derden verkregen middelen voorzien. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume is geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is gelijk aan die van de meerjarenraming en bedraagt vier jaar. Bij (éénmalige) schokeffecten, bijvoorbeeld als gevolg van een reorganisatie, is een voorziening voor hieruit voortvloeiende verplichtingen opgenomen.

Langlopende schulden

Onder de langlopende schulden zijn begrepen de schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. Schulden met een looptijd van korter dan één jaar maken deel uit van de vlottende passiva.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van de historische kosten. De lasten en baten zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Alle lasten en baten die betrekking hebben op het boekjaar en ten tijde van het opstellen van de jaarrekening bekend zijn, zijn in het boekjaar verwerkt.

Lasten en verliezen

Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, zijn in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten zijn in beginsel toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Uitzondering hierop vormen de lasten uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Doordat hiervoor geen

voorzieningen of schulden mogen worden getroffen, zijn deze personeelslasten toegerekend aan het boekjaar waarin de uitbetaling plaats vindt.

Baten en winsten

Baten en winsten zijn slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen zijn als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar is gesteld.

Toelichting op de balans

Voor alle toelichtingen geldt dat de genoemde bedragen in duizenden euro's zijn opgenomen. Daar waar de cijfers in de Jaarrekening 2018 ten opzichte van 2017 zijn geherrubriceerd, zijn de vergelijkende cijfers op overeenkomstige wijze aangepast.

De categorisering uit hoofde van het schatkistbankieren is in het verslagjaar bij de gemeente Haarlem niet van toepassing. Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in de rijkschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. De gemeente Haarlem komt door haar financiële positie niet boven dit drempelbedrag.

(bedragen x € 1 miljoen)				
Omschrijving	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis	0	0	0	0
Drempelbedrag	3,75	3,75	3,75	3,75
Ruimte onder drempelbedrag	3,75	3,75	3,75	3,75

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa betreffen bijdragen aan investeringen in monumenten, cultuurpodia en sportinstellingen.

Het verloop van de boekwaarden van de immateriële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Investeringen	Des- investeringen	Afschrij- vingen	Afwaardering	Boekwaarde 31-12-2018
Kosten onderzoek en ontwikkeling	182		182			0
Bijdragen activa eigendom derden	6.246	207		921	633	4.899
Totaal	6.428	207	182	921	633	4.899

Investeringen

De investeringen betreffen vervangingsinvesteringen bij Patronaat en Toneelschuur.

Desinvesteringen

De desinvesteringen betreffen eerdere investeringen die zijn overgeheveld naar de grondexploitatie Zwemmerslaan die in 2018 is geopend.

Afwaardering

Gebleken is dat de bijdrage aan de Haarlemse Reddingsbrigade niet heeft geleid tot een nieuw onderkomen. Het voorschot kan hierdoor niet geactiveerd worden op de gemeentelijke balans hetgeen een afwaardering van € 270.716 tot gevolg heeft.

De cultuurpodia hebben eerder voor een bedrag van € 362.789 kosten gefactureerd welke niet in aanmerking komen om te worden geactiveerd.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa met een economisch nut

Materiële vaste activa met een economisch nut betreffen activa die verhandelbaar zijn en/of opbrengsten (kunnen) genereren.

Het verloop van de boekwaarden van de materiële vaste activa met een economisch nut is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Herrubri- cing	Investe- ringen	Des- investeringen	Afschrij- vingen	Afwaar- dering	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2018
Gronden en terreinen	18.088			139		40		17.909
Woonruimten	2.033		825	10	170	11		2.667
Bedrijfsgebouwen	357.463		10.192	295	13.072			354.288
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	153				8			145
Vervoermiddelen	13				13			
Machines, apparaten en installaties	8.147		5.048		1.339		22	11.834
Overige materiële vaste activa met economisch nut	16.847	-133	1.341		2.011			16.044
Totaal	402.744	-133	17.406	444	16.613	51	22	402.887

Gronden en terreinen

Per 31-12-2018 is van de gronden en terreinen voor € 1.946.000 (2017: € 1.983.000) in erfpacht uitgegeven

Investeringen

De belangrijkste investeringen zijn als volgt te specificeren:

Woonruimten:

Nieuweweg 2 825

Bedrijfsgebouwen:

Multifunctionele sporthal Duinwijk	2.935
SHO Ter Cleeff	2.144
SHO Bouw Molenwiek	2.550
Boerhaavebad	902
Skatehal	305
SHO Rudolf Steiner	300
Stadhuis verdeelinrichting	263
Overige posten	793
	10.192

Machines, apparaten en installaties:

Uitbreiding datacenter	3.840
Uitbreiding mobiele devices	329
Parkeerautomaten waterparkeren	322
Overige posten	557
	5.048

Overige materiële vaste activa:

Voetbalveld DSS	653
Zaakgericht werken	260
Eindhoven THB natuurgrasveld	168
Overige posten	260
	1.341

Desinvesteringen

Twee panden aan het Californieplein zijn tegen de boekwaarde per 31-12-2018 van € 294.700 ingebracht in de grondexploitatie Schalkstad.

Afwaardering

Net als in voorgaande jaren is in 2018 een bestaanscontrole uitgevoerd op de aanwezigheid van de materiële vaste activa. Uit de controle is gebleken dat materiële vaste activa met een economisch nut met een aanschafwaarde van € 83.135 ten onrechte op de balans geactiveerd zijn. De boekwaarde per 31-12-2018 van deze activa van € 50.819 is in 2018 ten laste van de exploitatie afgeboekt.

Materiële vaste activa met een economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven

Het betreft investeringen in rioleringsvoorzieningen die niet verhandelbaar zijn en waarvoor een heffing kan worden geheven.

Het verloop van de boekwaarden is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Investe- ringen	Afschrij- vingen	Afwaar- dering	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2018
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken riolering	94.922	9.568	3.395	34	1.406	99.655
Totaal	94.922	9.568	3.395	34	1.406	99.655

Uit de bestaanscontrole is gebleken dat een materieel vast actief met een economisch nut waarvoor heffingen kunnen worden geheven met een aanschafwaarde van € 48.657 ten onrechte op de balans geactiveerd is. De boekwaarde per 31-12-2018 van dit activum van € 34.348 is in 2018 ten laste van de exploitatie afgeboekt.

De bijdragen van derden betreffen ontvangen provinciale subsidies en bijdragen ontvangen van het Hoogheemraadschap en overige partijen.

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut

Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut betreffen activa die geen directe opbrengsten genereren en niet verhandelbaar zijn. Dit betreffen met name investeringen in de openbare ruimte.

Het verloop van de boekwaarden is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Herrubri- cering	Investe- ringen	Afschrij- vingen	Afwaar- dering	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2018
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	93.947	133	7.523	4.975	577	2.365	93.686
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken 2017	7.637		9.997			1.558	16.076
Overige materiële vaste activa met maatschappelijk nut	1.219		472	95			1.596
Totaal	102.803	133	17.992	5.070	577	3.923	111.358

Investerings

De belangrijkste investeringen zijn als volgt te specificeren:

Industriehavenbrug	2.652
Europaweg	2.121
Waarderpolder centrale watergang	1.971
Schoterbos	1.526
Dreef	867
Floraplein	831
Zaanenstraat	784
Teding van Berkhoutstraat	690
Zuidstrook	643
Molenwijk wanderpromenade	489
Velserstraat	399
Overige posten	5.019
	17.992

Afwaardering

Gebleken is dat een activum Zuidtangent Westwaards uit 2005 een verkeerde afschrijvingstermijn heeft gekregen. Conform BBV zou de afschrijvingstermijn maximaal 5 jaar bedragen. Als gevolg hiervan is het activum met een aanschafwaarde van € 572.563 waarvan de boekwaarde nog € 321.613 bedraagt, afgeschreven.

Het activum Wachtplaats en remmingswerk Buitenrustbruggen uit 2010 met een aanschafwaarde van € 477.735 werd afgeschreven met een afschrijvingstermijn van 30 jaar. Voor remmingswerken zou de afschrijvingstermijn maximaal 10 jaar mogen zijn. Derhalve heeft een inhaalafschrijving van € 254.824 plaats gevonden.

Bijdragen van derden

De bijdragen van derden betreffen ontvangen provinciale subsidies en bijdragen ontvangen van het Hoogheemraadschap en overige partijen. Aan de Industriehavenbrug is € 1 mln van de brede doelen uitkering van het Rijk toegekend.

Financiële vaste activa

Het verloop van de boekwaarden van de financiële vaste activa is als volgt weer te geven:

	Boekwaarde 31-12-2017	Verstrekt	Ontvangen / Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2018
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	12.461			12.461
Verstrekte leningen aan woningbouwcorporaties	1.332		663	669
Overige langlopende leningen	10.033	1.460	1.684	9.809
Overige uitz. met rentetypische looptijd 1 jaar of langer	3.658	2.875	3.385	3.148
Totaal	27.484	4.335	5.732	26.087

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

Hieronder is de verkrijgingsprijs opgenomen van de deelnemingen waarin de gemeente Haarlem een financieel belang heeft. In paragraaf 3.6 Verbonden partijen en subsidies is een nadere toelichting opgenomen.

	2018	2017
Spaarnelanden N.V.	7.704	7.704
SRO N.V.	3.958	3.958
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	606	606
Alliander	177	177
Certificaten Dataland	16	16
	<u>12.461</u>	<u>12.461</u>

Leningen aan woningcorporaties

Deze leningen zijn in het verleden verstrekt voor de (her-)financiering van onder meer restauraties en groot onderhoud, afgeloste rijksleningen en gemeenteleningen. Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt. Een nadere toelichting op deze leningen is opgenomen in paragraaf 3.4 Financiering.

	2018	2017
Woningcorporatie Ymere	196	389
Woningcorporatie Pré-woondiensten	473	943
	<u>669</u>	<u>1.332</u>

De gemiddelde rente is 0,95% en de restant looptijd bedraagt een jaar.

Overige langlopende leningen

De overige langlopende leningen zijn als volgt opgebouwd:

	2018	2017
Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting / Nationaal Restauratie Fonds	7.433	7.508
Yarden N.V.	2.264	2.390
Stichting Alliance	12	15
Noord-Hollands Archief i.v.m. HART	100	120
	<u>9.809</u>	<u>10.033</u>

De leningen via Nationaal Restauratie Fonds (NRF) en Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVN) zijn aan particulieren verstrekt voor de thema's duurzaamheid, startersregeling en funderingsherstel. Het gaat om "revolving funds". Dit betekent dat aflossingen van uitgezette leningen weer voor nieuwe leningen worden ingezet tot het moment dat de raad anders besluit. Aflossingen op deze leningen vloeien terug naar de rekening-courant met NRF en SVN. Deze zijn opgenomen onder Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, onder de rubriek rekening-courant niet financiële instellingen.

De lening aan Yarden N.V. vloeit voort uit de publiek-private samenwerking met de uitvaartbranche met als doel een crematorium in Haarlem te realiseren. De lening bestaat nu nog uit twee delen die samenhangen met de verschillende afschrijvingstermijnen van respectievelijk de ovens en de gebouwen. De aflossingen vinden overeenkomstig de afschrijvingstermijnen plaats in 20 en 40 jaar. Het gemiddelde rentepercentage bedraagt 6,85%.

Yarden is in 2019 negatief in het nieuws geweest met betrekking tot de solvabiliteit van de organisatie. De gemeente Haarlem heeft vooralsnog geen reden om aan te nemen dat Yarden niet aan de betalingsverplichtingen kan voldoen m.b.t. de uitstaande lening. Daarnaast is deze lening verstrekt op basis van hypothecaire zekerheid en ligt er dus een onderpand aan ten grondslag.

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer zijn als volgt opgebouwd:

	2018	2017
Overige effecten	277	277
Vorderingen SZW	13.992	14.677
Voorziening vorderingen SZW	-11.121	-11.296
	<u>3.148</u>	<u>3.658</u>

De vorderingen SZW betreffen vorderingen inzake krediethypotheek, leenbijstand, fraude op uitkeringen en alimentatie en onderhoudsplicht van kinderen. Voor deze vorderingen is een voorziening voor oninbaarheid getroffen. De grondslagen hiervoor zijn nader toegelicht in de

grondslagen voor de waardering. De voorziening is als gevolg van een statische waardering van de inbaarheid, totaal 79% van de uitstaande vordering.

De vorderingen SZW zijn als volgt te specificeren:

	2018	2017
Fraudevordering	5.558	5.906
Leenbijstand	4.864	5.149
Terugvordering	1.688	1.623
Krediethypotheek	1.279	1.342
Overige vorderingen	603	657
	<u>13.992</u>	<u>14.677</u>

Voorraden

Onderhanden werken, waaronder bouwgronden in exploitatie

De bouwgronden in exploitatie betreffen de volgende complexen:

	Boek waarde	Inves tering	Inkom sten	van MVA	Winst uitname	Boek waarde voorraad	Voorziening verlies- latend complex	Balans- waarde (voorraad minus voor- ziening)
	31-12-2017					31-12-2018		31-12-2018
Waarderpolder Noordkop	11.328	1.195	-2.360			10.163	2.752	7.411
Waarderpolder Minckelersweg e.o.	610	478	-18			1.071		1.071
Ripperda	205	155	-11			350		350
Schalkwijk 2000 Europawijk Zuid	-306	679				373		373
De Entree	-1.966	186	-93		472	-1.401		-1.401
Aziëweg	7.829	1.095	-106			8.818	7.551	1.267
Meerwijk Centrum	5.848	514				6.362	6.483	-121
Deliterrein	4.761	198	-71			4.889	519	4.370
DSK	-1.121	1.212	-3		949	1.038		1.038
Waarderpolder Laan van Decima	5.155	235				5.390		5.390
Slachthuisterrein	2.185	327	-18			2.494		2.494
Badmintonpad	1.423	1.009				2.432	2.689	-257
Scheepmakerskwartier fase 2	602	78				680	514	166
Schalkstad Florida, Andal, Nice	3.887	1.095	-371	295		4.906		4.906
Raaks, fase 3	68	92				160		160
Poort van Boerhaave	283	83	-173			193		193
Zwemmerslaan	0	124		182		306		306
Totaal	40.791	8.756	-3.222	477	1.421	48.223	20.508	27.715

	Boek waarde	Inves tering	Inkom sten	van MVA	Winst uitname	Boek waarde voorraad	Voorziening verlies- latend complex	Balans- waarde (voorraad minus voor- ziening)
	31-12-2017					31-12-2018		31-12-2018
Nog te maken kosten								40.604
Nog te verwachten opbrengsten								-78.979
Verwacht positief exploitatieresultaat								-10.660

De voorziening toekomstige verliezen grondexploitatie heeft betrekking op complexen waarvan op basis van de herziene exploitatieberekening een nadelig saldo wordt verwacht. Op de overige complexen worden op basis van de herziene exploitatieberekeningen voordelige eindresultaten verwacht. Een nadere toelichting op de verwachte resultaten is opgenomen in paragraaf 3.7 Grondbeleid.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Stand 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	28.208	26.970
Rekening-courant niet-financiële instellingen	4.651	4.454
Overige vorderingen	9.701	7.892
Totaal	42.560	39.316

Vorderingen op openbare lichamen

	2018	2017
BTW Compensatiefonds	25.737	24.816
Overige BTW nog te bestemmen	192	149
Vennootschapsbelasting 2017 en 2016	0	170
Overige vorderingen op openbare lichamen	2.279	1.835
	<u>28.208</u>	<u>26.970</u>

Het saldo 'BTW Compensatiefonds' is opgebouwd uit de BCF declaratie 2018, de nog af te wikkelen suppletie aangiften 2014 en 2015 en de vaststellingsovereenkomst inzake de Waarderhaven. Het saldo 'Overige BTW nog te bestemmen' is opgebouwd uit de BTW op inkoopfacturen die per 31 december 2018 nog in omloop zijn.

Rekening courant niet-financiële instellingen

	2018	2017
Rekening courant niet financiële instellingen	4.651	4.454
	<u>4.651</u>	<u>4.454</u>

Overige vorderingen

Onder de overige vorderingen zijn de volgende posten opgenomen:

	2018	2017
Debiteuren algemeen	6.863	6.494
Voorziening oninbare debiteuren algemeen	-728	-1.507
Belastingdebiteuren	3.999	3.370
Voorziening oninbare belastingdebiteuren	-643	-566
Overige posten	210	101
	<u>9.701</u>	<u>7.892</u>

Debiteuren algemeen

Onder debiteuren algemeen zijn de overige gefactureerde vorderingen aan derden opgenomen. Op basis van de ouderdom en aanvullend op basis van de volwaardigheid van de openstaande vordering is een voorziening getroffen voor oninbaarheid. De grondslagen hiervoor zijn nader toegelicht in de grondslagen voor de waardering.

Belastingdebiteuren

De belastingdebiteuren betreffen de vorderingen uit hoofde van de lokale belastingen en heffingen. Op basis van de ouderdom van de openstaande vordering is een voorziening getroffen voor oninbaarheid. De grondslagen hiervoor zijn nader toegelicht in de grondslagen voor waardering.

Overige posten

Dit betreft onder meer de vorderingen uit hoofde van parkeerabonnementen, waarborgsommen en overige verrekeningen.

Liquide middelen

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Stand 31-12-2017
Kassaldi	215	132
Banksaldi	105	178
Totaal	320	310

Banksaldi

De bankrekeningen zijn als volgt te specificeren:

	2018	2017
Banken	35	29
Betalingen onderweg	70	149
	<u>105</u>	<u>178</u>

Overlopende activa

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Stand 31-12-2017
Nog te ontvangen subsidies overheidslichamen	3.578	3.202
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	13.375	11.609
Totaal	16.953	14.811

Omschrijving	Stand 31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand 31-12-2018
Rijk:				
Sisa G3 Besluit Bijstand Zelfstandigen	204	409	613	0
Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten	310	68	361	17
Regionaal Uitstapprogramma Prostituees II	-	93	63	30
RIEC Noord-West-Nederland	19			19
Totaal Rijk	533	570	1.037	66

Overige Nederlandse overheidslichamen:

Sisa E27B BDU Verkeer & Vervoer	124			124
UR Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2016	1.466	1.045	119	2.392
UR Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2017	256	117		373
UR Kleine Infrastructuur Noord-Holland 2018		25		25
UR subsidie Gedragsbeïnvloeding Verkeersveiligheid Noord-Holland 2016	9		9	0
UR subsidie projecten regionale sociale agenda's Noord-Holland 2012	100	25	56	69
UR subsidie quick win doorstromingsmaatregelen bus Noord-Holland 2013, tender 2014	59		59	0
UR Woonvisie Noord-Holland 2011	-			0
UR Woonvisie Noord-Holland 2016		26		26
Eerst aanpakken dan opschalen	160		152	8
Programma Bereikbaarheid	61	105	166	0

Omschrijving	Stand 31-12-2017	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand 31-12-2018
UR herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerrein Noord-Holland 2014	340	150		490
UR Water als economische drager Noord-Holland 2017		23	18	5
UR aanleg bushaltes regio Haarlem/IJmond Noord-Holland 2017	94		94	0
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	2.669	1.516	673	3.512
Totaal	3.202	2.086	1.710	3.578

Overige nog te ontvangen/vooruitbetaalde bedragen en vooruitontvangen facturen

Hieronder zijn de volgende posten opgenomen:

Omschrijving	31-12-2018	31-12-2017
Bibliotheek- vooruitbetaalde subsidie eerste halfjaar	0	1.955
Frans Halsmuseum - vooruitbetaalde subsidie 1e halfjaar	1.341	1.288
Duinwijckhal - vooruitbetaalde subsidie	223	0
Belastingen - nog op te leggen	342	155
Verzekeringspremies - vooruitbetaald/vooruitontvangen	184	202
Rentebaten leningen u/g nog te ontvangen	124	135
Automatiseringskosten - vooruitbetaald/vooruitontvangen	3.044	954
CAK - Nog te ontvangen eigen bijdragen	771	636
Omgevingsvergunningen en leges - nog te factureren	935	1.122
Parkeerbatens - nog te ontvangen	584	458
Contributie VNG - vooruitontvangen	207	198
Te vorderen Gemeente Zandvoort ivm samenwerking	256	375
Debiteuren - nog te factureren	492	0
SVB - Nog te vorderen inzake voorschotten PGB	131	873
Vordering op zorgaanbieders	801	1.342
Onderwijs, schoolzwemmen en leerlingenvervoer	785	238
Algemene uitkering 2018	1.509	159
Bijdrage Internationale school	0	500
Huren 2019	207	82
Woonwerkverkeer voorschotten 2019	192	33
Hoogheemraadschap inzake riool	381	0
Overige posten	866	904
Totaal	13.375	11.609

Eigen vermogen

Het verloop en de boekwaarde van het eigen vermogen is als volgt te specificeren:

	In enge zin	Algemene reserves		Totaal	Bestem- mings- reserves	Saldo baten en lasten	Eigen vermogen totaal
		Grond- exploitatie *	Sociaal Domein *				
Saldo per 1 januari 2018	30.092	23.733	27.126	80.951	40.544	5.407	126.902
Bestemming resultaat Jaarrekening 2017	1.533			1.533	3.874	-5.407	0
Toevoegingen	226	3.298	912	4.436	28.384		32.820
Onttrekkingen	-5.445	-6.498	-8.881	-20.824	-8.931		-29.755
Saldo baten en lasten 2018						527	527
Saldo per 31 december 2018	26.406	20.533	19.157	66.096	63.871	527	130.494

Het gedetailleerde overzicht van het verloop per reserve en een toelichting op de aard en strekking van de reserve is opgenomen in 4.5 Reserves en voorzieningen.

* In 2018 heeft de commissie BBV nadere duiding gegeven aan de wijze waarop risicoreserves, zoals de reserve Grondexploitaties en de reserve Sociaal Domein, dienen te worden verantwoord. Hierdoor dienen deze reserves in de jaarrekening te worden verantwoord als bestemmingsreserves.

De reserve Grondexploitatie (€ 20.5 mln.) en de reserve Sociaal Domein (€ 19.2 mln.) worden uit praktische overwegingen in de jaarrekening in lijn met voorgaande jaren in 2018 verantwoord als Algemene Reserve. In 2019 wordt gezien welk deel van de Algemene Reserve Grondexploitatie en Sociaal Domein door zal gaan als bestemmingsreserve en welk deel opgenomen gaat worden in de Algemene Reserve. Een en ander zal ook beoordeeld worden op de betekenis van deze wijziging voor het weerstandvermogen en voor de ratio beschikbare weerstandscapaciteit versus benodigde weerstandscapaciteit.

Voorzieningen

Het verloop en de boekwaarde van de voorzieningen is als volgt te specificeren:

	Voor verplichtingen en verliezen	m.b.t middelen derden	Voorzieningen totaal
Saldo per 31 december 2017	15.875	1.193	17.068
Toevoegingen	1.792	5.189	6.981
Aanwending	-1.402	-283	-1.685
Vrijval	-1.232	-1.039	-2.271
Saldo per 31 december 2018	15.033	5.060	20.093

Het gedetailleerde overzicht van het verloop per voorziening en een toelichting op de aard en strekking van de voorziening is opgenomen in 4.5 Reserves en voorzieningen.

Vaste schulden

Het verloop en de boekwaarde van de vaste schulden is als volgt te specificeren:

	31-12-2017	31-12-2017 aangepast	Opgenomen	Afgeïst	31-12-2018
Obligatieleningen	69	69		1	68
Onderhandse leningen binnenlandse banken/fin.instellingen	474.756	474.756	45.000	31.163	488.593
Door derden belegde gelden	104	104		13	91
Waarborgsommen	65	65	18	4	79
Overige leningen met looptijd > 1 jaar	0	515	546	17	1.044
Totaal	474.994	475.509	45.564	31.198	489.875

De met de vaste schulden samenhangende rentelasten bedragen in 2018 € 14.424.000 (2017: € 16.106.000).

Onderhandse leningen van binnenlandse banken en financiële instellingen

In 2018 zijn twee langlopende leningen aangetrokken voor in totaal € 45 miljoen.

In paragraaf 3.4 Financiering is een nadere toelichting opgenomen omtrent het gevoerde financieringsbeleid.

Bij de bepaling van de looptijd van deze leningen is rekening gehouden met een spreiding van de aflossingsverplichtingen over toekomstige jaren. Het streven is jaarlijks een gelijk bedrag aan leningen te moeten aflossen en herfinancieren. Dit zorgt voor stabiliteit en minder gevoeligheid voor schommelingen van de rentestand.

Door derden belegde gelden

De door derden belegde gelden betreffen de geldleningen inzake het Nationaal restauratiefonds.

Overige leningen met looptijd > 1 jaar

Als gevolg van een wijziging in het BBV worden overige schulden of vooruitontvangen bedragen met een looptijd langer dan 1 jaar met ingang van 31 december 2017 opgenomen onder de Vaste Schulden.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen kortlopende schulden zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Stand 31-12-2017
Banksaldi	27.387	31.316
Overige schulden	28.552	27.098
Totaal	55.939	58.414

Banksaldi

	2018	2017
BNG Bank	27.387	31.316

Dit betreft het negatieve saldo van de gezamenlijke bankrekeningen bij de BNG bank.

Overige schulden

	2018	2017
Crediteuren	19.629	17.763
Schulden aan openbare lichamen	7.698	8.368
Overige schulden, waaronder pensioenpremies	1.225	967
	28.552	27.098

Crediteuren

Onder de crediteuren zijn de schulden uit hoofde van ontvangen inkoopfacturen van leveranciers en inkoopfacturen voor uitbesteed werk voor investerings- en aannemingsprojecten en onderhoud, alsmede voor openstaande inkoopfacturen voor diverse exploitatielasten opgenomen.

Schulden aan openbare lichamen

De schulden aan openbare lichamen zijn als volgt te specificeren:

	2018	2017
Belastingdienst	7.480	8.049
Provincies en gemeenten	183	239
Ministerie van Veiligheid en Justitie en Openbaar Ministerie	35	80
	7.698	8.368

De schuld aan de Belastingdienst betreft de verschuldigde afdrachten loonbelasting over de maand december 2018, de af te dragen BTW over het 4e kwartaal 2018 en de geschatte aanvulling op de aangifte Vennootschapsbelasting over 2018.

Overlopende passiva

Omschrijving	Stand 31-12-2018	Stand 31-12-2017
Nog te betalen bedragen	29.244	22.663
Vooruit ontvangen subsidies overheidslichamen	2.880	2.525
Overige vooruit ontvangen bedragen	3.909	4.677
Totaal	36.033	29.865

Nog te betalen bedragen

De nog te betalen bedragen betreffen de over 2018 nog verschuldigde exploitatielasten waarvoor de facturen na 31 december 2018 zijn ontvangen en worden als volgt gespecificeerd:

Omschrijving	31-12-2018	31-12-2017
Belastingen	286	264
Rente langlopende rekeningen o/g	7.398	8.112
Huisvesting, facilitaire zaken en IV	297	187
Web participatiebudget	155	115
Nog te betalen/te ontvangen facturen zorgaanbieders Wmo/BW	9.316	5.360
Nog te betalen/te ontvangen facturen zorgaanbieders jeugd	4.192	3.763
Wmo voorzieningen / huish. hulp/collectief vervoer	378	517
Nog te betalen onderwijshuisvesting	1232	100
Facturen projectadministratie	1.387	1.223
Facturen vastgoedadministratie	715	409
Facturen onderhoud en beheer openbare ruimte	407	578
Inhuur diverse afdelingen	457	512
Vervangingsinvesteringen 2018 Toneelschuur	270	0
Overschrijdingsvergoeding onderwijs	630	0
Overige posten	2.124	1.523
Totaal	29.244	22.663

Vooruit ontvangen subsidies overheidslichamen

Hieronder zijn opgenomen de vooruit ontvangen subsidies waarvoor een terugbetalingsverplichting geldt:

Omschrijving	Stand 31-12-2017	Vrijgevallen bedragen	Ontvangsten	Stand 31-12-2018
<u>Rijk:</u>				
Sisa D10 Participatiewet Volwassenenonderwijs	289	1.196	1.203	296
Besluit Rijkssubsidiering Instandhouding Monumenten	208	425	409	192
Sisa D9 Onderwijsachterstandenbeleid	499	5.427	4.928	0
Regionaal Uitstapprogramma Prostituees II	39	102	63	0
Sisa D1 RMC Voortijdig schoolverlaters	317	1.305	1.199	211
Sisa BBZ 2204		566	614	48
Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	143		127	270
Sociale problematiek Schiphol	-		674	674
Preventie woninginbraken	100	91	100	109
Totaal Rijk	1.595	9.112	9.317	1.800
<u>Overige Nederlandse overheidslichamen:</u>				
Onderzoeken woningbouw MRA 2017	-		12	12
Binnenduinrand	12			12
UR herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen 2012	403	598	219	24
UR subsidie Gedragsbeïnvloeding Verkeersveiligheid Noord-Holland 2017	-		14	14
UR subsidie molens Noord-Holland 2015	21			21
UR subsidie projecten regionale sociale agenda's Noord-Holland 2012	51	43	56	64
UR Woonvisie Noord-Holland 2011	18			18
Platform Economie	400	209		191
Platform Ruimte	-	116	220	104
Programma Bereikbaarheid	-	61	166	105
Uitvoeringsprogramma doorstroming OV 2015-2020	-	404	600	196
Onderzoek visie stationsgebied	-		75	75
Versterkingsgelden RIEC	-	250	460	210
UR Woonvisie Noord-Holland 2016	15	64	73	24
UR ondersteuning toekomstbestendige werklocaties Noord-Holland 2017	10			10
Totaal overige Nederlandse overheidslichamen	930	1.745	1.895	1.080
Totaal	2.525	10.857	11.212	2.880

Overige vooruit ontvangen bedragen

De overig vooruit ontvangen exploitatiebaten zijn als volgt te specificeren:

Omschrijving	31-12-2018	31-12-2017
Vastgoed huren vooruit gefactureerd	473	421
Parkeerabonnementen vooruit gefactureerd	133	124
Allegro inzake schuldhelpverlening	1.990	1.717
GR Regionale Mobiliteit	0	1.083
Bijdrage extra inzet zwerfafval	35	155
Anterieure overeenkomsten	165	166
Trafo bijdrage woningbouwcorporaties	898	898
Mobiliteitsfonds inzake Amerikaweg	0	107
Overige posten	215	6
Totaal	3.909	4.677

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

In de hieronder opgenomen tabel zijn de resterende financiële verplichtingen tot einde contractduur van alle individuele contracten met een contractwaarde groter dan € 100.000 verantwoord.

(bedragen x € 1 miljoen)

Niet in de balans opgenomen verplichtingen	Per 31-12-2018
Huurovereenkomsten	21.223
Operationeel lease voertuigen	456
ICT, telecommunicatie en overige faciliteiten	
- Onderhoud hard- en software en gebruik van print- en kopieerapparatuur	3.108
- Vaste en mobiele communicatie	27
- Catering, beveiliging/bewaking, schoonmaak, kantoorbenodigh. en drankaut.	1.233
Gemeentelijke collectieve zorgverzekering voor minima	2.405
Subsidieverplichtingen voor de jaren t/m 2020	64.121
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	92.573

Niet opgenomen rechten

De Koepel is in 2017 verkocht aan de stichting Panopticon. Aan de stichting zijn voorwaarden meegegeven waaraan de toekomstige bestemming moet voldoen en binnen welke termijn dit moet worden gerealiseerd. Als aan de voorwaarden niet wordt voldaan, dan heeft de gemeente het recht de koepel (exclusief het deel dat door ELAN/DUWO verworven is) terug te kopen voor € 0.

Daarbij heeft de gemeente een niet opgenomen recht huuropbrengst. In totaal heeft de gemeente voor € 18,4 miljoen aan contractwaarde openstaan voor het verhuren van panden. Hierbij zijn alleen individuele contracten meegenomen die een totale contractwaarde groter dan € 100.000 hebben. Het afloopjaar van de contracten varieert tussen 2030 en 2043.

Per balansdatum heeft de gemeente nog recht op een bijdrage ten behoeve van openbaar gebied ter grootte van € 425.000.

Borg en garantstellingen

De gemeente staat garant als achtervang voor leningen die zijn verstrekt aan woningbouwcorporaties en particulieren. Deze verstrekte leningen worden gegarandeerd door het Waarborg Eigen Vermogen en Waarborgfonds Eigen Woningen. Als deze waarborgfondsen hun verplichtingen niet kunnen nakomen dan worden de gemeenten en het Rijk aangesproken (achtervang).

Garanties op leningen van de zorgsector, culturele instellingen, het Nationaal Restauratiefonds en het nutsbedrijf zijn verstrekt onder hypothecaire zekerheid.

Met betrekking tot het vermelde bedrag in de tabel 'particuliere woningbouw' kan het volgende worden vermeld. De definitieve opgave 2018 WEW wordt medio 2019 verstrekt. In deze jaarrekening wordt daarom een inschatting gemaakt op basis van de opgave WEW van 28-05-2018.

(bedragen x € 1 miljoen)		
Gegarandeerde geldleningen	Per 31-12-2018	Per 31-12-2017
Gemeente als achtervang	1.534	1.596
Particuliere woningbouw	642	663
Woningcorporaties	892	933
Gemeente als directe risicodragers	18	20
Zorgsector	0,7	1
Culturele instellingen	1,8	2
Nationaal restauratiefonds	0,1	0,2
Nutssector	15,1	17
Totaal gegarandeerde geldleningen	1.552	1.616

Toelichting op Overzicht van baten en lasten

Algemeen

In deel 2 van het jaarverslag van de gemeente Haarlem zijn de baten en lasten per programma opgenomen. In het bijlage 6.5 Analyse en toelichting per beleidsveld is een verschillenverklaring per beleidsveld opgenomen. Hier worden de verschillen toegelicht tussen de realisatie en de bijgestelde begroting 2018.

De baten en lasten die in directe relatie staan tot de programma's, worden rechtstreeks aan de programma's toegerekend. De indirecte lasten en baten, dit betreft onder meer de indirecte apparaatskosten en algemene kosten, worden aan de programma's toegerekend overeenkomstig de kostenverdelingssystematiek die in de begroting is gehanteerd.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering voor 2018 uit het gemeentefonds is berekend op basis van de Decembercirculaire 2018 van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De samenstelling van de verantwoorde algemene uitkering kan als volgt worden weergegeven:

	2018	2017
Algemene uitkering 2018	299.435	
Algemene uitkering 2017	-246	284.948
Algemene uitkering 2016	276	504
Algemene uitkering 2015		390
	299.465	285.842

Lokale belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen en heffingen bedragen € 104.706.000 en zijn nader gespecificeerd en toegelicht in paragraaf 3.2 Lokale heffingen. Een deel van de belastingen en heffingen is bestedingsgebonden en mag de werkelijke kosten van de gemeente niet overstijgen. De belangrijkste zijn de afvalstoffenheffing, het rioolrecht, de bouwleges en de leges van burgerzaken.

De belangrijkste niet-bestedingsgebonden gemeentelijke belastingen en heffingen zijn de onroerende zaakbelasting (€ 39.768.000), de parkeerbelasting (€ 9.731.000) en de precario ondergrondse infrastructuur (€ 5.513.000).

Financiering

Onder het product financiering worden de volgende baten verantwoord:

	2018
Saldo financieringsfunctie	-2.046
Dividenden	-1.175
Totale product Financiering	-3.221

Saldo financieringsfunctie

De betaalde rentekosten over de leningenportefeuille worden doorberekend aan de producten, investeringen en grondexploitaties. De gemeente hanteert hierbij een omslagrente van 2,5%. Voor de toerekening aan de grondexploitaties is een omslagrente van 2,45% gehanteerd op basis van nacalculatie.

Het saldo van de financieringsfunctie wordt veroorzaakt door het verschil tussen de gemiddelde rente op uitstaande en verschuldigde gelden en de via de omslagrente doorbelaste rentekosten aan de producten, investeringen en grondexploitaties.

In paragraaf 3.4 Financiering is een nadere toelichting gegeven op de financieringspositie van de gemeente. Afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn in programma 7 nader toegelicht.

Eigen bijdragen Centraal Administratie Kantoor

De berekening, oplegging en incasso van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in het kader van de huishoudelijke verzorging wordt door het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgevoerd. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen. Door het ontbreken van de inkomensgegevens, is de door het CAK verstrekte informatie ontoereikend voor de gemeente om de juistheid op persoonsniveau en de

volledigheid van de eigen bijdrage als geheel vast te kunnen stellen. Volgens de wetgever is de gemeente hiervoor ook niet verantwoordelijk en beschikt de gemeente vanwege privacyregelgeving niet over de inkomensgegevens.

Personeelslasten

De personeelslasten over 2018 bedragen € 88.962.000 (2017: € 76.001.000). De werkelijke bezetting over 2018 is 1.210,7 fte (2017: 1.052 fte). De toegestane formatie, bezetting en werkelijke personeelslasten van bestuur en hoofdafdelingen zijn nader gespecificeerd in bijlage 6.4 Overzicht personeel. Paragraaf 3.5 Bedrijfsvoering geeft een nadere toelichting op de personele bezetting en het personeelsbeleid van de gemeente.

Incidentele baten en lasten

De incidentele baten en lasten over 2018 bedragen respectievelijk € 58.227.000 en € 57.137.000. In 4.4 Incidentele baten en lasten zijn deze per programma gespecificeerd.

Wet Normering Topinkomens

Bij de samenstelling van de in deze paragraaf opgenomen verantwoording uit hoofde van de WNT zijn de beleidsregels toepassing WNT van 27 februari 2014, inclusief de wijziging van 12 maart 2014, van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) als uitgangspunt gehanteerd. De gemeente Haarlem herkent de door de Minister van BZK in zijn kamerbrief van 27 februari 2014 onderkende uitvoeringsproblemen met betrekking tot externe niet-topfunctionarissen. In lijn met paragraaf 6 van de (gewijzigde) beleidsregels toepassing WNT legt de gemeente geen verantwoording af over externe niet-topfunctionarissen. In 2018 geldt voor de gemeente Haarlem een maximum WNT norm van € 189.000.

Openbaar te maken gegevens op basis van de WNT. Voor alle topfunctionarissen, ongeacht beloningsniveau:

Bedragen x € 1	J. Scholten	J.S. Spier
Functiegegevens	Gemeentesecretaris / Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	0,89
Dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging 2018		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.718	89.994
Beloningen betaalbaar op termijn	18.600	14.978
Subtotaal	154.318	104.972
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	189.000	168.210
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0
Totale bezoldiging 2018	154.318	104.972
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Bedragen x € 1	J. Scholten	J.S. Spier
Gegevens 2017		
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	1,0	0,89
Dienstbetrekking	ja	ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	137.254	90.716
Beloningen betaalbaar op termijn	17.553	13.485
Totale bezoldiging 2017	154.807	104.201
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum 2017	181.000	161.090

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen (i.c. niet-topfunctionarissen in loondienst) die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Tevens zijn er in 2018 geen ontslaguitkeringen (i.c. uitkeringen wegens beëindiging dienstverband) betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

4.4 Incidentele baten en lasten

	Structureel R 2018	Incidenteel R 2018	Totaal R 2018
Lasten			
1. Maatschappelijke participatie	55.074	9.575	64.649
2. Ondersteuning en zorg	123.868	1.420	125.288
3. Werk en Inkomen	96.151	3.963	100.114
4. Duurzame stedelijke vernieuwing	37.455	16.980	54.435
5. Beheer en onderhoud	101.294	12.413	113.707
6. Burger, bestuur en veiligheid	38.742	847	39.589
7. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	62.188	11.939	74.127
Totaal lasten	514.772	57.137	571.909
Baten			
1. Maatschappelijke participatie	-3.090	-7.436	-10.526
2. Ondersteuning en zorg	-9.015	-7.384	-16.398
3. Werk en Inkomen	-58.760	-599	-59.360
4. Duurzame stedelijke vernieuwing	-422	-15.049	-15.471
5. Beheer en onderhoud	-75.101	-9.244	-84.345
6. Burger, bestuur en veiligheid	-12.615	-178	-12.793
7. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	-355.208	-18.337	-373.545
Totaal baten	-514.211	-58.227	-572.438
Saldo			
1. Maatschappelijke participatie	51.985	2.139	54.123
2. Ondersteuning en zorg	114.853	-5.964	108.889
3. Werk en Inkomen	37.390	3.364	40.754
4. Duurzame stedelijke vernieuwing	37.033	1.931	38.964
5. Beheer en onderhoud	26.193	3.169	29.362
6. Burger, bestuur en veiligheid	26.127	669	26.797
7. Algemene dekkingsmiddelen en overhead	-293.020	-6.398	-299.416
Saldo structurele baten en lasten	561	-1.090	-527

Programma 1	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	64.649	-10.526
<u>Minus: incidentele baten en lasten</u>		
Mutatie reserves	444	-1.557
Onderwijsachterstandenbeleid is in 2018 gestopt	5.704	-5.427
Programma transformatie Sociaal domein	470	-13
Sociaal programma statushouders	1.139	-99
Huisvesting scholen	423	-320
Overschrijdingsvergoeding bijzonder onderwijs	630	0
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	764	-20
Structurele lasten en baten programma 1	55.074	-3.090
Programma 2	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	125.288	-16.399
<u>Minus: incidentele baten en lasten</u>		
Mutatie reserves	1.083	-7.214
Vanuit de VNG is een niet begrote bijdrage ontvangen vanwege afkoop regresrecht.		-100
Inhuur op huishoudelijke ondersteuning	187	
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	150	-70
Structurele lasten en baten programma 2	123.868	-9.015
Programma 3	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	100.114	-59.360
<u>Minus: incidentele baten en lasten</u>		
Mutatie reserves	2.665	-476
Buig dotatie aan voorziening dubieuze debiteuren	556	
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	743	-123
Structurele lasten en baten programma 3	96.151	-58.760
Programma 4	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	54.435	-15.471
<u>Minus: incidentele baten en lasten</u>		

Programma 4	Lasten	Baten
	2018	2018
Mutatie reserves (exclusief GREX)	2.784	-925
Invoering omgevingswet 2021	479	-35
NRF/SVN: De afrekening van volkshuisvestingsleningen aan particulieren die via NRF en SVN lopen	450	-571
GreX wordt als incidenteel aangemerkt	13.249	-13.065
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	18	-454
Structurele lasten en baten programma 4	37.455	-422

Programma 5	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	113.707	-84.345

Minus: incidentele baten en lasten

Mutaties reserves (exclusief IP maatschappelijk nut)	8.920	-6.234
Vrijval voorziening huishoudelijk afval		-869
Vrijval voorziening riolering		-169
Verkopen vastgoed (rekent af met reserve)	245	-1.536
Anterieure overeenkomsten	834	-410
Incidenteel onderhoud calamiteiten vastgoed	543	
Strategisch plan afvalscheiding	751	
Hoger onderhoud calamiteiten vastgoed	543	
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	577	-25
Structurele lasten en baten programma 5 (inc. dotatie en onttrekking IP maatschappelijk nut)	101.294	-75.101

Programma 6	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	39.590	-12.793

Minus: incidentele baten en lasten

Mutaties reserves	430	-100
Verkiezingen vinden niet elk jaar plaats	394	0
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	23	-78
Structurele lasten en baten programma 6	38.742	-12.615

Programma 7	Lasten	Baten
	2018	2018
Totaal programma inclusief reserves	74.127	-373.545

Minus: incidentele baten en lasten

Programma 7	Lasten	Baten
	2018	2018
Mutaties reserves	10.010	-12.715
Precario kabel niet meer na 2022 dus overige jaren nog incidenteel		-5.513
Dotatie voorziening bovenformatieven	540	
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	120	
Vergoedingen en schadeloosstellingen JZ	285	
Overige incidentele posten < € 0,25 mln	984	-109
Structurele lasten en baten programma 7	62.188	-355.208

4.5 Reserves en voorzieningen

Staat van Reserves	Stand per 31-12- 2017	Rekening resultaat 2017		Toe- voeging	Ont- trekking	Stand per 31-12- 2018	Toelichting aard
Soort reserve		Toe- voeging	Ont- trekking	2018	2018		
Algemene Reserves:							
7 Algemene Reserve	30.092	1.533		226	5.445	26.406	De algemene reserve dient als buffer om schommelingen in het resultaat op te vangen en onverwachte tegenvallers te dekken.
4 Reserve Grondexploitatie *	23.733			3.298	6.498	20.533	Het doel van de reserve is het dekken van risico's die uit de grondexploitatie voortvloeien.
7 Reserve Sociaal Domein *	27.126			912	8.881	19.157	De reserve is gevormd om de decentralisatie in het sociaal domein goed te laten verlopen en de financiële risico's te beperken.
Totaal Algemene Reserves	80.951	1.533	0	4.436	20.824	66.096	
Bestemmingsreserves :							
5 Achterstand Onderhoud Dolhuys	622					622	De reserve dient voor het opvangen van incidentele schade aan en achterstallig onderhoud van museum het Dolhuys.
5 Baggeren	1.169			219	10	1.378	De reserve dient voor uitvoeren van grote baggerprojecten.
5 Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	1.586			3.234		4.820	Reservering van middelen voor het opvangen van periodieke uitschieters en jaren met grote onderhoudsopgave met betrekking tot beheer en onderhoud van de openbare ruimte.
5 Bodemprogramma	5.539			1.400	395	6.544	Reserve ten behoeve van uitvoering bodemprogramma.
7 Budgetoverheveling	1.421			3.214	985	3.650	Door middel van deze reserve worden budgetten doorgeschoven naar het volgende boekjaar.
1 Duurzame Sportvoorzieningen	605			100	100	605	Reserve dient als dekking voor subsidies die Haarlemse sportverenigingen kunnen aanvragen voor duurzame sportvoorzieningen.
4 Participatie en Leefbaarheid	590	302		390		1.282	Reserve is bestemd voor uitvoering van activiteiten omtrent duurzame stedelijke vernieuwing.

Staat van Reserves	Stand per 31-12- 2017	Rekening resultaat 2017		Toe- voeging	Ont- trekking	Stand per 31-12- 2018	Toelichting aard
Soort reserve		Toe- voeging	Ont- trekking	2018	2018		
4 Wonen	748				234	514	Reserve ten behoeve van de Woonagenda. Gevormd uit reserve ISV na actualisatie ISV programma's.
7 Groei van de Stad	1.425			913		2.338	Reservering van middelen voor noodzakelijke uitbreiding van het voorzieningenniveau als gevolg van toename van de Haarlemse bevolking.
5 Kapitaallasten Maatschappelijk nut	7.637			8.438		16.075	Dekken van rente- en afschrijvingslasten van investeringen met maatschappelijk nut.
4 Leefomgeving	6.038	1.836			698	7.176	Reserve ten behoeve van Leefomgeving dat grotendeels samenhangt met openbare ruimte.
3 Minimagelden	778			191	330	639	De reserve is bedoeld voor de onder- of overbesteding van gelden voor minimabeleid.
4 Ongedeelde stad				5.000		5.000	Reserveren van middelen voor het realiseren van betaalbare woningbouw en voor voorzieningen en leefbaarheid met als doel een ongedeelde stad
7 Opleidingen (opheffingen IZA)	500				500	0	De reserve is gevormd door de teruggaaf IZA en bestemd voor de opleiding en vorming van personeel.
6 Regionaal IEC NH	223	153				376	Een samenwerkingsverband van onder andere de politie, justitie, de Belastingdienst, de provincie en gemeenten in Noord-Holland om de bestuurlijke en geïntegreerde aanpak van georganiseerde criminaliteit vorm te geven.
2 Regionaal Kompas	445			173	445	173	Verzorgen van de zorg aan dak- en thuislozen en verslaafden en vrouwenopvang voor de regio Haarlemmermeer en Zuid- en Midden Kennemerland.
5 Regionale Mobiliteit	2.563				2.563	0	Reserve gevormd om middelen te reserveren voor een in te stellen regionaal Mobiliteitsfonds ten behoeve van bereikbaarheid in regionaal verband.
3 Regionaal Werkbedrijf	226				146	80	Reserve voor niet bestede gelden die de gemeente ontvangt voor de vorming van een regionaal werkbedrijf.

Staat van Reserves	Stand per 31-12- 2017	Rekening resultaat 2017		Toe- voeging	Ont- trekking	Stand per 31-12- 2018	Toelichting aard
Soort reserve		Toe- voeging	Ont- trekking	2018	2018		
7 Rekenkamercommissie	20					20	De reserve dient ter dekking van verrichten van (groot) onderzoek op het terrein van financiële middelen mocht de rekenkamer daartoe besluiten.
7 Schuldbeheersing		1.583				1.583	Reserveren van middelen voor schuldbeheersing
5 Vastgoed	6.334			2.934	2.525	6.743	Het dekken van afwaarderingen als gevolg van het verlagen van boekwaarden van panden naar de marktwaarde en het dekken van werkelijke tekorten op de exploitatie van planmatig onderhoud.
3 WWB inkomensdeel	2.075			2.178		4.253	Risicoreserve met betrekking tot besteding rijksbudget uitkeringen.
Totaal Bestemmingsreserves	40.544	3.874	0	28.384	8.931	63.871	
Resultaatbestemmingsreserve:							
7 Saldo baten en lasten vorig boekjaar	5.407		5.407			0	
7 Saldo baten en lasten huidig boekjaar				527		527	
Totaal Resultaat na bestemming	5.407	0	5.407	527	0	527	
Totaal Reserves	126.902	5.407	5.407	33.347	29.755	130.494	

* In 2018 heeft de commissie BBV nadere duiding gegeven aan de wijze waarop risicoreserves, zoals de reserve Grondexploitaties en de reserve Sociaal Domein, dienen te worden verantwoord. Hierdoor dienen deze reserves in de jaarrekening te worden verantwoord als bestemmingsreserves.

De reserve Grondexploitatie (€ 20.5 mln.) en de reserve Sociaal Domein (€ 19.2 mln.) worden uit praktische overwegingen in de jaarrekening in lijn met voorgaande jaren in 2018 verantwoord als Algemene Reserve. In 2019 wordt gezien welk deel van de Algemene Reserve Grondexploitatie en Sociaal Domein door zal gaan als bestemmingsreserve en welk deel opgenomen gaat worden in de Algemene Reserve. Een en ander zal ook beoordeeld worden op de betekenis van deze wijziging voor het weerstandsvermogen en voor de ratio beschikbare weerstandscapaciteit versus benodigde weerstandscapaciteit.

Staat van voorzieningen	Stand 31-12- 2017	Toe- voeging	Aanwen- dingen	Vrijval	Stand 31-12- 2018	Toelichting aard en omvang
Soort voorziening						
Voorzieningen voor verplichtingen en verliezen						
6 Wethouderspensioen	6.644	319	280		6.683	Pensioenvoorziening voor drie wethouders waarvoor geen verzekering meer kan worden afgesloten.
2 Woonaanpassing WMO	910			910	0	Voorziening voor toegekende en vastgelegde woonvoorzieningen van individuele woonaanpassingen, verhuiskosten en aanpassing voorraad.
5 Grafleges	2.508	445		322	2.631	De voorziening is ingesteld om van het huidige kasstelsel van afkoopsommen voor onderhoud en huur van graven over te gaan naar het stelsel van baten en lasten.
7 Wachtgeld en boventalligen	1.200	262	338		1.124	Verplichtingen voortvloeiende uit wachtgeldregelingen en kosten boventalligen voor 2013.
5 Parkstad - VVE Schalkwijk	3.759	404	153		4.010	Voorziening in het kader van de ontwikkeling van het winkelcentrum Schalkwijk. Na vaststelling overeenkomst is dit voor de VVE-Schalkwijk.
7 Wachtgeld wethouders	253	362	181		434	Voorziening toekomstige verplichtingen wachtgeld voormalige wethouders, conform regelgeving BBV (artikel 44).
4 Liquidatie Land in Zicht	218		67		151	Van de grondexploitatie Land in Zicht zijn alle grondtransacties afgerond en het project bevindt zich in de afrondingsfase. Er dienen in de afrondingsfase nog werkzaamheden in de openbare ruimte plaats te vinden. Hiervoor is een voorziening getroffen.
5 Voorziening Waarderhaven fiscaal	383		383		0	Deze voorziening is ingesteld in verband met een fiscale claim.
Totaal verplichtingen en risico's	15.875	1.792	1.402	1.232	15.033	

Staat van voorzieningen	Stand 31-12- 2017	Toe- voeging	Aanwen- dingen	Vrijval	Stand 31-12- 2018	Toelichting aard en omvang
Soort voorziening						
Voorzieningen niet bestede middelen van derden						
1 Afkoopsommen Leerplein / RBL		6			6	Voorziening gevormd voor ontvangen afkopen van uitgetrede gemeente, welke uit Gemeenschappelijke regeling RBL zijn gestapt. Deze gelden worden de komende jaren ingezet t.b.v. de GR.
4 Monitoring Rookmakerterrein	18				18	Monitoring op stabiliteit milieuvuiling van dit terrein. Indien nodig wordt er aanvullend onderzoek gedaan.
4 Fietskooppunt	14	19	22		11	Onderhoud bebording fietsroutenetwerk in de regio Zuid-Kennemerland.
5 Egalisatie afvalstoffenheffing	870			870	0	Voorziening dient ter egalisatie van de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing.
5 Waterbergingen	72				72	Compensatie waterbergingen DSK en Roemer Visserstraat in het kader van stedelijke wateropgave.
5 Tariefsegalisatie riolering	219			169	50	Deze voorziening moet zorgen voor een gelijkmatige lastenpatroon voor de burger.
5 GR Reg Bereikbaarheid Zdkrlnd		5.164	261		4.903	Betreffen de opgebouwde middelen van de gemeenschappelijke regeling bereikbaarheid Zuid-Kennemerland
Totaal voorzieningen niet bestede middelen van derden	1.193	5.189	283	1.039	5.060	
Totaal Voorzieningen	17.068	6.981	1.685	2.271	20.093	

4.6 Kadernota rechtmatigheid

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. Onder begrotingsrechtmatigheid wordt het volgende begrepen:

"Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begrotingen hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn." ([Notitie toepassing van het begrotingscriterium, Commissie BBV, Platform Rechtmatigheid](#))

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium wordt getoetst of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn op hoofdlijnen door de wetgever bepaald (artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet) en worden door de gemeenteraad zelf nader ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Begrotings- en investeringskredietoverschrijdingen

Begrotingsafwijkingen en -overschrijdingen (beleidsmatig en/of financieel) behoeven autorisatie door de gemeenteraad. In de regel worden begrotingswijzigingen vooraf door het college aan de raad voorgelegd ter autorisatie. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Slechts indien de omstandigheden een autorisatie vooraf niet mogelijk maken moet achteraf een begrotingswijziging worden voorgelegd. Indien de raad ermee instemt wordt de besteding alsnog geautoriseerd en is deze rechtmatig.

Begrotingswijzigingen moeten volgens de Gemeentewet tijdens het jaar zelf nog aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

De algemene lijn is dat begrotingsoverschrijdingen die binnen de beleidskaders van de raad passen niet meegewogen worden in het accountantsoordeel. Toch is het toetsen van begrotingsrechtmatigheid ingewikkelder dan het wellicht op het eerste gezicht lijkt. Er kunnen zeven verschillende begrotingsoverschrijdingen worden onderscheiden. In onderstaand overzicht wordt aangegeven wat naar de mening van de commissie BBV de consequentie van betreffende overschrijding moet zijn voor het accountantsoordeel.

Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
1. Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		x
2. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de onafhankelijk accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.		x

Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
3. Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendeekkende omzet.	x	
4. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	x	
5. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen.		x
6. Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente er voor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar.		
- geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar		x
- geconstateerd na verantwoordingsjaar	x	
7. Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren.		
- jaar van investeren		x
- afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	x	

Overschrijdingen begrote lasten 2018

Programma	Beleidsveld	Lasten begroot	Lasten werkelijk	Afwijking	Over-schrijding	Cate-gorie
Maatschappelijke participatie	11 Onderwijs en sport	36.123	37.139	1.016	ja	3 en 6
	12 Sociale basis	29.326	27.066	-2.260	nee	n.v.t
	totaal:	65.449	64.205			
Ondersteuning en Zorg	21 Voorzieningen volwassenen	32.799	32.776	-23	nee	n.v.t
	22 Voorzieningen jeugd	29.075	32.661	3.586	ja	4
	23 Opvang, wonen en herstel	59.555	58.769	-786	nee	n.v.t
	totaal:	121.429	124.206			
Werk en inkomen	31 Werk	26.177	25.245	-932	nee	n.v.t
	32 Inkomen	70.116	69.086	-1.030	nee	n.v.t
	33 Schulden	3.343	3.120	-223	nee	n.v.t
	totaal:	99.636	97.451			

Programma		Beleidsveld	Lasten begroot	Lasten werkelijk	Afwijking	Over-schrijding	Cate-gorie
Duurz. Stedelijke Vernieuwing	41	Duurzame sted. Ontwikkeling	10.275	8.777	-1.498	nee	<i>n.v.t</i>
	42	Economie, toerisme en cultuur	29.100	29.624	524	ja	3 en 6
	43	Grondexploitaties	19.295	9.950	-9.345	nee	<i>n.v.t</i>
		totaal:	58.670	48.351			
Beheer en Onderhoud	51	Openbare ruimte en mobiliteit	70.830	68.829	-2.001	nee	<i>n.v.t</i>
	52	Parkeren	11.298	11.019	-279	nee	<i>n.v.t</i>
	53	Overige beheertaken	21.517	21.755	238	ja	3 en 6
		totaal:	103.645	101.603			
Burger, Bestuur en Veiligheid	61	Dienstverlening	7.728	7.168	-560	nee	<i>n.v.t</i>
	62	Gemeentelijk bestuur	5.075	5.368	293	ja	4
	63	Openbare orde en veiligheid	26.241	26.623	382	ja	3 en 6
		totaal:	39.044	39.159			
Algemene Dekkingsmiddelen	71	Lokale belastingen & heffingen	4.846	4.612	-234	nee	<i>n.v.t</i>
	72	Algemene dekkingsmiddelen	127	1.069	942	ja	2, 3 en 6
	73	Overhead	56.597	58.437	1.840	ja	6
		totaal:	61.570	64.118			
Totaal lasten (exclusief mutatie reserves)			549.443	539.093			

Op basis van de Financiële verordening gemeente Haarlem artikel 5 informeert de raad vooraf als verwacht wordt dat de geautoriseerde baten of lasten op beleidsveldniveau dreigen te worden overschreden met minimaal € 100.000 in de eerstvolgende tussenrapportage of via een afzonderlijk voorstel aan de raad. Het college voegt hierbij een voorstel voor wijziging van de begroting of een voorstel voor bijstelling van het beleid.

De kostenoverschrijdingen zijn geconstateerd na verantwoordingsjaar. De controle op de rechtmatigheid van de mutaties in de reserves zijn op afzonderlijke wijze gecontroleerd via de controle op het eigen vermogen. Conform de hiervoor genoemde criteria worden onderstaand de overschrijdingen ten opzichte van de geraamde lasten in de begroting na wijziging toegelicht:

Programma 1 Maatschappelijke participatie

Onderwijs en sport, overschrijding € 1.016.000 (categorie 3 en 6)

Er is een juridisch conflict ontstaan met de schoolbesturen van het bijzonder basisonderwijs over de overschrijdingsregeling van 2006 t/m 2008. De schoolbesturen waren van mening dat zij recht hebben op een financiële vergoeding door de gemeente. De gemeente deelde deze opvatting niet. Dit resulteerde uiteindelijk tot een schikking van € 630.000.

Verder betreffen het hier diverse overschrijdingen. Voor de realisatie van de Internationale School Haarlem is in totaal circa € 210.000 aan extra uitgaven gedaan. Dit wordt gecompenseerd door de ontvangen bijdrage vanuit de Metropool Regio Amsterdam. Schade als gevolg van vandalisme en/of weersomstandigheden leidt tot circa € 110.000 aan extra kosten. Dit wordt gecompenseerd door ontvangen schadevergoedingen.

Programma 2 Ondersteuning en Zorg

Voorziening jeugd, overschrijding € 3.586 (categorie 4)

De kosten voor specialistische Jeugdhulp vallen circa € 3,6 miljoen hoger uit dan begroot. Deze overschrijding kent meerdere oorzaken. Aan de ene kant heeft de gemeente te maken met de korting vanuit het Rijk op de beschikbare middelen en de noodzaak om deze ook in te zetten om de (preventieve) basis voorzieningen te versterken. Aan de andere kant is een toename in gebruik van specialistische Jeugdhulp, mede omdat we door de stevigere basisvoorzieningen beter zicht hebben op de mensen die dit nodig hebben. Landelijk zijn dezelfde ontwikkelingen te zien en er wordt op verschillende niveaus (VNG, Rijk) onderzocht hoe met deze tekorten om te gaan.

Programma 4 Duurzame Stedelijke Vernieuwing

Economie, toerisme en cultuur, overschrijding € 524.000 (categorie 3 en 6)

In het IP 2018-2023 is voor de Toneelschuur een bedrag van €634.000 opgenomen voor vervangingsinvesteringen. Bij indienen van de declaraties is gebleken dat een circa € 300.000 van de uitgaven op grond van de nota activa beleid (<€ 100.000) niet kan worden geactiveerd. Deze kosten zijn verwerkt in de exploitatie terwijl het budget in het IP is geraamd. Dat betekent een voordeel in het IP 2018 en een nadeel in de exploitatie 2018.

In het kader van Haarlem viert cultuur 2018, is een extra bijdrage vanuit de MRA van € 110.000 aan Haarlem Marketing beschikbaar gesteld. Gezien het tijdstip van beschikken was het niet meer mogelijk om de begroting aan te passen.

Programma 5 Beheer en onderhoud

Overige beheertaken, overschrijding € 238.000 (categorie 3 en 6)

In 2018 heeft Vastgoedbeheer naast werkzaamheden in het kader van regulier en achterstallig onderhoud ook te maken gehad met onvoorziene zaken, met als gevolg een overschrijding op het begrote budget. Deze calamiteiten bestaan onder andere uit het ruimen van asbest op diverse locaties. Bij de Decemberrapportage 2018 is melding gemaakt van deze calamiteiten, echter aan het eind van het jaar zijn nog onvoorziene kosten opgetreden vanwege de wettelijke plicht voor de verwijdering asbest.

Programma 6 Burger, Bestuur en Veiligheid

Gemeentelijk bestuur € 293.000 (categorie 4)

Op basis van de geactualiseerde berekening van het APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers)

blijkt dat een dotatie van € 320.000 noodzakelijk is om de voorziening wethouderspensioenen op peil te houden. Voor een actueel beeld van deze positie vindt deze berekening altijd ultimo jaar plaats zodat met de laatste rentestand rekening gehouden wordt. Hierdoor is het niet mogelijk om deze overschrijding eerder te constateren.

Openbare orde en veiligheid, overschrijding € 382.000 (categorie 3 en 6)

Er heeft een compensatie voor de VRK van € 163.000 plaatsgevonden voor het AOW/FLO overgangsrecht. Het besluit over de AOW compensatieregeling is pas in juli 2018 bekend gemaakt en vastgesteld. Een brief met het financiële effect heeft de VRK pas in november 2018 via pensioenverzekeraar APG ontvangen en de specificatie per gemeente in januari 2019, waardoor het niet mogelijk was om de begroting bij te stellen.

Verder heeft er een hogere toerekening van € 241.000 aan personeelskosten voor het RIEC plaatsgevonden. Voor € 90.000 wordt het RIEC weer gecompenseerd door een hogere doeluitkering. Bij de resultaatsbestemming zal een voorstel gedaan worden om voor deze extra kosten een onttrekking uit de reserve RIEC te doen.

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen, overschrijding € 942.000 (categorie 2, 3 en 6)

Deze overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door twee posten:

De dotatie aan de voorziening debiteuren van € 400.000 als gevolg van de ouderdomsanalyse en de afboeking van onze oninbare vorderingen ([2019/001483](#)). Deze voorziening wordt aan het einde van het jaar opgemaakt en bepaald naar de positie van 31-12-2018. Met name de vorderingen met een looptijd tussen de 6 maanden en een jaar zorgen voor een relatief hoge dotatie ten opzichte van andere jaren.

De kosten voor bovenformatieven zijn € 308.000 hoger dan begroot. Dit wordt voor € 262.000 veroorzaakt door een dotatie gedaan aan de voorziening bovenformatieven. Deze dotatie had eerder voorzien en gemeld kunnen worden.

Verder zijn er voor € 125.000 kosten bovenformatieven Zandvoort opgenomen, hier tegenover staat een bijdrage van de gemeente Zandvoort.

Overhead, overschrijding € 1.840.000 (categorie 6)

Met name als gevolg van hogere onderhoudslasten zijn de kosten voor centrale huisvesting € 542.000 hoger dan begroot. In het laatste kwartaal van 2018 is gebleken dat de onderhoudskosten hoger zijn dan verwacht, doordat ten onrechte aangenomen werd dat een aantal kosten geactiveerd kon worden. Daarnaast is voor een groter volume aan opdrachten weggezet, waaronder beveiligingskosten dan aan budget beschikbaar.

Ten opzichte van de begroting van 2018 is een lagere dekking voor de lasten overhead gerealiseerd. De overschrijding wordt verklaard doordat vast personeel van de projectorganisatie minder productieve uren heeft geschreven dan verwacht. Niet-productieve uren genereren geen dekking. Anderzijds wordt het tekort veroorzaakt doordat personeel van de projectenorganisatie uren heeft geschreven op periodieke onderhoudswerken en programma's in de exploitatie, waarvoor geen dekking van de overhead wordt gegenereerd. Het nadelig verschil hiervan bedraagt € 1.094.000.

De overschrijding van de totale overhead wordt voor € 457.000 veroorzaakt door hogere personeelskosten. Dit is het gevolg van enkele verschuivingen van functies uit het primaire proces die op basis van de BBV-notitie overhead tot de overhead gerekend moeten worden. Dit is voor 2018 eenmalig gecorrigeerd ten behoeve van de jaarrekening (verschuiving tussen beleidsvelden, totaal Haarlem budgetneutraal). In 2018 heeft hiervoor geen begrotingswijziging plaatsgevonden (voor 2019 zal dit wel plaatsvinden).

Overschrijding kredieten

Het college informeert de raad vooraf als een investeringskrediet met minimaal 5% van het krediet, met een minimum van € 50.000, dreigt te worden overschreden in de eerstvolgende tussenrapportage of via een afzonderlijk voorstel aan de raad. Dit geldt eveneens indien bij een grote investering een voorziene overschrijding van 5% leidt tot een overschrijding van € 250.000 of meer.

Uit de controle op kredietoverschrijding per eind 2018 bleek dat er geen kredieten waren overschreden voor meer dan 5% of € 50.000. Wel was er sprake van uitgaven terwijl nog geen krediet was verleend. Hoewel deze uitgaven geen van allen groter dan € 50.000 waren, zijn ze aangemerkt als 100% overschrijding en worden daarom hier gerapporteerd. De totale uitgaven waarvoor (nog) geen krediet is verleend, bedragen € 29.000.

Sporthal Sportweg: € 26.000

In 2018 is begonnen met de voorbereiding van de bouw van een nieuwe sporthal aan de Sportweg, ter vervanging van de Beijneshal. De kredietaanvraag hiervoor is niet in dat zelfde jaar aan de raad voorgelegd. Dit gebeurt alsnog in maart 2019.

Openbare ruimte Zuiderpolder: € 3.000

In 2018 is begonnen met de voorbereiding van integrale vernieuwing van de openbare ruimte in de Zuiderpolder. De kredietaanvraag hiervoor is niet in dat zelfde jaar aan de raad voorgelegd.

Verbetering ICT infrastructuur 2018/2019

In het kredietbesluit voor de vernieuwing van de ICT infrastructuur ([2018/275618](#)) is benoemd welke bedragen er in welke jaren voor deze investering waren geraamd in het investeringsplan. De besteding in 2018 (€ 3,9 miljoen) is groter dan wat in het krediet voor dat jaar was voorzien (€ 2,3 miljoen). Omdat de uitgaven binnen het verleende krediet (€ 4,3 miljoen) blijven, is geen sprake van onrechtmatigheid. In de Financiële verordening zijn geen bepalingen opgenomen over het (niet mogen) overschrijden van jaarsnedes binnen een investeringskrediet.

4.7 Single informatie/single audit

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019						
OC W	D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Besteding (jaar T)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	Aard controle R	Aard controle R		
		Contactgemeenten	Indicatornummer: D1 / 01	Indicatornummer: D1 / 02		
			€ 886.828	€ 293.969		
OC W	D10	Volwasseneducatie	Verstrekte uitkering (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1)	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1)
		Contactgemeenten	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicatornummer: D10 / 01	Indicatornummer: D10 / 02	Indicatornummer: D10 / 03	Indicatornummer: D10 / 04
			€ 1.183.259	€ 830.409	€ 295.815	€ 0
OC W	D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021	Besteding (jaar T)	Besteding aan contactschool (jaar T)	Besteding (jaar T) van educatie totaal (automatisch)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle nvt	Aard controle R
		Contactgemeenten	Indicatornummer: D1A / 01	Indicatornummer: D1A / 02	Indicatornummer: D1A / 03	Indicatornummer: D1A / 04
			€ 275.561	€ 120.000	€ 395.561	€ 0
OC W	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voorschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)
		Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 Gemeenten	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
			Indicatornummer: D9 / 01	Indicatornummer: D9 / 02	Indicatornummer: D9 / 03	Indicatornummer: D9 / 04
			€ 4.144.266	€ 1.081.693	€ 200.825	€ 498.806
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Eindverantwoordiging Ja/Nee

			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09	
		1					Nee	
Ien W	E27 B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SISa tussen medeoverheden) Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Overige bestedingen (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05	
		1	138659/145369	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		2	2012/14758	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		3	290291/290320	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Eindverantwoordings Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09		
		1	138659/145369	€ 68.505	€ 68.505		Ja	
		2	2012/14758	€ 54.299	€ 54.299		Ja	
		3	290291/290320	€ 29.329	€ 29.329	beschikingsnummer moet zijn 289417-290291	Ja	
Ien W	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding t/m jaar T	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen

			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06
			1 IenM/BSK-2017/280473	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 IenM/BSK-2017/282029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			3 IenW/BSK-2018/102357	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			4 IenW/BSK-2018/181752	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Correctie over besteding kosten ProRail t/m jaar T	Eindverantwoordings Ja/Nee
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 12
			1 IenM/BSK-2017/280473	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2 IenM/BSK-2017/282029	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			3 IenW/BSK-2018/102357	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			4 IenW/BSK-2018/181752	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2018 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opge	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Besteding (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 49.953.828	€ 1.439.105	€ 2.483.521	€ 37.126	€ 201.383	€ 1.363
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee

			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 349.132	€ 49.431	€ 707	€ 294.037	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2018	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
		Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle R
		Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente	Indicatornummer: G3 / 01	Indicatornummer: G3 / 02	Indicatornummer: G3 / 03	Indicatornummer: G3 / 04	Indicatornummer: G3 / 05	Indicatornummer: G3 / 06
			€ 95.802	€ 71.705	€ 7.237	€ 166.903	€ 32.646	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.			
			Indicatornummer: G3 / 07	Indicatornummer: G3 / 08	Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

4.8 Taakvelden

Nr.	Taakveld	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Realisatie lasten	Realisatie baten	Realisatie saldo
0.1	Bestuur	4.610	0	4.610	5.095	27	5.068
0.10	Mutaties reserves	29.494	34.467	-4.973	32.819	29.755	3.064
0.11	Result. rekening baten&lasten	-4.868	0	-4.868	527	0	527
0.2	Burgerzaken	5.484	3.421	2.063	5.523	3.425	2.098
0.3	Beheer ov. gebouwen en gronden	5.248	11.429	-6.181	5.924	13.729	-7.805
0.4	Overhead	58.289	10.199	48.089	59.956	10.277	49.679
0.5	Treasury	-1.738	1.297	-3.035	-1.869	1.351	-3.219
0.61	OZB woningen	1.556	21.172	-19.616	1.457	21.222	-19.765
0.62	OZB niet woningen	1.360	18.597	-17.237	1.274	18.546	-17.272
0.63	Parkeerbelasting	94	1.274	-1.180	88	1.281	-1.193
0.64	Belastingen Overig	590	7.888	-7.298	552	8.042	-7.490
0.7	Alg. en ov. uitk.Gemeentefonds	0	296.912	-296.912	0	299.465	-299.465
0.8	Overige baten en lasten	867	0	867	1.712	143	1.568
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	700	0	700	746	0	746
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	11.935	390	11.545	12.031	390	11.641
1.2	Openbare orde en Veiligheid	9.451	904	8.548	9.246	1.516	7.730
2.1	Verkeer en vervoer	35.912	2.216	33.696	33.128	2.568	30.560

Nr.	Taakveld	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Realisatie lasten	Realisatie baten	Realisatie saldo
2.2	Parkeren	9.969	20.013	-10.043	9.750	20.416	-10.666
2.3	Recreatieve havens	0	0	0	0	534	-534
2.4	Economische Havens/waterwegen	3.293	1.000	2.293	3.332	501	2.832
3.1	Economische ontwikkeling	1.709	44	1.665	1.797	103	1.695
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	1.908	1.908	0
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	337	812	-475	398	745	-348
3.4	Economische promotie	837	1.760	-923	989	1.932	-943
4.2	Onderwijshuisvesting	16.575	913	15.661	17.376	1.168	16.208
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzkn	12.071	7.682	4.389	10.877	8.040	2.837
5.1	Sportbeleid en activering	1.697	1	1.696	1.860	3	1.857
5.2	Sportaccommodaties	9.355	1.208	8.147	9.512	1.213	8.298
5.3	Cultuurpres., -prod. en -part.	20.085	43	20.041	19.107	38	19.069
5.4	Musea	5.298	0	5.298	5.281	0	5.281
5.5	Cultureel erfgoed	969	0	969	896	4	892
5.6	Media	5.025	0	5.025	4.863	0	4.863
5.7	Openb. groen en (ol) recreatie	9.710	156	9.554	9.797	186	9.611
6.1	Samenkracht en burgerparticip.	14.888	253	14.636	14.518	682	13.836
6.2	Wijkteams	2.035	102	1.934	1.928	102	1.826
6.3	Inkomensregelingen	74.098	57.900	16.198	73.169	58.641	14.528
6.4	Begeleide participatie	26.228	0	26.228	26.957	0	26.957
6.5	Arbeidsparticipatie	6.762	0	6.762	6.651	0	6.651
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.801	953	2.848	3.093	1.084	2.009
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	18.688	2.140	16.547	17.953	2.319	15.634
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	24.355	0	24.355	28.749	62	28.687
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	61.478	4.539	56.939	59.770	5.227	54.544
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	5.000	1.100	3.900	5.280	1.654	3.626
7.1	Volksgezondheid	13.275	60	13.215	12.172	128	12.044
7.2	Riolering	9.302	12.305	-3.003	9.419	12.469	-3.050
7.3	Afval	15.824	20.987	-5.163	16.365	21.281	-4.917
7.4	Milieubeheer	5.561	55	5.506	4.780	247	4.533
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	1.718	1.264	454	1.597	1.403	194
8.1	Ruimtelijke ordening	3.887	0	3.887	3.190	148	3.041
8.2	Grondexploitatie(nt bedrijftr)	19.297	19.455	-158	8.043	10.968	-2.925
8.3	Wonen en bouwen	11.957	9.158	2.799	12.850	7.493	5.357
Totaal		574.069	574.069	0	572.438	572.438	0

4.9 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring van de onafhankelijk accountant wordt separaat aangeboden aan de gemeenteraad.

DEEL 5 BESLUIT

5.1 Besluit

De raad van de gemeente Haarlem

Gelezen het verslag van bevindingen van de onafhankelijke accountant over de Jaarrekening 2018;

Gelezen de reactie hierop van college van burgemeester en wethouders;

Besluit:

1. Vast te stellen de Jaarrekening 2018 en:

- de lasten te bepalen op € 571.911 (exploitatie € 539.092 en reserves € 32.819);
- de baten te bepalen op € 572.438 (exploitatie € 542.683 en reserves €29.755).

2. Kostenoverschrijdingen betreffende lasten 2018 die passen binnen het bestaande beleid en ten onrechte niet tijdig aan de raad zijn gerapporteerd, alsnog te autoriseren. Een specificatie van deze lasten (categorie 2), is opgenomen in hoofdstuk 4.6 Kadernota rechtmatigheid.

3. In te stemmen met de in hoofdstuk 4.7 van het jaarverslag opgenomen bijlage Single information/Single audit (SiSa) en de toelichting daarop. De SiSa-bijlage wordt na vaststelling van het jaarverslag door de raad aangeboden aan de staatssecretaris van BZK.

4. Vast te stellen het Jaarverslag 2018.

Gedaan in de vergadering van 27 juni 2019,

De voorzitter, De griffier,